

PATRIK SJEBERG

sa MARKUSOM LUTEMANOM

ONO ŠTO NISTE VIDELI

www.incestrauumacentar.org.rs
www.ijasamuztebe.org.rs

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ,
НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ОМЛАДИНЕ И
СПОРТА

EMBASSY OF SWEDEN

Belgrade

EVROPSKA UNIJA

SI. Swedish
Institute

**SWEDISH
ARTSCOUNCIL**

Izdavač: Incest Trauma Centar - Beograd

www.incesttraumacentar.org.rs

www.ijasamuztebe.org.rs

www.reactagainstsexualviolence.org

<https://www.facebook.com/regionalnamreza/>

EVROPSKA UNIJA

Publikaciju je finansijski podržala Evropska unija kroz Program podrške civilnom društvu iz 2015. god.

Patrik Sjeberg sa Markusom Lutemanom
„Ono što niste videli“

Naziv originala: *Det du inte såg*

© 2011 Nordstedts Sweden

© 2017 Incest Trauma Centar - Beograd

Preveo sa švedskog: Dorijan Hajdu

Korektura i lektura: Stanislava Lazarević

Prelom: Svetlana Pavlović

Štampa: Intranet Beograd

I izdanje

Tiraž: 2000

EMBASSY OF SWEDEN

Belgrade

SI. Swedish
Institute

SWEDISH
ARTSCOUNCIL

Sva prava zadržava izdavač. Za svako korišćenje, umnožavanje i stavljanje u promet dela teksta ili teksta u celini potrebna je saglasnost Incest Trauma Centra - Beograd.

Na uzrastu od 10 do 18 godina, u svakom školskom odeljenju u Srbiji postoje 4 deteta koja su preživela određeni vid seksualnog nasilja i još 4 deteta koja poznaju nekoga kome se to dogodilo. U ovom trenutku, 2 dece iz svakog školskog odeljenja izloženo je seksualnom nasilju. U osnovnoj školi, deca obelodanjuju najpre porodici, koja im po pravilu ne poveruje. Mladi u srednjim školama najčešće kažu drugarici ili drugu, koji su skloniji da im poveruju. Od 2/3 dece koja ispričaju šta im se dogodilo, više od polovine osoba kojima su se poverili ne preduzima ništa. Samo 7% njih prijavi slučaj nadležnim službama.

Izvor: Prva Nacionalna studija o društvenom problemu seksualnog zlostavljanja dece u Republici Srbiji

(Nosilac, vlasnik i naručilac Nacionalne studije: Incest Trauma Centar – Beograd. Nacionalna studija je realizovana u partnerstvu sa Ministarstvom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (Grupa za zaštitu od nasilja i diskriminacije) i Centrom za promociju zdravlja žena iz Beograda (2015.))

Reč izdavača

Patrik Sjöberg, Šveđanin i bivši svetski rekorder u skoku uvis koji je preživeo seksualno nasilje u detinjstvu od strane svog trenera, 2011. godine je napisao autobiografiju pod nazivom "Det du inte sag / Ono što niste videli".

U periodu 1985-1992., Patrik Sjöberg je bio nosilac svetskog rekorda u skoku uvis (2.42 cm) i svetskog rekorda u dvorani (2.41 cm), kao i evropski rekorder. Ima 3 olimpijske medalje i do danas je jedini skakač uvis koji je osvojio medalje na više od dveju olimpijskih igara. Danas ima 52 godine i njegov svetski rekord iz 1987. godine je četvrti najbolji skok u istoriji ovog sporta.

U svojstvu izdavača knjige „Ono što niste videli“ i organizatora posete Patrika Sjöberga Beogradu u novembru 2015. godine, Incest Trauma Centar – Beograd se zahvaljuje:

Narodnoj skupštini Republike Srbije (Ženskoj parlamentarnoj mreži, Odboru za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova i Odboru za prava deteta)

Savetu Evrope u Strazburu (Odeljenju za prava deteta), posebno Gordani Berjan

Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (Grupi za zaštitu od nasilja i diskriminacije), posebno Biljani Lajović, Smiljani Grujić i Gordani Medenici

Ministarstvu omladine i sporta Republike Srbije

(Sektoru za omladinu i sektoru za sport), posebno Snežani Klašnji

Fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja Univerziteta u Beogradu

Sportskim savezima koji su uzeli učešće na Javnom času

Ambasadi Švedske u Beogradu

Švedskom savetu za umetnost u Stokholmu

Švedskom institutu u Stokholmu

Patriku Sjöbergu i Markusu Lutemanu za ustupanje autorskih prava za ovu knjigu

Patriku Sjöbergu, što je na naš poziv došao u Beograd i ispričao svoje iskustvo.

Mart 2017.

Dušica Popadić i Dr Ljiljana Bogavac

Subota, 12. jun 1999.

Bilo mi je naporno samo da se uspravim i spustim noge s kreveta. Glava mi je pucala, usta bila suva kao barut. Prethodne noći sam ostao do kasno. Stvarno kasno. Sunce je već bilo izašlo kad sam se konačno strovalio u krevet. Sad je već bilo prošlo vreme za ručak, a ja sam bio užasno mamuran.

Znao sam otprilike kako će ovaj dan izgledati. Prvo kratka, ali naporna šetnja od kreveta do frižidera da uzmem sok, a onda još jedna teško prebrodiva deonica do kauča. I onda ću da legnem, uključim TV i ne ustajem do uveče.

Glava mi se pobunila snažnim pulsiranjem kad sam se ispružio da uključim telefon. Posle noći lumpovanja mahinalno bih vadio kabl, posle preusmeravanja poziva na govornu poštu. Inače bi me neki idiot uvek prerano probudio.

Uključio sam mobilni. Nakon nekoliko sekundi, počeo je da pišti kao lud. Ukucao sam šifru za govornu poštu.

„Imate... dvadeset dve nove poruke.“

Ta brojka me je zaprepastila.

Krenula je prva poruka i začuo se histeričan glas.

Bio je to mladi skakač uvis Janik Tregaro. Toliko je plakao i jecao da mi je trebalo malo vremena da shvatim šta govori.

„Viljo je umro. Viljo je umro.“

Utom je zazvonio kućni telefon. Janikove reči mi se još uvek nisu slegle, ali podigao sam slušalicu, a Janikov glas se začuo iz još jedne poruke na mobilnom.

„Halo“, rekao sam.

„Je l' sediš?“

Keva. Jeziv osećaj proširio mi se stomakom.

„Da, sedim.“

„Viljo je preminuo.“

Zanemio sam. Stavio ruku preko lica. Osetio kako me mamurluk teže još jače. Zažmurio sam i video Vilja ispred sebe na balkonu.

Aha, znači juče je stvarno bio bolestan.

Bila je to čudna misao. Čista konstatacija. Nisu mi se probudila nikakva snažna osećanja. Ništa. Osećao sam se potpuno prazno. To me je iznenadilo.

Možda sam u šoku.

Keva je nastavila da priča.

„Zvala sam te sto puta. Zašto se nisi javljao?“

„Zvaću te malo kasnije“, rekao sam i spustio slušalicu.

...

Ponovo sam legao u krevet i pogledao u plafon. Prethodne večeri sam se video s Viljom. Nešto moje pošte još uvek je stizalo na njegovu adresu, pa sam povremeno odlazio da je pokupim.

Poslednje dve godine, nakon što sam ga izbacio iz moje kuće u Španiji, samo smo sporadično bili u kontaktu. Sada se uvek osećala napetost kad bismo se videli. Često nisam ni ulazio u njegov stan kad sam odlazio po poštu, već bi mi on pružio pisma s terase na prvom spratu. Tako je bilo i ovog puta. Izgledao je bolesno. Stvarno jadno. Bio je bled kao krpa.

„Kako si?“, pitao sam.

„Pa, loše“, rekao je na svom neponovljivom, domaćem

akcentu. „Stomak me boli. Telo me boli.“

Nisam mnogo razmišljao o tome. Viljo je bio hipohondar. Bolovao je od svih mogućih bolesti. Čak i neizlečivih, koje su začudo posle nekog vremena uvek popuštale. Svi koji su ga poznavali mnogo puta su čuli njegove jedinstvene priče o bolestima i nisam bio jedini koji je prestajao da sluša kad bi on počeo da se žali. Ali ovog puta je zaista delovao istrošeno. Smršao je. Pretpostavio sam da i dalje mnogo pije.

„Sledeće nedelje idem na ispitivanje“, rekao je. „Mislim da sam ponovo dobio kilu. Užasno me boli.“

„Pa, sedi onda u auto i idi u urgentni“, rekao sam.

„Ne, ne mogu. Auto je kod Janika“, odgovorio je.

Vilju se pričalo. Pokušao je da me zadrži dodajući još nešto o Janiku Tregarou. Ali meni se nije slušalo.

„Nemam vremena da se zadržavam. Moram da idem“, rekao sam.

To je poslednje što sam mu rekao. Ušao sam u auto i otišao kući. Posle sam otišao na žurku.

Viljo je umro samo nekoliko sati posle moje posete. Janik Tregaro ga je tokom noći nekoliko puta zvao, ali se on nije javljao. U subotu ujutru Janik je otišao do stana i zatekao Vilja kako leži u predsoblju, na pola puta do kupatila. Ruke su mu stajale pravo uz telo, što je ukazivalo na to da je smrt bila trenutna. Nije čak ni pokušao da se zadrži kad je pao.

...

Bilo je teško subotnje popodne. Gomila stvari koje je trebalo srediti. Bezbroy telefonskih razgovora. Neki koji su me zvali izražavali su mi duboko saučešće: „Kako si,

Patriče? Sigurno ti je teško!“

Moja devojka Teres mislila je da ćutim i ne želim da pričam zato što sam tužan. Ali ja nisam osećao ništa.

Naravno, nikad nije zabavno kad neko umre. Ali tuga? Ne, nisam osećao tugu. Davao sam sve od sebe da se to ne primeti i nadao se da će se taj dan što pre završiti.

Tek oko devet uveče legao sam na kauč o kom sam čeznuo otkako sam ustao. Ali nisam mogao da se smirim. Pokušao sam da gledam TV, ali nisam uspeo da se koncentrišem. Nešto me je vuklo. Osećao sam to već nekoliko sati – nešto mi je odvlačilo pažnju. Pogledao sam na sat. Bilo je pravo vreme. Ustao sam i otišao u predsoblje.

„Gde ćeš?“, pitala je Teres kad je videla da se obuvam.

„Idem malo do Slotskugsvalea“, rekao sam.

„Idem i ja“, rekla je.

„Više bih voleo da budem sam“, odvratio sam.

Ali ona je insistirala, nije htela da me ostavi u ovom teškom trenutku.

Problem je samo bio u tome što ovaj trenutak nije bio težak. Bar ne onako kako je ona mislila. Ali kako to da joj objasnim? Nije znala ništa. Niko nije znao ništa.

„Dobro, onda“, odgovorio sam i krenuli smo.

Deset minuta kasnije parkirao sam se ispred starog kamenog zida sportskog centra. Nekoliko puta tokom popodneva sam osetio da moram da dođem ovamo, ali nisam hteo da rizikujem da nekoga sretnem. Sad je već bilo prošlo deset uveče i centar je bio prazan.

Nisam bio ovde nekoliko godina. Ali dok sam preskakao špicastu gvozdenu ogradu oko dela terena

namenjenog za skok uvis, nisam ni razmišljao o tome. Bilo mi je u srži posle stotina preskakanja te ograde u mladosti. Preskakali smo je skoro uvek na tom mestu, ako smo bili u šumi ili imali trening na travnatoj padini obližnjeg brda. Inače bismo morali da zaobilazimo ceo stadion da bismo došli do ulaza, a to je naravno bilo preteško.

Teres je bilo znatno teže da se popne. Pomogao sam joj. Smetalo mi je što je pošla sa mnom, ali nisam mogao ništa da joj kažem.

Na terenu je vladala potpuna tišina u lepom junskom sumraku. Sećanja su me preplavila. Cela moja mladost stajala je unutar ovih ograda. Prešli smo preko atletske staze i na trenutak seli na dušek za skok uvis. Onda smo se malo prošetali stazom. Ali nikako mi nije odgovaralo što je Teres tu i na kraju sam joj rekao:

„Molim te, je l' možeš da me sačekaš kod kola? Moram malo da budem sam.“

Nevoljno je pristala. Htela je da mi pruži utehu. Ali uteha mi nije bila potrebna. Nisam bio tužan. Bio sam... ljut. Želeo sam razrešenje. Viljo se prelako izvukao, to sam osećao. Toliko toga je ostalo nedorečeno.

Počeo sam da pričam s njim u sebi. Skoro dvadeset minuta sam ga terao da sluša sve što sam imao da mu kažem. Nisam mislio da sam tip koji bi tako nešto uradio, pričao s mrtvima. Ja sam ateista i ne verujem ni u Boga ni u duhove. Ali nekako sam osećao da je neophodno da kažem ono što nikada nije rečeno.

Kad sam završio, ponovo sam seo na dušek. Dugo sam tako sedeo i razmišljao.

Čekao sam da tuga i osećanje gubitka pokuljaju. Ali to se nije desilo. I dalje sam se osećao potpuno prazno. U džepu sam imao paklicu cigareta Barkli, istih onih koje je i Viljo pušio. Izvadio sam je i zavukao ispod dušeka. Poslednji gest odanosti.

Više od toga nisam mogao da učinim za njega. Nije zaslužio.

Zagledao sam se u atletsku stazu. Sve je bilo mirno.

Viljo Nousiainen. Koliko si samo sranja napravio. Meni. I drugima.

Sad je bio mrtav. S jedne strane osećaj je bio lep. Skoro kao oslobođenje.

Sad niko neće saznati.

Škola Flatoskulan, Vestra Frelunda, mart 1981.

„Pričaš po školi da ćeš da postaneš skakač uvis, ali ja ću odmah da ti kažem šta ćeš da budeš. Bićeš socijalni slučaj, jer od sporta ne može da se živi. Zanimario si školu, nećeš dobiti ni svedočanstvo. Nikad nećeš uspeti u tome što misliš.“

Direktor Gabrijelson je pao u vatru. Gajio je snažnu odbojnost prema meni, to sam znao od ranije, ali nikad ga nisam video ovako besnog.

Doduše, ovog puta je imao razloga da se ljuti na mene. Čitav dnevni boravak bio je uništen. Počelo je nečim tako banalnim poput gađanja nekoga zgužvanim papirom. Potom je sve eskaliralo i ubrzo su po prostoriji leteli stolovi i stolice. Prozori su razbijeni, a na kraju je neko zapalio kantu za đubre, pa se oglasio i protivpožarni alarm.

Reakcija je bila snažna i završilo se time da su svi viši razredi pozvani na sastanak u fiskulturnoj sali. Tamo smo mi učenici morali da sednemo na pod i saslušamo pravu bukvicu direktora i nekoliko nastavnika.

„Znamo koji huligani su započeli sve ovo“, rekao je direktor zvaničnim glasom. „Možete i sami da se javite, jer ovo je neprihvatljivo. Vi koji budete imali hrabrosti da priznate šta ste uradili – sedite pored gola.“

Pokazao je rukom na gol. U sali je zavladała tišina. Pogledao sam saučesnike, ali činilo se da se niko ne sprema da ustane. Zato sam ja ustao, otišao do gola i seo između stativa. Kad sam podigao pogled, video sam kako me nastavnik fizičkog zaprepasčeno gleda. Skoro da mi ga je bilo žao. Toliko me je voleo. Sigurno nikad ne bi ni pomislio da bih vandalizovao školske prostorije.

Posle toga se dugo ništa nije desilo. Sedeo sam sâm u голу i nijedan drugi „huligan“ nije ustajao. Na kraju sam pogledao u neke od njih i rekao:

„Hajde više! Jesam li samo ja sve to uradio?“

Jedan dečko se polako pridigao i dogegao se do mene. A onda još jedan, pa još jedan. Na kraju nas se dvadesetak guralo oko rukometnog gola.

Sve nas je očekivala teška kazna. Već narednog dana smo jedan po jedan bili pozvani kod direktora.

Zato sam sad stajao u njegovoj kancelariji i trpeo grdnju. Imao sam šesnaest godina i provodio sam poslednje polugodište u devetom razredu. Direktor je verovatno mislio da je lepo što će se uskoro rešiti „huligana“, kako je nazivao mene i moje drugove.

Dotad sam već nekoliko puta bio u njegovoj kancelariji. Uvek je pokušavao da se našali i sigurno mu je smetalo što ga se ne plašim.

„Pozvaću ti roditelje“, umeo je da kaže.

„Pozovite ih“, odgovorio bih tada, znajući da Viljo tokom dana nije kod kuće.

„Evo, zovem!“, rekao bi direktor.

„Samo napred.“

Okrenuo bi Viljov broj. I baš kao što sam i mislio, niko se nije javljao.

Ovog puta direktor je započeo kritikovanje time što je s police uzeo jednu debelu plavu knjigu. Malo ju je prelistao i zvaničnim glasom rekao:

„Ovo je Ustav Kraljevine Švedske. U njemu su zakoni kojih se svi moramo pridržavati. Ali nekima je to teže nego drugima.“

Zalupio je tešku knjigu i pogledao me u oči.

„Patriče Sjeberže, i ti i ja znamo da ćeš postati socijalni slučaj.“

Zanemeo sam i pre nego što sam se sabrao, on je već proglasio moje sportske planove mrtvim i obavestio me da mi ma šta što budem pokušao da uradim neće uspeti.

„Okej. Socijalni slučaj“, odgovorio sam kad je završio. „I to je nešto. Sigurno će biti zabavno.“

Bio je to odgovor koji direktor nije želeo da čuje.

„Nikada neće biti ništa od tebe, shvataš li ti to?“

„Ma hajde, zar nije malo preterano čitati Ustav? Zašto vam je uopšte u kancelariji? To je potpuno ludo.“

Direktor se toliko iznervirao da nije znao šta da radi. Nastavili smo s prepirkom još neko vreme, ali kad je uvideo da njegove reči ne nailaze na plodno tle, završio je razgovor.

„Sad možeš da ideš, Patriče.“

Otprilike pola godine nakon što me je direktor škole Flatoskulan okarakterisao kao socijalni slučaj, osvojio sam prvenstvo Švedske u skoku uvis. Mediji su nagrnuli i sećam se da sam se osećao kao zvezda kad me je intervjuisao televizijski novinar Krister Ulfboge.

Posle državnog zlata pobedio sam i na takmičenju između Švedske i Finske sa istom visinom, a na jednom turniru u Sederteljeu nekoliko nedelja kasnije, preskočio sam 2,20, oborivši svetski rekord za šesnaestogodišnjake i nordijski juniorski rekord. Do kraja godine skakaću još više.

Mediji su me uzdizali u nebesa, ali na atletskim stadionima sigurno je bilo mnogo onih koji su me smatrali iritantnim i arogantnim. I ne samo mene. Nas sedmorica, osmorica klinaca iz atletskog kluba Ergrite zauzimali smo mnogo mesta na turnirima, i za mnoge smo predstavljali izuzetno nadmenu grupu.

Zašto je bilo tako? Nisam siguran. Možda zato što smo bili momci iz predgrađa koji su, uprkos velikoj unutrašnjoj konkurenciji, unutar kluba stvorili snažnu grupu. Da te stariji ne bi izgurali, morao si da pomogneš sam sebi i naučiš da se nosiš s peckanjima. Možda deluje teško, ali u mojim očima je ta konkurencija u mnogo čemu bila zdrava. Mi koji smo je prebrodili postali smo prilično izdržljivi, počeli smo da koristimo žestok žargon i naučili šta je potrebno da bi se postigao uspeh. Te osobine smo potom poneli sa sobom kad smo napustili Geteborg i pomešali se sa ostatkom atletske Švedske.

Ali nije samo atletika bila zaslužna za moj stav.

I moje odrastanje je odigralo ulogu u tome.

...

U najranijem sećanju igram se s nekim u jednom stanu. Ležim pored vrata, a pri njihovom dnu je nekoliko okruglih rupa. U njih može svašta da se zavuče. Loptice od prediva, na primer, i kad to uradim, one posle nekog vremena iskoče. Zabavno je.

Dečak s kojim se igram sigurno je moj stariji brat Peter, a stan je verovatno moje babe. Imala je rupe za ventilaciju na vratima kupatila. Baba se iselila iz tog stana još pre nego što sam napunio dve godine, tako da pretpostavljam da sam imao godinu i po kad sam se tamo igrao. Ne znam čak ni da li je moguće sećati se nečega iz tako ranog doba. Bilo kako bilo, ta slika mi je u glavi.

Ničeg drugog iz tog vremena se ne sećam. Na primer, ne sećam se da su mi roditelji živeli zajedno, što jesu tokom moje prve dve godine života. S druge strane, jasno se sećam da nas je otac godinama kupio za vikend. Kako ja pamtim, to je bilo svake nedelje, ali keva kaže da je dolazio svake druge ili svake treće.

Uvek bi došlo do svađe kad bi došao po nas. On i keva se nisu slagali i s tim se nisu dobro nosili. Moj stariji brat Peter i ja smo prilikom tih preuzimanja čuli kako naši roditelji razmenjuju mnogo teških reči.

Tata se ponovo oženio ženom po imenu Harijet. Njihov stan bio je apsolutna suprotnost našem. Bio je klinički čist, udoban i prijatan i pun porcelanskih figurica. Kod nas nije bilo toliko neuredno, ali nije bilo ni tako pedantno kao kod tate. Živeli smo u trosobnom stanu u ulici Flejtgatan i Peter i ja smo delili sobu.

Kad bismo došli kod tate i Harijet, obično bismo počeli tuširanjem. Bez obzira da li smo se tek bili istuširali, procedura se svedeno sprovodila. Posle tuširanja

bismo obukli čistu odeću koju su nam oni pripremili. Lepe košulje i pantalone od gabardena, odeću koji nikad nismo nosili kod kuće.

Bilo mi je čudno da je nosim. Ali tata je mislio da je dobro da budemo uredni. Umislio je da smo kod mame uvek prljavi i često se oko toga svađao s njom. Verovatno nije bio svestan kako deca funkcionišu. Kod mame smo sve vreme bili napolju, bez obzira na vremenske prilike. Igrali smo fudbal i igrali se u šumi. Naravno da će da ti se sakupi prljavština ispod noktiju.

Kod čaleta smo uvek bili u kući. I bilo nam je dosadno. Živeo je u Kortedali gde nismo poznavali nikoga od dece. Nismo imali svoju sobu već smo spavali na kauču na razvlačenje u gostinjskoj sobi. Nije bilo igračaka. Čale je često imao posla subotom popodne, a mi bismo onda ostajali u tom urednom stanu s Harijet, a njoj se nije preterano sviđalo što smo tu. Program za ostatak vikenda kod tate bi nam bio krcat, s izletima, bioskopima i drugim aktivnostima. Ali sve je bilo unapred određeno, ništa se nije dešavalo spontano. Kod kuće smo bili navikli da odemo u kuhinju i uzmemo čašu mleka i sendvič kad nam se prijede. Kod tate su se doručak, ručak i večera servirali u tačno vreme, a između njih nije bilo užine. A imali su i čitav niz čudnih pravila koja su morala da se poštuju. Na primer, na kauču nije smelo da se leži.

Što sam bio stariji, to mi je boravak kod tate bio čudniji. Osećao sam se kao gost u njegovom domu i nisam ga zaista poznavao.

...

Kad se mama ponovo zaposlila, neko vreme sam išao kod dadilje. Posle toga smo Peter i ja prešli u vrtić

u Anedalu, pošto je keva radila u blizini. Do tamo smo išli tramvajem rano ujutru i keva je često bila nervozna. Kad je Peter krenuo u školu, dobio sam mesto u vrtiću koji se nalazio bliže našem stanu. Tamo sam se osećao napušteno. To su jake reči, ali tako sam se osećao. Verovatno sam bio mamina maza koja je tražila sigurnost.

Na stan smo imali stanarsko pravo i nalazio se u trospratnoj zgradi od cigle u kvartu Kaveres u Frelundi. Kaveres je bio lep kraj za odrastanje. Bio je u mirnom delu Frelunde, sa šumom, brdom, velikim travnatim površinama i mnogo dece. Spontano smo se bavili sportom skoro sve vreme. U proleće, leto i jesen igrali smo fudbal i hokej. Hokej smo igrali do kasno uveče, čak i u poznu jesen. Na asfaltnom terenu nije bilo reflektora, pa je sigurno bio mrkli mrak. Sećam se da smo igrali zelenom loptom da bismo je bolje videli.

U zimu smo išli u Torpdamen, a kasnije i na klizalište u Rudalenu i igrali hokej manje-više svaki dan. To je trajalo sve do moje šesnaeste, sedamnaeste godine. A, naravno, vozili smo i mini-skije i sanke.

Kad se nismo bavili sportom, igrali smo se u šumi. Stalno smo bili napolju. Imali smo mnogo slobode. Gledano iz te perspektive, mislim da sam imao srećno detinjstvo. Čini se da su dečji životi danas mnogo usmereniji.

...

Leti smo s tatom provodili dve nedelje. Prvo sećanje na te tatine nedelje mi je odlazak u Varberg. Tata je tamo odrastao i išli smo u posetu babi i dedi. Mislili smo da ćemo se iste večeri vratiti u Geteborg, ali je tata posle večere ustao i bez upozorenja rekao:

„Dobro, idem ja onda.“

I otišao je. I ostavio nas u Varbergu.

Tamo smo spavali na kauču na razvlačanje u kuhinji i ustajali smo u pola sedam svako jutro. Ne znam zašto, jednostavno je bilo tako. Posle ustajanja servirao se doručak, a onda je trebalo da idemo napolje. Nije bilo važno da li pljušti kiša, svakako smo išli napolje.

Na sreću, baba nije izbacivala samo mene i brata. I deda je išao s nama. Njega sam stvarno voleo. A činilo se da i on nas voli. Deda nas je vodio na duge šetnje kroz Varberg. Kad smo išli s dedom uvek smo sretali zanimljive ljude – činilo se da poznaje sve u gradu – a svakog vikenda su imali pijacu. To nam je bilo zabavno.

Ali sama činjenica da nas je ćale odvezao u Varberg, a onda samo otišao, nije bila posebno zabavna. Ćale je sigurno mislio da je to lepo, jer nas je narednih godina svaki put vodio u Varberg kad je bilo vreme za njegove dve nedelje s decom.

Ne shvatam kako je mogao tako. On, koji nas je tako retko viđao. Da li mu je bilo toliko prokleta teško da se brine o sopstvenoj deci?

Uradio je nešto još gore kad je mama morala u bolnicu na operaciju. Brat i ja smo tad završili u domu za decu u Ergriteu. Imao sam utisak da smo tamo bili veoma dugo, ali pretpostavljam da se radilo samo o nekoliko dana. Imam užasna sećanja odatle. Spavali smo u velikim spavaonicama s gomilom drugih momaka i jeli smo u velikoj trpezariji i pili vodu iz plastičnih čaša. Kad sam odrastao, pitao sam mamu o tome.

„Zašto smo završili u domu? Šta se desilo?“

Rekla mi je da tata nije hteo da se brine o nama. A pošto je ona bila prekinula kontakt sa svojom majkom, nismo imali gde drugde da odemo.

Kao dete razvedenih roditelja izdvajao sam se iz gomile u školi u Kaveresu. Samo još jednom dečaku iz razreda roditelji nisu živeli zajedno. Svi ostali drugovi bili su puni priča o svojim očevima, a ja sam im ponekad zavelo kad bi s njima igrali fudbal ili radili nešto drugo. Posebno teško je bilo posle letnjeg raspusta. Nastavnik bi nas pitao šta smo radili tokom leta i neko bi uvek rekao: „Ja sam pecao s tatom“ ili „Tata mi je pomogao da napravim model aviona“.

A ja, šta ja da kažem? Da je ćale mene i brata odvezao u Varberg, izbacio nas kod babe i dede i pobegao?

Kroz maglu se sećam jednog raspusta s tatom u Danskoj, ali to je sve. Ćale nikad nije bio tu. Ničemu me nije naučio. Nije čak ni ćale taj koji me je naučio da vozim bicikl. Nego neki pijanac.

...

Imao sam šest godina i stajao sam s biciklom ispred našeg ulaza u ulici Flejtgatan 15 kad je Od naišao. Od je bio jedan od kevinih novih momaka. Bio je pijan, to sam video, ali to nije bilo ništa neobično, skoro uvek je bio pijan.

„Naučiću te da voziš bicikl“, rekao je.

Uhvatio je prtljažnik na zadnjem točku i ja sam se popeo na bicikl. Prvo je išao polako, ali je onda potrčao, sve brže. Malo sam se uplašio, pokušavao da gledam pravo i čvrsto držim guvernal. A onda sam iznenada začuo kako Od iza mene viče „Gledaj pravo!“, ali glas je dopirao iz daljine. Okrenuo sam se, a Od je stajao pedeset metara uz ulicu. Već sam jurio niz ulicu, nemajući pojma kako se bicikl zaustavlja. Uхватила me je panika, uleteo sam pravo u raskrscnicu, nastavio još malo kolovozom

dok nekako nisam konačno zaustavio bicikl. Bila je to čista sreća. Moglo je nešto da me pregazi, mogao sam da padnem i poginem. Istina, posle te lekcije sam naučio da vozim bicikl, ali teško da je to način na koji bih ja učio svoje dete.

Tata je sve više bio na periferiji. Radio je na trgu u Frelundi, nedaleko od maminog stana. Ipak, nikad nam nije dolazio u posetu. Mnogo puta sam razmišljao o tome. Toliko malo je bilo potrebno. Bilo bi dovoljno da je ponekad došao i javio se. Ali nije. Nije bio tu ni za moj prvi dan u školi, a nije došao ni za kraj škole.

Da je ćale bio prisutniji, možda ne bismo morali da idemo u dečji kamp, u koji nas je mama nekoliko leta slala kad je morala da radi. Mrzeli smo ga. Već sam bio naučio da se brinem o sebi i nisam shvatao foru sa „prilikom da se boravi u prirodi“. Pa, ionako sam po ceo dan bio u šumi. Pored toga, bio sam prilično osetljiv i stidljiv. Često su me zvali plačljivkom i slinavkom. Kad sam bio u kampu, samo sam želeo da se vratim kući.

...

Ni dan danas nemam pojma zašto su se mama i tata razveli. Znam da je mama bila veoma mlada kad su se upoznali. Rekla je da je insistirala da se ja rodim, i izgleda da sam došao kad im je veza već krenula nizbrdo. Možda zato moj otac nikad nije pokušao da uspostavi neki bliži kontakt sa mnom.

Sada me više i ne zanima zašto su se rastali. A ćale, on za mene ne postoji. I to već dugo. Teško da bih ga i prepoznao kad bih ga sreo u gradu.

Keva je sama morala da nosi veliki teret. Živeli smo u pravoj oskudici. Često sam nosio bratovljevku staru

odeću. Pošto je tri godine stariji, većina toga mi je bila prevelika. Pre svega cipele.

Keva je povremeno obavljala četiri različita posla, a istovremeno je išla i na fakultet, što je na kraju dovelo do toga da je dobila dobar posao s dobrom platom. To je neverovatan uspeh. Ali ima i naličje. Govorila je da to radi zbog nas, ali ja samo znam da sam od sedme godine nosio ključ oko vrata.

Da bi spojila kraj s krajem, ponekad je radila i noću. A onda je morala da spava tokom prepodneva. Tada smo morali da izađemo ili da budemo veoma tihi.

Keva je tvrdila da se moj brat Peter starao o tome da me niko ne dira, i ona sigurno veruje u to, da se on brinuo o meni. Ali zapravo je bilo obratno. On i njegovi drugovi nisu hteli da neki klinac trčkara za njima.

Da bi mi bar ponekad dozvolili da budem s njima, naučio sam da se pravim da sam stariji. A pošto sam bio prilično visok za svoje godine, to je odlično prolazilo. Ali to je značilo da sam i gluposti počeo da pravim ranije od mnoge druge dece. Sa sedam godina sam prvi put krišom pušio. Ukrali smo pare od keve. Peter i ja. I onda smo kupili lulu i duvan.

Počeli smo da vraćamo flaše i konzerve i tako smo skupljali pare za nove cigarete. Paklica Vinčestera koštala je tri i po krune. Trebalo je samo da prodavačici kažemo da su cigarete za mamu. Nisu ni trepnuli na decu koja kupuju duvan. Keva je jednom otkrila da smo joj ukrali pare. Burazer je odmah porekao, a ja sam morao da preuzmem svu krivicu. I ja sam, naravno, na početku poricao, ali njegove laži su zvučale uverljivije.

To što sam se pravio stariji i snažniji pomoglo mi je da

prevaziđem stidljivost. Ubrzo sam postao vodeća figura u školi, i u dobru i u zlu. Čak su me i nastavnici gledali kao starijeg, i kad bih zakasnio, već od drugog, trećeg razreda sam slušao:

„Patriče, ti koji si tako veliki, trebalo bi valjda da znaš da gledaš u sat?“

Na šta su mislili? Samo zato što sam za glavu viši od ostalih, sigurno nisam stariji ili inteligentniji? Pored toga, u sat sam naučio da gledam prilično kasno.

Mama misli da sam prestrog prema njoj, da sam je optužio da nije vodila računa o nama i da je sve podredila karijeri. Ono što sam naučio jeste da se brinem o sebi i da trpim posledice svojih postupaka. Za to sam mnogo puta imao razloga da budem zahvalan. Ali u vezi sa svim čudnim ljudima koje je mama puštala u naše živote i danas mogu da imam stav.

Prvi muškarac koji se uselio bio je Sven. Dao nam je veliki model železnice koji je montirao na stolu. Oko pruge se prostirao čitav krajolik, s brdima, uzvišenjima, tunelima i kućama. Naravno, bilo nam je vrlo zabavno. Na početku. A onda smo prestali da se zanimamo. Mislim da je Sven izgradio prugu isto toliko zbog samog sebe koliko i zbog nas. Svena kao čoveka skoro da se i ne sećam. Ne znam da li smo ga mi deca zanimala. Ako se tek zaljubiš u nekoga i uđeš mu u život, možda te njegova deca ne zanimaju previše. To je pre nešto što dobijaš pride. Oni koji uspeju da prihvate tuđu decu zaslužuju sve pohvale.

Sledeći koji se odomaćio u našoj kući bio je Od, pijanac koji me je naučio da vozim bicikl. Bio je narkoman i zatvorska ptičica. Keva je radila za KRUM, državno udruženje za humanizaciju nege kriminalaca, a

Stokholmljanin Od bio je jedna od onih jadnih duša koje je ona pokušala da spase. I nije joj nešto uspjelo.

Od je bio riđokos, imao je velike brkove i smrdeo je na kiselo vino. Često je bolovao od gripa i stomačnih virusa. To smo mi mislili. Jer to nam je mama rekla. Uz to, zvučalo je razumno, jer se čulo kako povraća i jeca.

Od je često kucao na kevinu mašinu, *Facitu*. Iznedrio je najmanje dve knjige. Jednu sam pročitao, radi se o životu u zatvoru, verovatno s mnogo autobiografskih podataka.

Kad je Od živio kod nas, policija je više puta dolazila u posetu. Jednom se u našoj ulici odigrala jurnjava automobilima. Sirene su se dugo čule u blizini, a onda je policija iznenada velikom brzinom skrenula u našu ulicu, jureći neki auto. Mi smo stajali na prozoru i gledali kako policijski automobili jure uzbrdo. Ali negde kod naše kuće, usporili su. Činilo se da im je auto za kojim su tragali pobegao.

Od je iznenada uleteo u stan, utrčao u moju i Peterovu sobu i sakrio se ispod kreveta. Nekoliko minuta kasnije policija je došla i izvukla ga. Auto, koji su policajci našli aljkavo parkiran tik iza naše kuće, Od je ukrao.

Keva i Od su se često svađali. Vikali jedno na drugo. To je dovelo do toga da sam sve do duboko u adolescenciji gajio snažnu mržnju prema alkoholičarima. Video sam to izbliza. Video sam kako se odrasli muškarci sapliću i padaju na putu do kupatila. Video sam ih upišane i usrane. Mrzeo sam to.

Danas imam znatno veće razumevanje za to. Umem i da saosećam sa ljudima kojima je sve krenulo nizbrdo.

Ponekad vežbam u teretani koja se nalazi odmah

pored prostorija Vojske spasa. Nekih ljudi koje viđam da izlaze odande sećam se iz kafane od pre petnaest ili dvadeset godina. Tada su drugove čašćavali skupim pićima. Danas su uništene olupine.

Veoma je lako reći „sam si kriv, idiote glupi“. Ali nije toliko jednostavno. Ti ljudi pate od užasne bolesti. Naravno, negde na početku jesu napravili izbor, ali ima mnogih koji zapravo ne mogu da se izvuku iz tog sranja. A zaglaviti se u tome nešto je što ne biste poželeli ni najgorem neprijatelju. Teško je unapred reći ko će upasti u to, i ja takve ljude ne gledam s visine. Ako treba da udaraš, udaraš nagore, a ne nadole.

...

Od je ponekad završavao u zatvoru, ali ja to tada nisam razumeo. Primećivao sam samo da ga dugo nema. Ponekad bih celu subotu ili nedelju proveo kod neke od vaspitačica iz vrtića, što je verovatno bilo zato što je keva posećivala Oda u nekom kazneno-popravnom domu.

Keva se stalno žalila kako se satire, kako radi četiri posla i studira i niko joj ne pomaže. Ali ipak ima slika na kojima leži na nekoj plaži sa Svenom i Odom. Sa Svenom je išla u Albaniju, sa Odom u Portugal i Moskvu. Bila je i u Engleskoj. Ali Peter i ja nikad nismo išli na ta putovanja.

Imali smo i drugih posebnih doživljaja s kevinim momcima. Jednom me je Od tramvajem odveo u obilazak drvenih straćara spremnih za rušenje i drugih kvartova u Anedalu. Ulazio sam s njim u zapuštene zgrade i zvonio ljudima na vrata. Od nije bio raspoložen. Bio je nervozan i znojio se. Bio je nestrpljiv. Šutirao je vrata i drao se kroz prorez za poštu: „Znam da si kod kuće, govнару jedan. Otvaraj!“

Nisam shvatao zašto je toliko ljut. Naravno, nisam mogao da znam da me je poveo na drogeraško putovanje kako bi našao dilere.

Jednog dana kad se burazer vratio kući, Odova fotografija je bila zalepljena na vrata. Peter se uplašio i pobegao. Kad se kasnije vratio, neko je provalio u stan i potpuno ga rasturio.

Od je takođe u kuću dovodio gomilu drugih čudnih ljudi. Jedan od njih predstavio se prilično učtivo kad nas je prvi put video.

„Zdravo, zovem se Vike. Ja sam miner sefova.“

Činilo se da Vike ima neograničeno mnogo para. Jednom je meni i Peteru dao sto kruna. U mojim sedmogodišnjim očima to je bila nepojmljiva suma. Mislim da nikad ranije nisam video toliku novčanicu.

„Uzmite, momci, i kupite nešto lepo. I ne vraćajte se s kusurom.“

Odmah smo otrčali do poslastičarnice i kupili skoro pola prodavnice. Bilo je neverovatno kul, činilo nam se tad. Danas malo drugačije gledam na to. I kako je keva mogla da dozvoli jednom mineru sefova da nas čuva, što je Vike kasnije radio, zaista je pitanje. Keva je govorila da veruje Vikeu, ali pitam se da li ga je zaista dovoljno dobro poznavala da bi to mogla da zaključiti.

Ipak, Vike je bio pravi dečak s veronauke u poređenju s Odovim bratom blizancem. To je bio jedan pokvareni i hiroviti govнар. Nije dolazio toliko često, ali kada jeste, dešavalo se da sve potpuno izmakne kontroli. Od i on bi se tukli tako da je krv liptila, a tad bismo se stvarno uplašili. Peter i ja bismo se sakrili u našu sobu, plakali i

čekali da se završi.

Jednom smo, na naše oduševljenje, otkrili da je Od sakrio pare u kevine knjige. Slučajno smo ih našli, kad je jedna pedesetica ispala iz jedne knjige koju smo listali. Metodično smo pregledali knjigu po knjigu na svim policama i našli novčanice od deset, pedeset, čak i od sto kruna. Za taj novac smo kupili cigarete i slatkiše. Nekoliko dana kasnije Od je trčao kao lud i tražio po knjigama. Psovao je sam za sebe, ali nikad nas nije optužio. Mislim da nije ni shvatio da smo mi ukrali pare. Verovatno je mislio da je toliko pogubljen da se ni sam ne seća gde ih je sakrio.

Keva za to nije smela da sazna. Od nje je i sakrio pare. Pretpostavljam da je hteo da ih potroši na alkohol i drogu, umesto da plati svoj deo za hranu, kiriju i ostalo što je smatrao nepotrebnim.

Negde tokom prvih razreda osnovne škole Od je zauvek nestao iz naših života. Ne znam šta je bilo s njim. Ali četiri godine kasnije, još jedan čudan čovek će preći naš prag. On će uticati na čitav moj život.

Stvarno sam želeo da postanem hokejaš. Hokej na ledu je najbolji sport na svetu – visok tempo, intenzivan i agresivan. Jedan od omiljenih filmova mi je *Slap shot* sa Polom Njumenom.

Ali hokej je bio preskup, nismo mogli da ga priuštimo. Keva se glasno bunila i kad bih joj tražio za opremu za džudo. Džudom sam se kratko bavio, znatno više vremena sam posvećivao fudbalu u klubu Skugens, rukometu u Hejdu, bandiju u Hejdenu, a kasnije i košarci u Hegsbuu.

Aletikom, s druge strane, nisam ni pomišljao da se bavim. I da smo se moji drugovi i ja malo bolje ponašali u školi i u slobodno vreme, verovatno nikad ne bih ni otišao u centar Slotskugsvaen.

Naš stan u ulici Flejtgatan polako se pretvorio u svratište za problematične klince iz kraja. Bilo je to jedino mesto u kome često nije bilo roditelja. Mama je to nazivala „sloboda pod odgovornošću“. A zapravo nije imala pojma šta radimo.

Već sa sedam godina smo počeli da krademo bicikle. Na obijanje zaključanih prostorija, na primer ostava za bicikle, tavana i podruma, gledali smo kao na sport. Još u ranim razredima osnovne škole počeli smo da odlazimo na trg u Frelundi i krademo po prodavnicama. Ponekad smo odlazili i do novoizgrađenog tržnog centra u Nurdstanu i krali po tamošnjim radnjama. Krali smo sve više. Mnogo slatkiša, naravno, ali i nakit, četke za kosu, olovke i knjige. S knjigama je zapravo bilo malo čudno, jer nismo nameravali da ih čitamo. Stvar je bila u samoj krađi.

Iz nekog razloga, uzimali smo knjige iz serijala *Pet prijatelja* od Inid Blajton. Počelo je tako što je neko iz

društva maznuo jednu od tih knjiga u robnoj kući Olens. Sledeći je onda morao to da nadmaši krađom dve. Pa onda tri, pa četiri. U to vreme bile su popularne one široke vindjakne marke Bogner, tadašnji pandan današnjim jaknama *Canada goose*, a u njih je moglo da stane mnogo knjiga. Mi, naravno, nismo imali para za prave jakne Bogner, ali za krađu knjiga odgovarale su i najjeftinije kopije. Rekord je bio osam knjiga *Pet prijatelja* u jednoj jakni.

Ali šta da radimo sa svim plenom? Pa, da ga odnesemo kod nas, naravno, u stan bez roditelja. Peter i ja smo sami bili odgovorni za sređivanje naše sobe, pa smo tamo sakrili mnogo toga. Neko vreme nije bilo problema – sve dok keva nije odradila temeljno čišćenje sobe i našla preko sedamdeset knjiga Inid Blajton iza fioka ispod mog kreveta. Tamo je bilo i dosta drugih ukradenih stvari, ali keva se zakačila baš za knjige. Knjige se ne krađu. One su joj predstavljale svetinju.

„Odakle ste ih ukrali?“, pitala je.

Posramljeno smo slegnuli ramenima.

„Ne znamo.“

„ODAKLE STE IH UKRALI?“

„Možda iz Olensa.“

„Šta, možda? Jeste li iz Olensa ili niste?“

„Jesmo valjda.“

„Sve? Sve ove knjige ste uzeli iz Olensa?“

„Pa, bili smo i u knjižari u Nurdstanu.“

Kad se smirila, keva je pozvala oštećene prodavnice i ispričala im o čemu se radi. Onda je spakovala knjige, lepo i uredno u braon papir, i vratila ih poštom.

Knjige iz serijala *Pet prijatelja* danas izdaje kuća Raben i Šegren, koja je deo izdavačkog koncerna *Nuštets*. To je i pomalo komično, budući da *Nuštets* izdaje i knjigu koju upravo čitate. Napravio sam, dakle, korak od kradljivca knjiga do pisca u istoj izdavačkoj kući. Onda može da se kaže da je krug zatvoren.

...

Naravno, nismo samo mi držali ukradene stvari u stanu. U Frelundi je uvek bilo ljudi koji su prodavali svašta mnogo jeftinije nego u prodavnici. Odeću, ploče, cigarete... sve. Postojali su i pravi profesionalni lopovi od kojih si unapred mogao da naručiš šta hoćeš.

I sâm sam kupovao mnogo kradene robe, posebno malo kasnije, u doba mopeda. Nikad ne bih mogao da kupim nove amortizere, farove i druge rezervne delove u prodavnici.

S petnaest godina kupio sam moped za koji se ispostavilo da je kraden. To sam mogao odmah i da zaključim, pošto je prvobitni broj šasijske bio izbrisan, a novi krajnje amaterski urezan, ali mislio sam da to nije tako važno.

Odmah smo ga odneli u podrum da ga malo ubrzamo. Izvadili klipove, povećali kompresiju u cilindrima, ugradili prigušivače za auspuh, promenili lanac i stavili podesivu mlaznicu. Trebalo nam je otprilike sat vremena, i kad smo završili, maksimalna brzina mopeda se povećala sa 35 na 80 km/h.

Dešavalo se da i u odraslom dobu kupujem kradenu robu. Prodavac najčešće ne kaže odmah da se radi o kradenoj robi, i ako ne pitaš odakle je, čini ti se da je nekako okej. Ali jasno je, ako mobilni telefon košta petinu

cene iz prodavnice, sigurno ima neki istorijat.

Nisam jedini koji je žmurio na to. Mnogi to rade. Pogledajte samo sajt sa oglasima Bloket. Ganc nove stvari upola cene. Je l' se neko pita odakle dolaze?

Ponekad me smaraju svi dušebrižnici koji upiru prstom u druge, jer kako su oni svoje lepe terase sredili za petinu uobičajene cene? Ne radi se o velikom popustu, nego o tome da su im radnici radili na crno. A i tako ste nešto kupili nečasno. Jednako je moralno pogrešno kao i kupovina ukradenog mobilnog telefona.

Svakako je mnogo „časnih“ Šveđana koji na savesti nose mnogo toga, samo ako bi se malo zagrebalo ispod površine. Ali svejedno napadaju druge. Reći ću ovako: Gledaj sebe i ne troši toliko energije na ono što drugi rade.

...

Treba dodati i da smo moji drugovi iz detinjstva i ja obavljali i časne poslove – iako smo ih začinjavali povremenim krađama. Nekoliko nas je po kraju raznosilo novine. Svaki raznoslač imao je svoj kraj ili „fiks“, kako smo ga zvali, i smeo si da uzmeš samo onoliko novina koliko je bilo predviđeno za tvoj kraj. Ali ako bi dovoljno rano došao na trg u Frelundi, pre nego što bi kontrolor stigao, mogao si da ukradeš više paketa, čim ih kamion ostavi. I posle odeš u Nurdstan ili na neko drugo dobro mesto i prodaš ih tamo. To se zvalo „lopovski fiks“ i predstavljalo je dobar način da se zaradi novac. Pošto nisi morao kontroloru da podnosiš izveštaj o prodaji, mogao si da zadržiš svaku krunu koju si zaradio. Ali morao si da paziš. Ako bi prodavao ukradene novine u tuđem distriktu, postojao je rizik da te pravi prodavci pojure, a

ponekad se u Nurdstanu dešavalo da dođe i neki stariji gospodin koji bi te pitao ko ti je poslodavac.

U drugim prilikama smo odlazili do samousluge u malom tržnom centru u Althalenu blizu Frelunde i uzimali letke, koje smo zatim delili. Nije prošlo dugo dok nisam shvatio da bez problema mogu veliku količinu njih da bacim i u đubre, neko vreme lenčarim i onda se vratim i pokupim pare.

Kad keva nije bila kod kuće, sedeli smo u stanu i zezali ljude telefonom. Često bismo našli neko zanimljivo ime u telefonskom imeniku i pozvali ga.

„Je l' to Oluja?“

„Da.“

„Držite onda šešir.“

Klik.

Ali onda smo počeli da maltretiramo oca jedne Jugoslovenke iz mog razreda. U mom kraju deca iz inostranstva nisu bila česta pojava i zato nam je bilo posebno zabavno da zovemo njenu porodicu. O Jugoslovenima su kružile brojne glupave glasine, kao na primer da podižu parket i gaje krompir u dnevnoj sobi.

Kad smo otkrili da njen otac čudno priča, snimili smo jedan razgovor preko diktafona. Snimak se završio tako što se izdrao na nas na svom jeziku. Sledeći put kad smo ga pozvali, pustili smo snimak i prislonili ga na slušalicu. On je pomislio da sad na njega više neki drugi Jugosloven, pa je uzvratio dranjem na sopstveni glas, a mi klinci smo ležali na kevinom podu i pucali od smeha.

Danas uviđam da nije bilo u redu što smo izabrali baš imigrantsku porodicu, ali za samu šalu i dalje mislim da

je prilično dobra.

Na kraju se otkrilo ko je zvao i to je za upravu škole bila kap koja je prelila čašu. Naša grupa je među nastavnicima već važila za zloglasnu i ovog puta su nam pozvali roditelje na krizni sastanak. Smatrali su nas pravim pravcatim huliganima i otpočela je diskusija da li da nas osam do deset kavgadžija razdvoje i razmeste po različitim školama.

Ali keva je krenula u kontra-napad. Rekla je da je uprava škole spojila gomilu stvari koje je desetero različite dece uradilo i na taj način dobila dugačku i strašnu listu. Ako bi se, pak, krađe, švercovanje u tramvaju, nestašluci u školi i maltretiranje telefonom razdvojili na svakog pojedinačno, to bi izgledalo znatno blaže.

„Preuzimate veliku odgovornost kad na čelo jednog osmogodišnjaka ili devetogodišnjaka stavljate reč kriminalac“, rekla je nastavniku nadzorniku.

Potpuno se slažem s njom. Naravno da smo bili bučni i problematični, ali bizarno je decu u tom dobu karakterisati kao kriminalce. Neki iz naše grupe su, doduše, zaista postali kriminalci kad su porasli, i smatram da je ta kategorizacija u školi pre ubrzala taj proces nego što je dovela i do čega dobrog. Ako dovoljno puta čuješ da si idiot, sigurno ćeš na kraju i sam u to poverovati.

...

Nastavnik Henkelman je otkrio ko je stajao iza zezanja telefonom. Henkelman je bio samozvani šerif naše škole. Pevac u školskom kokošarniku, veoma strog prema svadljivim učenicima.

Henkelman je u nastavničkoj zbornici bio sakupio

veliki broj učenika i pokušao da od njih izvuče informacije o tome ko je zvao. Odvukao je čak i mog brata, iako je dotad već išao u drugu školu. Henkelman je više učenika snažno čupao i na kraju je neko ko više nije mogao da izdrži, priznao da je i sam, zajedno sa još nekoliko dečaka – koje je imenovao – učestvovao u maltretiranju telefonom. Rekao je i da u stanu porodice Sjeberg postoji snimak jednog razgovora.

Henkelman je voleo čvrste dokaze, pa me je poslao kući po kasetu. Odredio je dvojicu starijih učenika da pođu sa mnom i postaraju se da se zadatak i izvrši.

Koji idiot, pomislio sam. Zašto šalje dva momka koja poznajem? Jedan od njih je čak i sam učestvovao u pozivima. Ali Henkelman to nije znao.

Kod kuće smo imali gomilu kaseta. Odabrao sam dve s lepom muzikom i dao ih jednom od momaka.

„Evo ih“, rekao sam.

Ne znam da li je Henkelman preslušao sve hardrok pesme na kasetama. Više o ovome nismo ništa čuli. Ali dobili smo jasno upozorenje. Ako se ne popravimo, preći nam premeštanje u školu Jernbrotsskulan. Tamo postoji razred za decu sa smetnjama u razvoju.

...

Jednog dana u prvom polugodištu četvrtog razreda, Henkelman je zamenjivao nastavnika fizičkog. Odlučio je da ćemo da skaćemo uvis, što nikada ranije nisam radio. Čini mi se da sam preskočio 1,20, ali se ne sećam tačno. Ne sećam se ni da li mi se posebno svidelo. Ali sećam se da je skok bio visok, 10-15 centimetara viši od skokova ostalih učenika.

Posle časa Henkelman je upro prstom u mene i trojicu drugih „kriminalaca“ i rekao: „Da vas vidim na terenu Slotskugssvalen u četvrtak u 6 popodne.“

Nama, naravno, nije padalo na pamet da odemo. Meni se u slobodno vreme nije išlo do nekog prokletog sportskog centra. Ionako sam se bavio sportom, kod kuće u Kaveresu. Kad je Henkelman to narednog dana saznao, pobesneo je.

„Sledećeg četvrtka ćete da se nađete s jednom učenicom šestog razreda ispred škole u 17:30. Ona trenira atletiku u klubu Ergrite i ići će s vama do centra. I bez gluposti ovog puta!“

Henkelman nas je ubedio da je ovog puta ozbiljan, pa smo narednog četvrtka s devojkom iz šestog razreda otišli tramvajem do Slotskugssvalena. Plan mi je bio da odem tad i možda još dva, tri puta. Posle toga mogu da prekinem i kažem da sam zaista pokušao.

Sportska hala je bila jedna velika drvena građevina sa zasvođenim krovom i kad joj se približiš, delovala je ogromno. Čim sam ušao, zapahnuo me je neki čudan, lepljiv miris, mešavina gumenog poda, znoja i gela protiv bolova.

Hala je ličila na veliku fiskulturnu salu, ali je na dužoj strani imala i atletsku stazu. Unutra je bio potpuni kaos. Gomila dece, mladih i odraslih trčala je unaokolo i bavila se raznoraznim disciplinama. Neki su preskakali prepone, drugi su nosili duge motke, neki su trčali dugim, čudnim koracima, a drugi su vikali istovremeno bacajući kuglu. Buka je bila velika i činilo se da nema nikakvog reda.

„Idemo ovamo“, rekla je šestakinja i odvela nas do

jednog prilično visokog, mršavog i tamnokosog čoveka koji je pričao s nekim klincima.

„Ovi momci hoće da počnu da treniraju s tobom“, rekla je čoveku.

Pogledao nas je.

„Okej“, rekao je.

...

U grupi nas je bilo više od deset, računajući i nas novopridošle. Najstariji su imali petnaestak godina i posmatrali su nas sa gnušanjem. Imali smo pogrešne patike, pogrešnu odeću, pogrešno sve. Njihovi snishodljivi pogledi samo su pojačali moju potrebu za dokazivanjem. Tokom zagrevanja, u stopu sam pratio momka koji je bio na čelu. Posle nekog vremena sam se izjednačio s njim i pretekao ga.

„Šta ti je? Što ne trčiš kako treba?“, rekao sam mu malo podrugljivo.

Ne može neki nabeđeni kreten da me omalovažava samo zato što je stariji i što ima firmirane patike. Ponašao sam se, naravno, kao idiot. Ovo je bilo zagrevanje, a ja sam se ponašao kao da je takmičenje.

„Okej, dobro, dobro“, rekao je visoki čovek koji je bio trener i ponovo nas okupio.

Zvao se Viljo Nousiainen i bio je čudan gospodin. Živeo je u Švedskoj tek dve godine i bilo je skoro nemoguće razumeti šta priča. Pričao je nekom sopstvenom mešavinom finskog i švedskog, a švedske reči je do neprepoznatljivosti maskirao čudnim dijalektom.

Ipak, iznenadio me je njegov trenerski stil. Bio sam navikao da trčim po fudbalskom terenu s dvadeset ili

dvadeset pet drugih momaka dok neki debeli čiča stoji sa strane i viče:

„Trčite pet minuta!“

„Dobro. Sad ćemo da vežbamo dodavanje!“

„Slušajte svi. Vreme je za igru na dva gola. Podelite se u dva tima!“

Fudbalski trener se sve vreme obraćao grupi. Pojedinci nisu bili vidljivi. Viljo je bio čista suprotnost. Video je mene, Patrika Sjeberga, pojedinca među deseticom drugih pojedinaca.

Počeli smo da radimo neke čudne vežbe na atletskoj stazi, polako smo podizali kolena, i ubrzo sam primetio da meni daje uputstva koja ne daje nikom drugom. Kad je ispravljao pogrešne pokrete, bili su to pokreti koje sam samo ja radio. Druge momke je upućivao da se koncentrišu na nešto drugo, iako je trebalo da radimo istu vežbu.

Skakali smo uvis i makazicama sam preskočio 1,25. Ali stariji momci iz grupe uradili su nešto iznenađujuće: preskočili su lestvicu – okrenuti leđima. Zapanjio sam se. Nisam imao pojma da su makazice kameno doba i da je čak i stil koji ih je prevazišao, zgrčena tehnika, bio na putu da nestane. Posle zlata koje je Dik Fozberi osvojio na OI u Meksiku 1968, flop – skakanje leđima prema lestvici – postalo je dominantno u svim sportskim društvima u celoj zemlji.

„Naučiću te da flopuješ“, rekao mi je Viljo.

Kad je video nerazumevanje na mom licu, pokazao mi je na starije momke koji su skakali.

„Tako“, rekao je.

Izgledalo je veoma teško skakati naopako i pitao sam se da li ću zaista to moći da naučim. Pored toga, planirao sam da samo nekoliko puta dođem na trening i da posle toga prekinem. Povrh svega, bio sam među najgorima. Najbolji momci iz Viljove grupe skakali su preko 1,50 zbog čega sam, naravno, besneo. Začudo, Viljo me je svejedno pohvalio.

„Imaš talenta“, rekao je.

Čudno je što to kaže, pomislio sam, kad ostali skaču toliko više. Ali Viljo je video ono što nijedan drugi trener nije. Uz to je znao i da impresionira nas dečake. Do kraja treninga je popeo lestvicu na neverovatna 2 metra. Onda je napravio nekoliko koraka unazad, zatrčao se ka lestvici, odrazio se desnom nogom, preskočio i dočekao se – na istu nogu.

Mogao sam da se otopim. Kako je moguće skočiti toliko visoko? I to najčudnijom tehnikom na svetu? Kakav trener! Potpuno drugačiji od onog korpulentnog tipa koji se drao na nas na fudbalskom terenu.

Sledeći put kad sam tramvajem dolazio u Slotskugsvälen, bio sam znatno uzbuđeniji nego prvog puta. I nisam se razočarao. Ponovo smo radili vežbe koje nikada ranije nisam radio. Trener mi je ponovo dao savete namenjene samo meni – i nikom drugom.

Posle treninga Viljo me je pitao da li hoću da me odveze do kuće. Naravno da sam hteo. Uvek sam se vozio tramvajem, vožnja automobilom mi je predstavljala pravi luksuz.

Osmorica nas se nagurala u Viljov beli volvo 142. Viljo je bio zabavan. Ulazio je brzo u krivine, pa smo se mi stiskali na zadnjem sedištu ili je iz šale prelazio u

suprotnu traku.

Viljo je radio kao nastojnik u „Skandinavijumu“. Kasnije sam saznao da je imao običaj da impresionira ljude tako što bi se šetao s metlom i lopatom, a onda iznenada preskočio ogradu na jednoj nozi, ne delujući kao da se i najmanje napregao. Prestao je tako da se iskazuje nakon što mu se jednom lopata zaglavila u ogradi, pa se testisima nabio na dršku.

Ima jedna divna priča o tome kako je Viljo izvodio trikove u „Skandinavijumu“ tokom atletskog evropskog prvenstva u dvorani 1974. Staza je bila postavljena i Viljo se šetao u svom zelenom kombinezonu, čistio i kupio đubre dok su se skakači uvis zagrevali. Jedan finski skakač je postavio lestvicu na dva metra i sve vreme ju je obarao. Na kraju je seo s trenerom i rezignirano uzdahnuo. Onda su najednom videli kako nastojnik u zelenom kombinezonu ostavlja četku, trči ka lestvici, preskače je i – dočekuje se na jednu nogu. I dok su skakač i trener zurili, nastojnik je sišao s dušeka, podigao četku i nastavio da čisti, kao da se ništa nije desilo.

Ova priča je verovatno naknadno ulepšana, ali to da je Viljo preskočio lestvicu pred nosom razočaranom takmičaru, očigledno je mnogo ljudi videlo. Voleo bih da sam i ja bio među njima. Sigurno je bilo potpuno fantastično. Prava filmska scena.

Viljo je, naravno, impresionirao i nas. Bilo je veoma inspirativno videti kako trener preskače dva metra bez ikakvog vidljivog napora.

Viljo nam je ispričao da je flop stilom preskočio 2,17. Dokumentovano je da je na jednom takmičenju preskočio 2,06. Očito je bio previše nervozan da bi se takmičio. Ali

ako biste njega pitali, postao bi apsolutna svetska klasa da nije bilo svih bolesti od kojih je godinama patio.

...

Viljo se oko svojih sportista angažovao na način koji do tada nikad nisam iskusio s nekom odraslom osobom, i posle tri treninga u Slotkugšvalenu, više nisam razmišljao o prekidanju.

Jedna od stvari koju sam kod atletike najviše voleo bilo je to što treninzi nikad nisu bili isti. Pored toga, morao si stalno da se koncentrišeš da nešto ne pogrešiš, a to mi se sviđalo.

Viljo je bio ekstremno posvećen bazičnom treningu. Bio je pedagog i pridavao je veliki značaj detaljima i ponavljanju. Vežbe su trajale dugo i često su se odrađivale u sporom ritmu. Kad smo trenirali napolju, često smo slušali podrugljive komentare fudbalera Frelunde koji su trenirali pored nas.

„Jebote, što je vama atletičarima dobro. Sedite i malo se rastežete, a onda se samo šetate i glupirate. Čak se i ne oznojite.“

Ali upravo u tome je tajna. Moraš od osnove da naučiš kako da koristiš telo, kako da postaviš stopalo, pod kojim uglom da iskriviš zglobove. Ako to pogrešno naučiš, kasnije ti je mnogo teško da ispraviš. Onda više nije važno koliko sati treniraš i koliko se znojiš.

Među nama koji smo se tu „rastezali i glupirali“ bilo je više onih koji su daleko dogurali, bilo na državnom, bilo na međunarodnom nivou. A dokle je dogurao fudbalski tim iz Frelunde?

Oni koje je Viljo trenirao dobili su odličnu bazu.

Trenirali smo preskakanje prepona, troskok, skok uvis, skok u dalj i sprint – i gomilu drugih disciplina koje je Viljo sam izmišljao.

Razumeti šta Viljo priča bilo je u najmanju ruku jednako teško kao izvoditi vežbe. Svi koji su duže trenirali kod Vilja morali su da nauče jedan novi jezik. Trebalo mi je vremena dok konačno nisam razumeo fraze koje je najčešće koristio, a nekom sa strane to bi bilo gotovo nemoguće.

Tumačiti njegov rukopis bilo je još gore. Čitanje njegovog programa za trening bilo je kao tumačenje hijeroglifa. Koristio je nepostojeće reči i dopunjavao ih čiča-glišama i gomilom strelica. Ali nekako je uspevao da prenese poruku. Rezultati su nam se brzo popravili.

U to vreme Viljo još uvek nije bio neko veliko trenersko ime, ali imao je jednu grupu koja je počela da se ističe među švedskom elitom i bio je prilično popularan zbog svog angažovanja oko mladih i oko sporta. On je taj koji je uvek prvi dolazio na trening i poslednji odlazio s njega.

Skoro svi momci iz grupe su ga voleli. Posle treninga je umeo da nas odvede na kolače i sok u kafiću pored sportske dvorane. Na to nismo bili navikli, bar ja nisam.

Često nas je i vozio kući posle treninga. Vozio je sve luđe. Znao je da pređe kroz crveno, samo da bismo se mi zaprepastili. Po snegu je kočio ručnom kočnicom. Ponekad bi u kolima imao deset klinaca, a vozio bi 100 km/h u naselju.

Vožnja do kuće s Viljom trajala je mnogo duže od vožnje tramvajem. Ponekad je vozio čak do Hisingena da bi nekog tamo ostavio. Trebalo mi je i po sat vremena da stignem kući, ali nije bilo važno. Viljo je bio zabavan,

nekako je bio na našem nivou. Imao je isti dečji humor kao i mi. Razgovarao je s nama tokom vožnje, pitao kako nam je kod kuće, da li mama i tata žive zajedno i tako dalje. Činilo se da mu je stalo do nas, bio mi je kao otac kog nikad nisam imao.

Keva nije bila oduševljena svim tim vožnjama s trenerom kog nije poznavala. Jednom, kad sam pomenuo imena nekih koji su bili u kolima, shvatila je da broj putnika uveliko prelazi četiri.

„Hoću da znam kakav to čovek razvozi decu po celom komšiluku“, rekla je na kraju.

„Ali mama, on je dobar. Treninzi su mnogo zanimljivi.“

„Hoću da upoznam tog Vilja. Reci mu da dođe sledeći put kad te doveze.“

„Da, da.“

Sledećeg puta, naravno, ništa nisam rekao Vilju, a ni sledećeg. Ali keva je nastavila da zvoca, pa je na kraju – u decembru 1975 – Viljo kročio u naše predsoblje i rukovao se s kevom.

...

Posle te večeri, Viljo je često dolazio sa mnom. Ponekad je čak dolazio i ako nismo imali trening. I danju i noću. Jednom je pozvonio usred dana i pružio mi jednu ploču.

„Za tebe“, rekao je.

Opa! Novi album grupe *Svit*, *Give us a wink*. Nikad nisam dobio tako lep poklon bez ikakvog razloga. Ploče su se, u najboljem slučaju, dobijale za Božić ili rođendan. Inače si sam morao da skupljaš pare da bi ih kupio. (Naravno, mogao si i da ukradeš ploču, ali to nije baš isto.)

„Dobar si na treningu, Patriče. I imaš veliki talenat“,

rekao je Viljo.

„Hvala“, rekao sam.

Onda je otišao.

U januaru 1976. učestvovao sam na prvom takmičenju u skoku uvis, na oblasnom prvenstvu u dvorani za dečake do dvanaest godina. Bio sam godinu dana mlađi od ostalih, ali sam svejedno pobedio, s visinom od 1,30.

Takmičenje se održalo u subotu i odmah po završetku sam otišao kod oca da kod njega provedem ostatak vikenda. Takmičenje se odužilo i kad sam stigao, Peter je već bio tamo. Bio sam ponosan na pobedu i nestrpljiv da tati pokažem zlatnu medalju, ali kad sam je na vratima podigao, s velikim osmehom na licu, on je samo rekao:

„Kasniš. Večerali smo pre pola sata.“

Možda je njegovo ponašanje jedan od razloga zašto mi je oduvek bilo teško da prihvatim pohvalu. Mnogo lakše mi je padalo da primim kritiku. Ne sećam se da sam bilo od majke, bilo od oca, ikada čuo da sam nešto stvarno dobro uradio. U Slotskugsvalenu, međutim, jesam. Skok uvis mi je dao potvrdu koja mi je bila potrebna.

Nikada ne bih mogao da stanem na binu i zatražim potvrdu poput glumaca i muzičara. Ni tada, ni sada. Ipak, imao sam iste potrebe kao i oni. Ali u sportu sam se bolje osećao. Nisam morao da se pretvaram. Mogao sam da budem ono što jesam.

Važan deo moje ličnosti bila je moja duga kosa. I tako je oduvek bilo. U mom razredu u osnovnoj školi samo ja i još jedan dečak, mali Peter, imali smo dugu kosu. Jednog dana mali Peter je došao u školu s kratkom kosom. Roditelji su ga na silu ošišali. Kad je nastavnik Henkelman tog dana došao na čas, zamolio je Petera da ustane. Onde se okrenuo ka meni i rekao:

„Pogledaj, Patriče. Sad si ti jedini koji ima smešnu frizuru.“

Ali nekoliko meseci kasnije i mene su na silu ošišali. Kevi je bilo dosta da nas šalje kod frizera s detaljnim instrukcijama u vezi s tim koliko da nas ošišaju, a da se mi svejedno vraćamo samo sa skraćenim krajevima. Zato je jednom i sama pošla s nama, i tad su me stvarno ošišali. Najgore je bilo to što sam bio smrtno zaljubljen u jednu devojkicu iz starijeg razreda i znao sam da se njoj sviđa moja duga kosa. Šta će ona sad da pomisli? Narednog dana mi je prišla jedna njena drugarica i rekla:

„Sad kad si se tako ružno ošišao, više je ne zanimaš.“

...

Nekoliko nedelja posle moje prve pobede, s još petoricom dečaka otišao sam u Malme da učestvujem na prvenstvu Jetalanda za mlade. Bio sam nervozan. Prvenstvo Jetalanda bilo je veliko takmičenje, a uz to i moje prvo van Geteborga. Pored toga, trebalo je i dve noći da spavamo u hotelu. To nikad ranije nisam radio. Stvarno sam jedva čekao da delim sobu s nekim drugom i pričam gluposti do kasno u noć.

Kad smo došli upredvorje, Viljo nas je prijavio i obavestio ko je s kim u sobi. Nestrpljivo sam čekao da čujem ko će biti moj cimer.

„I još Patrik. Ti si u sobi sa mnom“, rekao je.

Bio sam i razočaran i začuđen. Zašto bih bio u sobi s trenerom umesto s ostalima? Zato što sam najmlađi?

Kad smo došli u sobu, Viljo me je brzo oraspoložio.

„Vidi ovo, Patriče. Možeš da uzmeš opremu za takmičenje“, rekao je.

Podigao je odeću i ja sam bio impresioniran. Bela majica sa znakom kluba i crveni šorc. Prava oprema za

takmičenje. Poput onih koju su nosili veliki momci iz kluba.

„Probaj odmah šorc“, rekao je Viljo.

Pre nego što sam stigao da odreagujem, on mi je prišao i snažnim povlačenjem mi svukao šorc i gaće.

„Eto, obuci sad ovaj“, rekao je i podigao crveni šorc.

Bilo me je užasno sramota da stojim go pred njim. Hteo sam sâm da se presvučem u kupatilu, ali sve se odigralo prebrzo. Viljo se iznenada stvorio iza mene i počeo da mi navlači šorc kao da sam trogodišnjak koji ne ume sam da se obuče. Kad ga je navukao, zavukao mi je ruku s prednje strane šorca i počeo da me hvata za penis. Ukočio sam se i Viljo je to primetio.

„Moraš ovako, razumeš? Važno je da je sve u šorcu na pravom mestu.“

Bilo mi je užasno neprijatno što mi je njegova velika ruka tu napred, ali nekako je uspeo da me ubedi da je to sve u cilju sporta.

Takmičenje narednog dana nije bilo uspešno. Tokom zagrevanja sam se pogrešno odrazio i završio sam pored dušeka. Uplašio sam se, skoro da sam bio u šoku, i nisam smeo da učestvujem u nastavku takmičenja.

Uveče su svi iz kluba otišli na večeru u jedan kineski restoran, što je bilo znatno zabavnije. Ali noć je bila strašna. Imao sam temperaturu i nekoliko puta sam povraćao. Svi su uzeli zdravo za gotovo da je to zbog hrane. Čudno je bilo to da sam se samo ja razboleo, iako su skoro svi jeli isto jelo. Mnogo kasnije sam posumnjao da mi je mučninu prouzrokovalo nešto sasvim drugo.

...

Polu godine posle prve posete Vilja Nousiainena našoj kući, keva je prodala stan u ulici Flejtगतan i preselili smo se zajedno s Viljom u petosobni stan u ulici Orkesterगतan, nekoliko stotina metara dalje u istom kraju.

Od tog dana uvek sam sedeo na suvozačevom mestu kad nas je Viljo vozio posle treninga. Mnogi su verovatno smatrali i da Viljo baš meni posvećuje više pažnje na treningu, što je dovelo do podela u grupi. Ostali su mislili i da imam određene prednosti i da se prema meni odnosi drugačije nego prema drugima. To je, naravno, bila istina, ali ja bih drage volje prepustio neke od tih „prednosti“, na primer deljenje hotelske sobe s Viljom svaki put kad odemo na neko takmičenje. Osim kad je i keva išla s nama, na primer u trening kampu „Formija“ u Italiji, jer tad nisam bio s njim u sobi. Keva je počela sve više da se angažuje oko atletike. Čak je završila i obuku za startera, bila je u upravi i išla s nama na mnoga putovanja.

Viljo je smatrao da treba da budem s njim u sobi čak i kad je keva bila s nama u Italiji, ali pretpostavljam da ga je odgovorila od toga, jer se završilo tako da sam bio u bungalovu s još sedam dečaka. Jedne večeri, nakon što smo se biciklima odvezli do jednog restorana na večeru, Viljo nam je podelio neke tablete.

„To su slane tablete. Važno je da balans soli bude ispravan kad toliko treniraš i znojiš se.“

Na putu kući smo se osećali čudno. Jedan momak je pao s bicikla, drugi je zaspao na podu čim smo ušli u bungalov. I mi ostali smo se osećali veoma umorno i zaspali smo čim smo legli u krevet. Na doručku narednog dana Viljo nam se izvinio.

„Mislim da ste popili moje tablete za spavanje. Mora

da sam pomešao kutije“, rekao je.

Danas nisam toliko siguran da je to bila greška.

...

Što je Viljo duže živio kod nas, to mu je ponašanje postajalo čudnije. Posebno kad smo samo nas dvojica bili kod kuće. Jednom mesečno Viljo je morao da me izmeri. Rekao je da mora da proveriti koliko su mi potkolenice porasle, koliki mi je obim mišića, kao i to kako se natkolenice i potkolenice razvijaju jedne u odnosu na druge. I kako bi sve to mogao da vidi, morao sam da stojim pred njim potpuno go. To mi se nije sviđalo, ali nekako me je ubedio u važnost tih konstantnih provera, i pošto sam hteo da postanem dobar atletičar, radio sam šta mi je govorio. (Mnogo godina kasnije sam od lekara čuo da dužinu potkolenice nije moguće izmeriti metrom, kao što je to Viljo radio. Za tako nešto je neophodan rentgen.)

Pored toga, često je hteo i da me masira, što je nužno kad se trenira mnogo i naporno, ali problem je bio u tome što je hteo da mi masira čak i intimne delove. A kad bih pokušao da mu odgurnem ruke, uvek bi našao neko objašnjenje o neophodnosti u istezanju i masiranju svakog dela tela.

Već tad sam sumnjao u istinitost njegovih tvrdnji, a kasnije sam saznao da je o mnogo toga lagao. Čak i o svojim godinama. Na leto kad sam imao dvanaest godina, keva, Viljo, Peter i ja kolima smo otišli na odmor u Finsku. Nakon što smo posetili neke od njegovih osam sestara, odveo nas je na jedno groblje da vidimo porodičnu grobnicu. Viljova majka je umrla na porođaju i on je odrastao kod maćehe. Kad smo stali ispred groba, keva

je najednom rekla:

„Ovo je malo čudno, Viljo. Kažeš da si rođen 1946, ali ovde piše da ti je majka umrla 1944. Rodio si se, dakle, dve godine nakon njene smrti.“

I druge stvari iz prošlosti o kojima je pričao bile su čudne. Rekao je da je bio reprezentativac, atletski i finskog bejzbola, a skoro i košarkaški. Završio je trenerski fakultet u Jiveskileu, a uz to je bio i uspešan rvač, kao i omladinski prvak Finske u dugoprugaškom skijanju.

Ali mnogo toga izgleda da nije tačno. Prema registru univerziteta u Jiveskileu (kako se fakultet danas zove), Viljo Nousiainen tamo nikada nije studirao. A skijaški muzej u Lahtiju, koji raspolaže svom statistikom finških dugoprugaša, ne može da nađe nikakvog Vilja Nousiainena među dvadeset najboljih omladinaca tokom celih šezdesetih godina.

Viljo je rekao i da je trenirao poznatog skakača s motkom po imenu Kimo Palonen, ali kad sam jednom razgovarao s Palonenom, rekao mi je da Vilja nikada nije upoznao. Činjenica je i da niko od finških trenera koje sam upoznao nikada nije čuo da je Viljo Nousiaineno radio kao trener u Finskoj.

I Viljova vozačka dozvola je bila lažna. U pretincu je držao staro finško parče papira za koje je tvrdio da je validni dokument. Istina, istekao pre nekoliko godina, ali taj problem je Viljo rešio tako što je prosuo kafu preko datuma, a onda prstom obrisao štampu, kako se cifre ne bi videle. Uspeo je da prevari mnoge švedske saobraćajce da je taj isflekani papir važeća vozačka dozvola iz Finske, ali ga je onda, krajem osamdesetih, zaustavio jedan policajac koji je i sam odrastao u Finskoj.

„Te dozvole su povučene još šezdesetih“, rekao je Vilju.

Viljo je tad poslao taj papir u Zavod za saobraćaj i zatražio švedsku vozačku dozvolu, i – sasvim neverovatno – dobio ju je bez ikakvih pitanja.

...

Božić 1977. sam proslavio kod tate. Imao sam dvanaest godina. Tata i Harijet su imali novorođenog sina i svi rođaci su im bili tu. Ispod jelke je stajalo brdo poklona. Polagao sam određene nade u to brdo, ali uzalud. Dobio sam uobičajeno, par čarapa i neku igračkicu. Svi ostali pokloni bili su za novog sina. Jedino on je bio važan. Bilo je krajnje očigledno da smo Peter i ja potpuno nebitni.

Kad smo otišli u krevet, u glavi mi se već oblikovala misao: *Ovde više nikad neću proslavljati Božić.* To sam i održao. Nakon toga nikad više nisam proveo Božić kod tate.

Nedugo potom sam potpuno prestao da se viđam s njim. Jednog vikenda je pozvonio na vrata da pokupi mene i Petera, ali ja sam se zaključao u kupatilo i odbio da pođem s njim. Mislim da su sat vremena stajali ispred vrata i zvali, ali ja nisam izlazio. Tata je otišao sam s Peterom. U narednim mesecima je još nekoliko puta pokušao da me odvede, ali ja sam i tad odbijao. Otad ga nisam video. Nijednom.

Možda je taj raskid ubrzao i Viljo, kog sam dotad već počeo da zovem „ćale“, ali mislim da bi on svejedno usledio. Moj otac mi nikada nije bio kao otac. Nikad nije igrao fudbal sa mnom, naučio me nečemu ili mi se našao kad mi je bio potreban. A kad je dobio novo dete, ja sam mu još manje bio važan. Nije imalo smisla nastaviti viđanje s njim.

Danas uviđam da je ponašanje mog oca verovatno jedan od razloga za moje probleme u nekim vezama. Često mi je bilo teško da se nekome približim. Ako me neko izneveri, odmah ga odbacujem. Nisam od onih koji narednog dana mogu da uhvate za ruku onoga koji im je zabio nož u leđa. Ja kažem: „S tobom više ne pričam.“ I tako i bude.

Naravno da je ponekad bolje oprostiti. Istovremeno... kad je osećaj u stomaku takav kakav je – najčešće si u pravu. To sam naučio.

Bio sam u ranoj adolescenciji i sedeo sam s fantom u bašti u španskoj Esteponi, kad je neko za stolom iznenada prošaputao:

„Gledajte, eno Ditmara Megenburga.“

Okrenuo sam se i video tamnokosog momka kako prilazi šanku. Imao je dva metra i bio je mršav kao čačkalica. Iz usta mu je visila cigareta, u ruci je držao koktel. Svi su istog časa počeli da gledaju ovog kratatog čoveka, a ja sam odmah primetio da je polupijan. Megenburg je seo za šank i nekoliko puta naručio đusvodku, sve vreme s cigaretom u ruci ili ustima.

Od svih Nemaca, najviše sam se divio Ditmaru Megenburgu. Nisam ga video na TV-u, jer se u to vreme atletika retko prenosila. Ali često se pojavljivao u američkom časopisu *Trek & Fild* i u nemačkom atletskom listu *Lihtatletik*, na koje je Viljo bio pretplaćen. Megenburg je bio opisivan kao veliki talenat i još kao tinejdžer je počeo da skače prilično visoko, čak na u seniorskim takmičenjima. Bilo mi je čudno da ga vidim kako sedi za šankom i naručuje piće za pićem. A uskoro će postati još čudnije.

U hotelu se održavalo neko budalasto takmičenje u plesu i Megenburg je iznenada našao neku stariju ženu i prijavio se za takmičenje. Nismo mogli da verujemo. Čitava moja predstava o tom superkul Nemcu rasturila se kad je na klecavim nogama s babom na podijumu zaigrao bugi. Posle toga ga nismo videli dva dana. Pretpostavljam da se spavanjem treznio.

Mnogo godina kasnije, kad sam s Ditmarom postao dobar prijatelj, više puta sam ga pitao o tom događaju, ali on je svaki put poricao.

„Ali više nas te je videlo.“

„Ne, nije tačno. Uopšte se ne sećam toga“, rekao bi.

Razlog zašto sam uopšte bio u Esteponi bio je taj što je Viljo bio predsednik reprezentativnog ogranka skakača uvis. Zajednica je izdejstvovala da dve nedelje treniramo sa Zapadnim Nemcima i Viljo je i mene poveo. Ja nisam bio u reprezentaciji, ali sam uvek trenirao sa ostalima.

Naravno, bilo je neverovatno uzbudljivo trenirati s nemačkim zvezdama. Oni su bili na potpuno drugom nivou. Ne samo sportski, već i statusno. Imali su sponzore od glave do pete, lepe automobile i najmoderniju odeću. Video sam da žive prilično dobro. Ubirali su plodove toga što su tako dobri skakači uvis. Divio sam im se i želeo to i za sebe.

Čak su im i treninzi bili na drugom nivou. Vodili su svoje masere i fizioterapeute, i imali su šemu treninga koju su disciplinovano pratili. Trenirali su organizovano i bili usredsređeni na cilj. Možda im treninzi nisu bili duži od naših, ali su vreme koristili znatno efektivnije.

Mnoge Šveđane je nemačko vežbanje odbijalo, ali meni je predstavljalo ogroman podstrek. Video sam samo mogućnosti. Čak je i Viljo bio impresioniran i preuzeo je mnoge metode od nemačkog trenera Dragana Tančića.

Nemcima je verovatno prisustvo Šveđana bilo naporno. Devojke su im se, naravno, sviđale, ali ne i mi ostali. Posebno ne jedan trinaestogodišnji slinavko kao što sam ja.

Kad sam se vratio u Švedsku, trenirao sam još radosnije i poletnije nego pre. Bilo mi je fantastično što sam u tom okruženju. Sam boravak u inostranstvu bio

je uzbudljiv. Novi ukusi i mirisi, novi utisci. Sve svetske zvezde nadohvat ruke.

Međutim, osećao sam i neku prazninu nakon povratka kući. Niko u školi nije shvatao šta sam doživeo, koja iskustva sam doneo. U školskom svetu sve je trebalo naučiti iz knjiga, samo to se računalo. Počeo sam da osećam distancu i prema nastavnicima i prema učenicima. Kao da sam znao nešto što oni nisu. I bio sam spreman da se borim da ponovo doživim isto.

...

Viljo je svoja „naučna ispitivanja“ za mene podigao na potpuno novi nivo. Počelo je kad sam imao trinaest godina. Ne sećam se tačno kako me je nagovorio, ali jedno veče – kad smo bili sami kod kuće i kad me je izmasirao – počeo je da me zadovoljava.

„U ovom uzrastu vam se toliko toga dešava s telom, da je teško planirati trening“, rekao je dok me je vukao. „Ali pregledom konzistentnosti ejakulata mogu da vidim koliko mogu da vas opteretim, a da to ne bude štetno.“

Duboko u sebi osećao sam da je ovo što radi pogrešno, ali sam ga ipak pustio. Bilo je tako teško izboriti se s tom situacijom. Viljo je prema meni uvek bio prijatan, dao mi je toliko poklona i pomogao mi da se poboljšam u skoku uvis. Možda ipak zna šta radi. Možda mi stvarno iz sportskih razloga povlači penis napred-nazad.

„Test sperme“ nažalost nije bio usamljeni događaj. Kao ni intimna masaža i gomila drugih „naučnih“ izmišljotina tokom kojih je trebalo da budem go. Radilo se o konstantnom zlostavljanju – Viljo je grabio svaku priliku – a ja sam to, na neki čudan način, prihvatio. Da nekome ispričam šta on radi nikad mi nije ni palo na

pamet, jer se meni moglo obiti oglavu. Znao sam koliko sam srećan što sam dobio priliku da treniram s Viljom. Svi su mi to govorili, a to sam i sam primećivao. Rezultati su već bili došli, a išao sam i u trening-kampove u Italiji i Španiji.

Viljo je bio onaj koji je mogao da me odvede do vrha. Tu priliku nisam želeo da propustim.

Moj stariji brat Peter bio je poznat u školi Flatoskulan kad sam krenuo u sedmi razred. Pridobio je određeno poštovanje tako što je bio žestok momak. Ali sad kad je završio deveti razred, a njegov mlađi brat pošao u sedmi, pa, bilo je onih koji se hteli da se osvete za ono što im je stariji brat radio.

Peter je, naravno, mogao da im kaže: „Ako pipnete mog brata, dobićete batine!“ Ali nije to rekao. Tako sam ja morao da ispaštam zbog njegove reputacije.

U školi je postojala jedna grupa učenika koji bi me snažno udarili u rame ili me šutnuli s leđa čim bi im se ukazala prilika. Ja sam uvek pokušavao da se pravim da se ništa nije desilo. Nikad nisam uzvraćao. Nisam takav. Imam velika usta, ali nikad nisam pesnicama branio svoj status.

Razume se, bilo je i prednosti prelaska u više razrede. Na primer, to što smo najednom dobili gomilu novih nastavnika, i što se činilo da oni ne komuniciraju jedni s drugima preterano dobro. Zato je bilo lako bežati s časova. Škola uopšte nije vodila računa o učenicima. Već početkom sedmog razreda počeo sam da odbacujem predmete koje sam smatrao nepotrebnima. Zašto bih učio hemiju, biologiju i fiziku? Pa, ja ću da budem skakač uvis.

Fizika je predmet od kog sam najbrže odustao. Na drugom dvočasu trebalo je da povežemo neke kablove kako bi se sijalica upalila. Posle nekog vremena podigao sam ruku i rekao:

„Ako sagradim kuću, što nikad neću uraditi, smem li ja da povežem struju?“

„Kako to misliš?“ pitao je nastavnik.

„Pa, ne planiram da postanem električar i ovo me ni najmanje ne zanima. Ali sad kad moramo da naučimo da povezujemo ove kablove, smem li to da radim kad sagradim svoju kuću?“

„Ako nisi električar, ne smeš.“

„Dobro, onda ne moram ovo da učim.“

„Kako to misliš?“

„Ako sagradim kuću, moraću da unajmim nekoga ko će ovo da uradi. Zato mi je potpuno nezanimljivo da to naučim.“

Nastavnik je poludeo. Otpočeo je dugo predavanje o ulozi i zadatku škole, ali ja sam ostao pri tome da je nepotrebno učiti ono od čega nećeš imati koristi. Zato fizika nije za mene.

„Kako to, nije za tebe?“

„Neću postati električar i ovo me neće zanimati.“

„Ne razumem tvoj stav.“

„A ja ne razumem zašto moram da učim ovo sranje.“

...

Ova razmena mišljenja prilično dobro sumira moje tadašnje viđenje škole. Ako sam mislio da je nešto nezanimljivo, bolelo me je uvo za to. Tog dana sam na putu kući debeli udžbenik iz fizike bacio u đubre.

Ono malo puta kad sam u narednih nekoliko godina bio na časovima fizike, uglavnom sam se raspravljao s nastavnikom. Ja nisam mislio da kvarim časove, smatrao sam samo da dovodim u pitanje njegov plan. Često sam postavljao pitanja poput:

„Izvinite, ali zašto ovo moram da znam?“

I drugi nastavnici su bili pogođeni mojim sumnjama. Najzabavnije mi je bilo kad bi odgovorili:

„Zato što je to u nastavnom planu.“

Budući da je to najgori argument na svetu, uvek bih nastavio. Znao sam po pola sata da zvocam o tome, samo da bih naveo nastavnika da objasni zašto je znanje koje se spremao da nam prenese značajno. Na kraju su mnogi nastavnici mislili da je dobro što bežim s njihovih časova i zato nisam ni dobijao mnogo neopravdanih. Bežao sam čak i sa kaznene nastave. (Imao sam po dve kazne u principu svakog petka.) Začudo, čak i to mi je prolazilo, jer sam imao odličan dijalog sa razrednim starešinom Lenartom Herouom, koji je bio odgovoran za kaznenu nastavu petkom. Imali smo prećutni dogovor da ne moram svaki put da ostajem.

Lenart je verovatno mislio da sam dovoljno revnostaan. To je sigurno bilo zbog toga što je on predavao predmete koje sam voleo. Istoriju, na primer. Iz toga je nešto i moglo da se nauči, jer istorija utiče na našu budućnost. I poznavanje društva. Ima smisla učiti kako demokratija funkcioniše. Čak i je geografija bila zabavna.

Jezike sam, naravno, voleo. Pa, trebalo je da se takmičim po celom svetu. Zapravo mislim da sam iz engleskog mogao da dobijem peticu za kraj da nastavnik nije bio protiv toga što pričam američkim umesto britanskim akcentom.

Ali fizika, hemija i biologija – to nije bilo za mene. Nešto kasnije tokom polugodišta i udžbenici iz hemije i biologije završili su u đubretu. Rezonovao sam isto i po pitanju mnogih drugih predmeta, što je dovelo do toga da sam sve više vremena provodio na dopunskoj nastavi.

Uz to, izbacili su me sa domaćinstva i opšte-tehničkog obrazovanja. Smatrali su da sam previše bučan pa bih čitav čas presedeo u dnevnom boravku. Ali pošto sam brzo otkrio da te tamo niko ne proverava, najčešće sam odlazio kući. Nisam mogao da verujem da su me puštali da se tako lako izvučem. Kakav bedan sistem.

Gledao sam *Kis* bez šminke u vreme kad skoro niko nije znao kako zapravo izgledaju. To je Viljova zasluga. Zahvaljujući tome što je radio u „Skandinavijumu“, gledao sam skoro sve velike bendove koji su svirali u Geteborgu. Često sam bio u dvorani već popodne, kad su počinjali da prave binu. To mi je bilo izuzetno uzbudljivo. Pored toga, slušao sam bendove, ali i predgrupe, nakratko tokom popodneva, za vreme tonske probe. Bilo je, naravno, potpuno fantastično kao desetogodišnjak slušati kako Riči Blekmor iz benda *Dip parpl* cepa neki ludački solo pred praznim tribinama.

Kad je bilo vreme da *Kis* odradi tonsku probu, obezbeđenje je sve izbacilo iz arene, ali su iz nekog razloga mene zaboravili. Ostao sam da sedim na stolici u zadnjem delu „Skandinavijuma“ i gledam kako četiri momka s kovrdžavom crnom kosom izlaze na binu i počinju da sviraju. Trebalo mi je par pesama dok nisam shvatio da sam ovo negde već čuo. I onda sam shvatio da upravo gledam nešto što skoro niko nije video: gledam *Kis* kako sviraju bez šminke!

Nisam bio neki veliki fan grupe, ali sam znao da je ovo nešto posebno. Osećao sam se kao da sam odabran i jedva sam čekao da se vratim kući i drugovima ispričam šta sam video.

Posle koncerta Viljo je sredio da se slikam s Polom Stenlijem, zbog čega su mi drugovi užasno zavideli – ipak, ne onoliko koliko su mi zavideli nakon što sam im ispričao da sam ga video i bez šminke.

...

Moje zanimanje za muziku počelo je rano, još kad sam imao osam godina. Keva je kod kuće često puštala

muziku, posebno Sajmona i Garfankela. *Bridge over troubled water* bila je na prvom mestu. Još uvek je znam napamet. Čale je puštao Bitlse i Elvisa.

Jednog dana smo Peter i ja išli s mamom do prodavnice ploča na trgu Frelunda da izaberemo po jedan singl. Pesma koju su u tom trenutku puštali u radnji mi se svidela, pa sam pitao zaposlene šta je, i kupio je. Bio je to „The Free Electric Band“ Alberta Hamonda. Brat je kupio „Mama Lu“ od Le Hamfris Singersa.

Dve godine kasnije kupio sam prvu ploču. Drugi album *Njujork dolsa*, „Too much too soon“. U to vreme si u prodavnici mogao da doneseš deset ploča do pulta i zamoliš da ih sve preslušáš. Ja sam se u odabiru ploča koje ću preslušati često vodio omotom, a „Too much too soon“ je imala strava omot. Slika s koncerta puna akcije i vidi se da je bend kul i da razvaljuje. Mislim da je ta ploča i dalje aktuelna – i ona je utabala put mom muzičkom ukusu. U narednim godinama sam mnogo slušao *Led cepelin*, *Blek sabat*, *Dip parpl* i *Juraja hip*.

Veliki, dugogodišnji idoli bili su mi Svit. Dva puta sam ih gledao u „Skandinavijumu“. U to vreme si voleo ili *Svit* ili *Slejd*, i ja sam odabrao *Svit*. Posle mog prvog koncerta *Svita*, Viljo je sredio da mi se svi članovi potpišu na jednu veliku sliku koju sam dobio. Svi osim jednog. Moj miljenik, pevač Brajan Konoli, nije se pojavio. Stajao sam u hodniku ispred garderobe i čekao i čekao, ali on nije došao. Na kraju sam razočarano otišao kako bih stigao na binu da pokupim trzalice ili palice za bubnjeve pre nego što ih počiste. Dok sam tražio po kršu, začuo sam nekoga kako me doziva:

„Hej Patriče, Patriče!“

Okrenuo sam se i video Brajana Konolija kako mi prilazi, u velikom vučjem krznu. Viljo ga je očigledno video kad je izlazio i pitao ga da li može da otrči do bine i dâ autogram jednom jedanaestogodišnjaku koji ga je sat vremena čekao.

Bio sam paralisan. Cela soba mi je bila prekrivena njihovim posterima, a sad je on stajao preda mnom i dozivao me!

Brajan Konoli je očigledno primetio koliko sam uzbuđen jer mi je uzeo olovku i sliku iz ruku i napisao: *To Patrick from Brian Connolly.*

Ne sećam se ni da li sam uspeo da izustim čak i hvala. Razmišljao sam samo o tome da je izgovorio moje ime. Od toga sam mogao beskonačno da živim.

Viljo mi je više puta davao tablete za spavanje. U Italiji možda nije bilo namerno, ali u ostalim prilikama sam ih samo ja dobio, a to definitivno nije bilo slučajno. Prvi put za koji sa sigurnošću znam da se to desilo bio je kad sam imao trinaest ili četrnaest godina.

Upravo su mi bile porasle dlake oko polnog organa i Vilju se to nije sviđalo. Više je voleo dečake nego mlade muškarce. Kad sam se jednog jutra probudio i otišao u kupatilo, video sam da dole nemam ni jednu jedinu dlačicu. Obrijao me je. Imao sam iritaciju i koža me je pekla.

Znao sam, naravno, da je brijanje Viljovo delo. Ali ono što nisam shvatao jeste kako se nisam probudio. Kako sam mogao da spavam dok me je on dole brijao? Sigurno je trajalo nekoliko minuta.

„Jebote, šta si to uradio?“ pitao sam.

„Šta? Nisam uradio ništa.“

„Pa, obrijao si me dole.“

„Nije dobro kad dečaci prebrzo odrastu. Ružno je kad su previše dlakavi.“

U tome što je rekao nije bilo nikakve logike. To što mi je obrijao stidne dlačice sigurno nikako neće sprečiti moj rast?

Najgore je, međutim, bilo to što je školski dan počinjao časom fizičkog. Kako da se istuširam sa ostalim momcima? I svima drugima su porasle dlačice. Šta da im kažem? Sedamdesetih se niko nije brijao oko polnog organa. Bilo mi je užasno neprijatno da se presvučem s mojim sveže obrijanim međunožjem, u periodu kad je bilo važno pokazati da si počeo da rasteš. Postarao sam

se da poslednji uđem pod tuš i peškir mi je bio pažljivo vezan oko struka sve dok nisam kročio u tuš-kabinu. Verovatno sam nekako uspeo da izbegnem tuđe poglede jer se ne sećam da me je u školi iko zadirkivao zbog toga.

...

Vilju nije bilo teško da mi na prevaru dâ tablete za spavanje. Posle treninga često bi mi davao čašu soka ili bi mi dao nešto drugo da popijem kad stignemo kući.

„Važno je piti posle treninga“, govorio je.

Jasno se sećam kako se usred noći budim i kako mi seva pred očima. Ponekad, kad bih se normalno probudio, primetio bih da mi je pidžama oko gležnjeva. Viljo me je tada verovatno fotografisao. Mnogo kasnije saznao sam da u fiokama ima gomilu mojih nagih slika.

Mislim da mi je Viljo dao tablete za spavanje već tokom prvog putovanja u Malme. Svi su mislili da mi se smučilo od kineske hrane. Ali uprkos tome što je više nas poručilo isto jelo, samo meni je pripala muka.

Postalo mi je jezivo da noću zaspim. Ponekad sam zaključavao vrata i postavljao stolicu ispod kvake. Ponekad sam naslanjao stvari na vrata da bi pale i probudile me ako se vrata otvore. Takvi zvukovi su me više puta budili. Kad bi Viljo čuo da sam se pridigao u krevetu, ne bi ušao u sobu.

Negde u to vreme počeo sam da mrzim Vilja, dok sam istovremeno bio nasmrt preplašen od toga da ću ga izgubiti kao trenera. Viljova karijera se vinula u nebesa u atletskoj Švedskoj. Za svega nekoliko godina prešao je od početnika do glavnog trenera skakačkih disciplina kluba „EIS“ u prvoj ligi. Kovan je u zvezde, a ja sam znao

da sam dobio životnu šansu. Ta šansa bi nestala ako bih kevi ili nekom drugom ispričao šta mi on radi. Zato sam odlučio da ne kažem ništa.

Ipak, čudno je da keva ništa nije primetila. Na primer, rupe na zidu kupatila. Jednog dana sam u jednom od kupatila otkrio rupu u čošku, na samom vrhu zida. Bila je probušena ukoso nadole, tako da se – ako neko stoji na stolici u susednoj sobi – gleda pravo na klozetsku šolju.

„Jesi li ti probušio rupu u kupatilu?“ pitao sam Vilja.

„Kakvu rupu?“ odgovorio je on.

Pokazao sam mu.

„Ne, sigurno je neko drugi.“

„Ko, keva?“

„Ne znam. Zar nije oduvek bila tu?“

Naravno da je Viljo probušio i tu i drugu rupu, onu na do vratku u drugom kupatilu.

Posumnjao sam da se Viljo penje na stolicu kad sam ja u WC-u. Jednom sam proverio tu hipotezu tako što sam ušao u kupatilo, sačekao malo, a onda svom snagom zalupio vrata. Vilja su vrata lupila posred lica.

Ali keva nikad nije rekla ništa o tim rupama. Oni koji su posle kupili taj stan sigurno su se našli u čudu. Nema nikakve logike bušiti rupe na tim mestima.

U to vreme sam počeo da igram košarku u Hagsbuu, a Viljo nije imao ništa protiv. To je možda čudno, budući da me je naterao da prestanem da igram rukomet, svega nekoliko godina nakon što sam počeo da treniram atletiku.

„Nije dobro baviti se dvama sportovima istovremeno“, rekao je tada.

Ali košarka je, dakle, bila u redu. Često smo igrali košarku kao zagrevanje za atletiku, i Viljo je smatrao da je to dobar sport zato što sadrži i vežbanje skakanja.

Viljov uslov za treniranje košarke u Hegersbuu, međutim, bio je taj da se posle treninga ne tuširam s ostalim momcima. Inače nije voleo kad se tuširam s drugima. Pre svega sa starijim momcima, a apsolutno nikako s nekim odraslim. Verovatno je to pravi razlog zašto sam morao da prestanem da treniram rukomet.

Mislim da je Viljo jednostavno bio ljubomoran. Ili me je želeo samo za sebe. Bilo kako bilo, Viljo je insistirao da me vozi na trening i kupi posle njega – pre tuširanja. Pokušao sam da se usprotivim.

„Ali drugi se tamo tuširaju. Misliće da nisam normalan“, rekao sam Vilju.

„Tamo ima mnogo čudaka. Momaka iz drugih klubova i odraslih. To nije dobro.“

Nikad nisam razumeo šta je toliko opasno, ali Viljo je insistirao i na kraju je sproveo svoju volju. Ipak, kad smo igrali u gostima, nije mogao da me spreči da se tuširam s timom, pa mi je posle postavljao na stotine uznemirujućih pitanja. Kako ste se tuširali? Ko je sve bio tamo? Da li te je trener gledao dok si se presvlačio?

To je ostavilo duboke tragove. Tokom čitave atletske karijere bilo mi je neprijatno da se presvlačim pred drugima. Onu prijatnu kulturu svlačionice o kojoj mnogi pričaju ja nikada nisam doživeo. Uvek sam se trudio da se presvlačim kod kuće ili u hotelskoj sobi.

Viljo je bio isti takav i na plaži. Ako bi umislio da sam pogledao nekog momka ili muškarca, kasnije bi me pitao: „Video sam da si gledao onog momka. Je l' ti se digao?“

...

Često smo koristili košarku kao zagrevanje za atletiku i zapravo sam se bavio i tim sportom sve do sredine dvadesetih. Grupa nas atletičara je osnovala klub Fun & Run Allstar Team. Imali smo vrtoglav uspeh, za tri godine smo iz pete lige došli do treće. Mogli smo da pređemo i u drugu, ali bi nam to oduzelo previše vremena i postalo bi preozbiljno.

Tokom utakmica bio sam odličan u nerviranju sudija. Jednom sam uspeo da me diskvalifikuju na tri ili pet mečeva zbog neprikladnog ponašanja. Bilo je zapravo malo komično. Čitav meč sam se svađao sa sudijom i kad sam u jednom trenutku jednom saigraču viknuo „Jesi ti budala?“, sudija je mislio da je komentar upućen njemu. Dobio sam tehničku grešku i rekao sam toliko ružnih stvari da su me prijavili geteborškoj košarkaškoj zajednici, i predmet je otišao pred disciplinsku komisiju. Za kaznu sam dobio propuštanje nekoliko mečeva.

...

Kad sam imao četrnaest godina, keva i Viljo su se rastali. Pomislilo bi se da sam zbog toga odahnuo. Međutim, uopšte nije bilo tako. Samo sam se razbesneo. Ne toliko zbog rasturanja nove porodice, koliko zbog straha da ću izgubiti Vilja.

To nije smelo da se desi. Viljo mi je bio karta za veliki atletski svet, a tamo sam morao stići. Po svaku cenu. To što je mi je radio bolesne stvari bilo je sporedno.

Uz njegovu pomoć trebalo je da ostvarim svoj san. Da postanem odličan skakač i živim kao Nemci. Drugim rečima, svaki trenutak s njim bio je od životne važnosti i to sam kevi jasno predstavio.

„Ako se rastanete, ja idem s Viljom. Jednostavno je tako.“

Keva se s tim, naravno, nije slagala, ali nije mogla da uradi ništa da me spreči. Na kraju je morala da prihvati moj izbor.

Viljo je jedini od kevinih muškaraca koji mi je bio nekakva očinska figura. Možda sam mu zato dozvoljavao da radi to što mi je radio. Ni za šta drugo nisam ni znao. Nisam znao kako se normalan otac ponaša. Ono što je bolesno jeste da je Viljo to shvatio, da me je tako dobro čitao.

Viljo i ja smo se preselili u stan u ulici Svengumsgatan 12, u Flatosu, drugom delu Frelunde. Mnogi su mislili da je čudno što sam ostavio majku i preselio se kod trenera. Viljo je ponekad i sam to pokušavao da objasni time da ima snažne veze s porodicom, budući da je bio oženjen mojom majkom – ali oni se nikad nisu venčali, te veze nisu postojale. Ipak, zvao sam ga ćaletom, a i u nekim novinama su ga opisivali kao „oca Patrika Sjeberga“, pa stoga to preseljenje okolini verovatno nije delovalo toliko čudno.

S druge strane, činjenica da je Viljo napustio moju majku nije probudila nikakvo čuđenje. Pre mislim da su neki podigli obrvu kad su njih dvoje počeli da žive zajedno. Mnogi su mislili da je Viljo homoseksualac. Bio je veoma šarmantan i mogao je da zavede mnoge lepe žene da je to hteo, ali on nikada nije pokazivao

interesovanje za suprotan pol. Mislim da ga ni moja mama nije zanimala, uprkos tome što su nekoliko godina živeli zajedno. Ubeđen sam da ju je samo koristio da bi došao do mene.

...

Na leto smo Viljo i ja otišli na odmor u Finsku. Posetili smo njegovo rodno selo i odseli kod njegove maćehe. Bila je veoma stara, ali ispostaviće se da je u njoj još uvek bilo žara.

Uveče me je Viljo masirao u krevetu. Utom su se vrata otvorila i maćeha je počela da se dere na Vilja.

„Šta je bilo?“ pitao sam ga kad je otišla.

„Ma, oduvek me je mrzela i još uvek je iz nekog razloga ljuta na mene“, rekao je Viljo.

Danas mislim da je maćeha jednostavno sumnjala u Viljove sklonosti i da je otvorila vrata da bi ga uhvatila na delu.

...

Krenulo mi je dobro u skoku uvis. Baš dobro. Za dve godine sam lični rekord podigao sa 1,59 na 1,91. Bilo mi je samo četrnaest godina i imao sam osećaj da je i dva metra sasvim dostižno.

U vratima između predsoblja i dnevne sobe u našem stanu Viljo je postavio lestvicu na 210 centimetara. To nije bila prava lestvica već lajsna oblepljena belim prugama koja je trebalo da predstavlja lestvicu. 2,10 bila je visina svetskog rekorda za petnaestogodišnjake, i Viljo je postavio lestvicu kako bih bio svestan nje i navikao se na nju.

Viljo je vodio računa i o tome da hodam kao skakač,

da imam pravo držanje tela. Trebalo je da razmišljam o ramenima i kukovima i ostalom. To me je malo poremetilo po pitanju okruženja. I dan danas znaju da me iznerviraju ljudi koji nisu naučili da hodaju kako treba, to je alfa i omega atletike. Ali dešava se i da se zagledam u određene strance na ulici, pošto nesvesno primetim da neko ima fizičke predispozicije za dobrog skakača uvis. Vidim to po načinu kretanja i koordinaciji.

...

Odavno sam odlučio da će mi atletika biti život. Savetnica za profesionalnu orijentaciju u školi, međutim, imala je drugačije planove za mene. Pogledala je moje ocene i rekla:

„Ti ćeš biti limar ili elektrotehničar. To je za tebe.“

„Zašto?“

„Pa, vidi ti se iz ocena.“

To me i dalje nervira. Imaš četrnaest ili petnaest godina i pozovu te u kancelariju neke babe koja ti lupi pečat na čelo nakon što ti je bacila pogled na ocene. Niske ocene, onda si zanatlija. Najviše ocene iz svih predmeta – lekar. Kakav je to način ocenjivanja ljudi? Šta je ta baba znala o meni i mojim snovima? Ama baš ništa. Pogledala je neke brojeve na papiru i zaključila je da mi je teško da učim teorijske predmete. Ali uopšte nije bilo tako. Radilo se samo o tome da nisam mario za ono što me nije zanimalo.

Tokom prve godine našeg života udvoje Viljo se više puta ušunjavao u moju sobu tokom noći i brija me dole. Svaki put bih se razbesneo, vikao na njega i govorio mu da nije normalan. Četvrti put kad se to desilo išao sam u osmi razred. Tad mi je prekipelo. Nije se radilo samo o sramoti, već me je i bolelo. Koža mi se upalila i bila puna velikih crvenih tačaka. Povikao sam na njega:

„Ako me još jednom pipneš, prijaviću te policiji!“

Sve više sam osećao da je to što Viljo radi bolesno. Testovi sperme, masaže, brijanja. Merenja mog golog tela.

Viljo se pravio da ne razume o čemu pričam. Ponovio je istu pesmu da nije dobro imati previše dlaka, a verovatno je ubacio i neki aspekt sportske nauke. Sve što radi je u cilju toga da postanem što bolji atletičar.

Sam Viljo verovatno nije smatrao da radi išta pogrešno. Verovatno je mislio da postoje dečaci koji vole odrasle muškarce. Ali ja sam odlučio. Bilo je dosta njegovih prokletih bolesnih eksperimenata. Bio sam dovoljno star da prozrem bar deo njegovih laži. Viljo je govorio: „Ovo rade svi dobri treneri“, ako bih se pobunio protiv njegovog ponašanja, ali dotad sam već znao da to uopšte nije tačno. Pored toga, više nisam bio dečak. Mnogo sam razmišljao o devojkama i seksu i kad bi me Viljo uhvatio za međunožje, to zlostavljanje sam doživljavao na drugačiji način u poređenju s onim kad sam imao jedanaest godina.

Viljo je još nekoliko puta pokušao da me pipne, ali ja sam ponovio svoju pretnju i više ga nikad nisam pustio da mi priđe blizu. Još nekoliko puta me je probudio ulaskom u moju sobu, ali ja bih mu rekao „Šta radiš to,

jebote?", a on bi nešto promumlao i izašao. Na kraju su noćne posete potpuno prestale.

Mislim da je dotad već počeo manje da se zanima za mene kao za objekat. Rastao sam, dobijao telo odraslog muškarca, i samim tim više nisam bio njegov plen.

...

Ovako naknadno deluje neshvatljivo da sam odabrao da živim s njim kad je napustio kevu – i da sam, uz to, ostao kad sam otkrio šta radi – ali za to je postojalo mnogo razloga. Pre svega zavistan položaj u kom sam se nalazio. Ako sam hteo da dostignem vrh, Viljo mi je bio neophodan. Ta tvrdnja mi se urezala u glavu poput nepobitne istine. Zahvaljujući Vilju već sam preskakao dva metra (na jednom takmičenju u danskom Orhusu u januaru 1980), zahvaljujući Vilju sam išao u trening-kampove u Španiji i Italiji. Okruženje nije radilo ništa da umani moju zavisnost od njega. „Kakav je samo luksuz trenirati s Viljom!“ često sam slušao. Bio je izuzetno popularan i ljudi su stajali u redu da treniraju s njim. Razumeo sam ih. Kao trener, Viljo je bio nenadmašan.

A sve ovo mračno, to se dobijalo pride? Ne sećam se kako sam tada razmišljao, ali sam verovatno mislio da je vredno te cene.

...

U devetom razredu bilo je sve više putovanja i trening-kampova. Bio sam dve nedelje u Španiji. Posle sam dva dana bio kod kuće, a onda se ponovo pakovao, pa smo išli u trening-kamp u Italiji. Naravno da nisam nosio udžbenike.

Kad sam se vratio iz Italije, imali smo kontrolni iz

fizike. Radili smo ga u auli. Razredna bubalica sedela je iza mene i posle otprilike pola časa, okrenuo sam se i ukrao mu papir.

„Šta radiš to?“ prošaputao je.

„Umukni“, odgovorio sam.

Prepisao sam sve njegove odgovore i vratio mu papir. Rezultat: sve tačno.

Kad je nastavnik doneo ocenjen kontrolni, prozvao me je i rekao:

„Sad ćemo ti i ja da imamo usmenu proveru.“

„Zašto? Nisam imao nijednu grešku.“

„Odlično. Onda treba samo da ponoviš odgovore koje si tu napisao.“

Naravno, nije najbolje prošlo. Nakon što sam dao potpuno pogrešne odgovore na tri pitanja, nastavnik je samo odmahnuo glavom.

„Patriče, prestani.“

„Pa, možeš da zaboraviš“, pokušao sam.

Nastavnik se nije dao prevariti. Broj poena se istog časa promenio na mnogo prosečniju cifru.

...

Nakon povratka iz trening-kampova u školi se često nešto dešavalo. Mnogo nestašluka. U drugom polugodištu devetog razreda učestvovao sam u rasturanju dnevnog boravka. To je dovelo do razgovora s direktorom na kom sam čuo da ću biti socijalni slučaj.

Kad je direktor završio s predavanjem, morao sam na još jedan sastanak s razrednim starešinom, Lenartom Herouom. Nas dvojica smo oduvek imali opušten odnos,

pa se na početku činilo da će čak i taj sastanak biti nekomplikovan događaj.

„Pa, Patriče, je l' ti bilo lepo u Italiji?“

„Da, bilo je strava.“

„Drago mi je. Ti baš mnogo putuješ. Nedavno si bio i u Španiji. Kako je tamo bilo?“

„Fantastično. Stvarno zabavno.“

Malo smo pričali o nedeljama u inostranstvu. O treningu, hrani i vremenu. A onda je Lenart promenio temu:

„Slušaj, ovo što se desilo... pa, rukovodstvo škole je možda malo preteralo. Vi momci ste takvi kakvi ste i mislim da je ovo malo preuveličano. Ali, naravno, moraš i njih da razumeš, nije dobro rasturati stvari.“

„Naravno da nije“, rekao sam i sažaljivim izrazom lica pokazao da se slažem s njim.

„Šta ti zapravo misliš o školi, Patriče? Muka ti je škole, a?“

„Pa, nije baš uvek zanimljivo.“

„Ali voliš da treniraš?“

„Da, to je stvarno zabavno.“

„Je l' ti dobro ide?“

„Dobro, čini mi se“, rekao sam i potom mu nadugačko ispričao o visinama koje sam preskočio i kako sam prošao na takmičenjima.

Lenart je klimao glavom. A onda je rekao:

„Najviše voliš da treniraš, a?“

„Da, a i da se takmičim. To je stvarno zanimljivo.“

„A škola, škola je samo sranje?“

„Jeste.“

„Onda ćemo ovako, Patriče, od danas ovde više nisi dobrodošao.“

„Šta?“

„Radi ono što voliš, treniraj i takmiči se.“

„Da, ali, šta će mi biti s ocenama? Planirao sam da idem u gimnaziju.“

Imao sam neke drugove koji su hteli da upišu dvogodišnji društveni smer u Burgordenu, pa je to bio i moj plan. Ne zbog obrazovanja – društveni smer se smatrao smetlištem za one koji ne vole školu – već zato što je Burgorden u centru grada. To je bilo savršeno. Blizu dobrih prodavnica ploča i kul kafića, a i s mojim drugom sa atletike, Janeom Vilenom, i još nekoliko dobrih momaka u razredu.

„Svestan si valjda da imaš četiri crtice?“ rekao je Lenart. „To znači da nećeš položiti maturu, a onda nećeš moći nigde da se upišeš.“

Bio sam malo zatečen. O tome nisam razmišljao. (Trebalo je da imam i petu crticu, iz nemačkog, ali tu me je spasilo jedno bizarno pravilo. U sedmom razredu mi je nemački dobro išao i imao sam trojku. Onda sam zakomplikovao stvari i završio na dopunskoj nastavi, što je u to vreme više bilo spremište problematičnih učenika nego neka dodatna pomoć u nastavi. Iz nemačkog sam dobio novog nastavnika, nekompetentnog za taj predmet. Zato nije smeo da menja ocene. Tako sam, iako sam i u sedmom i u osmom razredu išao na dopunsku nastavu iz nemačkog, i zato nisam ništa naučio za dve godine, iz nemačkog imao zaključenu trojku.)

Lenart je nastavio:

„Ali u redu, biću dobar prema tebi i promeniću ti crtice u jedinice. Ali ovde više nisi dobrodošao. Nisi dobrodošao ni na maturu ni po svedočanstvo. Poslaćemo ga Vilju.“

„Ma, jebote...“

„Ne, Patriče. O ovome nema diskusije. Već je odlučeno.“

Kad sam izašao iz učionice, shvatio sam kako me je pametno namamio u zamku. Naveo me je da kažem da ne želim da idem u školu, da hoću samo da treniram, i onda je to okrenuo protiv mene. Izbacio me je iz škole i namestio da izgleda kao da mi čini uslugu.

Problem je bio u tome što uopšte nisam želeo da prekinem sa školom. Radovao sam se poslednjem polugodištu. Ocene zaključene, ozbiljnost završena. Samo dva meseca su ostala od čitave osnovne škole i sledilo je paljenje knjiga i gomila drugih zanimljivosti. Ali ja u tome nisam smeo da učestvujem. Šta će keva i Viljo reći o tome?

Rešio sam to na jednostavan način – nikome nisam rekao. A za divno čudo, nije ni direktor, niti iko od nastavnika. Niko iz škole nije pozvao moju majku. Niko nije pozvao Vilja. Rukovodstvo škole je izbacilo učenika, ali njegovi staratelji to nisu znali. Keva je još petnaest godina živela u ubeđenju da sam završio deveti razred. Ispričao sam joj tek 1994. i tad je poludela.

„Lažeš“, rekla mi je.

„Ne lažem, zašto bih lagao o tome?“

„A šta je Viljo rekao? On je sigurno znao?“

„Ne, ni on nije znao. Rekao sam mu da je poslednji deo polugodišta praksa. A ja sam odabrao da praksu odradim

kao trening, s njim.“

Vilja je bilo lako prevariti. On nije previše mario za moje školovanje. Najvažnije mu je bilo da odrađujem treninge. A to jesam radio.

...

Razredni starešina Lenart Herou je održao reč i promenio mi ocene. Kako je uspeo to da uradi, a da ga ne otkriju, nemam pojma, ali jeste to uradio. Pored toga, pomogao je klubu „EIS“ da napiše uverenje zašto je neophodno da se upišem u Burgorden. Između ostalog, tvrdio sam da mi je važno da budem blizu trkačkih staza na stadionu Ulevi, „gde obično treniramo“. Istina je da skoro nikad nismo tamo trenirali. Naš domaći teren bio je Slotskugsvälen, a on je mnogo bliže gimnaziji u Frelundi. Ali nju nisam hteo da upišem. Zanimao me je samo Burgorden i zahvaljujući Lenartu, upisao sam dvogodišnji društveni smer.

Započeo sam svoje kratkotrajno srednjoškolsko obrazovanje tako što sam tri nedelje bio odsutan. Ali ovog puta sam zapravo imao opravdanje. Bio sam na takmičenju u najvećoj zemlji na svetu.

Dolazak u Kinu i Peking bio je nešto veoma uzbudljivo za jednog šesnaestogodišnjaka iz Frelunde. Zemlja tek što se bila otvorila za ljude sa Zapada i sve je bilo drugačije. Peking je ogroman grad, ali na ulicama gotovo da nije bilo automobila. Svi su vozili bicikl. Sećam se da smo kroz šalu govorili: „Onog dana kad ovde svi nabave automobile, Zemlja će propasti.“

U hotelu smo mogli da biramo da li ćemo da jedemo kinesku ili zapadnjačku hranu. Naravno, odabrali smo kinesku. Mislili smo da će imati isti ukus kao kineska hrana kod kuće. Međutim, nije. U Švedskoj jedemo pošvedenu verziju kantonske kuhinje. U Pekingu su služili sasvim drugačija jela. Prvog dana smo dobili jaja koja su bila zakopana na tri meseca i koja su zato smrdela. Narednog dana nam se na tanjiru našao maleni vrabac – sa sve nožicama. Posle tri dana svi su zamolili da pređu na zapadnjačku hranu.

Tokom putovanja posetili smo gomilu uzbudljivih znamenitosti, kao što su Kineski zid i Zabranjeni grad. Učestvovali smo i na prvenstvu Kine, što je bilo zanimljivo, ali i čudno, jer su tribine bile potpuno prazne. Trebalo je da učestvujemo na još jednom takmičenju, u Šangaju, ali ono je iz nekog razloga bilo otkazano. Prvenstvo u Pekingu je, nažalost, jedino na kom sam bio u Kini.

...

Kad sam – s određenim zakašnjenjem – započeo obrazovanje u Burgordenu, mnogo mi se svidelo. Upoznao sam mnoge poput sebe, kao i više njih s kojima ću se kasnije družiti u kafanskom životu Geteborga. Bilo je kao nastavak devetog razreda osnovne škole. Bili su to momci koji su se sve vreme raspravljali s nastavnicima i

koji su odlazili samo na ona predavanja na koja im se išlo.

Ali posle nekoliko nedelja, postalo mi je dosadno. Jebote, ne mogu ovde da protraćim još dve godine! Kakva je korist od nastavljanja s istim onim što sam radio tokom svih viših razreda osnovne škole? To je, na neki način, bilo zrelo preispitivanje. Uvideo sam da se neću poboljšati, raditi domaće i prestati da bežim s časova. Završilo bi se novim razgovorima s novim direktorom, koji bi takođe rekao da od mene neće postati ništa.

Posle četiri nedelje školovanja, izašao sam kroz vrata škole i nikada se više nisam vratio. Kevi nisam ništa rekao, ali ona je ipak saznala. Smatrala je, naravno, da je to užasno glupo i postavila mi je ultimatum:

„Ako nećeš u školu, moraš da se zaposliš.“

Naterala me je da odem na razgovor sa savetnicima za profesionalnu orijentaciju i uz njihovu pomoć dobio sam mesto praktikanta u radnji „Kent sport“ u tržnom centru „Fokus“. Da, da, mislio sam. Biće strava raditi neko vreme u radnji sportske opreme.

Ali posao nije bio onakav kakav sam mislio da će biti. Ne samo što sam morao da dolazim rano ujutru i usisavam celu radnju, nego nisam smeo da budem ni sa kupcima, već sam sve vreme provodio u magacinu i slagao patike u parove. Dodavola, pred Božić sam morao i da uvijam pakete. Sranje od posla, mislio sam. Koliko je zabavno kad mušterija hoće da mu se uvije palica za hokej ili skije za slalom?

Posle nekoliko meseci primetio sam da jedan zaposleni krade pare iz radnje. Brusio je klizaljke i prodavao ih na crno, a prodavao je i patike bez pečata. Kao Frelundānin, umeo sam da prepoznam lopova. Ali to nije moja stvar,

mislio sam. Zato nisam ništa rekao.

Ali jednog dana, u rano proleće, šef me je pozvao u svoju kancelariju. Optužio me je da sam prodavao robu bez računa.

„Nisam“, rekao sam.

„Jesi. Problem je u tome što si napravio jednu grešku. Prodao si jedan kombinezon ženi koja radi u drugoj prodavnici u ‘Fokusu’. Juče sam pregledao ceo registar i taj kombinezon nije otkucan.“

„To jeste čudno“, odvratio sam, „jer ja juče nisam radio.“

„Šta? Pa, rekla mi je da ga je kupila od plavog momka.“

„Jeste, ali ovde postoji još jedan plavi momak, zar ne?“

Otišao sam iz radnje i nikada se više nisam vratio. Čak ni da pokupim platu.

Istovremeno sam počeo da zarađujem od sporta. Tako sam i planirao da nastavim da zarađujem novac – radeći ono što volim i u čemu sam dobar.

...

Sa četrnaest godina sam prvi put dobio novac na nekom takmičenju. Na otvaranju nekog fudbalskog stadiona u Smolandu igrao se meč između poznatih ličnosti, a najbolji švedski skakači nastupali su u poluvremenu. Posle nastupa u svlačionicu je ušao jedan tip i mislim da sam dobio hiljadu ili hiljadu petsto kruna. Ništa mi nije bilo jasno. Da li sam upravo dobio pare zato što sam radio nešto što volim?

Uskoro sam posle takmičenja počeo da dobijam još više – još debljih – koverata. Nakon što sam kao šesnaestogodišnjak postao prvak Švedske, dobio sam

mного publiciteta i mogao sam da povećam i cenu. Na oblasnim i državnim prvenstvima i sličnim takmičenjima, naravno, nisam dobijao nikakav novac, ali na svim komercijalnim takmičenjima sam se trudio da dobijem bar mrvicu kolača.

To nije bilo jednostavno, jer u to vreme švedskim atletičarima najčešće niko nije plaćao. Dok su Evropljani i Amerikanci koji su se takmičili na švedskim mitinzima dobijali honorare, Šveđani su se takmičili besplatno. Za čast. Smatralo se da treba da budemo zahvalni što dobijamo priliku da se merimo s međunarodnim protivnicima.

Nisam shvatao zašto bih ja skakao besplatno, kad druge plaćaju. Posebno ne kad sam malo odrastao i uvideo da sam bolji od onih koji dobijaju kovertе s novcem.

Mnogi organizatori su smatrali da sam neprijatan. Ali Viljo je delio moj stav i, budući da sam ja bio maloletan, on je pregovarao o ceni.

Neki organizatori bi u prvi mah odbijali da plate, ali ja bih im onda rekao:

„Ako plaćate za sve drugo, zašto onda ne biste i za mene?“

Brzo sam naučio kako mogu da pobedim u pregovorima. Ako organizatori ne bi popuštali i ako bi nastavili da pitaju zašto tražim toliko novca, na kraju bi ipak platili.

Hteo sam da živim kao Zapadni Nemci; da budem dobar u svom sportu i da zarađujem mnogo novca. Sa Viljom i ostalim skakačima uvis, u dalj i troskokašima svake godine sam se vraćao u Esteponu, a pošto je to

Nemcima bila prolećna baza, uvek bi bio prisutan neki skakač svetskog glasa koji bi nam bio inspiracija. Meni je to bilo od neverovatnog značaja. Neke treninge smo čak odrađivali zajedno s njima. Jednom takvom prilikom išli smo s Nemcima u Sotogrande da učestvujemo u vežbama preskakanja na velikom travnjaku staze za polo. Usred jedne vežbe nemački trener Dragan Tančić svima je skrenuo pažnju na mene.

„Pogledajte ovog momka. Tako se radi. Ovaj momak neće imati nikakvih problema u budućnosti. Postaviće svetski rekord.“

Dragan je voleo da preteruje i Nemci su samo uzdahnuli na te reči. Meni je bilo neprijatno. Sâm trening s Nemcima je bio velika stvar, apsolutno nisam želeo da budem u centru pažnje i da im izazovem bes kao klinac koji se ističe. Dragan mi je čak naredio da vežbu odradim sam – pred svima – a to je bilo poslednje što sam želeo.

Ali Dragan je uvideo moj potencijal. Video je da vladam svojim telom, da mogu da odradim vežbu upravo onako kako je on zamislio. Mnogim drugim Šveđanima – koji nisu trenirali s Viljom – znao je da krajnje direktno kaže: „Slušaj, bolje da prekineš. Ovde ti nije mesto.“

...

Viljo mi je godinama zabranjivao da se brijem. U njegovim očima bilo je mnogo bolje ostaviti nevine, mekane dlačice na bradi i iznad gornje usne, nego ubrzati rast grublje brade.

„Nema ničeg ružnijeg od momaka koji prerano odrastu“, govorio je.

Kad sam napunio sedamnaest, nisam mario za to što

priča. Obrijao sam mekanu bradu i brkove. Istovremeno mi se javio veliki problem s aknama, što mislim da sam nasledio od majke. Viljo je, pak, imao drugačije objašnjenje.

„To ti je od brijanja. Trebalo je da me poslušáš.“

Pokušao je i da mi zabrani da izlazim s devojkama i u tome je i uspeo. U principu mi je zabranjivao da nađem devojku sve dok se nisam iselio iz njegovog stana. Tad mi je bilo devetnaest.

Viljo ne samo da je bio nezainteresovan za devojke, već je smatrao i da su odvratne. To mi je kasnije u pijanstvu mnogo puta rekao.

Na početku svoje trenerske karijere u Švedskoj, uopšte nije trenirao devojke. S tim je počeo tek kad je shvatio da mu je potrebno još novca. Onda je počeo da uključuje i mlade spolja, čak i devojke, za čije treniranje je dobijao pare. Ali to mu se nikad nije sviđalo. Čim bi video da se zanimam za neku devojku, ili da je ona zainteresovana za mene, gurao bi mi klipove u točkove.

U kraju je došla jedna devojka koja je bila zainteresovana za mene. Išli smo u isti razred. Jednom nam je pozvonila na vrata i Viljo je pobesneo. Posle se izdrao na mene.

„Zašto ona dolazi? Nema šta ovde da traži“, rikao je.

Kasnije sam se iskrao i našao se s njom ispred zgrade. Sedeli smo na ljuljaškama i pričali. Počelo je da se smrkava i bilo je jako prijatno, sve dok nije rekla:

„Jel ti ono očuh? Šta radi tamo?“

Pogledao sam i video Vilja kako nas špijunira, sakriven iza ograde. Skočio sam s ljuljaške i otišao do njega.

„Šta radiš to, jebote?“ pitao sam ga, ljut i posramljen.

„Šta? Samo sam išao do garaže“, odgovorio je.

„Pa, gledao si nas.“

„Nisam, nisam, samo mi se učinilo da sam video nešto na brdu.“

...

Teško mi je da objasnim moj odnos s Viljom. Uprkos tome što sam mrzeo ono što mi radi, na treningu sam se grčevito borio da me primeti više nego druge. To što ga imam za sebe ostatak dana nije mi bilo bitno. Na treningu se odvijala važna borba za Vilja.

Mnogi misle da je atletika sport koji treniraš sam, ali to nije tačno. Uvek treniraš u grupi, ponekad čak i od deset do dvanaest mladih, i ako želiš da te trener zapazi, moraš da se pokažeš. Treba da potvrdiš da želiš naporno da radiš, da imaš talenta, da obavljaš dobar posao. U atletici se skoro sve može izmeriti, i dobro i loše.

Na takmičenjima smo imali snažan timski duh, koji je najčešće bio prisutan i na treninzima. Ali povremeno bismo bili i individualisti i snažni konkurenti koji se bore za trenerovu pažnju. Ta atmosfera – kao i ona zavist koja se ponekad javljala – prenosila se i na roditelje, gde je čak i rasla.

Na takmičenjima ili u trening-kampovima, mame i tate bi se, posle nekoliko piva, istinski posvađale jedne s drugima – ali i s Viljom.

„Zašto njegov sin ima beneficije, a moj sin ih nema?“

„Zašto toliko vremena posvećuješ baš njemu?“

„Zašto mog sina ne treniraš na isti način kao njegovog? To je nepravda.“

Viljo bi se uvek isto branio:

„Treniram one koji pokazuju da to zaista žele.“

Taj stav je Vilju omogućavao da nekoga isključi ako bi, na primer, odabrao da ide na školsku ekskurziju umesto da trenira. S tim je počeo još kad smo bili u sedmom i osmom razredu.

Viljo Nousiainen je bio veoma jasan po pitanju zahteva. Ili ćeš sve da posvetiš atletici ili ćeš da budeš skrajnut dok se ne predomisliš. Onaj koji bi zakasnio na trening u subotu popodne zato što se prethodne večeri previše zabavljao, odmah bi bio bačen u senku. Isto je važilo i za one kojima su devojke bile preče od treninga ili koji su mnogo vremena provodili s drugovima ili ga trošili na neki drugi hobi. Atletika je uvek morala biti na prvom mestu. Naljutio se čak i na one koji su otišli na malu maturu nakon završetka osnovne škole.

Možda zvuči kao da je Viljo bio gonič robova. To definitivno nije bio. Terao nas je da naporno treniramo, a da to nismo ni primećivali. Što je, naravno, bilo genijalno.

Svaki trenutak treninga s Viljom bio je smislen. Svaka vežba nas je vodila napred. Nije postojala nijedna vežba koja je trebalo samo da nas umori. I mislim da mnogi drugi sportisti iz toga mogu mnogo da nauče.

I dalje se ponekad susrećem sa stavom da dobar trener sportistu treba da obori na kolena na kraju treninga. „Moraš da se osećaš kao da si trenirao.“ To je potpuno pogrešna predstava. Doći će i sutrašnji dan i kakva ti je onda korist od premora ako treba da treniraš i sutra i preksutra?

Naš način treniranja, međutim, nije nailazio na razumevanje. Fudbalski klub iz Frelunde često nam se

podsmevao. Inače, bilo mi je zabavno da igram i fudbal, ali kad je trebalo da istrčimo pet kilometara pre nego što se lopta i iznese na teren, bilo mi je užasno dosadno. Pored toga, trening bi se nekad završio i „idiotom“, a onda je, naravno, bilo još dosadnije.

I u rukometu moraš da trčiš napred-nazad. Razumem da je u tim sportovima potrebna i doza takvog treniranja, ali u atletici dobijaš drugu vrstu kondicije. Suprotno mnogim verovanjima, bio sam u odličnoj kondiciji. Ne zato što sam trčao kilometre i kilometre, već zato što sam trenirao pet, šest sati svakog dana.

Jedna od omiljenih vežbi na atletskom treningu bila mi je višeskok. To je isto kao troskok, s razlikom da umesto triput, skačeš pet ili deset ili dvadeset puta. Viljo je imao jedan test koji je obuhvatao deset različitih verzija višeskoka. Između ostalog, troskok, troskok s kratkim zaletom, petoskok, desetoskok, dvonožni višeskok, stojeći skok u dalj i još nekoliko vežbi. Viljo bi potom sabrao rezultate.

To je bilo ravnopravno takmičenje iz razloga što je svako imao svoju jaču stranu među vežbama iz testa. I to je bilo takmičenje kome su se svi radovali. Pored toga, uvek si mogao da uporediš sopstvene rezultate s onima od prethodne nedelje ili meseca. To je još nešto što je teško u timskim sportovima. Tamo tim može da ima slabije rezultate iako sam ja lično mnogo napredovao. Individualni rezultati su uvek podređeni celini. To je ono što mi je bilo teško da prihvatim. Kad sam igrao prvi rukometni meč sa BK Hejdom, dao sam prvi gol. Izgubili smo 17-2, ali ja sam bio presrećan. Dao sam prvi gol. Isto je bilo i sa košarkom. Ako bih dobro zakucao, bio bih

pomalo ponosan, čak iako bi tim izgubio utakmicu. A taj stav možda nije baš pravi za timski sport.

Sviđalo mi se i to što je atletski trening bio toliko različit. I što je u određenim trenucima zahtevao razmišljanje. Radili smo teške vežbe koordinacije koje su zahtevale snažnu koncentraciju, često uključujući više delova tela.

Svi koji su trenirali s Viljom bili su dobri u skoro svim skakačkim disciplinama. To je bilo zato što smo od početka pravilno trenirali. Skakao sam prilično daleko i u troskoku i u skoku u dalj. Skočio sam preko 8 metara na treningu i 7,72 na takmičenju. U troskoku sam skočio 15,87 na takmičenju, a 16,50 na treningu. Da sam nastavio s tim, sigurno bih preskočio 17 metara.

Viktor Sanejev, legenda troskoka iz Sovjetskog Saveza, jednom prilikom mi je rekao:

„Ti ćeš biti prvi koji će preskočiti 2,40 u skoku uvis, 17,50 u troskoku i 8,50 u skoku u dalj.“

Video me je kako skačem u jednom trening-kampu u Stokholmu, gde je bio pozvan da drži treninge iz troskoka. Jedini razlog zašto sam se tad bavio troskokom bilo je to što je Viljo bio vodeći čovek te discipline.

Teoretski gledano, sigurno bih mogao da dostignem te rezultate, ali da budem toliko dobar u svim disciplinama svakako je bilo nemoguće. Postati dobar u dve discipline može da funkcioniše na papiru, ali u skakačkim disciplinama treniraš tehniku skakanja dva, tri puta nedeljno tokom određenog perioda. Da sam se posvetio i skoku uvis i skoku u dalj, to bi značilo da bih morao da imam šest tehničkih treninga nedeljno, a onda bih vrlo brzo pregoreo.

Međutim, i skok u dalj i troskok su mi bili mnogo zabavni. Fenomenalan osećaj je skakati na stazi i biti tako blizu publike. I nastavio sam da treniram obe discipline, iako se nisam ozbiljno takmičio na seniorskom nivou. Ipak, 1986. sam pobedio u takmičenju Finkampen u skoku u dalj, sa 7,64, a skakao sam i u Japanu 1989. ili 1990, jer sam želeo da budem prvi Šveđanin koji će preskočiti 8 metara. Nažalost, nisam uspeo. U troskoku sam osvojio bronzu na švedskom državnom prvenstvu.

U svakom slučaju, i skok u dalj i troskok imaju svoja ograničenja. Uvek imaš šest skokova, a nijedno takmičenje ne traje duže od sat vremena.

U skoku uvis nikad ne znaš unapred koliko puta ćeš skakati, jer se uslovi sve vreme menjaju. Taktički deo je krajnje poseban, a takmičenje može da potraje i nekoliko sati, zbog čega te ljudi drugačije gledaju.

Jednostavno je malo više kul biti skakač uvis.

...

Sa sedamnaest godina sam triput obarao državni rekord. Prvo sam prestigao rekord Runea Almena od 2,23, tako što sam u Stokholmu skočio 2,24. Potom sam preskočio 2,25 u Lozani i 2,26 u Sotkamu. Mnogi bi to osetili kao dostizanje vrha, ali meni su to bili samo prirodni koraci na putu ka onim stvarno velikim visinama.

Samopouzdanje mi je raslo. Počeli su da me prepoznaju u gradu, postao sam popularan među devojkama. Sve se odigralo veoma brzo i lako, i zaista sam verovao u sebe.

Kad sam otišao u Evropu više nisam bio tako prokleta nadmen. I ranije sam trenirao naporno i dobro, ali sam

brzo primetio da postoji velika razlika između zvezde u Švedskoj i zvezde u Evropi. Bila je to škola iz koje sam mnogo naučio.

EP u Atini bilo je moj prvi veliki test. Tokom takmičenja sam bio previše nervozan i u finalu sam bio poslednji sa 2,15. Posle toga sam se napio, prvi put u životu. Mnogi moji drugovi iz Geteborga još odavno su bili počeli da piju, ali ja zbog treninga nisam imao ni vremena, ni snage, a ni volje za to. Ali sad je došlo vreme. Mislio sam da će biti zabavno biti pijan, šetati unaokolo i smeјati se svemu i svačemu. Nije bilo ni najmanje zabavno. Tad sam otkrio – a to sam kasnije nebroјeno puta i potvrdio – da ne mogu da se napiјem toliko da se teturam, a da mi sveјedno bude prijatno, onako kako se to prikazuje u filmovima. Pripadne mi muka mnogo pre nego što centar za ravnotežu prestane da radi.

Bilo mi je užasno loše posle prvog pijanstva i sećam se da sam se mnogo razočarao. Zar je ovo ono što se godinama čeka?

Gledano iz ove perspektive, verovatno bi trebalo da mi je drago što mi je telo tako reagovalo na alkohol. Izbegao sam mnoge gubitke pamćenja i nikad se nisam probudio negde, a da ne znam kako sam tamo dospeo.

...

Posle Atine, forma se prenela i na domaća takmičenja. Uprkos tome što sam te godine najmanje dvadeset puta pokušao da podignem lični rekord na 2,27, nikako nisam uspevao. Umesto toga, Tumas Erikson je prvi preskočio tu visinu – i time mi oduzeo i švedski rekord.

Tu je moglo da se završi. Tu sam mogao da stanem i postanem samo jedan u masi skakača. Ili da potpuno

prekinem. Ali previše sam mrzeo da gubim. Nisam mogao da prihvatim da nisam najbolji. Pored toga, želeo sam i da pokažem onima koji su počeli da sumnjaju u mene, koji su govorili da sam samo još jedan od talentovanih atletičara koji nisu ostvarili svoj potencijal. Ili onima iz škole koji su govorili da od mene nikad neće biti ništa.

Oduvek sam bio spreman da idem poprilično daleko kako bih dokazao da drugi nisu u pravu. Ponekad sam odlazio i predaleko, ali u ovom slučaju je sreća što sam to uradio.

Neki su počeli da pričaju da ne mogu da skočim više zbog mentalnih ograničenja i sličnih sranja. Uvek sam bio protiv psihologije u sportu. Teško mi je da prihvatim ljude koji uđu u neku branšu i sami sebe proglase guruima. Akademik koji napravi biznis od toga što sportistima priča šta da rade – to kod mene ne prolazi. Neko od koga ću ja nešto da naučim mora i sam da bude sportista.

Najveći deo priče iz psihologije sporta su čiste gluposti. Sport je zapravo krajnje jednostavan. Treba da se pripremiš na najbolji način, a to postižeš treningom. Nikad ne možeš da blefiraš dobre rezultate. Postaješ mentalno jak kad na treningu uspeš da uradiš ono što si zacrtao, kad neprekidno proveravaš kvalitet onoga što treniraš. Kad dostigneš taj nivo, i psiha jača.

Nisam preskočio 2,28 zato što nisam bio dovoljno dobar. Ali 1983. jesam i tad sam počeo da skačem stvarno visoko.

To je bilo otprilike u isto vreme kad sam počeo ozbiljno da pušim.

...

Kafanski život bio je jedan od glavnih razloga zašto se broj cigareta povećavao. Počeo sam da pušim u društvu, ali sam uskoro počeo da palim marlboro čak i radnim danima.

Međutim, najveći razlog što sam počeo da pušim bili su zapadnonemački skakači koji su trenirali u Španiji. Svi su pušili. A ako su oni mogli da puše i budu tako dobri skakači, onda to sigurno nije opasno, zar ne?

Otprilike godinu dana sam pušenje pokušavao da sakrijem od Vilja. Budući da je Viljo i sam pušio dve, tri paklice princa dnevno – veliki deo toga u samom stanu – nisam morao da krijem miris dima u odeći. Kad sam na kraju sakupio hrabrost i rekao mu da imam novu naviku, on je samo odvratio: „Pa, znam.“

Više o tome nismo pričali. Posle nekog vremena uspeo sam da ga privolim da princ zameni znatno slabijim barklijem, ali je nastavio da uvlači dve, tri paklice dnevno. Viljo je i za vreme treninga često išao na puš-pauzu. Postojao je mit da i ja pušim na treningu, ali to nije istina. S druge strane, znao sam da zapalim na tribinama, posle treninga. Ali to je druga priča.

Budući da sam sad i pušio, a i počeo da dajem negativne izjave o Atletskom savezu kad god bi mi se za to ukazala prilika, slika o „buntovniku“ Patriku Sjebergu bila je na putu da se uspostavi. Začudo, ljudi su iz toga izvukli gomilu drugih zaključaka. Kao ono da ne volim da treniram i da živim samo od talenta.

Ali obožavao sam da treniram. Nisam imao ništa protiv rađenja bazičnih vežbi po kišovitom novembarskom danu. Imao sam tu prednost da nisam morao da idem ni u školu, ni na posao. Trenirao sam dvaput dnevno kad

god je trebalo da ojačam.

Bilo je korisno trenirati tako naporno. Osećao sam koliku kontrolu imam nad svojim telom, i kako se korak po korak uzdižem i poboljšavam u svakom trenutku. Postao sam brži, jači, eksplozivniji.

Od šesnaeste do dvadeset druge godine trenirao sam verovatno napornije i pametnije od svih švedskih atletičara. Trenirati „pametno“ je ključna reč. Da trenira naporno može svaki idiot, ali za pametno treniranje je potrebno nešto više. Moraš da koristiš i glavu.

Na treninge, putovanja i tretmane odlazilo mi je šest, sedam sati dnevno. Moguće da sam bio prvi atletičar svoje generacije u Švedskoj koji nije radio ništa osim treniranja. Skok uvis mi je bio posao, a taj posao mi se sviđao.

Naravno da mi je krajem sezone bilo dosta mirisa balzama i znojave sportske opreme, ali dovoljno mi je bilo da dobijem dve nedelje odmora na suncu, da mogu sve iz početka. Te nedelje odmora predstavljale su pravo davanje oduška. Išlo se na Ibicu ili tako negde i pilo na pravi švedski način. A onda bi se vratilo kući i sve počelo iz početka. Bilo mi je lako da treniram. A pomagalo mi je i to što sam zimi tokom dužih perioda trenirao u toplijim krajevima.

Mnogi od onih s kojima sam u mladosti trenirao dosad su već bili u ozbiljnim vezama ili su radili pola radnog vremena, a neki su čak bili i stalno zaposleni. U tom slučaju nije tako lako trenirati. Mnogi su odustali, zbog čega mi je bilo krivo, jer sam s nekima izgubio kontakt. Tek poslednjih godina sam ponovo u kontaktu sa onima s kojima sam dugo trenirao, i to je odlično, jer shvatiš šta si

sve doživeo i proživeo zajedno. Tokom deset godina smo se viđali gotovo svakodnevno.

...

Dosad sam se već osam godina bavio skokom uvis. Prvih šest godina mi je bilo toliko zabavno, da sam čak i sanjao kako skačem. Veliki deo zasluge za to ide i dobrom treneru. Nije nas premarao. Želeli smo svaki dan da skačemo, ali nismo smeli više od dva, tri puta nedeljno. Loš trener dopušta svojim pulenima da svakodnevno ponavljaju isto.

Ali negde sa osamnaest godina skok uvis je počeo da mi predstavlja još nešto pored zadovoljstva. Počeo je da mi predstavlja i bol. Naprezanje zglobova i mišića bilo je ogromno. U februaru 1983. sam tokom zagrevanja za jedno takmičenje u Malmeu istegao butni mišić. Celo proleće sam bio povređen i nisam skočio nijednom tokom četiri meseca. Umesto toga, razvijao sam mišiće i postao još snažniji nego pre. Na leto se sve najednom uklopilo i 19. juna sam dozvolio sebi da budem krajnje nadmen u jednom intervjuu za GT, pred miting 4. jula:

...

„Ako dotad ne budem oborio rekord, onda garantujem da ću ga oboriti tamo. Stadion u Stokholmu je najbolji za skakanje u Švedskoj. Staza je savršena, konkurencija stimuliše, a publika je uzbuđena.“

...

Održao sam to obećanje. Na mitingu sam skočio 2,28 i povratio švedski rekord. Pet dana kasnije takmičio sam se u Bisletu u Oslu i to takmičenje je bilo magično. Prvi put u životu sam preskočio 2,30. Osećaj je bio fantastičan,

ali nije se tu završilo. Preskočio sam i 2,33. Dva lična rekorda na istom takmičenju. Bilo je fenomenalno. Mislio sam da to nije moguće. Najednom sam shvatio da sam u svetskom vrhu. Bio sam na samo četiri centimetra od svetskog rekorda od 2,37, starog mesec dana. Osećao sam se moćno.

Takmičenje u Bisletu možda je i prekretnica čitave moje karijere. Dva metra, kao i 2,20 bile su važne granice na državnom nivou, ali meni to nikad nije bilo važno. Ka ovim visinama sam ciljao. Hteo sam da postanem najbolji na svetu.

...

Boli ako promašiš dušek kad je lestvica na preko dva metra. To mi se nekoliko puta desilo, između ostalog u Luksemburgu, nekoliko nedelja pre svetskog prvenstva u Helsinkiju 1983. Bio mi je drugi pokušaj na 2,24. Baš tom prilikom dušek je stajao na nekakvom betonskom temelju koji je štrčao oko pola metra pored dušeka. Već kad sam se odrazio pomislio sam „jebem ti, sad će sve otići do đavola“. Ponekad se dešava da završiš na pola puta van dušeka, ali se bar nekim delom tela dočekaš na njega. Tako ublažiš pad i ne povrediš se previše. Ali ja sam ovog puta skočio daleko udesno i već kad sam preskočio lestvicu, znao sam da ću potpuno promašiti dušek. Ponadao sam se samo da ću odleteti dovoljno daleko da padnem na travu, a ne na beton.

Pao sam skoro pola metra van dušeka i udario laktom o taj beton. Ruka mi se strašno nadula i još uvek me je bolela i nekoliko dana kasnije, kad sam u Erebruu osvojio treće uzastopno zlato na državnom prvenstvu.

Danas su dušeci mnogo veći, što naravno smanjuje

rizik pogrešnog doskoka. Isto važi i za skok s motkom. Viđao sam skakače kako padaju pored dušeka s visine od pet i po metara. To nije nimalo lepo.

Još nešto može mnogo da zaboli – kad udariš u lestvicu. Na jednom dvoranskom mitingu u Berlinu, krstima sam udario u čeličnu lestvicu u pokušaju da preskočim 2,40. Nisam hteo drugima da pokažem koliko me boli, pa sam se oddegao do klupe i seo. Karlo Trenhart se sedeo pored mene. Najednom mi je rekao:

„Krvare ti leđa.“

Opipao sam ih rukom. Majica mi je bila oblivena krvlju. Na leđima sam imao veliku ranu.

Ali dušeci i lestvice nisu jedine opasnosti na takmičenjima. Tokom jednog Finkampena, neko je bacio kladivo tako da je odskočilo od staze i završilo u publici. Jednog gledaoca je pogodilo u nogu i mislim da je povreda bila toliko teška da su morali da mu amputiraju nogu. Sada je mreža pri bacanju kladiva znatno uža. Ne može pogrešno da se baci.

Pre nego što su promenili težinu koplja, morao si i njih da se paziš. Najbolji bacači su bacali preko 100 metara, dakle, duže od čitavog terena. Na nekoliko takmičenja sam video kako se koplje zabija ili na stazu za zaletanje ili u dušek.

Neki stadioni su još manji, s kraćom travom, i tad stvarno moraš da se čuvaš. Ponekad je malo falilo da neko bude pogođen. Nismo hteli da skačemo dok traje takmičenje u bacanju koplja, ali često smo ipak morali.

Nosio sam pečat luzera posle mojih prvih prvenstava. Na EP-u u Atini bio sam poslednji u finalu. Na SP-u u Helsinkiju 1983. skakao sam s povređenom nogom i bio jedanaesti. Posle toga sam, istina, uzeo bronzu na juniorskom EP-u u Beču, ali to kao da se nije računalo.

Sad znam da je bilo glupo što sam uopšte i išao u Beč. Viljo me je gurao. Mislio je da je vreme da im pokažem. Da pokažem da mogu da pobedim kad je stvarno važno. Ali otišao sam s potpuno pogrešnim stavom. Noga me je i dalje mnogo bolela, a uz to sam i skakao mnogo više od svih ostalih juniora koji su učestvovali. Predobar sam za njih, mislio sam, pa sam zato istinski lumpovao u Beču veče pred takmičenje. Tome je doprinela i činjenica da Viljo nije išao sa mnom. Osećao sam ogromnu slobodu što idem bez njega – što je bio još jedan razlog da se dodatno zabavim. Bio sam mrtav pijan dva dana pre finala. Nek ide do đavola, mislio sam, ionako nije važno. U ovoj konkurenciji ću svakako pobediti.

Noga me je strašno bolela i zato je po prvi put trebalo da primim injekcije i pre i posle mitinga. Primio sam tri anestetika tokom finala, skočio 2,21 i završio na trećem mestu. Posle toga, noga mi je užasno otekla i cela potkolenica mi je poplavela.

Noga kojom sam se odražavao mi posle toga nikada više nije bila zdrava. Istegao sam ligamente. To će mi praviti probleme tokom čitave karijere.

Da nisam skakao na juniorskom EP-u, noga bi mi sigurno bolje zacelila i rizik od povrede bi u budućnosti bio znatno niži. Sa osamnaest godina svakako ne treba tako da se eksperimentiše sa anestetcima.

Kao što sam rekao, medalja koju sam osvojio nije

se računala. To je bila samo omladinska medalja. Sumnjičavima je trebalo da pokažem nekoliko meseci kasnije, na EP-u u dvorani u Geteborgu. To nisam uradio. Tokom čitavog prvenstva skakao sam loše i završio na sedmom mestu. To se novinama nije svidelo. Posebno su stariji novinari sumnjali u mene. Zahtevali su da prema njima budeš ljubazan i da im se ulizuješ, ali kasnije se ispostavilo da većina njih zapravo i nije upućena. Živeli su od stare slave, ali su svejedno oni ti koji su mene negativno ocenili. Nije tako lako skakati u svetskoj eliti! Potrebno je nekoliko pokušaja pre nego što uspeš. Imao sam samo sedamnaest godina kad sam debitovao na evropskom prvenstvu.

Danas mladi talenti mogu da steknu iskustvo na velikom broju omladinskih i juniorskih prvenstava, kako na evropskom, tako i na svetskom nivou. Već sa šesnaest godina možeš da stekneš iskustvo koje će ti posle vredeti čak i na olimpijskim igrama. U moje vreme postojalo je samo jedno veliko omladinsko prvenstvo, juniorsko prvenstvo Evrope. Zato je bilo teže prebaciti se u više okvire.

Ne radi se samo o živcima i štampi. Na prvenstvima su procedure drugačije nego na drugim takmičenjima. Potrebno je nekoliko učestvovanja da bi naučio kako funkcionišu. Na običnom takmičenju, zagrevaš se sat vremena pre nastupa i znaš tačno kad takmičenje počinje. Na prvenstvu moraš da se zagreješ dva sata pre takmičenja kako bi stigao sve da završiš. Prvo ide prozivka, gde moraš da budeš na određenom mestu. Onda sledi call room, gde moraš da čekaš dok ti provere torbu i opremu. Tad ne smeš da se pomeraš, pa mišići

mogu da se ohlade. Onda dolazi zajednički defile, i ako si pre sat vremena bio totalno zagrejan, to dotad nestane. Uđeš na stadion gde na tribinama sedi 70 000 ili 100 000 ljudi i najednom se osetiš izuzetno malim. Krišom pogledaš ostale momke, one koji su već nekoliko puta učestvovali, i kad vidiš koliko su puni samopouzdanja, i to utiče na tebe.

Trebalo mi je nekoliko prvenstava da se usudim da verujem u sebe. U osnovi sam znao koje kvalitete posedujem, ali kad su me nadmašili i oni skakači koje sam više puta pobeđivao na mitinzima, bilo je jasno da su se javile sumnje: „Jebote, možda ipak nisam sazdan za ovo.“

Kad je došlo vreme za OI u Los Angelesu, i dalje sam bio tinejdžer, ali sam stekao određeno iskustvo na prvenstvima. Naučio sam proceduru i počeo da ubeđujem sebe da nema mnogo onih koji su bolji od mene. Na istom sam nivou kao i većina drugih skakača. Ako budem imao dobar dan, moći ću sve da ih pobedim.

Uvek si nervozan na velikim takmičenjima, ali moraš da budeš nervozan na dobar način. Ne tako da se osećaš sićušnim i slabašnim pred 100 000 ljudi na tribinama – kao jelen ispred automobila. Tako sam se ranije osećao. Tokom prvog juniorskog EP-a u Holandiji bio sam toliko nervozan da sam se odrazio na pogrešnu nogu. I nisam ni primetio grešku sve dok nisam odgledao reprizu skoka. To je otprilike kao kad bi desnoruki čovek iz čiste nervoze počeo da piše levom rukom – ne shvatajući da to radi. To je tako amaterska greška da ju je gotovo nemoguće napraviti. Ali ja sam je napravio.

Ima skakača s kojima sam se takmičio koji nikada

nisu uspjeli da se reše te negativne treme, već su je vukli kroz čitavu karijeru. Skakali su bogovski na manjim takmičenjima, a ponekad čak i na nižim visinama na prvenstvima. Ali onda bi sve izgubili. Nisu mogli da se nose s pritiskom. Sorin Matei iz Rumunije je jedan od takvih. Bio je izuzetno talentovan, ali nikad nije uradio ništa na velikim prvenstvima. S vremenom je skočio 2,40 na jednom manjem takmičenju, ali potpuno se vezivao kad je zaista bilo bitno. Ni Karlo Trenhart nema previše medalja s prvenstava – iako je na mitinzima bio oličenje sigurnosti i oborio je i svetski rekord u dvorani i evropski rekord na otvorenom.

...

Sunce je sijalo uobičajeno snažno u Los Angelesu i proveo sam miran i prijatan dan kraj bazena univerziteta UCLA, sa trkačem na 400 metara, Erikom Jušecom. Pričali smo o glupostima, malo se kupali i gledali devojke.

Proveli smo mnogo lepih dana na bazenu tokom tih olimpijskih igara, ali baš ovaj je bio nedozvoljeno lep dan. Trebalo je, naravno, da budemo na obaveznom defileu zajedno s ostalim švedskim sportistima. Ali to nam se ni najmanje nije radilo.

Nije se radilo o aroganciji ili lenjosti. Radilo se o povećavanju šansi za dobar nastup. Mnogim takmičarima je otvaranje OI jedan od vrhunaca prvenstva. Oni koji nemaju nikakve šanse da osvoje medalju znaju da im je ovo jedina šansa da učestvuju na OI. Na celo putovanje gledaju kao na nešto što će pamтити čitavog života i zato ne smeju ništa da propuste. Idu na sve zajedničke izlete, posećuju ambasade i večeraju sa sponzorima i poznatim ličnostima.

Poštujem ih i mislim da je lepo i važno učestvovati u svemu tome, ali ja sam na takmičenjima uvek imao drugi cilj. Hteo sam da pobedim. A ako bih učestvovao na defileu, šanse za to bi mi se smanjile.

Bio sam na sličnom spektaklu na otvaranju EP u Atini 1982 i SP u Helsinkiju 1983. Radilo se o celodnevnom aktivnostima. Sportiste su vodali kao stoku i prisiljavali da beskonačno čekaju bez hrane. A onda su svi morali da se postroje u vrstu i ponovo čekaju dok ne dođe vreme da se konačno uđe na stadion u ružnoj odeći i maše zastavicama dok debeli čelnici olimpijskog komiteta i ostale budže sede u ložama, aplaudiraju i pričaju o duši sporta.

Ako neko od toga nešto dobija, onda je možda i vredno muke. Ali što se mene tiče, samo bih se umorio, bilo bi mi dosadno i nakupio bih se negativne energije. Drugim rečima, sušta suprotnost uzbuđenju kojem sam težio kako bih dao sve od sebe. Rano sam naučio da treba da pokušam da odsečem sve što mi oduzima energiju – ili što mi uliva negativnu energiju – pre velikih takmičenja. Defile je definitivno jedna od tih stvari.

Smatram da svoju zemlju predstavljam mnogo bolje ako uspešno nastupim na takmičenju, nego ako mašem ljudima na otvaranju. Pored toga, prvenstvo mi je predstavljalo izlog. Značilo je mogućnost da povećam svoju vrednost pred nastavak karijere.

Jedini koji su imali dozvolu da propuste otvaranje bili su oni koji su nastupali već narednog dana. Za sve druge ono je bilo obavezno. Budući da je skok uvis trebalo da se održi tek dve nedelje kasnije, nije imalo smisla da odem kod nekog glavešine i zatražim dozvolu da ne

učestvujem. Jednostavno nisam ušao u autobus. Tražili su nas, naravno, ali Erik i ja smo se sakrili i krišom gledali ostale jadne Šveđane kako se znoje u trenerkama na vrućini dok čekaju autobus.

„Sirote lude. Ne znaju u šta se upuštaju“, rekli smo jedan drugom.

Erik i ja smo se vratili na bazen gde smo proveli nekoliko sati. Zatim smo izašli na dobru večeru i pogledali film u bioskopu. Lep, opušten dan. Bezbrizan. Baš kao što sam i hteo pred dotad najveće takmičenje u karijeri.

Kad se švedska grupa vratila u 11 uveče, naše strepnje su se potvrdile. Bilo je haos ceo dan. U dugim periodima nisu imali ništa za piće, a ni za jelo. A onda je bila frka i sa autobusima. I dok su ih čekali i znojili se i besneli, došle su budže i ušle u klimatizovane limuzine. Debeli govnari koji se nisu ni takmičili.

„Jebote, stvarno ste pametni što ste ostali ovde“, rekao nam je jedan od sportista. „Ovo je bio baš usran dan.“

Erik i ja smo videli deo otvaranja na TV-u. Naravno da je bilo delova koje bismo rado doživeli na licu mesta, na primer kad je jedan tip u nekom svemirskom odelu doleteo s raketama na leđima. Ali da li je to vredno desetosatnog mučenja? Nikako.

Naravno, Erik i ja smo posle bili prekoreni. Pokušali smo da objasnimo zašto smo to uradili, i novinarima i predstavnicima saveza, ali uglavnom smo imali osećaj da pričamo sa zidom. Nadao sam se da će barem neko misliti da ima smisla što sam odabrao da povećam šanse za pobedu. Umesto toga, opet su me prozvali prkosnim buntovnikom.

...

Nedelju dana pre takmičenja u skoku uvis, pocepao sam patike. Budući da mi je ostao samo još jedan par, otišao sam u Asiksov centar i pitao ih da li bi mogli da mi pošalju par novih. Asiks je istog časa poslao tehničara iz Los Andelesa u Kobe u Japanu. Posle 48 sati, on se vratio s novim novcatim patikama koje je ručno izradio. Tad sam osetio da sam Asiksu stvarno mnogo važan, što mi je ulilo dodatno samopouzdanje pred nastup.

Dobro sam prošao u finalu. Izjednačio sam lični rekord i osvojio srebrnu medalju, bolji od mene bio je samo Ditmar Megenburg. Eto im, svima onima koji su tvrdili da ne mogu dobro da nastupim na prvenstvima.

Te noći smo istinski slavili. Čekanje je bilo toliko dugo, bilo je toliko pritiska. Sad se sve završilo i imao sam medalju sa OI oko vrata. Erik Juše i ja i još nekoliko momaka završili smo u jednom noćnom klubu u Beverli hilsu. Iz nekog razloga, proširila se glasina da su u klubu osvajači olimpijske medalje. Muzika je prestala, svetla su se popalila i morao sam da ustanem i primim aplauz ostalih gostiju.

Te noći sam otišao kući s jednom slatkom Meksikankom. Ušli smo u taksi i kad sam rekao adresu, šofer je pitao:

„Je l' imaš dovoljno para?“

Nisam shvatao šta hoće da kaže. Naravno da imam para za kratku vožnju taksijem. Džep mi je bio pun keša. Ali Los Andeles je veliki. Putovali smo sat vremena. Kad sam platio vožnju, ostalo mi je samo dvadeset dolara i nisam znao kako ću sutra da odem na konferenciju za štampu. Ali to sam ostavio za kasnije.

Ušli smo u njenu kuću i kad je upalila svetlo, primetio sam gomilu igračka na podu. Rekla mi je da se nedavno razvela i palo mi je na pamet da mora da ima oko četrdeset – da je više nego duplo starija od mene.

Narednog dana sam se probudio rano, oko šest. Uspeo sam da probudim i ženu i zamolim je da mi poruči taksi do UCLA. Kad smo stigli, spremio sam se da iskočim i pobegnem. Ali kad sam otvorio vrata, naišao je bacač diska, Stefan Fernholm. Video je kako ispadam iz taksija u odelu i pozajmio mi je novac da platim taksisti.

Univerzitetski kampus je veliki i soba mi je bila daleko. Na kraju sam uspeo da ustopiram jedno vozilo za golf i dok sam sedeo u njemu sa crvenim očima u izgužvanom odelu, sreo sam celo rukovodstvo saveza na putu za konferenciju za štampu. Bilo im je potpuno jasno da mladi osvajač srebrne medalje nije spavao u kampu, što je bilo obavezno. Pored toga, vozio sam se u suprotnom smeru.

Otrčao sam u sobu i na brzinu se istuširao. Onda sam navukao trenerku i strčao na konferenciju. Mislim da sam još uvek bio pijan kad sam pričao s Matsom Ulsonom iz *Ekspresena*.

Vratio sam se u sobu i odspavao nekoliko sati. Posle toga smo Erik i ja ponovo otišli u jedan klub. Ovog puta smo otišli na jedno krajnje sumnjivo mesto, i završilo se tako što smo kabrioletom mustang otišli kod jedne devojke. I Eriku i meni je auto bio stvarno kul i mislim da je to bio glavni razlog zašto smo uopšte i otišli s njom. Erik je zaspao na kauču, a ja sam s njom otišao u spavaću sobu. Taman smo počeli da se zabavljamo kad je Erik iznenada utrčao u sobu i povikao:

„Neko je pokušao da me ubije!“

„Šta? Ko?“

„Neko je u dnevnoj sobi“, rekao je.

„It's not a murderer. It's my roommate. She's all right.“

Ali Erik je bio ubeđen da je devojka ubica, pa me je naterao da izađem iz kreveta i odem iz stana.

Začudo, uspeli smo da privolimo devojku s mustangom da nas odveze do kampusa.

Imao sam loš odnos s majkom u periodu dok sam živio s Viljom. Mnogo smo se svađali, a ja sam stajao na Viljovu stranu kad bi se njih dvoje svađali. Večerao sam kod nje nekoliko puta mesečno, ali nikad nije bilo opušteno.

Možda smo previše slični, keva i ja. Oboje imamo jake stavove, bučni smo, kažemo šta mislimo i oboje smo skloni da komentare prihvatamo kao kritike, čak i kad to nisu. Mislim da sam ja kevinu *light* verzija, ali ona se s tim, naravno, ne slaže.

Nakon što sam osvojio srebro u Los Angelesu, preselio sam se u svoj stan. Keva je činjenicu da sam se odselio od Vilja shvatila kao neku vrstu pobede, i najednom je postala željna da ponovo uspostavi kontakt sa mnom.

Često me je zvala – i to prerano ujutru. Kao tinejdžer ponekad spavaš do dvanaest ili jedan po podne, a njoj je bilo užasno što mi je sve vreme uključena sekretarica.

Jednom je došla u moj stan i počela da lupa na vrata, nakon što je nekoliko puta pokušala da me dobije telefonom. Bilo je dva, tri po podne i ja sam bio strahovito mamuran. Kad sam se dovukao do vrata, keva je besno umarširala u stan. Počela je da viče na mene. Šta mislim ko sam, i koji mi je to fazon da se nikad ne javljam na telefon? Normalni ljudi ne piju usred nedelje i spavaju po ceo dan, krajnje je vreme da se trgnem. Nisam išao ni u školu – nisam radio ništa pametno. Nisam znao ni da kuvam. Koliko drugih tinejdžera može sebi da priušti da se svakog dana hrani napolju? (Mislio sam da mi je jeftinije da jedem napolju nego da spremam hranu za jednog. Dnevni meni je koštao trideset kinti i nije bilo šanse – mislio sam – da sam nešto skuvaš za manje pare. Dugo sam sve obroke jeo van kuće – doručak, ručak i

večeru. U frižideru mi je uglavnom bilo pivo. Kuhinja je bila mesto na kom na žurkama uvek završiš. Čak iako si u kafani, na kraju uvek nekako završiš u kuhinji. Ima nečeg posebnog sa žurkama i kuhinjom. Što se mene tiče, spremanje hrane na tom mestu bilo je znatno ređa pojava.)

Glava mi je pucala, ali sam je saslušao, i kad je napravila pauzu da dođe do daha, pitao sam:

„Jesi li završila?“

Odmah sam zažalio što sam je to pitao, jer joj je to samo dalo dodatnu energiju. Dreka se pojačala, ali sastojci su ostali isti. Ne marim za obrazovanje, arogantan sam i lenj i trebalo bi da razmišljam o budućnosti.

„Jesi li *sad* završila?“ pitao sam.

„Da, šta je?“ odvratila je.

„Sačekaj malo.“

Keva je sela na kauč u dnevnoj sobi, a ja sam otišao u spavaću i uzeo gomilu novčanica od hiljadu kruna koja mi je stajala u ormanu. Mislim da je bilo negde između 70 000 i 90 000 kruna. Vratio sam se u dnevnu sobu i bacio pare na stočić ispred keve.

„To sam zaradio za prošle dve nedelje. A biće i mnogo više od toga. Šta onda pričaš? U čemu je problem? Odrastao sam i ovo je moj život.“

Keva je neko vreme ćutala. A onda se ponovo razbesnela.

„Zašto ti tolike pare stoje tek tako?“

„A gde da ih stavim?“

„Pa odnesi ih u sef ili otvori račun u banci.“

I najednom se vratila u majku koja će sinu da pomogne da reši problem. Meni se to činilo nepotrebnim. Bolje je da mi pare budu kod kuće, da mogu da ih uzmem ako mi zatrebaju. Ali keva se nije predavala i na kraju su završile u sefu u banci.

Stavljanje para na račun nije dolazilo u obzir. Jer gotovo sav novac koji sam zaradio, zaradio sam na crno. Tako je bilo u to vreme. Ljudi mogu da misle da je to loš poreski moral, ali radio sam onako kako su me učili. Mnogi od onih koji su me kasnije optuživali za utaju poreza – odnosno, Atletski savez, klub „EIS“ i neki organizatori mitinga – plaćali su me na crno. Organizovani sport nije tako „fin“ kao što mnogi misle. Varalo se svuda, od rukovodstva do aktivnih sportista. Dešavalo se da se osmoro naguramo u jedan auto, ali uzmemo naknadu za tri. Rano sam naučio trikove s dnevnicama i lažnim računima.

Sport mi je bio dobar učitelj u umetnosti lažiranja. I gotovo uvek sam dobijao novac na crno kad sam se takmičio u Švedskoj.

...

Mislim da je keva kao uvredu shvatila činjenicu da kao tinejdžer toliko zarađujem i da sam toliko neodgovoran prema novcu – pre svega zato što sam joj ga bacio pravo u lice. Ona nikad nije istinski prihvatila moje životne izbore, čak iako je istovremeno bila ponosna na ono što radim. Njen put od domaćice, preko samohrane majke dvoje dece, koja naporno radi, do obrazovanog akademika svakako je fantastičan, ali postoje i drugačiji putevi.

Inače, nisam samo od keve i nastavnika slušao da sport nije nešto čemu se valja posvećivati. Mnogi drugi

su imali slične komentare.

„Da, da, sad ti je dobro. Ali kako će ti biti posle? Imaćeš trideset godina. Pa četrdeset. Šta ćeš onda da radiš, a?“

Ali sada, dvadeset šest godina kasnije, sedim ovde kao četrdesetpetogodišnjak i ponude mi samo stižu. Trenutno se nalazim u luksuznoj poziciji da mogu da izaberem ono što želim da radim, a odbacim ono što mi deluje manje zanimljivo.

Mislim da nisam preterano nadmen, ali znam da ću pre ili kasnije doći tamo gde sam naumio.

Prvi put sam udario Vilja Nousiainena u jednom hotelu u Južnoj Koreji u septembru 1984.

Ja sam protiv nasilja. Skoro nikad se nisam tukao. Jednom, mnogo kasnije, prebio sam jednog momka koji je pokušao da me opljačka u Brazilu, ali to je bilo u samoodbrani. Tada sam reagovao instinktivno. Nisam od onih koji će nekoga napasti pesnicama. Nasuprot tome, snaga mi je u izluđivanju ljudi zadirkivanjem. U tome sam dobar. Po tom pitanju, nema mnogo onih koji mogu verbalno da mi pariraju. Možda me je ta sposobnost spasila i od batina. Verovatno sam se često pravio da sam sam snažniji nego što jesam, pa ljudi nisu smeli da skoče na mene.

Postoji samo jedan čovek kog sam svesno više puta mlatio. To je Viljo. Bilo mi je devetnaest kad se to desilo prvi put. Bilo je u vezi s jednim takmičenjem u Seulu. Ditmar Megenburg je pobedio, ja sam bio drugi. Posle mitinga me je intervjuisao jedan američki novinar. Učinilo mi se da postavlja malo čudna pitanja i posle nekoliko minuta sam shvatio da misli da sam ja pobedio. Nisam znao šta da kažem, pa sam nastavio da što bolje umem odgovaram na pitanja o tome kakav je osećaj skakati tako dobro. Kad sam te večeri pogledao reportažu na američkom kanalu, izgledala je komično. Prvo su snimili zlatni skok tamnokosog pobednika, a onda je pobednički intervju obavljen s plavokosim momkom, koji ni malo nije ličio na pobednika. Svi gledaoci su sigurno uvideli da se novinar ispalio.

Kasnije te večeri sam išao u provod s drugim atletičarima i na kraju smo završili u jednom ogromnom noćnom klubu. Tamo sam upoznao grupu američkih

vojnika i polako počeo da pričam s jednom od Korejki koje su sedele za njihovim stolom. Svideli smo se jedno drugom i taksijem smo otišli u moj hotel. Nekoliko minuta po dolasku u sobu, neko je počeo da lupa na vrata. Otvorio sam i video Vilja.

„Ne smeš da dovodiš devojke u sobu“, rekao je.

Viljo je sedeo u hotelskom baru i video nas kako ulazimo u lift. Zapravo je bio u pravu, jasno je pisalo u pravilniku da u sobu nije dozvoljeno dovoditi goste, ali nisam shvatao kakve veze to ima s njim.

„A otkad ti radiš u hotelu? Idi spavaj“, odgovorio sam.

Nekoliko minuta kasnije, neko je ponovo pokucao. Provirio sam kroz špijunku da vidim da li je Viljo došao da nastavi svađu. Naravno da jeste bio Viljo. Ali nije bio sam, ovog puta je doveo i dva pripadnika obezbeđenja. Još jednom su pokucali, ali ja nisam otvarao. Tri sekunde kasnije, jedan od čuvara je otključao vrata, ušli su u sobu i bukvalno izbacili devojku. Čuvari su se izdrali na mene, a ja nisam mogao da uradim ništa osim da to prihvatim, dok se Viljo držao po strani i slušao s malenim osmehom na licu.

Kad su čuvari otišli, Viljo je ostao u mojoj sobi, srećan što je sprečio to užasno što je moglo da se desi.

„Ne smeš da dovodiš kurve u sobu, Patriče.“

Bio sam pijan i besan. Zalupio sam vrata, okrenuo se ka Vilju i zviznuo mu šamar. Bilo mi je muka njegovog prokletog zvocanja o tome kako su sve devojke kurve. Nije imao pojma ko je ova devojka.

Vilja je udarac iznenadio – i uplašio. Odjurio je u svoju sobu, a ja sam legao na krevet. Sam, zahvaljujući Vilju.

Znao je strahovito da me iznervira.

...

Počeo sam sve više da se družim s Karlom Trenhartom i Ditmarom Megenburgom, pre svega u trening-kampu u Marbelji. S njima sam trenirao od rane mladosti, pa kad sam kasnije prešao u seniorsku konkurenciju, bilo je prirodno da sam više vremena provodio s njima. Uz to, imali smo isti pogled na sport. Posebno Karlo i ja. Obojica smo voleli da treniramo – često zajedno – ali posle treninga smo ostavljali sport iza sebe. Karlo je, pored toga, imao imidž plejboja, a to mi se sviđalo.

Najbolje smo se provodili u Marbelji. Savršen dan bi izgledao ovako: odradili bismo naporan jutarnji trening, a onda bismo neko vreme proveli na plaži. Zatim bismo dobro ručali, ponovo trenirali popodne, a potom pravo u baštu bara na hladno pivo i tanjir maslina i pečenog kikirikija. Izuli bismo se, zavalili u stolice i uživali u pogledu na sunce koje zalazi za horizont Sredozemnog mora. Bolje od toga nije moglo. Karlo i ja smo pričali o svemu – osim o treniranju. I to je bilo izuzetno lepo.

Kad pogledam moj skakački život, ovi trenuci mi bude jednako lepa sećanja kao i one najveće pobede. Slobodni, opušteni trenuci pored treninga bili su važan deo mog stila života.

Na početku sam čak voleo i duga putovanja. Sećam se kad smo na jednom od prvih letova za Japan imali dvosatnu pauzu u Enkoridžu na Aljasci. (U to vreme nismo smeli da letimo preko Sovjetskog Saveza.) Šetali smo se po aerodromu i bilo nam je neverovatno uzbudljivo. Imali su vidikovac na koji si mogao da se popneš, osetiš hladnoću i vidiš planinske masive u daljini.

Bilo je fantastično. A imali su i prepariranog grizlija koji je bio neshvatljivo veliki. Znao sam da se radujem tom presedanju tokom prvih godina takmičenja – a onda je svejedno ostajalo jedanaest sati leta.

Nisam imao nikakvih problema da spojim dva stvarno dugačka putovanja. Umeo sam da otputujem u Japan na neko takmičenje u petak, a onda da se vratim kući, ponovo spakujem i nedelju dana kasnije se vratim na takmičenje. To je bio deo avanture, slobodnog života.

Drugovi kod kuće su počeli da rade i da se skrašavaju, a ja sam dolazio i odlazio kako mi se prohte. I zarađivao sam veliki novac od onoga što mi je bilo najzanimljivije na svetu. To je valjda ono što svi žele da dostignu.

...

Ponekad – posle nekoliko piva u baru – Karlo i ja bismo izašli na večeru. Možda bismo poručili još dva piva ili podelili flašu vina. Nemci su imali takav mentalitet. Mogli su da popiju pet, šest piva posle treninga, to se uopšte nije smatralo čudnim. Čak im je i lekar govorio da je to u redu. Švedski lekari, s druge strane, pričali su da je to najgore što možeš da uradiš. Gospode bože, ako si popio pivo posle treninga, uništio si čitav trening!

Ali Švedska je bila – i još uvek jeste – mrtva sredina. A bila je to još više pre dvadeset pet godina. Svi Šveđani su mislili da svi pričaju o njima, ali nije tako bilo. Nisam mario za zastrašivanje švedskih lekara. Slušao sam Nemce. A i svoj unutrašnji glas.

Najvažnije je ono u šta sam veruješ. Ako, kao Gunde Svan, veruješ da je izuzetno važno istuširati se za 37 sekundi, imati štapove koji su 1,5 gram lakši od tuđih i jesti mekinje svako jutro, onda to treba i da radiš. Ako

veruješ da je dobro imati nekakav ventil i popiti nekoliko piva posle treninga, ako veruješ da će ti biti bolje u nekom malo lepšem hotelu, pa, onda možda tako treba da živiš.

Viljo se nije bunio zbog moje konzumacije alkohola. I sam je prilično pio. Ali tad nije bio zabavan za druženje. Brzo bi se napio i postao sentimentaln i negativan. Na sreću, retko sam morao tome da prisustvujem. Viljo i ja se nikad nismo družili posle treninga. Taj odnos je prestao još kad sam imao šesnaest godina. To je bio obostrani izbor. Ja nisam hteo da budem s njim, a on nije hteo da bude sa mnom.

Što se treninga tiče, u Marbelji – našem novom prebivalištu u Španiji – sve je funkcionisalo na isti način kao u Slotskugsvalenu. Viljo je planirao treninge i uvek je dolazio prvi. Ja sam dolazio na vreme, bio zagrejan i trenirao naporno. Ponekad smo s Nemcima trenirali u istoj areni, ali svako na svojoj strani. Ponekad smo neke treninge odrađivali zajedno. Neke godine je Viljo čak i Karlu pomagao s treningom, kad je Nemač provodio mnogo vremena u Španiji.

Sam boravak na istom stadionu sa najboljima na svetu bio je izuzetno motivišući. Uz to mi se, kao što sam rekao, sviđao njihov stil. Divio sam se njihovim strava kolima i modernoj odeći. Sada, sa olimpijskim srebrom u koferu, uvideo sam da mi je taj način života na dohvat ruke.

U Švedskoj je najbolje da se izviniš za uspeh i taj stav nikad nisam razumeo. Nikad se nisam sramio što sam dobar u onome što radim. Ali jasno sam video da mnogi drugi imaju drugačiji stav, pre svega u klubu. Dešavalo se da se vratim kući nakon što sam pobedio na nekom velikom mitingu i da me dočekaju reči kao što su:

„Da, bilo je dobro, ali znaš da nam je sad najvažnije klupsko takmičenje u Udevali. Sad moraš da pokažeš da ti je stalo do kluba. Mnogo toga je u igri.“

Osećao sam da sam prešao na drugi nivo. Više mi nije bilo najvažnije da branim boje „EIS-a“, ali vođstvu kluba je to bilo teško da razume. Za njih je bilo samo po sebi jasno da ću da se pojavim na oblasnom prvenstvu i skupljam poene za klub, i da treba da shvatim koliko je to veliko i važno – iako sam upravo preskočio 2,30 u Lozani. To se smatralo mojom obavezom i odgovornošću. Kao da sam klubu nešto dugovao.

To mi je bio problem tokom čitave karijere. Čim sam se probio, smatralo se da to dugujem mnogima. Klubu, švedskom Atletskom savezu, medijima, običnim ljudima. Ali niko od njih nije bio sa mnom u Slotskugssvalenu po kišnom novembarskom danu kad sam trčao po stazi.

Od „EIS-a“ nikad nisam dobio nikakve vrtoglave sume. Bilo je drugih koji su zarađivali više od mene, a pred koje se nisu postavljali isti zahtevi. A Atletski savez je *zarađivao* na meni. Moja zarada je odlazila pravo u jedan fond, a savez je uzimao deset posto tog novca. Taj deo je uveliko prevazilazio pomoć za trening koju sam dobijao od saveza.

Atletski savez neprekidno tvrdi da mi je isplaćivao velike svote, ali to je novac koji su dobijali od sponzora. Ti sponzori nikad ne bi plaćali te pare da u ugovoru nije bilo mog imena.

Oni koji su smatrali da im nešto dugujem, bili su u društvu velikog broja ulizica, kojih je bilo sve više, kako se visina lestvice povećavala. Iznenada sam počeo da dobijam savete od ljudi koje nisam poznavao, a s tim

možeš da se nosiš na različite načine. Ili ideš svojim putem ili staneš u vrstu i radiš ono što svi misle da treba. Problem je u tome što ako treba svima da udovoljiš, na kraju ništa ne funkcioniše.

Sezona u dvorani 1985. bila mi je najbolja u karijeri. U januaru sam osvojio zlato na svetskom prvenstvu u dvorani u Parizu, u februaru sam oborio rekord Karla Trenharta (2,37) skočivši 2,38 u Berlinu, a u martu sam osvojio zlato na evropskom prvenstvu u dvorani u Atini.

Iako je Megenburg povratio rekord svega dva dana kasnije (skokom od 2,39 u Kelnu), takmičenje u Berlinu mi je i dalje u živom sećanju. Razlog: baš na tom takmičenju ostvario sam možda i najbolji skok u celoj karijeri.

Svi skakači uvis jure rekorde. Ali jure i nešto drugo – osećaj savršenog skoka. Bilo je prilika kad sam sâm sebe iznenadio, kad sam skočio toliko dobro da su mi oči zasuzile. Najednom sam provalio šifru: „Jebote, ovako treba da se skače!“ Tih prilika bilo je malo, a lestvica je najčešće bila na visini nižoj od svetskog rekorda. Upravo to je dilema kod skoka uvis.

Ali u Berlinu se desilo u pravom trenutku. Kad sam preskočio 2,38 sve se čisto đavolski poklopilo. Bilo je neshvatljivo. Jedva da sam osetio da skačem, sve je samo proletelo. Nije me ni bolelo. Snaga je savršeno prošla telom i nije završila u pogrešnim nervima.

Kad sam ustao s dušeka, oči su mi bile pune suza, a ruke naježene. Bio sam gotovo šokiran. Skok koji sam upravo izveo verovatno je najbliže osećaju letenja koje je moguće doživeti. Bio je to skok za koji sam celog života trenirao.

Valjalo bi sada naglasiti da su skok uvis na zatvorenom i skok uvis na otvorenom dve potpuno različite stvari. Stefan Holm stalno priča kako je preskočio 2,40, ali svi mi skakači znamo da se računaju rezultati na otvorenom. Rezultati u dvorani nikada se ne porede sa onima na

otvorenom. Nisu ni na istim listama. To je zbog toga što neke staze u dvoranama nisu stalne. Mogu da bude postavljene, na primer, na drvenim daskama ili nekom drugom materijalu zbog kog će pod biti savitljiv. Neki podovi u dvoranama su savršeni za skakanje, a u Berlinu mi je savitljivost poda savršeno odgovarala. Nažalost, skakači to retko mogu maksimalno da iskoriste. Budući da je dvoranska sezona kratka i da je smeštena na početak skakačke sezone, ne stigneš da dostigneš vrhunac forme, pa ne možeš ni toliko visoko da skačeš. Oduvek sam tvrdio da bismo – da se godina završava dugačkom dvoranskom sezonom – imali svetske rekorde u dvorani od preko 2,50.

...

Posle uspešne sezone na zatvorenom 1985, časopis *Trek & Fild* me je proglasio za najboljeg atletičara u dvorani na svetu – ispred Karla Luisa. *Trek & Fild* je tih godina bio na veoma visokom glasu i bio je, između ostalog, odgovoran i za zvanično rangiranje svih atletskih takmičenja.

Naravno, veoma mi je laskalo što sam dobio to priznanje. A predstavljalo mi je i pravi podstrek. Imao sam osećaj da je sve moguće u predstojećoj sezoni na otvorenom.

Ušao sam u atletiku u zanimljivom vremenu. Atletika je postajala sve profesionalnija, a interesovanje za skok uvis je raslo. Mi koji smo se takmičili na vrhunskom nivou skakali smo više od svih u istoriji i sve vreme smo gurali jedni druge do krajnjih granica.

Gotovo pred svako veliko takmičenje stvarala se atmosfera: da li će neko od nas preskočiti 2,40? Posebno

uzbudljivo bilo je zbog toga što nije samo jedan od nas bio u stanju da preskoči tu visinu. Nas šestorica, sedmorica smo imali kapacitet za to.

Zlatnu šansu da uđem u istoriju imao sam u Eberštat 16. juna 1985. Taj južnonemački gradić smatrao se Mekom skoka uvis. Na tom takmičenju važna je bila samo ta disciplina. Mnogi su tamo postavili lični rekord, a samo godinu dana ranije Kinez Žu Đanhua je postavio svetski rekord sa 2,39. Bilo je to takmičenje koje su svi želeli da osvoje.

Neki elitni sportisti imaju određene procedure koje se uvek pridržavaju – posebno na velikim takmičenjima. Ja to nikad nisam imao. Moje procedure su bile ponajviše praktične. Na primer, da vidim u koje vreme kreće prevoz od hotela i slično. Po pravilu sam kretao sa zagrevanjem sat vremena pre početka takmičenja. Ali ubrzo sam naučio i da vodim računa o odlaganju početka. Ako imaš previše čvrste procedure, pre ili kasnije se prevariš, jer nije uvek onako kako piše na papiru.

U Eberštat sam bio užasno uzbuđen. Prilično retko sam osećao da pred takmičenje moram da budem potpuno sam, ali ovog puta je bilo tako. Ušao sam u susednu halu, stavio slušalice vokmena, legao na pod i zažmurio. Potom sam oborio evropski rekord.

Nikada ranije nisam preskočio 2,38 na otvorenom i bio sam presrećan. Ali osećao sam da u telu imam još snage. E, sad ima da padne granica snova!

Postavio sam lestvicu na 2,40 i pri prvom pokušaju bio sam potpuno siguran da ću je preskočiti. Ustao sam s dušeka i zajedno s publikom bio spreman da proslavim – ali lestvica je podrugljivo odskočila nekoliko milimetara

predaleko i pala.

Drugi pokušaj je bio još bolji. Imao sam ogroman luft između leđa i lestvice, ali sam je oborio stopalom. I treći pokušaj je bio dobar, ali ipak nedovoljno, tako da tog dana nisam postavio svetski rekord. Ali uskoro ću preskočiti i 2,40, u to sam bio siguran. Pitanje je samo bilo da li ću to učiniti kao prvi, ili će se prvi čovek koji će preskočiti granicu snova zvati Trenhart, Megenburg, Paklin, Avdejenko ili Đanhua.

Ipak, to nije bio niko od nas. Dvadesetogodišnji Rudolf Povarnjicin preskočio je 2,40 na jednom takmičenju u Donjecku u Sovjetskom Savezu 11. avgusta. Ili su barem tako tvrdili.

Nikada ranije nisam čuo za tog skakača, niti za grad u kom se takmičio. Mi skakači bili smo u to vreme – a i dalje smo – ubeđeni da je taj rekord bio lažiran.

Prvo, skok je potpuno neverovatan. Povarnjicin je pre takmičenja imao lični rekord od 2,26. Ipak, uspeo je da na istom takmičenju obori sopstveni rekord četiri puta, dok nije stigao do 2,40. To je povećanje od 14 centimetara! Takav korak nijedan skakač nije u stanju da napravi, bilo psihički, bilo fizički. Kao kad bi *Ejs ov bejs* uspeli da posle pesme *Happy nation* ponove uspeh sa *Exile on Main Street*. Ako je Povarnjicin zaista toliko skočio, onda je sigurno krio formu tokom čitave karijere – mora da je preskočio 2,26 s pola metra lufta, a zatim prekinuo sa skakanjem. A i sâmo to bilo bi dovoljno da mu se ime pročuje u skakačkom svetu.

Drugo, podizanje lestvice je lažno. Na takmičenju ne smeš nikad da povisiš lestvicu za više centimetara nego što si je povisio pri prethodnoj visini (ako je u takmičenju

ostalo više od jednog skakača). Dakle: ako je prethodno podizanje bilo sa 2,19 na 2,22, posle toga ne smeš odmah da povisiš lestvicu na 2,26. Ali prema zvaničnoj statistici, Povarnjicin je upravo to uradio. Možda je i štamparska greška, ali to bi bilo čudno. Svetski rekord moraju da provere zvanični kontrolori, a u tom slučaju je čudno da štamparska greška ne bude otkrivena.

Povarnjicin je, uz to, rekao da je na tom takmičenju skočio sedamnaest puta, ali u zvaničnim rezultatima piše četrnaest.

Treće, dugo se pričalo o tome da su na takmičenju učestvovala samo četiri skakača, ali je kasnije objavljena lista od sedamnaest učesnika. Trojica su tog dana postavila lični rekord, ali ni za koga od njih nakon toga niko nije čuo u međunarodnim okvirima. Čini se da je najkvalifikovaniji bio drugoplasirani Korobenko. On je u Donjecku skočio 2,29, a osvojio je i EP za veterane jedanaest godina kasnije, sa 1,95.

Četvrto, takmičenje se održavalo u Donjecku – gradu koji nije na karti međunarodnih atletskih takmičenja, već je predstavljao mesto za državno prvenstvo Rusa – i bez mnogo gledalaca i dobrih skakača koji bi mogli da ga poguraju do velikih dela. Na stadionu nije bilo ni TV-ekipa. Jedini „dokaz u slici“ je jedna fotografija koja ne pokazuje koliko visoko je skočio.

Peto, slika „rekordnog skoka“ pokazuje da publika gleda na drugu stranu. Zašto bi to radili ako zemljak pokušava da obori svetski rekord? Kad je Viljo video sliku, zapanjio se Povarnjicinovom tehnikom. Ukazao je na to da Rus „sedi“ iznad lestvice i da bi ramena morala da mu budu mnogo niže prilikom skoka na toj visini.

„Ako je ovo stvarno rekordni skok, onda ovaj Rus ima kapacitet za 2,60“, rekao je Viljo.

Kad sam čuo za taj zapanjujući svetski rekord, odmah sam pitao one etablirane ruske skakače ko je taj čovek.

„Povarnjicin? Nemamo pojma“, odgovorili su.

To i nije tako čudno. Povarnjicin je u Sovjetskom Savezu bio rangiran na 29. mesto.

Mnoge zanimljive priče kruže o tom takmičenju u Donjecku. Teorija poznatih ruskih skakača bila je da je njegov trener jednostavno lažirao takmičenje. U Sovjetskom Savezu trenere je plaćala država, pa su zato imali visoke zahteve po pitanju stvaranja dobrih skakača. Ovaj trener se posvađao sa rukovodstvom, a pored toga nije ni predstavio nekog dobrog skakača. Hvatao se za slamku i bio mu je potreban svetski rekord kako bi spasao sopstvenu karijeru.

Drugi su tvrdili da je trkačka staza u toj hali bila 15 centimetara niža od zaletišta za skok uvis i da je mehanizam za lestvicu bio postavljen na nižu visinu dok se merenje obavljalo s više. To bi značilo da je Povarnjicin zapravo skočio 2,25 – centimetar niže od ličnog rekorda. To zvuči realnije.

Kasnije sam i upoznao Povarnjicina. Čak sam bio kod njega kući u Kijevu. Na zidu je imao ogroman plakat s tekstom „prvi čovek preko 2,40“. Ili je bio neverovatno dobar glumac ili je verovao da je tog dana zaista toliko visoko skočio.

Tri godine kasnije Povarnjicin je zapravo preskočio 2,36 na OI u Seulu i podelio bronzu sa mnom. Ali više od toga nikad nije skočio i nikada nije ni izgledao kao da je

sposoban da to uradi. Razlika između ta četiri centimetra je veća nego što biste pomislili.

Ništa od mojih prigovora, međutim, nije bitno. Skok je priznat i Povarnjicin je zauvek upisan u istoriju kao prvi koji je preskočio 2,40. To se jednostavno mora prihvatiti. Ali to je uništilo previše nas drugih koji smo se borili da budemo prvi preko te granice snova.

Obični ljudi su, naravno, mislili da je strava što se pojavio neko nov i celoj eliti ukrao svetski rekord. A nas koji smo izražavali sumnju u njegov podvig označili su kao one koji se ljute što su izgubili.

Naši podvizi su u očima mnogih najednom postali manje važni. Ako je jedan potpuni neznamac lagano preskočio tu visinu, onda mi, etablirani skakači, ne bi trebalo da imamo nikakvih problema s njom.

Zato nam je ostalo samo jedno: da skočimo još više.

Prvi kome je to pošlo za rukom bio je Igor Paklin. On je skočio 2,41 samo mesec dana posle Povarnjicinovog svetskog rekorda, i time je poredak bio donekle ponovo uspostavljen.

...

Nakon mojih uspeha 1985. novac je počeo sve brže da pristiže. Počeo sam da živim dobar život i kupio sam prvi porše – biserno beli 944 turbo. Auto je bio neverovatno brz, a ja sam ga dodatno nabudžio kod jednog druga. Na prvoj kazni zbog prebrze vožnje pisalo mi je 187 km/h. To je bilo dobro, zato što sam sigurno išao 250 km/h kad sam proleteo pored policajaca na jednoj uzbrdici u Kalebeku. Patrola nije mogla da mi izmeri najveću brzinu, već su rekli: „Napisaćemo 187 km/h, a ako se budeš žalio

prijavićemo te za nemarnu vožnju.“

Tako da sam prihvatio – i platio.

Bio je to prvi put da sam ostao bez vozačke dozvole. Nakon toga sam vodio više računa. Ali ne tako što sam smanjio brzinu, već tako što sam se učlanio u Udruženje za slobodnu brzinu, USB. USB je svakog meseca na kućnu adresu slao listu svih civilnih policijskih automobila u zemlji i srezova u kojima se nalaze. Pored toga sam u poršeu, naravno, imao detektor radara i policijski radio.

Opasno je voziti takav auto sa dvadeset godina. Dešavalo se da pretičem druga vozila sa unutrašnje strane samo zato što mi je to bilo kul. Brojčanik je išao do 300 i jednom sam stisnuo gas do daske. Na moguće posledice te brzine nisam čak ni pomislio.

Posebno sam noću vozio brzo. Dešavalo se da u devet uveče budem kod kuće u Geteborgu i da mi padne na pamet da odem na žurku u Stockholm. Tri sata kasnije parkirao bih auto ispred kafea „Opera“ i ušao.

...

Živeo sam divnim životom. Putovao sam u mnoge zemlje, zarađivao mnogo novca, osvojio srebro na OI, oborio evropski rekord i pobedio na nekim od najboljih atletskih mitinga. Ipak, bio sam tek na početku. Osećao sam da će naredne godine biti fantastične. Trebalo je samo da nastavim da naporno i predano treniram, i nastavim da se razvijam. Imao sam sve preduslove. Viljo Nousinainen bio je možda i najbolji trener na celom svetu. Međutim, on je imao drugačije planove, što mi je jednog dana i rekao.

„Moram kući da oformim novu grupu“, rekao je. „Moram da mislim na budućnost.“

Potpuno sam se zapanjio.

„Kakvu budućnost? Pa, *ja* sam budućnost. Kod mene su pare, a ne kod kuće u Slotskugsvalenu.“

Ali Viljo me nije slušao.

„Ne, ne mogu ovo da izdržim. Previše je stresno, previše naporno. Moram da oformim novu grupu mladih.“

„Ali ne mogu da te plaćam ako misliš da je važnije da se vratiš kući na neko sresko takmičenje umesto da ideš sa mnom na svetske mitinge.“

„Ne, ovo ne mogu da izdržim. Moram da se vratim kući i počnem da radim s mladima.“

To je redovno i radio, što je dovelo do bezbroj sporenja među nama. Nisam bio jedini kome je ta Viljova odluka bila čudna. Većina trenera bi sanjala o tome da isprati svog talenta na putu do vrha. Ali ne i Viljo.

Verovatno je želeo da postanem najbolji, ali ni on ni ja nismo shvatali koliko brzo se svet okreće kad dostigneš najviši nivo. Počneš iznenada da zarađuješ gomilu para i ljudi te cimaju sa svih strana. Viljo s tim nije imao iskustva i to mu nikako nije odgovaralo.

Na putovanjima bi često govorio o tome koliko mu nedostaje život u Slotskugsvalenu. Dok bih se spremao za neko veliko evropsko takmičenje, on bi počeo da priča o tome kako je neko maleno takmičenje u Švedskoj mnogo zanimljivo.

Imali smo potpuno različite predstave o sportu. Meni je bio važan najviši nivo. Profesionalni. Velike arene. Vilju su, s druge strane, bila šarmantna mala oblasna takmičenja na kojima moraš da pozoveš sekretara da trči 3 000 stipl, pošto nisi uspeo da popuniš startnu listu.

Ipak, mnogi su smatrali da Viljo provodi previše vremena sa mnom. Trenirao je grupu od 20-25 momaka i nekoliko devojaka. Među njegovim pulenima bilo je nekoliko reprezentativaca, između ostalog Susan Lorentsun, koja je držala švedski rekord u skoku uvis. Zašto bi dobijao platu od Ergritea kad je provodio po nekoliko meseci u Španiji sa Patrikom Sjebergom i bio na putu s njim 150 dana u godini?

Viljo je bio ubedljivo najuspešniji trener u Švedskoj i bio je ponosan na to što je toliko onih koje je od prvog dana trenirao stiglo do vrha švedske atletike. Ali nisu mu oni nedostajali i nije njima hteo da se vrati, već „omladinskim grupama“. Hteo je da krene iz početka. Hteo je da se vrati kući.

Mnogo puta smo se oko toga svađali. Nisam mogao da shvatim kako ima tako budalasta ubeđenja.

...

Često sam slušao kako iskorišćavam Vilja i kako mu ništa ne dajem zauzvrat. To je potpuno netačno. Pomagao sam mu finansijski, i svojim novcem i indirektno, tako što bih mu izdejstvovao bolji ugovor. Sam Viljo, s druge strane, nikada nije iskoristio mogućnost da dobije bolje uslove nakon što sam ja postao ime u atletskom svetu. Često sam mu prigovarao zbog toga:

„Sad si uspešan trener. Stvorio si ime. Ali ako želiš nešto da zaradiš, moraš da se istakneš. Moraš da daješ intervjuje, da držiš predavanja, organizuješ trenerske kampove.“

Ali on je to odbijao. Čak je i bio zaposlen u švedskom Atletskom savezu i imao ugovor po kome je bio zadužen za obrazovanje trenera. Ali od toga skoro ništa nije ispalo.

Neprekidno je izmišljao neke izgovore. Bio je bolestan, nije imao vremena, trebalo je da putuje.

Mislim da je Viljo mogao dobro da zaradi, na primer, od držanja predavanja i fizičkog treninga fudbalerima i hokejašima. Tržište je bilo ogromno, ali njega to nikada nije zanimalo. Hteo je samo da se vrati u Geteborg i počne iz početka.

...

Mnogi su sigurno mislili da ne samo da iskorišćavam Vilja, nego da se prema njemu i uopšteno gledano ponašam loše. Čuli su kako ga maltretiram. Kako ga psujem i vičem na njega. Kako mu govorim užasne stvari.

„Ako ne umukneš, odalamiću te“, podviknuo sam mu više puta.

Ljudi su verovatno mislili da sam diva i najgora svinja. *Kako se Patrik tako ponaša prema treneru? Prema Vilju koji mu je toliko pomogao! Taj prokleti Sjeberg ne bi bio ništa bez Vilja. Da li mu ovako iskazuje zahvalnost, taj pohlepni govнар?*

Mnogi se nisu usuđivali išta da kažu, ali primećivao sam im gnušanje u očima. A neki su mi zapravo i rekli nešto nakon što sam se jednom izdrao na Vilja.

„Takav rečnik ne priliči sportskom terenu. Ovde ima mladih. Povedi malo računa o ponašanju.“

Razumem zašto su ljudi tako reagovali. Nisu bili upoznati sa celom pričom. Ali ponekad sam želeo i da smanjim pritisak i kažem:

„Dobro, ponašam se nepristojno. Ali hoćeš li da čuješ zašto?“

Ali nikome nisam rekao o čemu se radilo – da sam

imao svako pravo na svetu da se pobunim. Umesto toga, odgovorio bih na isti nabusiti način kao i uvek:

„Slušaj, gledaj svoja posla. Nemaš nikakve veze s ovim.“

Nažalost, često sam i sebi štetio tim stavom prema Vilju. Dovodio sam u pitanje njegove metode treniranja, njegove ciljeve, u principu sve što je radio, samo zato što sam prema njemu osećao toliku mržnju.

...

Moj odnos prema Vilju zaista je bio dvostruk. Toliko sam želeo da provodi više vremena sa mnom – a istovremeno sam ga mrzeo. Glavni razlog za tu mržnju bilo je to što me je zlostavljao u detinjstvu. Ali pored toga, budio mi je bes i histerično nelogičnim ponašanjem. Bio je tako komplikovan, tako naporan, tako čudan. Neprekidno. Nijednom se nije desilo da u nekom hotelu bar četiri puta ne zameni sobu. Nikad nisam znao u kojoj je sobi, a ponekad to ne bi znali ni na recepciji. Dešavalo se čak i da prođe kroz sve slobodne sobe u hotelu i na kraju se vrati u onu iz koje je krenuo.

To se desilo u Hanji na Kritu. Tamo sam bio s Viljom i norveškim skakačem Hokonom Sernblumom. Takmičili smo se na Kritu i u aranžman je ulazio i besplatan dvonedeljni smeštaj u hotelu i treniranje na ostrvu.

Hotel je bio običan turistički sa tri zvezdice. Hokon i ja smo ostavili torbe u sobama, koje su izgledale sasvim okej, i odmah otišli u bar. Međutim, Viljo je započeo obimnu akciju preseljenja. Posle nekoliko sati recepcioneri su počeli da se šale s nama oko toga.

„Vaš trener, on je malo... zahtevan.“

„Kako to mislite?“

„Video je četiri sobe i još uvek nije zadovoljan.“

„Aha, samo četiri“, rekao sam. „Čekaj samo. Stići ćete do petnaest dok se ne smiri.“

Nisam više razmišljao o tome sve do sledećeg dana, kad me je potražio direktor hotela.

„Moraš da porazgovaraš sa g-dinom Nousiainenom. Ovo više ne možemo da trpimo.“

Ispostavilo se da je Viljo prošao kroz sve slobodne sobe u hotelu. A ovo je bilo u maju, van sezone, tako da je praznih soba bilo poprilično. Ali to nije bilo sve. Kad je pregledao sve sobe, zahtevao je da se vrati u neke koje je u prvi mah bio otpisao kao neodgovarajuće. Svejedno, nije bio zadovoljan. U nekim sobama je bila promaja, u drugima je čuo komšije, u trećima buku s ulice. Neke sobe su bile presvetle, neke premračne. U nekima je čudno mirisalo, a u nekima zagušljivo.

Direktor hotela je bio uznemiren.

„Ako se ovo bude nastavilo, moraćemo g-dinu Nousiainenom da nađemo neki drugi smeštaj.“

Viljovo ponašanje je shvatio kao ličnu uvredu, kao da s njegovim hotelom nešto nije u redu. A to nije bio slučaj.

Viljo je na kraju nevoljno prihvatio jednu sobu, ali dotad je Hokanu i meni već bio preko glave. Hanja je bila dosadna rupa, pa smo kupili dve karte za Malagu, kako bismo odatle otišli u Marbelju. Kad sam to rekao Vilju, naljutio se na mene. Bilo nam je ostalo još nedelju dana besplatnog boravka na Kritu.

„Kakvo bacanje para“, rekao je.

„Ali ti nisi zadovoljan hotelom“, odgovorio sam. „A mi nismo zadovoljni selom. Vidimo se u Marbelji.“

Dva dana kasnije Viljo je došao u Španiju, ali tamo bar nismo morali da prisustvujemo njegovom menjanju soba. Uvek je odsedao u hotelu pored trening-kampa. Hokon i ja smo iznajmili stan blizu Puerto Banusa. Tamo je bilo malo više dešavanja nego u Hanji.

...

Hotelske sobe, pak, nisu bile jedina Viljova briga tokom putovanja. U avionu je odbijao da sedi pored prozora, jer duva, govorio je. Jebote, pa ne može valjda da duva kroz avionske prozore? Može, može, odgovorio bi on.

Viljo nikad nije čitao novine, nije pratio vesti. Čitav život mu se vrteo oko sporta. I to najradije oko mladih dečaka koji treniraju atletiku. S njima mu je bilo najlakše da se druži i razgovara. Bio je na njihovom nivou.

Budući da je Viljo uspevao da izabere najbolje od svih talenata, dva poslodavca – klub EIS i švedski Atletski savez – davala su mu veliku slobodu. A zahvaljujući uspesima, mogao je da petlja, laže i glupira se onako kako inače nikada ne bi bilo prihvaćeno. Pa, Viljo je smatran genijem, a zna se da su genijalci malo ekscentrični. To im je deo šarma.

Možda je to divljenje na domaćem terenu razlog zašto se Viljo nikada nije osećao dobro sa mnom u profesionalnom svetu. Jer identitet koji je izgradio postojao je samo u Slotskugsvaenu. Treneri i rukovodioci u Evropi koji su ga gledali novim očima, mislili su da je pravi čudak. A on nije radio ništa da sebi olakša. Viljo je deset godina putovao sa mnom, a da nije ni pokušao da nauči engleski. Čak ni najjednostavnije fraze.

Na takmičenjima smo se često svađali. Nije umeo da prizna grešku.

„Ali to si mi upravo rekao“, umeo sam da mu kažem.

„To nikad nisam rekao“, odgovorio bi svaki put.

Doduše, ni ja nisam nikad mogao da priznam da sam pogrešio, što je naše prepirke dodatno pogoršavalo.

Bilo mi je neprijatno i kad Viljo nije znao kako da se ponaša. Delimično zato što ga niko nije razumeo, delimično zato što se ponašao kao dvanaestogodišnjak. Video sam kako ga ljudi gledaju. Bilo je užasno sramotno. A svejedno sam morao da ga branim.

„Čudan? Viljo? Nije, samo je malo poseban. Znaš kako je s genijima.“

Ali Vilju je sigurno bilo jednako neprijatno sa mnom, kao što je i meni bilo s njim. Odrastao sam, čak i psihički, i počeo na različite načine da mu se svetim. Na primer, uz pomoć devojaka. Koristio sam i najmanju šansu da neku devojkicu dovedem u hotel. Naravno, to je delom bilo iz čiste požude, ali u istoj meri se radilo i o osveti, zato što sam znao koliko mu je muka kad me vidi s devojkom.

Ako bi Viljo bio u susednoj sobi, trudio sam se da budemo što glasniji. Najbolje je bilo kad sam mogao da pomerim krevet tako da uzglavlje udara u zid tokom samog čina. Dešavalo se da dovedem devojke i kad smo Viljo i ja delili stan ili neku veću hotelsku sobu s odvojenim spavaćim sobama. Možda me čak nije ni zanimala devojka koju bih doveo. Ali znao sam da se Viljo gadio toga.

Cenu moje osvete plaćale su devojke. Prema mnogima sam bio užasan i iskoristio sam ih samo da bih povredio Vilja.

...

I Viljov odnos prema meni je bio komplikovan. Iako je bio besan zbog mog ponašanja i iako mu je bilo naporno da se vucara sa mnom po Evropi, bio je veoma ponosan što mi je trener. On se bavio mojim obožavaocima (i falsifikovao moj autogram na slikama) i poklanjao je i prodavao gomilu mojih stvari – odeću, patike i ostalu opremu – drugim mladim atletičarima.

Na jednom takmičenju u Stokholmu video sam jednog petnaestogodišnjaka kako trči u mojim patikama za skakanje. Patikama napravljenim posebno za to, oblikovanim od strane sportskih tehničara, ručno izrađenim u Japanu, čiji par košta 3 000 dolara. Prišao sam mu.

„Odakle ti te patike?“

„Kupio sam ih od Vilja“, odgovorio je.

„Jebote, to su moje patike.“

„Da, mnogo su lepe.“

Kasnije sam shvatio da Viljova prodaja patika nije bila usamljeni događaj. Patike i opremu redovno mi je slao generalni sponzor Asiks. Bilo im je važno da nosim najnoviju odeću i da sve izgleda novo i moderno. Ali pošto je Viljo bio zadužen za kontakt sa Atletskim savezom i Asiksom, nikad nisam imao uvid u to koliko opreme sam zapravo dobijao. A sve nije ni stizalo do mene. Daleko od toga. Viljo je manje-više bio otvorio butik mojih novih i polovnih stvari.

...

Oduvek sam se trudio da svoje najbliže držim podalje od medija. Nikada mi nije bilo jasno zašto bi nekoga zanimalo s kim sam. Jedan jedini put u životu sam

se slikao u svojoj kući – i to još s devojkom koja me je grlila. (Ima onih koji tvrde da sam bio u još jednoj velikoj reportaži tipa „Kući kod“ u nekoliko novina ujesen 1986. Ali to nije baš istina. Tada sam bio u izložbenoj kući, s nameštajem koji nije bio moj. A reportaža je delom bila i zbog ugovora sa graditeljskom kompanijom Mirešehus. Ta kuća je kasnije zapravo pripala meni – ali u vreme slikanja nije bila moja.)

Razlog zašto sam dobrovoljno pustio gomilu novinara u kuću 26. novembra 1985. bilo je nešto jednako neočekivano koliko i zabavno: dodelili su mi nagradu lista Svenska dagbladet.

...

Iz obrazloženja žirija:

Patrik Sjeberg dobija medalju za niz podviga tokom čitave ove, za njega odlične, godine, sa poredama na EP i SP u dvorani kao kulminacijom.

...

Godinu dana ranije sam zapravo bio malo razočaran što nisam dobio tu nagradu posle srebra na OI. Ove godine sam mislio da nemam nikakve šanse protiv teniske reprezentacije u Dejvis kupu i slalomaša Junasa Nilsona. (Iz ove perspektive bilo je razložnije da mi nagradu daju dve godine kasnije, 1987, ali mislim da se nisu usuđivali da mi je daju ponovo.)

Novinari su mi ceo dan zvonili na vrata da mi čestitaju i da me intervjuišu. Nisam imao ništa protiv da ih na takav dan pustim u kuću, ali jednom čoveku je posle nekoliko sati bilo dosta – Vilju. Kako se bližilo vreme za večernji trening, on je sve nervoznije šetao, neprekidno gledajući

na sat. Na kraju je sam otišao u Slotskugsvalen da radi s ostalim učenicima, ali pre nego što je otišao, okrenuo se ka meni dok sam sedeo na kauču s buketima cveća:

„Dođi što pre.“

Kokain sam svojim očima prvi put video sa dvadeset godina. Bio sam u Njujorku na koncertu *Totas bluzbenda*. Uveče sam izašao s bendom i gomilom drugih ljudi. U jednom baru su mi ponudili kokain i ja sam odbio. Verovatno nisam ni shvatao o čemu se radi, a nije me posebno ni zanimalo.

Kasnije te godine bio sam u San Dijegu u Kaliforniji na takmičenju. Tamo sam upoznao nekoliko atletičara sa Univerziteta i počeo da se družim s njima. Sve vreme su pušili marihuanu. Ja nikad nisam pušio ništa osim cigareta i kad sam im to rekao, mislili su da izmišljam. Zajedno smo izlazili u barove i dok bi oni pušili džointe na parking, ja bih otišao u bar i naručio viski. Njima je to bilo užasno čudno. Kao da su mislili da imam neki problem. Pa, marihuana nije droga, ali ako neko tako mlad već pije viski, sigurno je uveliko alkoholičar.

Na kraju sam probao marihuanu u kući u kojoj sam živio. Iz ove perspektive me čudi da sam to uopšte i uradio, jer me to nikad nije zanimalo. Bio sam pijan i verovatno sam uvukao previše dima jer sam bio navikao na obične cigarete. Najednom nisam mogao da se mrdnem.

„Pomozi mi, moram u krevet“, rekao sam jednom od momaka.

Pomogli su mi da se vratim u sobu, a onda sam legao na krevet osećajući se kao biljka. Čim sam zažmurio, našao sam se u jednom čudnom tunelu. Osećao sam se kao da vozim 200 km/h kroz taj uzani i krivudavi tunel. Povraćao sam najmanje deset puta. Užasno iskustvo. Nikad više, pomislio sam. Nikad više.

U susednoj sobi očigledno im je bilo mnogo bolje. Tamo

su jedan momak i jedna devojka celu noć ušmrkavali kokain i tucali se. Ujutru me je devojka pitala da li hoću s njima u grad, ali meni se nije išlo. I dalje mi je bilo veoma loše i pitao sam se otkud njima snage. Nisu spavali celu noć. Kad se vratila u sobu, samo su nastavili. Napravili su pauzu kad je ona otišla po još kokaina. A onda sve iz početka. Meni je sve to delovalo prljavo i nisam imao ni najmanju želju da ikada više probam ijednu drogu.

Negde u pozadini su mi verovatno ostala i predavanja iz škole. Počinje se hašišem, a završava heroinom. U školu su nekoliko puta dolazili bivši narkosi i pričali nam o svojim bednim životima, tako da je droga u mojim očima bila nešto ružno i prljavo. Moje prvo – i jedino – iskustvo s marihuanom samo mi je pojačalo ubeđenje. Nikad više nisam želeo da probam drogu.

...

Marbelja je za mene bila idealno mesto.

Dok nisam napunio osamnaest.

Dotad sam naporno trenirao i nisam izlazio uveče. A onda su došla druga iskušenja.

Marbelja je bila zabavni centar Evrope. Činilo se da se tamo skupljaju svi svetski bogataši, kao i kriminalci. Teško mi je da zamislim da je u to vreme u Evropi postojalo korumpiranije mesto. Tamo su živeli trgovci oružjem, narko-bosovi, sumnjivi građevinari. Marbelja je bila poput utočišta za šverc droge, trgovinu oružjem, ukradene automobile i prostituciju.

Nikad nisam upoznao toliko budala kao u Marbelji, a mene su budale oduvek privlačile. Takvi tipovi su nekako uzbudljivi, ljudi koji se izdvajaju iz gomile i žive po svojim

pravilima. Isto kao što je vrednom radniku potrebno mnogo da dođe do mesta šefa, tako je i onome ko kroz život prolazi kao varalica. Pored toga, ti ljudi uvek imaju neku zanimljivu priču. A ako nešto volim, onda je to da slušam lude priče.

Mladom Šveđaninu je bilo fascinantno da nauči nešto o španskoj kulturi. Da večera u 11 uveče, a onda čeka da se noćni klubovi otvore oko 2 ujutru. Bilo je mesta koja su se otvarala u 6 ujutru i radila do 11 pre podne. Ali tada se nisu zatvarala, već su se iz noćnih klubova pretvarala u kafiće na plaži i samo nastavljala s radom.

Ono što je čudno jeste da ovakav život nije trajao samo tokom letnjih meseci – trajao je manje-više tokom cele godine. Za elitnog sportistu bilo bi dopustivo da tu ponudu prihvati jedan dan u nedelji. Najviše. Ali pravila su se lako krivila. Jedan dan je prelazio u dva, dva u tri.

Dobro sam se držao dok sam trenirao, ali iskušenja su sve vreme bila iza ćoška. Posebno za vreme oporavka od povrede, kad trening nije bio tako zanimljiv. Tada je ponekad bilo teško ostati disciplinovan. Sve svetske zabave bile su nadohvat ruke.

To zaobilaženje pravila počelo je i pre nego što sam postavio svetski rekord, iako prilično nevino. Radilo se o pravim pijanstvima, ali ništa više od toga. Nisam se drogirao i zato sam svoje provode smatrao prilično bezopasnim.

Ali što više vremena provedeš u Marbelji, to više otupiš. Vidiš kako dekadentno se živi. Kako se provodi. Ljudi u Švedskoj koji se uznemire i uzbude zbog toga što se narkotici javljaju u nekim situacijama sigurno nisu mnogo putovali. Švedska je bila na periferiji, ali

danas, nažalost, i naši mladi mogu da nađu najveći deo toga. Ne samo na internetu, već i u mnogim društvenim kontekstima.

Pre nego što sam i sam bio uvučen u tu spiralu, čudio sam se otkud ljudima snage. Onaj ko svoj život drži pod kakvom takvom kontrolom, zna da to ne možeš dugo da radiš, ali to ne shvataju svi. Video sam mnoge koji su potpuno propali u Marbelji.

Zahvaljujući putovanjima, trening-kampovima i takmičenjima uspeo sam tri godine da odlažem regrutaciju. To mi se činilo kao krajnje nepotrebno gubljenje vremena. Znao sam da karijera u svakom trenutku može da mi se završi. Nije imalo šanse da protraćim godinu dana na trčanje po šumi i igranje rata. Ne sada.

Regrutacija je obično trajala dva dana, ali ja sam dobio dozvolu da je obavim za dan. To je bilo lepo. Nisam hteo da spavam u nekoj bednoj kasarni.

2. oktobra 1986, došao sam do kapije u mom poršeu. Spustio sam prozor i povikao čuvaru.

„Zdravo. Možeš da mi otvoriš kapiju?“

„Šta hoćeš?“

„Došao sam na regrutaciju.“

„Ne možeš autom da uđeš unutra.“

„Zašto?“

„Ovo je vojni objekat.“

„Aha“, rekao sam, ugasio motor i izašao iz kola. „Onda idem peške.“

„Ali ne možeš tu da ostaviš auto.“

„Zašto?“

„Odvezi ga na parking.“

Okrenuo sam se i pogledao gde pokazuje. Bilo je mnogo daleko. Sigurno 500 metara. Pored toga, postojao je još jedan parking, mnogo bliže. Pokazao sam na njega i rekao:

„A što ne mogu tamo da se parkiram?“

„Ne možeš, moraš da parkiraš auto tamo, kao i svi

ostali.“

„Ali zašto ne mogu onde? Tu je mnogo bolje.“

Čuvar je uzdahnuo.

„Dobro, parkiraj tamo.“

Parkirao sam se i vratio do kućice.

„Kuda sad da idem?“

Primetio sam da misli da sam prava diva, a iz ove perspektive bih rekao i da je bio u pravu. Možda mi je zato dao tako nejasna uputstva.

„Idi do onih zgrada, pored menze. Onda skreni desno i videćeš.“

Pogledao sam ka zgradama. Bilo je podosta da se pešači, još dalje od onog prvog parkinga. A ja nisam hteo da pitam za uputstva kako da stignem do mesta na kom nisam ni želeo da budem.

„Deluje komplikovano. Je l' bi mogao da zovneš nekoga da dođe po mene?“

„Ne, moraš peške. Nije teško da se nađe. Samo nastavi ovim putem, prođi pored menze i onda...“

„Slušaj, to stvarno zvuči zbrkano. Bolje da pozoveš nekoga da me pokupi.“

„Neću.“

„U tom slučaju me boli dupe. Ako nećeš da mi pomogneš da dođem gde treba, idem kući.“

Okrenuo sam se i pošao ka kolima. Iza sebe sam začuo dubok uzdah čuvara.

„Čekaj, pozvaću.“

Plavim vojnim vozilom odvezli su me do mesta na kom je trebalo da se javim, ali ja nisam pokazivao neku veliku

zahvalnost, već sam se svemu protivio. Plan mi je bio da po svim tačkama postignem najgore moguće rezultate, i davao sam sve od sebe da taj plan i ostvarim. Rekrutacija je počela testom iz teorije. Trebalo je da se obeleži tačan odgovor na tvrdnje i pitanja. Ja nisam čak ni pročitao pitanja, već sam samo obeležio isti odgovor od početka do kraja. Završio sam za minut.

Onda je na red došla fizička provera. Ja sam ostao nevoljan.

„Dobro, Patriče, možeš da se popneš na bicikl.“

„Ne mogu. Povređen sam i imam uverenje“, rekao sam i mahnuo papirom koji sam doneo iz bolnice u Geteborgu. Dotad sam već jednom operisao stopalo i ponovo sam imao problema sa ahilovom tetivom.

U sledećoj prostoriji je trebalo da držim neki drveni štap da bi videli da li sam levoruk ili desnoruk. Odbio sam čak i da ga podignem.

„Ja sam pacifista“, rekao sam.

To je inače bila istina, doduše malo prenatravana. Posebno tokom razgovora s psihologom.

„Neću da naučim da pucam. Ja sam protiv nasilja. Kad počne rat, ja ću da se popnem na neko brdo i gledam kako druge raznose. Ja neću da se borim. Moje duboko ubeđenje je da rat rađa rat.“

„A kad bi u ruci držao automatsku pušku i neko naoružan ti upadne u kuću...“

„Ako bih imao automatsku pušku, verovatno bih dobio manični napad i počeo da pucam na sve strane. Zar zaista želite nekog takvog u vojsci?“

Posle svih testova i provera trebalo je da ostavim

fasciklu na nekom stolu i sačekam da me prozovu i kažu mi da li sam završio u Kiruni ili Budenu ili nekom sličnom zanimljivom mestu. I dalje sam bio čvrsto rešen da dobijem oslobođenje. U lekarskom uverenju koje je vojska dobila nisu bile izlistane samo povrede. Pisalo je i da moram da nosim posebne cipele, sa uloškom u desnoj cipeli, pošto mi je desna noga malo kraća od leve. Zato ne bih mogao da nosim obične vojne čizme. A ako bi me naterali da marširam trideset kilometara, povreda bi se samo pogoršala.

Vojniku koji je sedeo za stolom s fasciklama dotad sam već bio dosadio. Čim bi mu neko doneo novu fasciklu, on bi je premestio, tako da moja uvek bude poslednja u redu. Ja sam uzdahivao, ali u prvi mah nisam ništa govorio. Zavalio sam se i gledao one koji su ulazili i izlazili sa konačnom presudom. Neki su delovali zadovoljno. Pričali drugovima kako će da odrade deset meseci u komandi u Umeu ili nešto slično.

Neki su bili oslobođeni. Godišta 1965. i 1966. su mnogobrojna i od ranije sam znao da ne mogu svi da služe vojsku. Neki su bili skrhani oslobođenjem. Jedan momak je čak i zaplakao. Ispričao mi je kako su mu svi u porodici napravili karijeru u armiji i da je molio da ponovo uradi testove pošto je bio prehladen i zato nije ostvario tako dobre rezultate.

Uzdahnuo sam. Pogledao na sat. Prošlo je dva sata, a moja fascikla je i dalje bila na dnu gomile.

„Hoćeš da prestaneš s tim, a?“, rekao sam vojniku. „Više nije zabavno.“

Dvadesetogodišnji momak me je pogledao.

„Slušaj, ovde ja odlučujem koliko ćeš da čekaš.“

Na kraju smo ostali samo ja i još dva momka, jedan uplašeni osamnaestogodišnjak i jedan dobar momak mojih godina koji je izgledao kao stari hipik. A onda je u čekaonicu ušao još jedan vojnik. Nosio je kofu, četku i metlu. Spustio ih je i upro prstom u nas.

„Vas dvojica, podignite stolice na stolove. Ti, počni da čistiš, a posle ćete da operete pod.“

Hipik i ja smo se samo pogledali. Da li se šali? Osamnaestogodišnjak je ustao da izvrši naređenje, ali hipik mu je odmah rekao:

„Sedi! Niko ovde neće da čisti.“

Vojnik je zinuo i počeo da upire prstom.

„Ti ćeš da čistiš! Tako je ovde. Ko ostane poslednji, čisti.“

„Ali čudno je što sam ja poslednji“, rekao sam. „Zapravo sam došao među prvima.“

Vojnik je nastavio da se dere.

„Vi ste poslednji. Vi ćete da očistite.“

„Niko od nas neće ovde da čisti. Ti ćeš da čistiš.“

„Ne, nego ćete vi!“

Ustao sam i otišao u kancelariju psihologa.

„Jedan momak u čekaonici kaže da ja treba da počistim sve. Je l' to deo zadatka?“

„Šta? Nije“, odgovorio je psiholog i pošao sa mnom.

Izvikao se na vojnika i posle nekoliko minuta, on je bio taj koji je čistio, dok smo mi sedeli na klupama i čekali.

Nešto kasnije konačno su me prozvali. Vojni službenik je bio jedan autoritativni gospodin u svojim pedesetim. Pregledao mi je papire i nešto promumlao. U koloni

„opšta nadarenost“ dobio sam 2 poena od 9, zbog svih besmislenih odgovora na testu. To me je rangiralo u jedanaest procenata najglupljih ljudi u zemlji. U koloni za komandnu sposobnost psiholog se nije čak ni potrudio da napiše išta značajno.

„Mislim da nisi dao sve od sebe na našim testovima. Dobrim sportistima obično dajemo vodeće uloge u vojsci.“

„Uradio sam najbolje što sam mogao.“

„Mislio sam da te smestim u Buden, Šeberže. Po pravilu se vojska ne služi u rodnom gradu, ali sam spreman da napravim izuzetak. Postavljam te za magacinera u KA4 u Geteborgu. Tamo će ti trening vikendom biti blizu.“

Objasnio mi je u čemu se služba sastoji i odmah sam shvatio da se radi o civilnom služenju. O grabuljanju putića i takvim sranjima. I uprkos mom pacifističkom stavu, vojni rok se uvodi višenedeljnom osnovnom obukom tokom koje živiš u šumi, marširaš i učiš da ratuješ.

„A zašto da učim da pucam ako već samo treba da raznosim poštu i otvaram kapiju? To znači da moram da radim ono za što smatrate da nisam sposoban. To nema logike.“

„Osnovnu obuku prolaze svi koji služe vojni rok.“

„Potpuno je svejedno šta god da kažeš jer ja neću služiti vojni rok. Ne mogu.“

Neko vreme smo se raspravljali i on je na kraju priznao:

„Da nisi poznati sportista, prvi bi bio oslobođen, jer takve kao što si ti ne želimo u vojsci. Ali ako bismo te

pustili, nastao bi pakao. Ne mogu to da uradim.“

„Ma, jebote“, rekao sam i pokazao ka čekaonici. „Jedan momak je plakao zato što ne može u vojsku. Uzmite njega, biće oduševljen ako dobije moju službu. Tako će svi biti zadovoljni.“

Službenik je postao nestrpljiv.

„Ne budi tako detinjast. Vreme je da odrasteš, postaneš muškarac.“

„Slušaj, već sam uradio više nego što ćeš ti za ceo život. Proputovao sam čitav svet, putovao sam sâm. Bio sam odgovoran za sebe. A ti mi kažeš da treba da odrastem i postanem muškarac?“

Ni na sekund nisam pomišljao da će vojni rok dovesti do mog „odrastanja“. Svi s kojima sam pričao o vojsci su govorili samo o pijankama, igranju rata i porno časopisima. Kakav muškarac postaješ od toga?

„Ići ćeš u vojsku.“

„Ne, neću.“

Podrugljivo mi se osmehnuo.

„Hoćeš, hoćeš“, rekao je.

Te reči sam shvatio kao čist izazov. Od tog trenutka mi je nalaženje načina da izbegnem vojsku postalo cilj.

Stvarno sam mrzeo da gubim. Posebno na početku karijere. Uvek sam davao sve od sebe, čak i na beznačajnim takmičenjima. Skakač s motkom, Miro Zalar, bio mi je velika inspiracija. S njim sam putovao na takmičenja u Evropi. On je uvek davao maksimum i video sam da njegove konkurente to nervira. Ali veoma sam cenio njegov mentalni stav. Pokazao je da mi Šveđani možemo visoko da se plasiramo samo ako se svojski potrudimo. Zato sam i ja tako radio. Nije imalo veze da li je pljuštala kiša, uvek sam davao sve od sebe.

Ako pada kiša, klizavo je čak i ako nosite patike s kramponima i viđao sam zvezde kako padaju na mokrim stazama. Ali meni nije bio problem da skačem po kiši. Mislim da je to zato što sam toliko trenirao napolju, po švedskom vremenu. Pored toga, tehnika mi je bila takva da nije bile previše osetljiva na kišu. Između ostalog, nogu sam spuštao pravo, pa se kramponi tako najbolje uhvate. Na jednom takmičenju u Eberštat 1987. kiša je pljuštala, ali ja sam svejedno skočio 2,36. Organizatori takmičenja su kasnije taj skok proglasili „nezvaničnim svetskim rekordom po kiši“.

Mnogi drugi skakači su mrzeli kišu, između ostalog i Karlo Trenhart. Pojedini su čak prestajali sa skakanjem ako je staza bila vlažna, a meni je, naravno, bilo zabavno da ih zbog toga kinjim. Sorin Matei iz Rumunije bio je još gori. Bilo je dovoljno da spazi jedan kišni oblak na horizontu i odmah bi se uznemirio i jedva da bi se i usudio da skače. Dešavalo se da u tim situacijama stanem pored njega, pogledam ka tamnim oblacima i razočarano odmahnem glavom. Znao sam da bi tad potpuno poludeo. Skakači su se uglavnom klizali na krivini zaletišta ili

pri odskoku, ali Matei se klizao i na pravcu. Imao je duže krampone od svih, ali to mu ništa nije pomagalo. Jedino što bi uradio – osim što se klizao – bilo je cepanje tarmaka. Do đavola, trebalo je da plati odštetu za sve što je uništio svojim ogromnim kramponima!

Skakači su često istim autobusom išli na takmičenja i kad bih primetio kapi kiše na prozoru, nikad ne bih propustio priliku da zadirkujem ostale.

„Aha, poče kiša. Ko li će danas da padne?“

Koliko im je samo bilo muka od mene, Šveđanina koji voli kišu.

Ono što nije bilo dobro sa skakanjem po kiši jeste činjenica da si već posle prvog skoka mokat do gole kože. Daskok na dušek bio je poput hladnog tuša. Zato sam, ukoliko je postojao rizik da će pasti kiša, uvek nosio dodatne majice i čarape. Ako se osećaš suvo i sveže pre skoka, imaš psihičku prednost. Drugi su između skokova šetali oborene glave, a onda si gotov. Pored toga, pakovao sam i četiri, pet pari patika. Mokre patike su teške i brzo se deformišu.

Bilo je kišnih takmičenja kad sam skakao dosta preko 2,30, dok su drugi svetski skakači ostajali na 2,20. A pošto sam ja dokazivao da može da se skače i više, ostali nisu mogli da krive kišu i vetar. Organizatori su cenili to što skačem visoko i što publici dajem vrednost za novac, čak i po lošem vremenu. Ali dešavalo se da mi drugi skakači kažu:

„Jebote, je l' možeš malo da se smiriš? Ne izgleda dobro kad ti daješ sve od sebe, a većina ostalih jedva da se usuđuje da skoči. Prestani s tim da uvek moraš da pobediš.“

Meni je taj stav bio čudan, ali kasnije sam shvatio da sam izgubio dosta snage na beznačajnim mitinzima, snage koju sam mogao da sačuvam za ona zaista važna takmičenja.

Osim toga, i sâm sam ponekad bio u takvoj situaciji. Najgore je bilo kad sam na jednom takmičenju pod poluteškim uslovima preskočio 2,29, a onda se pojavio neki idiot koji je skočio 2,35. Na taj način razumem one koji su mi govorili da se smirim ako pada kiša.

Ali znam da, u principu, svi organizatori vole što skoro uvek dajem sve od sebe – ili barem to pokušavam. Često sam se trudio da napravim šou, čak iako skakanje nije bilo tako važno. Tad bih postavio lestvicu na visinu rekorda mitinga, najboljeg rezultata na svetu te godine, pa čak i svetskog rekorda, i neiskusnog posmatrača naveo da pomisli da je to u redu. Dovoljno je da podigneš vrat i deo leđa, pa da izgleda kao da si se potrudio. A to je – iz perspektive publike – bolje nego da pobediš sa 2,30, a onda povisiš na bednih 2,34.

Iz perspektive skakača, besmisleno je postavljati lestvicu na 2,40 na takmičenju na kom imaš kapacitet za svega nešto više od 2,30. Ako si skočio 2,38 ili 2,39, onda ima smisla da osetiš visinu svetskog rekorda od 2,43, ali u suprotnom se samo radi o šoubiznisu. Možda deluje kao obmanjivanje publike ako postaviš lestvicu na visinu koju znaš da ne možeš da preskočiš, ali gledaoci to svejedno cene.

To ne zavisi samo od trenutne forme. I bol je jednako važan. Uvek boli kad skačeš uvis, ali taj bol može biti manje ili više očigledan. Imao sam konstantne probleme sa nogom na koju sam se odražavao, a ako bih imao

tri takmičenja u nedelju dana, onda bi istinski natekla. Skoro uvek sam skakao s posebnim stabilizatorom nožnog zgloba i često sam znao gde je granica onoga što stopalo može da izdrži. „Ako još jednom skočim, užasno će me boleti, a onda ću morati nekoliko nedelja da se oporavljam kako bih ponovo mogao maksimalno da opteretim stopalo.“

Iz tog razloga sam morao da štedim skokove, ali tako da to ne izgleda previše očigledno. U tom slučaju je bilo bolje podići lestvicu na svetski rekord nego završiti takmičenje što je pre moguće.

Ali, kao što sam rekao, mrzeo sam da ne budem najbolji. Ako bi me Karlo i Ditmar pobedili, bilo bi mi skoro okej – oni su mi bili drugovi i dešavalo se da zajedno izađemo na večeru, čak iako bih izgubio. Ali od ostalih nikako nisam voleo da gubim. Posebno od Rusa.

Sve vreme se stvarala neka atmosfera u stilu „mi protiv njih“, kad god smo se takmičili protiv Rusa. Oni su bili na pogrešnoj strani gvozdene zavesе i nije se tačno znalo šta se tamo dešava. Neobično je bilo to što su me Amerikanci gotovo spajali s Rusima. Imali su neku čudnu predstavu da i nas u socijalističkoj Švedskoj plaća Vlada, da smo od malih nogu odabrani i da nemamo nikakvih drugih briga na svetu osim te da postanemo što bolji.

Ali „mi protiv njih“ važilo je samo na stadionu. Posle takmičenja s Rusima mi je često bilo prilično zabavno. Igor Paklin mi je postao dobar prijatelj i bio sam na mnogo zanimljivih žurki u hotelskim sobama ruskih skakača. A te sobe, inače. Rusi su često dobijali čitave spratove samo za sebe. I tamo su imali sve: ruski šampanjac, ruski kavijar i ekskluzivnu izvoznu vodu. I

to su rado pokazivali gostima.

Jednom prilikom, kasno jedne noći, sedeo sam na kauču u sobi jednog ruskog skakača s čašom šampanjca kad me je jedan stariji sportista pitao:

„Hoćeš li i ženu?“

„Šta? Ma, prestani“, odgovorio sam i odmahnuo rukom na tu šalu.

„Ne, stvarno, sad ćeš da vidiš.“

Podigao je slušalicu, rekao nešto autoritativno na ruskom i spustio slušalicu.

„Eto. Uskoro nam stiže poseta.“

Malo kasnije neko je pokucao na vrata i u sobu je ušlo nekoliko bunovnih Ruskinja.

„Koju hoćeš?“ pitao me je Rus ponovo.

Neke od njih sam prepoznao. Bile su atletičarke. Bilo je jasno da su ih probudili i naredili im da odmah dođu kako bi taj Rus mogao da me impresionira. Čitava situacija je bila neprijatna.

„Ma, prestani“, rekao sam.

Rus je još malo insistirao, ali na kraju su devojke dobile dozvolu da se vrate u krevet. Verovatno nisu ni shvatale šta su tu i radile.

Bilo kako bilo, ruske žurke su često bile veoma zanimljive. Mogao si da se prejedaš ruskog kavijara, svestan da svaki zalogaj košta više stotina kruna. Žurke su bile spektakularne posebno tokom osamdesetih. Rusi su tad skoro uvek donosili luksuzne proizvode koje su prodavali kako bi nešto zaradili. Samo takmičenje im nije donosilo prihode. Taj novac je odlazio ruskom savezu.

Ja sam zapravo pomogao Paklinu da nešto zaradi i od takmičenja. Bilo je to jednom prilikom kad se posle takmičenja požalio da sav novac odlazi savezu.

„Pa, jebote, kaži organizatorima da ćeš se rano povući ako ne dobiješ neke pare sa strane.“

Paklin me je poslušao i uspeo – bar nekoliko puta – da dobije koverat sa po nekoliko hiljada dolara. Problem je bio u tome što novcem nije mogao sam da raspolaže. U Sovjetski Savez se nisu smele unositi strane valute. Zato sam mu ga ja čuvao. Postao sam Paklinova lična banka. Dešavalo se da me na takmičenju pozove na hotel i kaže:

„Patriče, treba mi 1 000 dolara.“

Narednog dana bi mu u sobu stigao najbolji kasetofon.

„Ali kako ćeš da ga poneseš kući?“ pitao bih. „Zar te neće pitati nešto?“

„Neće, nema problema. Mogao sam da ga osvojim“, odgovorio bi on.

Paklin je brzo ušao u sistem s tom isplatom na crno. Ako ne bi dobio pare, skakao bi užasno slabo. S druge strane, ako bi dobio koverat, onda bi narednog dana kupio usisivač, televizor i druge aparate.

Bilo mi je žao Rusa. Možda se nisu toliko često takmičili u Evropi kao mi ostali, ali su učestvovali u transformisanju skoka uvis u jednu od najvećih i najspektakularnijih grana atletike tokom osamdesetih godina.

I dan danas ljudi znaju imena skakača iz osamdesetih. Koliko njih zna kako se zovu skakači sa OI u Sidneju 2000. godine?

Nakon što sam u prvom pokušaju preskočio 2,32, iznenada sam osetio veliku glad. Znao sam da će većina ostalih da se zaglavi na ovoj visini, što je značilo da imam dosta vremena dok ponovo ne dođe red na mene.

Uputio sam se ka kafiću koji se nalazi tik kraj kapije stokholmskog stadiona. Bilo je divno junsko veče 1987, a mnogobrojna publika na mitingu DN-a dodatno me je podizala prilikom svakog skoka.

„Ćao, dve kobasice u kifli, hvala.“

Koliko sam shvatio, ljudima je prilično zabavno što sam baš te večeri progutao nekoliko kobasica, ali često sam jeo tokom takmičenja. Nekad sam nosio nešto u torbi. Nekad sam slao Vilja da mi kupi sendvič ili nešto drugo što bi mi potom dobio s tribina.

Uvek mi je bilo teško da jedem pre nastupa. Pokušavao sam da se nateram da nešto ručam, ali najčešće mi je teško išlo. Pored toga, na velikim mitinzima se uvek jede u okruženju koje podseća na školsku menzu, zajedno sa dvesta drugih ljudi, od čega se apetit dodatno izgubi. Ali glad mi se često vraćala tokom samog takmičenja. A u tom slučaju je dobro ako je u blizini neki kiosk.

Progutao sam kobasice i stomak mi se istog trenutka smirio. Zatim sam se vratio na stadion i izveo jedan od najboljih skokova u karijeri. Lestvica je stajala na 2,35, ali imao sam mnogo lufta. Publika je slavila. Kad sam se posle skoka vratio na klupu, prišao mi je Karlo Trenhart.

„Nikad nisam video takav skok. Ako danas ne oboriš svetski rekord, ti si idiot.“

I ja sam se verovatno isto tako osećao. Te godine sam već dvaput skakao preko 2,40, tokom sezone u dvorani.

Prvo u Pireusu u Grčkoj, gde sam postavio svetski rekord u dvorani sa 2,41. A zatim i u Berlinu, nepunih mesec dana kasnije, kad sam skočio 2,40.

Obično imaš dva vrhunca forme tokom sezone i znao sam da sam sad na putu ka drugom vrhuncu te godine. Samo tri dana pre DN-ovog mitinga, u Geteborgu sam skočio 2,39, što je bio novi državni rekord na otvorenom. I sad sam stajao ovde, na najboljem mestu za skok uvis u Švedskoj, sa savršenim uslovima. Junsko veče bilo je divno, publika užasno motivisana.

Niko drugi nije preskočio 2,35. Već sam bio ostvario pobedu, ali to mi nije bilo važno. Nešto veče je bilo u igri. Zatražio sam da se lestvica postavi na 2,42.

Već je bilo prošlo 21:30, ali veče je i dalje bilo svetlo i toplo. Sva ostala takmičenja na stadionu već su se bila završila. Preko 19 000 gledalaca ostalo je na stadionu samo da bi mene gledalo. Sad su počeli i da mi tapšu. Prvo polako, a onda sve brže.

Zatrčao sam se ka lestvici i izveo još jedan odličan skok. Bio sam visoko iznad, ali sam petom zakačio lestvicu i ona je pala.

Jebem ti. Potpuno bespotrebno!

Vratio sam se do klupe. Sat je počeo da otkucava, a ja sam, kao i obično, čekao onaj posebni osećaj. Nikad nisam znao kad će tačno da se pojavi. Mogao je da dođe posle deset sekundi, a mogao je da čeka i dok sat ne otkuca kraj.

Teško je rečima opisati osećaj koji sam čekao. Puls se ekstremno ubrza i najednom osetiš injekciju adrenalina. Istovremeno ti nešto samo klikne u glavi i osetiš... Sad.

Potrčao sam ka lestvici i skočio. Ponovo sam bio visoko, ali sam ovog puta listom zakačio lestvicu.

Sraaanjeee.

Dvapat sam idiotski oborio. Dok sam čekao treći pokušaj, pomislio sam: *Ako sad ne preskočim, onda mi ostaje samo da se spakujem i prekinem, jer neću izneveriti samo sebe, već i sve ove ljude. Ne možeš da budeš toliko blizu te visine, a da je ne preskočiš.*

Treći pokušaj na visini svetskog rekorda zapravo mi je bio najlošiji. Jasno sam osetio da sam zakačio lestvicu, ali skoro uvek osetiš da li će ona ostati ili pasti. A ovog puta sam osetio da će ostati. Čim sam pao na dušek, znao sam da sam preskočio. Slavlje je odjekivalo stadionom.

To je sve čega se sećam sa stadiona. Naravno, video sam slike i znam da sam trčao počasni krug, ali se toga ne sećam. Kao da sam imao rupu u sećanju. Ne sećam se ni doping kontrole, ni pres konferencije, niti kako sam se vratio u hotel.

Na dodeli sportskih nagrada 2010. pričao sam nakratko sa profesorom Arneom Jungkvistom, jednim od najpoznatiji lovaca na doping na svetu, i on mi je ispričao jednu prilično zanimljivu anegdotu o doping kontroli te večeri. U to vreme je već bilo uvedeno novo pravilo po kome se svetski rekord priznaje ukoliko atletičar ne preda negativan uzorak u roku od sat vremena od rekorda, što ga je malo zabrinulo.

Dok su svi ostali na stadionu slavili moj rekord, Arne je pomislio: „Nadam se da neće zaboraviti da dostavi uzorak.“ I očitó je više puta zvicao organizatorima i funkcionerima da me puste. Svi su bili toliko oduševljeni svetskim rekordom i razmišljali su samo o slavlju, ali

Arne je brinuo da li ću na vreme ostaviti uzorak za doping kontrolu. Na takmičenje je poveo i ćerku – devojkicu mojih godina – i ona je pomislila kako je tata Arne krut i dosadan jer samo razmišlja o uzorku, a desilo se nešto tako zabavno.

„Ali to je bilo za tvoje dobro“, rekao mi je Arne na proslavi. „Bilo bi razočaravajuće da se svetski rekord ne prizna zato što je neko zaboravio na doping kontrolu.“

Na sreću, Arne Jungkvist pamti da ja nisam bio nevoljan da ostavim uzorak, što je lepo. Ali kao što sam rekao, ja se ničega ne sećam. Imam rupu od nekoliko sati, sve do banketa u „Anglezu“. Sećam se da sam zakasnio na sopstveni banket. To je sigurno bilo zato što sam prethodno svratio u bar na pivo ili dva.

Kad sam na kraju stigao u restoran, uzbuđenje je bilo preveliko i bilo mi je neprijatno. Bilo je i čudno, trebalo je da uživam u trenutku, ali ja sam samo razmišljao: Sada je dosta.

Na mitinzima se prilično retko obaraju svetski rekordi i svim učesnicima je zanimljivo kad se to desi. I meni je uvek bilo zabavno kad se na nekom mitingu obori svetski rekord u nekoj disciplini. Divno je učestvovati u nečem tako jedinstvenom, osetiš zajedništvo svih takmičara. Tako sam se osećao i te večeri u Stokholmu. Mnogo učesnika koje sam jedva poznavao prišlo je da mi čestita, grlili su me i bili istinski srećni. Zbog toga mi je bilo drago, a bio sam i ponosan. Ali uvek ima i drugih ljudi koji izmile kako bi se sunčali u odsjaju upaljenih reflektora: glavešine. A to mi mnogo teže pada. Deset, petnaest muškaraca u odelima, koji su bili sponzori ili su imali nejasne visoke položaje u savezu, najednom

se pojavilo da se rukuje i slika sa mnom. To mi je samo izazvalo gađenje. Jer u njihovim čestitkama nije bilo ničeg iskrenog. Bili su tamo iz samo jednog razloga: da se vide – da ojačaju svoje pozicije.

Tokom godina sam učestvovao na mnogim DN-ovim mitinzima. Ponekad je prolazilo dobro, ponekad manje dobro. Pogodite u kojim situacijama su se glavešine pojavljivale? Najgore od svega je što se od mene očekivalo da prema tim laskavim matorcima budem prijatan. Hteo sam da budem s prijateljima, da se zabavljam s ljudima među kojima sam se osećao kao kod kuće. Ali sponzori su zahtevali moje prisustvo. A tada si morao da dođeš.

...

Svi misle da sam posle svetskog rekorda celu noć slavio. Postoje lažne priče da sam ludovao po noćnim klubovima i pio šampanjac do sedam ujutru. To se u drugim prilikama zaista i dešavalo. Ali ne i ovog puta.

Popio sam samo par piva na banketu u „Anglezu“. A onda sam se sam vratio u hotel „Park“. Osećao sam se čudno. Svega nekoliko sati ranije bio sam u žiži stokholmskog stadiona, a potom sam se utopio u moru novinara i ostalih koji su hteli da mi čestitaju. A sad sam šetam ulicama Stokholma i osećam se pomalo prazno.

Dostigao sam cilj. Zašto u tome nisam više uživao i proslavljao celu noć? Odgovor je prost. Bio sam potpuno iscrpljen, psihički apsolutno potrošen.

Uvukao sam se u krevet i nekoliko sati zurio u plafon.

Skočio sam više od svih ljudi u istoriji. Ne postoji niko ko je skočio više.

Potom su mi se javile druge, filozofske misli. *Kako sad*

da nastavim? I kuda da idem?

Skakač s motkom, Sergej Bubka, postavljao je svetski rekord nebrojeno puta. Kao da mu je svaki rekord bio deo cilja na putu ka nečem novom. Ali ja sam ležao u krevetu i razmišljao: *Može li biti bolje od ovoga ili je sad sve završeno? I šta ću onda?*

Narednog dana, te misli su se raspršile. Osetio sam da definitivno imam kapacitet za više od 2,42. Rekordni skok mi je bio daleko od savršenog. Ili kao što je Viljo to lepo formulisao za novine:

„Skok je bio stvarno usran.“

Ali sad kad razmislim, pitam se da li sam psihički dostigao cilj upravo u tom trenutku. Stigao sam tamo gde sam i nameravao.

...

Već narednog dana sam imao zakazano takmičenje u Nićepingu. Nije moglo manje da mi se nastupa. Telo mi je bilo rastureno. Stopala, tetive – svaki zglob me je boleo. Psihički nisam bio prisutan. Posle svetskog rekorda prodat je rekordan broj karata i kad smo stigli na stadion Rusvala, vladao je haos. Ljudi su vikali. Slikali i mahali sveskama sa autogramima. Tog dana sam potpisao nebrojeno autograma.

Kad sam seo na klupu u svlačionici, čuo sam spikera:

„Juče je u Stokholmu postavio novi svetski rekord. Sada je ovde. Da li će i danas oboriti svetski rekord?“

Samo sam uzdahnuo. Ne, ne, ne. Spiker svakako nije imao lošu nameru, samo je hteo da zapali publiku. Ali oni koji su tog dana od mene očekivali podvig, sigurno su se razočarali. Nemoguće je povratiti snagu za tako kratko

vreme. Organizatori su uspeli da sakupe još nekoliko stranih skakača, kako bi takmičenje imalo svetski okvir. Kad sam odmahnuo glavom na spikerove reči, pogledali su me i pitali:

„Patriče, šta kaže?“

Prepričao sam im, a zatim ih pogledao molećivim pogledom.

„Molim vas, postarajte se da ne izgledam užasno loše danas, jer ću maksimalno skočiti 2,20. Molim vas, budite fer prema meni.“

I na takmičenju je vladao manji haos. Sergej Bubka je postavio lestvicu na rekordnu visinu od 6,04, ali njega skoro niko nije gledao. Toliko ljudi se sjatilo oko mene posle prvog pokušaja na 2,30, da je Bubka jedva uspeo da se provuče i uzme motku.

Ostali takmičari su, na sreću, uslišili moju molbu i bili su fer. Jer skočio sam samo 2,20 – a svejedno sam pobedio. Ali to, naravno, nije moglo da zadovolji publiku punu očekivanja. *Šta je ovo do đavola – pa juče je skočio 2,42, a danas samo 2,20. Šta se desilo?*

Voleo bih da sam mogao da im objasnim kako ovo funkcioniše. Da nije moguće skakati visoko samo dan nakon takvog pražnjenja kakvo podrazumeva DN-ov miting. Da uopšte nije ni trebalo da se takmičim.

Rekli su da sam naložen na pare i svašta drugo, ali činjenica je da sam uvek poštovao ugovor. Mogao sam i da dođem na ovo takmičenje i tražim da se honorar udvostruči budući da sam sad bio svetski rekorder. Mogao sam da otkažem i ostanem u hotelu da odmorim povređene tetive. Ali ja nisam takav. Ugovor je ugovor i zapravo sam pokušao da napravim zabavu i zbog publike

pobedim i na tom takmičenju. Naravno, razumem i to da su gledaoci bili razočarani. Zašto nisam skočio visoko kao prethodnog dana?

Posle takmičenja u Nićepingu imao sam nekoliko dana odmora i nakon toga sam bio isto onako željan kao i ranije. Željan treniranja, takmičenja, putovanja, upoznavanja zanimljivih ljudi, zarađivanja novca. Imao sam dvadeset dve godine, živio sam slobodno, jeo dobru hranu u lepim restoranima, upoznao gomilu devojaka i nisam imao nikakvih problema. Jednog dana sam bio u Rimu i večerao u restoranu sa nekom lepom damom, uz flašu crnog vina. Drugog dana u Minhenu gde sam se spremao za odličnu borbu sa Trenhartom i Megenburgom. Pored toga, bio sam najbolji na svetu u svom poslu. I to se jasno primećivalo. Najednom sam na plakatima za velike mitinge stajao rame uz rame s Karlom Luisom i Sergejem Bubkom. Najednom su na moje ime rezervisani najbolji apartmani, najednom su honorari postali stvarno, stvarno veliki. Popeo sam se do nivoa superstara na merdevinama atletske hijerarhije – i uživao sam u svakoj sekundi.

...

U Viljovoj grupi nas je bilo nekoliko prilično talentovanih tinejdžera. Verovatno je sreća što sam samo ja uspeo da se probijem u elitu skakača uvis. Da je još neko iz te grupe nastavio da trenira, ne bih postavio svetski rekord. Bilo bi nam prezabavno u društvu.

Sigurno bismo i motivisali jedni druge, ali kako smo rasli, tako su nam se u životima javljala druga interesovanja. Sa osamnaest godina sam sâm išao i u Ameriku i u Japan, i tada sam zaista sve podređivao

treningu. Da sam išao s Janeom Vilenom ili Mikaelom Raneklevom, a možda i s još nekima iz kluba EIS, sigurno bismo na putovanjima izmišljali gomilu gluposti. Ogromna je razlika kad si sam u hotelskoj sobi u Tokiju i kad si s tri, četiri divljaka koji obožavaju da smišljaju ludosti.

S druge strane, atletika bi bila veoma zanimljiva da smo sva trojica uspjeli da se probijemo do svetskog vrha. Zanimljivo, ali mnogima i naporno: četiri tipa poput Patrika Sjeberga u svetskom vrhu – to bi stvarno bilo nešto posebno!

...

U septembru 1987. SP u atletici održavalo se u Rimu. Ja sam, naravno, bio veliki favorit za zlato, ali bio sam zabrinut.

Od mitinga na kom sam postavio svetski rekord prošlo je preko dva meseca i bilo mi je teško da toliko dugo održavam formu. Neko vreme posle svetskog rekorda sve mi je bilo teško i sumnjao sam da ću stići da podignem formu do SP-a, ali uspeo sam.

Veče je bilo magično. Toplo vreme, a stadion pun. Fantastična atmosfera – i jedno od najtežih nadmetanja u istoriji skoka uvis.

Trojica nas – ja, Igor Paklin i Genadij Avdejenko – preskočila su 2,38. To se nikada nije desilo ni na jednom takmičenju. Nijedan od nas nije preskočio narednu visinu, ali ja sam osvojio zlato, zahvaljujući manjem broju obaranja.

Jedne strane novine su me krajem godine proglasile najboljim atletičarem na svetu, ispred imena kao što su Maradona i Karl Luis. I u gradu su me prepoznavali ma

gde se pojavio.

Ta pažnja je sa sobom donela mnogo toga pozitivnog. Dobijao sam VIP-tretman na aerodromima, u hotelima i na takmičenjima, honorar mi je dodatno porastao, a dobro sam prolazio i kod devojaka.

Moja popularnost bila je daleko od nivoa rok zvezde, ali dešavalo se da mi polugole devojke kucaju na vrata sobe usred noći.

Na listi negativnih efekata bio je povećan broj tapšanja po ramenu od strane ulizica u odelima i veća količina novih zadataka kao posledica povećanih honorara. Najednom sam na takmičenjima morao da počnem da odvajam nekoliko sati za ručak sa sponzorima i glavešinama. Iako sam znao da je to deo igre, nikad mi se nije sviđalo.

Ali prava druga strana medalje bila je ta da sam nekako postao svačije vlasništvo. Svi su smatrali da imaju pravo da me osuđuju i o meni iznose stavove u novinama i na drugim mestima. Dešavalo se da mi stignu pisma običnih ljudi koji su pokušavali da me vaspitaju i kažu mi kako bi trebalo da se ponašam. Radilo se o svemu, od šišanja, do mirnije vožnje.

Živeo sam u ubeđenju da je poznata ličnost neko poput pevačice Lil-Babs. Osoba koja zapravo želi da sve vreme bude u medijima. Meni to nije bio cilj. Ja sam hteo da budem najbolji na svetu u svojoj disciplini. Slava je došla kao posledica toga, ali nju zapravo nisam želeo.

Kad se prisetim tog vremena, nije mi jasno kako sam imao snage za tolike odlaske u kafanu. Kao da sam sâm to tražio. Meni nikad ne bi palo na pamet da uradim ono što su ljudi meni radili – i što mi i danas rade. Neki samo

sednu za moj sto i počnu da pričaju, ne pitajući čak ni da li mogu. Dešava se čak i da mi otpiju vino iz čaše. Šta, kog đavola, misle da ću tad da uradim, da budem veseo i ljubazan? Ne, onda će videti moju nadmeniju stranu.

Često mi je naporno da ćaskam s ljudima koje ne poznajem. Teško mi je da se pretvaram. Bio bih odličan domaćin na žurci koju sam sâm organizovao, ali i najgori na svetu na tuđoj, ili na onoj na kojoj se očekuje da budem prijatan i otvoren prema gomili ljudi koje ne poznajem. Ako nemam ni najmanju želju da pričam s nekim potpunim strancem koji mi je prišao, teško mi je da to i ne pokažem. Ja sam donekle vuk samotnjak, iako cenim društveni život s prijateljima.

Postalalo mi je naporno da radim sasvim obične stvari, kao što je odlazak u nabavku ili vožnja gradskim prevozom. Ljudi su ulazili za mnom u prodavnicu da vide šta ću da kupim. Na aerodromu se dešavalo da izaberem da se dva, tri sata dosađujem u čekaonici prve klase, umesto da budem sa ostalim putnicima. Ako nije bilo te čekaonice, pokušao bih da nađem neko mesto na sa najmanjim brojem ljudi.

Negde u to vreme kontaktirao me je jedan stari školski drug i pitao da li bih hteo da se vidimo, ali ja sam odbio. To nije imalo veze s mojim razredom. Baš u to vreme mi je bilo naporno da se nalazim s bilo kim. Samo sam pričao o sebi. Imao sam osećaj da mi je čitav život jedan dugački intervju. Danas bi takav poziv verovatno prihvatio. Neke školske drugove sam s vremena na vreme i viđao. Na primer, Hokana Svensona, koji svira u Narodnom pozorištu. I on je jedan od onih kojima je direktor predvideo da će biti socijalni slučajevi. Obično

pomenemo to kad se vidimo: „Jebote, čudno je što smo baš mi uspešni, mi koji smo sve vreme slušali kako ne treba da se posvećuješ sportu i muzici.“

Uvek je bio lep osećaj otići kod organizatora takmičenja i dobiti koverat sa možda 20 000 dolara. Toliko sam ponekad dobijao kad sam pobeđivao na velikim mitinzima u Evropi. U Japanu se moglo dobiti još više, do 25 000 dolara. Uvek u kešu, uvek na crno. Dešavalo se da mi po 150 000 dolara stoji u kući dok čekam povoljan kurs.

Trgovina na crno odigravala se potpuno otvoreno. Često su mi ostavljali poruke u hotelu: „Money room, 3rd floor“ ili nešto slično. Pošto je u hotelu uvek bila i gomila novinara, sigurno su i oni znali kako sistem funkcioniše.

Nešto niže rangirani sportisti morali su da stoje u redu ispred sobe s novcem. Nas sa višim statusom lično su pratili organizatori i davali nam novac na ruke. Nikada se nisu izdavali nikakvi računi.

Ako bih odradio nekoliko takmičenja za redom, bez odlaska kući, dešavalo se da nosim ogromnu količinu novca u torbi. Kako bih izbegao krađu, često sam pri izlasku iz sobe pribegavao klasičnom štosu: pojačavao sam TV i kačio znak „Do not disturb“. Ponekad je bilo stvarno komično kad sam prolazio hotelom – svi su kačili te znake i iz skoro svake sobe se čula dreka s TV-a. Dešavalo se, naravno, da neko bude i pokraden, ali ja sam se izvlačio. Bio sam dobar u tome da mi dolari nestanu na drugi način.

Imao sam dvadeset dve godine i već sam bio izgubio poštovanje prema novcu. Dešavalo se da obučen sako i u unutrašnjem džepu pronađem zaboravljeni koverat sa 10 000 dolara.

Pozajmljivao sam novac levo i desno i neprekidno častio. Ako bi nas osmoro večeralo u restoranu u

Geteborgu, umeo sam da platim ceo račun samo zato što me je mrzelo da čekam i vidim ko je šta pojeo i popio. Živeo sam po motou „s parama treba da ti bude zanimljivo“ i pretpostavljao sam da će neprekidno stizati nove. Pored toga, pozajmljivao sam drugovima, koji će mi ih jednom svakako vratiti.

Naravno, to se nikad nije desilo. Uz to sam ušao u neke glupe poslove. Moje suvlasništvo u jednoj teretani pretvorilo se u skupu lekciju, a kad sam se kasnije uključio na tržište hartijama od vrednosti, verovao sam ljudima s kojima nije ni trebalo da poslujem.

Ironično s parama koje sam spiskao bilo je to što, po pravilima, nije ni trebalo da ih imam. Današnji sportisti mogu da osnuju preduzeće na svoje ime i tako unesu novac. U moje vreme to nije bilo moguće. Svi sportisti su imali status amatera, što je značilo da od sporta ne smemo da zarađujemo. Imali smo pravo na određenu finansijsku pomoć sa treningom, ali nikada se nije čak ni postavljalo pitanje da li možemo da živimo od sporta – pošto sport nije smeo da bude zanimanje. Umesto toga, bili smo primorani da uplaćujemo novac u fond Atletskog saveza, gde su skupljale prašinu s kamatom od nula posto. Tako da smo uvek bili nesigurni da li će neki račun s putovanja moći da se refundira ili ne. Računi iz bara nisu se refundirali – iako je novac koji sam potraživao zapravo bio moj. Kao da smo bili pod starateljstvom.

Ovakav sistem je, naravno, pozivao na prevaru. Kad sam se takmičio, avionske karte su mi često plaćali organizatori, ali sam savezu svejedno podnosio račun s putovanja. I to je najčešće prolazilo. I s dnevnicama je bilo lako, i one su uvek prolazile. A budući da sam ja na putu

bio 200-250 dana godišnje, to je donosilo dosta novca. Dve masaže su bile četiri, račun za hranu sam povećavao. Ostale troškove sam jednostavno izmišljao. Ako poznaješ nekoga ko iznajmljuje automobile u Marbelji, nije bilo teško dobiti lažni račun za rent-a-kar.

Početak devedesetih kupio sam kuću u Španiji, ali pošto je bila zavedena na jedno preduzeće iz Gibraltara, izgledalo je kao da je iznajmljujem, pa sam tako mogao da predajem račune za troškove boravka tokom trening-kampova i takmičenja. A zapravo sam kuću iznajmljivao sam od sebe. To je, naravno, bilo nezakonito, ali kao što sam rekao, hteo sam da dođem do svojih zarađenih para.

Atletski savez Švedske je smatrao da sav novac koji sam dobio na takmičenjima treba da se pošalje u taj fond, ali budući da sam sad bio prijavljen u inostranstvu, nisam se obazirao na to. A pošto nikakav novac nije stizao, i savez je znao da me plaćaju na crno. Ali činilo se da ih to ne brine.

Takmičenja odobrava Međunarodna asocijacija atletskih federacija, a budući da u njenoj upravi sede bivši sportisti, i oni su znali kako to u praksi funkcionise. Svi su, dakle, znali za prevaru, ali niko se nije bunio. Bio je to prećutni dogovor svih uključenih.

Hteo sam da živim pristojnim životom od sporta, najradije u Švedskoj. Da je bilo dozvoljeno, drage volje bih osnovao preduzeće i plaćao porez na prihod. Ali to nije bilo moguće. Tek kad sam se penzionisao, mogao sam da izvučem novac, jer tada više nisam mogao da se vodim kao profesionalni sportista.

Atletski savez Švedske osnovao je te fondove na savet Međunarodne asocijacije atletskih federacija. Problem

je bio samo u tome što su oni bili nezakoniti. Prema švedskom zakonu o porezu, novac se oporezuje svake godine. Nije ga moguće uplaćivati u fond na način na koji je to švedski savez radio i zvati ga sportskim fondom. To je savez i shvatio – bar posle nekog vremena – i onda su napravili strašilo kako bi izbegli odgovornost. Iznenada su postali krajnje fer prema sportistima i rekli su:

„Kako bismo olakšali, dozvolićemo klubovima da vam vode račune, tako da nećete morati da idete preko nas.“

Naravno, mnogima je to zazvučalo dobro, ali moje mišljenje je da je savez odbacio odgovornost za fondove kako bi izbegao moguće poreske posledice.

Na sreću, ja u toj ružnoj igri nisam učestvovao, jer sam dotad već živeo u inostranstvu i nisam više uplaćivao novac u fond.

...

Skoro da sam pomislio da je šala kad sam pročitao faks koji je stigao mom advokatu Toniju Sandelu. Jedna japanska kompanija po imenu Nipon Denso htela je da u Japanu snimim reklamu i za to su mi ponudili 150 000 dolara. To je bilo toliko veliki novac, da je bilo smešno. A i kakva je to kompanija? Nikad nisam čuo za nju. Poslali smo im ućtiv odgovor u kome smo im zahvalili za ponudu, ali smo naveli da smatramo da je prilično niska. U sledećem faksu su mi ponudili 200 000 dolara. Tada sam pristao – ne znajući čak ni čime se ta firma bavi. Ispostavilo se da je Nipon Denso jedan od najvećih svetskih proizvođača automobilske opreme.

Snimanje reklame poklopilo se s potpisivanjem novog ugovora sa Asiksom. I tu sam se osramotio. Ovako sam razmišljao: Ako mi Nipon Denso plaća 200 000 za dva

dana snimanja, Asiks mora da mi plati još više. Njihovu opremu reklamiram sve vreme.

To sam otvoreno rekao njihovom predstavniku. Ali budući da su oni došli u hotel u isto vreme kad je i Nipon Denso bio tamo, Asiks je shvatio da suprotstavljam dve japanske kompanije jednu drugoj – u isto vreme.

Čisto finansijski, pregovori su se po mene dobro završili. Ali kasnije sam čuo da u Asiksu moje ponašanje nisu dobro primili. Danas se slažem da je to s moje strane bilo malo ružno, i na kraju karijere sam zbog toga i ispaštao. Odnos nam je postao zategnut i mislim da bi me Asiks verovatno malo drugačije koristio da nisam bio toliko strog prema njima tokom tih pregovora.

Kad sam potpisao ugovor s njima, sa samo šesnaest godina, Asiks je bio relativno nepoznata firma, potpuno u senci ostalih divova. I tada su proizvodili dobre patike za trčanje, ali ne i za skakanje. Dotad sam uvek skakao u Adidasovim patikama i u jesen 1981. trebalo je s njima da potpišem ugovor vredan 20 000 kruna. Za jednog šesnaestogodišnjaka to je bila neverovatna svota, ali Atletski savez je zaustavio planove. Savez je, naime, bio na velikom sajmu u Minhenu i Asiksu prodao tim od osam članova. Jedan od njih bio sam i ja, tako da sam najednom – i bez pitanja – morao da skačem u njihovim patikama.

Svejedno sam hteo da potpišem za Adidas, ali budući da je savez potpisivao sve ugovore (mi sportisti smo bili amateri i nismo smeli da se bavimo finansijskim ugovorima), u tome nisam imao glasa.

Prvim Asiksovim patikama koje su mi poslali uopšte nisam bio zadovoljan.

„U ovim patikama ne može da se skače“, rekao sam.

„U čemu je problem?“, pitao je Asiks i ja sam im u Japan poslao par Adidasovih patika i objasnio im zašto mislim da su one bolje. Meni, sa tako eksplozivnim stilom skakanja, potreban je veoma krut đon. Adidasova patika bila je tvrda kao kamen, dok je Asiksova bila potpuno savitljiva i krivila se pri odrazu.

Asiks je napravio poseban model na osnovu nemačkog uzorka i poslao mi ga. Ni on nije bio dobar, pa sam im ga vratio s predlozima za dalje unapređenje. Razvoj proizvodnje je Asiksu bio važan i cenili su to što imam stavove i ideje.

Dve godine smo slali patike jedni drugima i na kraju mi je poštom stigao par patika koje se bile fenomenalne. Tad sam imao osamnaest godina i Asiks je sa mnom potpisao odvojeni ugovor, iako je novac i dalje išao preko saveza.

Nove patike su probudile radoznalost kod Trenharta i Megenburga, koji su imali ugovore s Adidasom. Završilo se tako što su Nemci odneli par mojih patika u Adidasovu fabriku, kako bi njihovi inženjeri imali šablon po kom su mogli da rade. To je zapravo veoma zanimljivo: Asiks je moje patike napravio po Adidasovom modelu, a sad je Adidas pravio patike po Asiksovom modelu koji je ustvari nastao po Adidasovoj patici.

Moje patike su zanimale čak i Sotomajora. Njega je, kao i sve ostale Kubance, sponzorisao Adidas i zato sam se stvarno zapanjio kad sam ga godinu dana kasnije na OI video u Asiksovim patikama. Ili tačnije: izgledale su kao Asiksove patike, samo sa tri Adidasove pruge i njihovim logotipom.

Pitao sam mog predstavnika Asiksa u vezi s tim i on mi je rekao:

„Pokušali smo da otkupimo neke kubanske atletičare, ali nismo uspeli. Tako da smo za njega napravili posebne patike.“

„Ali ne možete da pravite patike mom najvećem konkurentu!“

Istina, skok uvis ne zavisi samo od patika, ali nisam želeo da pomognem Sotomajoru da dođe do bolje opreme.

Asiks se nije slagao. Gledali su na to kao na investiciju u budućnost. Ako Sotomajor bude skočio još više u Asiksovim patikama – skrivenim u Adidasovu ljušturu – možda će on i njegov savez shvatiti da treba da promene sponzora. Tako bi Asiks u svojoj štali imao dva najbolja skakača na svetu, što je naravno bilo od neprocenjive vrednosti. Meni je, međutim, to bilo užasno.

...

Odnos s nekim atletičarima postao je zategnut posle svetskog rekorda i zlata na SP-u. Na takmičenjima je postojao samo jedan budžet. Ako bih ja dobio više novca, to je značilo da je neko drugi dobio manje.

Karla Luisa ostali atletičari nisu posebno voleli, a to je delimično bilo zato što je često odsecao pola budžeta na takmičenjima na kojima se pojavljivao. Zahtevao je i da bude smešten u drugom hotelu i da do stadiona ima poseban prevoz.

Međutim ono što je izazvalo najviše besa verovatno je bio zahtev kluba Santa Monika u kome Luis nije bio samo najveća zvezda, već i suvlasnik. Ako Karl Luis dolazi na takmičenje, organizatori su bili primorani da angažuju i čitav niz drugih atletičara iz tog kluba, a veliki

deo njih nije imao šta da traži na velikim takmičenjima. Neki od tih amatera su čak dobijali više novca od nekih stvarno talentovanih atletičara, a Karlu Luisu je išao i deo njihovog honorara. Organizatori su manje-više bili izloženi uceni.

Na jednom dvoranskom takmičenju u Japanu sredinom 1980. Karl Luis je poveo druga s koledža. Taj momak je bio američki fudbaler i očigledno Luisov dečko. Dan uoči takmičenja, Karl Luis je otišao kod organizatora i zahtevao da njegov drug trči 60 metara. Organizatori nisu imali izbora. Morali su da izbacе jednog stvarno dobrog sprintera kako bi napravili mesta za ovog momka – koji je trku završio ubedljivo poslednji. Organizatori su s pravom pobesneli. Čitava situacija je bila apsurdna.

Neki misle da je Luisova homoseksualnost bila razlog što ga ostali atletičari nisu voleli, ali njegovo seksualno opredeljenje nije imalo nikakve veze s tim, ljudi vole koga vole. Ono što nam se kod Luisa nije sviđalo bio je način na koji je zloupotrebljavao moć.

Često sam s Karlom Luisom bio na konferencijama za štampu. Jednog dana bi rekao:

„Toliko mi je drago što sam se vratio u Cirihi. Švajcarska mi je druga domovina.“

A dva dana kasnije u Engleskoj bi rekao:

„Divno je što sam ponovo u Londonu. Velika Britanija mi je druga domovina.“

Kad je tu pesmicu otpevao u pola Evrope, zapitao sam se kada će mu se to obiti oglavu. Pa, isti novinari putuju po svim mitinzima i uskoro će neko приметiti da laže. Ali činilo se da niko drugi nije reagovao. Mediji su ga

obožavali. Ali ne i organizatori – ni u Evropi, ni u Americi.

Mi, evropske zvezde, redovno smo odlazili u Ameriku. Tamo je atletika bila mali sport (osim na OI) i imali su ambiciju da joj podignu status. Potencijalno tržište za atletiku, i televizijsko i finansijsko, bilo je ogromno.

Karl Luis je često odbijao da se pojavi na tim takmičenjima. Smatrao je da su honorari premali. Umesto toga, odlazio je u Evropu i zgrtao pare. Tamo je dobio 50 000 dolara po takmičenju.

Učestvovao sam na mnoštvu mitinga u Americi na kojima Karl Luis nije bio prisutan. Očito nije imao problema s tim da dođe u Evropu i pokupi naše pare, ali nije želeo da uzvрати gostoprimstvom na domaćem terenu. Lično mislim da se plašio da ga ne otkriju. Naime, kod kuće nije bio takva zvezda kakvom se predstavljao. U Evropi je bio div, ali u Americi je mogao da se šeta ulicama i da ga niko ne prepozna.

Čak je i Međunarodni komitet mogao da odradi bolji posao na promovisanju atletike u svetu. Istina, dobar im je bio pokušaj u Africi, ali tamo je bilo velikih problema s korupcijom, nedostatkom trenera i stazama koje su sečene kako bi se koristile kao krov u sirotinjskim četvrtima.

Ponekad sam imao osećaj da je prestiž glavešina iz komiteta mnogo važniji od rezultata. Na skoro svakom velikom prvenstvu učestvovali su neki amateri samo kako bi Međunarodni komitet mogao da istakne još jednu zastavu. Ali to nije značilo da je atletika u toj zemlji i napredovala.

Obožavam ski skokove. To je odličan sport za mamurluk. Uživam u ležanju na kauču i slušanju onog šuštavog zvuka kad se odraze, a volim i kad neko skoči stvarno daleko. Ali onda dolazi ono čudno: ko najduže skoči, ne mora da pobedi. Jer uvek ima neki sudija kome se nije svideo ugao pod kojim su skije stajale tokom leta.

Teško mi je da prihvatim sportove sa ocenjivanjem. Moja ćerka trenira umetničko klizanje i zabavno joj je. Zbog nje mi je drago, ali nešto me sve vreme i izjeda. Kad je gledam, ponekad pomislim kako će je uskoro ocenjivati gomila ljudi, kako će joj na takmičenju davati poene.

Nasuprot tome, u atletici se sve meri. Naravno da može da bude i drugih uslova, manje ili više relevantnih – kiša, vetar i hladnoća mogu da utiču – ali u osnovi nisi bolji od ostvarenog rezultata.

U fudbalu trener može da te oceni rečima kao što su „dobro si trčao“ ili „pametno si razmišljao“, ali u atletici nema ničeg takvog. Ako jedne godine skočiš najviše 2,27 – a imao si čitavu sezonu – nisi bolji od 2,27, nezavisno od toga koliko pametno si trčao ka lestvici ili koliko ispravno si razmišljao. Nema izgovora.

Apsolutna merivost atletike istovremeno je i mana, jer dovodi do toga da se svi takmičari neprekidno porede sa svetskim rekordom. I sâm sam to doživeo nakon što sam postavio svetski rekord. Kad bih posle toga pobedio na nekom takmičenju sa 2,37, pisalo bi: „Skočio je samo 2.37“. Nije imalo veze da li je bilo hladno, da li je duvao vetar ili padala kiša ili da li sam skakao polupovređen na lošoj podlozi. Rezultat se sve vreme poredio s mojim najboljim ostvarenjem. A nije uvek bilo lako objasniti novinarima i gledaocima.

Taj fenomen sam jasno doživio na DN-ovom mitingu 1985. Iza sebe sam imao odličnu sezonu i bio sam blizu postavljanja svetskog rekorda sa 2,40 u Eberstatu nekoliko nedelja ranije. Stokholmski stadion bio je prepun i svi su očekivali svetski rekord. Ali bilo je hladno i vetrovito, a tada nije moguće postaviti svetski rekord. Skočio sam 2,31, što je više nego što je ijedan skakač skočio na otvorenom u Švedskoj, ali publika je uzdahnula. *Zašto ne skače više? Pa, ove godine je nekoliko puta preskočio 2,38!*

U tome je stvar. Jer nije moguće svaki put obarati lični rekord.

...

Kad dođeš na velika takmičenja kao što su OI i SP, lako te zavaraju zvezde koje govore kako su fokusirane, kako će biti zabavno, kako jedva čekaju da dođu na stadion i odrade svoje takmičenje. Iskreno, uopšte nije tako. Kad dođeš na takvo takmičenje, igraš rvački meč sa samim sobom.

Niko ne voli da bude na startnoj liniji. Stojiš na stadionu s mešavinom straha i adrenalina. Garantujem da su svi – uključujući i Karla Luisa, Juseina Bolta i Havijera Sotomajora – tokom zagrevanja na pomoćnom terenu pomislili: *Jebote, što bi bilo lepo kad ne bih morao da budem ovde!* Znaš da ćeš da uđeš na stadion i obaviš posao, ali psihički pritisak je ogroman. Oni koji kažu da mogu da potisnu sva negativna osećanja i usredsrede se na svoje i osećaju kako je sve pozitivno – to je čisto sranje.

Taj proces može da traje nedeljama pred veliko prvenstvo. Što si bliže takmičenju, to ti se češće javljaju teške misli. *Šta ako ne uspem?* Važno je već tad početi s

obrađivanjem tih misli, ali nema nikoga ko je potpuno siguran u pobedu i ko nije nimalo nervozan. Jer onog dana kad ti nestane nervoza – sve je gotovo. Tad ćeš izgubiti.

Skok uvis je krajnje specifična disciplina. Ako trčiš 800 ili 10 000 metara, sam fizički izazov je potpuno užasan. I skok uvis može da bude fizički izazovan, time što takmičenje može da traje do pet sati, ali najnaporniji je psihički deo. Ako ostaneš u takmičenju do poslednje visine, moraš po deset puta da prolaziš istu proceduru.

Prvo zagrevanje, gde moraš da se potrudiš da tokom takmičenja sve funkcioniše. Potom čekaš prvi skok. A onda imaš psihičku pripremu. Ako skočiš uspešno, možeš nakratko da odahneš. Zatim sledi nova visina, a tad moraš sve iz početka. Delimično da se zagreješ, a delimično da se psihički pripremiš. A uz sve to moraš da vodiš računa i o drugim skakačima.

Ponekad neki sportisti kažu da ne gledaju druge takmičare, nego da se samo koncentrišu na sebe. Ali i to su gluposti. U skoku uvis je taktika od velikog značaja. Moraš da gledaš šta ti konkurenti rade. Samo gledanjem drugih možeš da odlučiš da li ćeš da preskočiš neku visinu, da li ćeš da nastaviš da skačeš. Pored toga, momak koji je ispred tebe može da odluči da ne skače neku visinu, a ako to ne vidiš – i ne primetiš da ti se ime našlo na displeju – onda ćeš propustiti svoj skok.

Skok uvis je psihološka igra. Kod protivnika možeš da izazoveš poštovanje tako što ćeš da zračiš samopouzdanjem. To drugi oseće.

Kad sam bio u formi često sam osećao da mogu da imam prednost u odnosu na druge takmičare. Na

zagrevanju bih skakao izuzetno visoko, znajući da me oni gledaju. Dešavalo se i da makazicama preskočim 2,10 kad sam znao da drugi i uobičajenim stilom imaju problema s tom visinom.

To, naravno, može da ti pruži psihološku prednost. Osim toga ne verujem u psihološke vradžbine. Pokušavao sam da vizualizujem skok, ali nikad nisam uspeo. U glavi mi se pojavi samo gomila čudnih stvari. To mi je možda slabost. Mislim da ne bih mogao da se bavim jogom ili či kungom i sličnim. Moraš da veruješ u ono što radiš da bi imalo efekta, a ja u ovo ne verujem. Što se mene tiče, ovako je:

Kad sam pobeđivao, pobeđivao sam zato što sam bio đavolski dobro pripremljen i zato što nisam imao većih povreda.

Kad sam gubio, gubio sam zato što nisam bio dovoljno spreman. Nije se dešavalo da sam imao užasnu tremu i da zato nisam dobro skakao. Jednostavno nisam bio bolji. Nisam imao šta da ponudim.

Čuo sam sportiste koji kažu: „Bio sam u dobroj formi, ali nedostajalo mi je psihičke snage.“ U mom svetu, to su samo gluposti. Ako si fizički spreman, snažan si i u glavi. Ne možeš sam sebe da prevariš.

Naravno, dešavalo se i da budem u dobroj formi, ali da svejedno skačem loše. Dešavalo se i da sam mislio da nisam u formi, a da ipak napravim jedan odličan skok. Ali u tom slučaju bi mi uvek nedostajalo sigurnosti da načinim nekoliko dobrih skokova u nizu. A tu sigurnost bih imao da sam fizički bio spreman.

Kad sam bio dobro pripremljen, znao sam da će drugima biti potrebno mnogo da bi me dostigli. Ipak,

tokom celog takmičenja bih osećao nervozu. Ne možeš samo da uđeš i spustiš patike.

...

Posle dugog takmičenja u skoku uvis, psihički si potpuno iscrpljen. Možda je to jedan od razloga zašto sam počeo da odlazim u barove. Mitinzi su se često održavali kasno uveče. Dešava se da se u hotel vratiš u 23:00, potpuno hiperaktivan. U tom stanju ne možeš da odeš u krevet i zaspiš. Prirodno mi je bilo da popijem dva, tri piva, ponekad i više, kako bih se opustio. Švedskim novinarima – čak i nekim švedskim atletičarima – to je bilo veoma čudno, ali među stranim skakačima uvis i s motkom, to je bilo sasvim normalno. Ali to kao švedski sportista nisi smeo da kažeš, jer bi te proglasili alkoholičarom.

Ležao sam na stolu za masažu u Geteborgu kad sam čuo vest na radiju. Havijer Sotomajor je postavio novi svetski rekord skokom od 2,43 u Salamanki. Bio je 8. decembar 1988, svega devet dana pre OI u Seulu. *Jebem ti. Nije Havijer Sotomajor taj koji treba da povisi svetski rekord, već ja.*

To što ga je postavio Sotomajor, inače, nije bilo iznenađujuće. Imao je dobru godinu i skakao je 2,38 već početkom sezone. Kubanac je bio vrlo prijatan momak. Zabavan i šarmantan. Tokom prvih godina engleski mu je bio zaista loš, ali u blizini je uvek bilo nekog Kubanca koji je govorio engleski da nam prevodi.

Sotomajor je još 1985. učestvovao na nekoliko velikih takmičenja, i još tad se o njemu pričalo kao o velikom talentu. Ja nisam bio tako siguran. Dugo je imao problema sa živcima i nije imao kontinuitet u skokovima. Prvi put smo se sreli na takmičenju godinu dana ranije, u Rimu, ali on je završio u donjoj polovini.

Kad se sredio, videlo se da zaista ima talenta, ali mislio sam da će se ozbiljno povrediti pre nego što se probije. Naskok mu je bio prilično snažan, a to troši i stopala i kolena. Kubanski atletičari su imali više ruskih i istočnonemačkih trenera, a u toj školi su snaga i razvijanje mišića važan deo filozofije. Nije bilo snažnijeg skakača od Sotomajora. Ali baš zato sam mislio da mu telo neće dugo izdržati sve te napore. Naravno, skakao je s određenom finesom, ali njegov lepršavi stil bio je daleko od Viljove škole, sa kontrolisanim pokretima i dobrom koordinacijom.

Lepo ili ne – oduzeo mi je svetski rekord. A to nije bila najgora vest koju sam čuo pre Olimpijskih igara.

...

Bili smo u trening-kampu u Japanu kad su do mene došle čudne informacije iz Švedske. U to vreme nije bilo interneta, a nije bilo ni švedskih novina, pa su se vesti prenosile telefonom preko porodice i prijatelja.

Počelo je kao neodređena glasina. Prema listu *Geteborgs posten*, policija je u Geteborgu uhapsila nekog dilera doping preparata i na njegovom spisku je očito bilo nekog iz švedskog olimpijskog tima. U kampu nas je bilo oko petnaest Šveđana i odmah smo počeli da pričamo ko bi to mogao biti. Bilo nam je pomalo i uzbudljivo. Sledećeg dana na listi je iznenada bilo šest imena i tad smo se istinski zaprepastili. Šest sportista. Šta ako je neko koga poznaješ?

Klupko se uvećavalo svakog dana. Najednom je na listi bilo osam *atletičara*, a onda smo se već zabrinuli. Sigurno je neko koga poznaješ, neko ko je u Japanu. Neke je bilo lako otpisati, na primer, Evi Palm. A koliko drugih je zapravo imalo neke veze s Geteborgom? I tako najednom nije ostalo mnogo kandidata.

Priča je zvučala verodostojno. List se pozivao na „sigurne izvore“ i pisao da je policija već dosta napredovala u istrazi. Kad sam iz Japana doleteo u Južnu Koreju, na aerodromu u Seulu me je sačekao generalni sekretar Atletskog saveza, Ulf Ekelund. Postavio mi je direktno pitanje:

„Jesi li kupovao doping preparate?“

Samo sam ga pogledao.

„Kakve preparate bih kupovao?“

„Jesi li ih kupovao?“

„Slušaj, ako bih hteo da se dopingujem, da li misliš da sam toliko glup da ih kupujem na ulici u Geteborgu? Pa, valjda bih to rešio na neki drugi način.“

Bio sam besan na Ulfa zbog njegovog optužujućeg tona.

„Pa, i mene će testirati, kao i sve druge. Ovo je potpuno apsurdno. Je l' se zaista radi o meni?“

„Da, dobili smo informaciju“, rekao je Ulf.

„To je veoma čudno. Ali mogu odmah da demantujem. Nije istina.“

Kasnije tog dana na hotelsku sobu me je pozvao sportski novinar Per Ing iz *Geteborgs Postena*.

„Patriče, *GP* će sutra objaviti veliku priču o tebi. Tvoje ime je navodno na listi koju imaju i *GP* i policija, a postoje i svedoci koji kažu da su ti prodavali doping sredstva. Imam osećaj da *GP* ovde nema baš dobre argumente, ali hteo sam da te obavestim, jer sada će ti u vezi s tim stići ogroman broj pitanja.“

Kad sam spustio slušalicu bio sam razjaren. Znao sam da su te informacije čisto sranje, a bilo je i fino što su mi to gurnuli pod nos baš tokom priprema za *OI*.

Da, da, pomislio sam. Proći će kad shvate da nemaju potvrdu za te glasine.

Ali sve je eskaliralo i ubrzo sam uvideo da ove laži mogu da mi naprave ozbiljne probleme. Čekalo me je nekoliko ugovora sa sponzorima koje je trebalo da potpišem posle *OI*. Između ostalog, imao sam usmeni dogovor sa menadžerom sprintera Bena Džonsona, Larijem Hajdenbrehtom, da preuzmem ugovore koji su za Bena bili premali, ali koji bi meni doneli mnogo novca.

...

Samo jednom sam boravio u olimpijskom selu, u Los Angelesu 1984. Nas sedmoro Šveđana živelo je u delu jedne kuće na kampusu univerziteta UCLA. Tamo stvarno moraš da hodaš kao po jajima. Neko se takmiči sledeće nedelje, a neko tek za dve. Neko je uveče umoran i potreban mu je mir u deset sati, a neko je noćna ptica. Sve se svodi na kompromis i niko nije potpuno zadovoljan. Nisam hteo to da ponovim.

Ali kad smo došli u Koreju, već prvo veče je bilo problema s mojom hotelskom sobom. Stigli smo dan ranije i sleteli kasno uveče. Nisam uspeo da nađem predstavnika Asiksa da vidim koji hotel su mi rezervisali. Zato sam prvo veče spavao u olimpijskim objektima. Sastojali su se od dopola završenih kuća koje je kasnije trebalo da se koriste kao stambene zgrade. Stanovi nisu bili završeni, nije bilo klime i spavali smo na krevetima s papirnim čaršavima. Olimpijske glavešine su smatrale da je to dobar smeštaj za sportiste koji su se četiri godine spremali za ovo takmičenje. Oni sami odsedali su u hotelima s pet zvezdica. Zašto nije bilo obrnuto? Trebalo je glavešine da spavaju na papirnim čaršavima, oni i onako samo sede na tribinama. Ali ne. Dok su oni večerali u luksuznim restoranima, mi smo se hranili u ogromnim i bučnim trpezarijama sa dve hiljade ostalih sportista.

Atmosfera u olimpijskom selu, međutim, bila je divna i često sam tokom dana odlazio tamo kako bih je osetio. Fenomenalan je osećaj biti okružen sportistima i sportistkinjama iz različitih disciplina i različitih kontinenata. Ali deliti nezavršenu sobu sa četiri druga takmičara, od kojih neki možda glasno hrče, to nije baš

najprijetnije.

Ipak, već naredne večeri sam imao smeštaj luksuzniji čak i od glavešina. Kraljevska porodica je iznenada otkazala dolazak u Seul, i kad je Ulf Ekelund čuo da imam problema sa smeštajem, ponudio mi je da odsednem u apartmanu koji su rezervisali za kralja. U prvi mah sam oklevao, zato što sam znao da mi Asiks uvek nađe odličnu sobu. Ali otišao sam da pogledam i zbog toga mi je drago. Ušao sam u ogromni apartman, sa tri sobe i svim mogućim luksuzima. Odmah sam se čekirao.

...

Pre svakih OI dobija se čitava garderoba ružne odeće koju vam traže da neprekidno nosite, ma šta da radite. Ja se čak nisam ni spakovao. Ne volim da izgledam kao svi drugi, to se protivi mojim principima. Sam kupujem odeću i nosim ono u čemu mi je prijatno. (Skoro da je šteta što nisam sačuvao tu odeću sa OI, jer terali su nas da nosimo odvratne stvari. Pored toga, sve je moralo da bude žuto-plavo.)

Dres i reprezentativnu trenerku sam, naravno, nosio na stadionu. Ali na konferencijama za štampu i u svim drugim prilikama izvan stadiona, nosio sam odeću mog sponzora, Asiksa, što je takođe bilo zabranjeno. Nije me bilo briga, zato što sam platu zapravo primao od Asiksa. Pored toga, u ugovoru koji sam imao s njima, pisalo je da uvek moram da koristim njihovu opremu – osim na prvenstvima, tad sam mogao da nosim opremu reprezentacije. U svim ostalim prilikama, morao sam da nosim Asiksove stvari. Taj ugovor je zapravo potpisao Atletski savez Švedske. (Budući da sam formalno bio amater i nisam smeo sam da potpisujem ugovore.)

Ipak, ljudi iz saveza su uvek bili besni na mene kad nisam nosio plavo-žute kreacije. Dešavalo se da mi neki patuljak iz saveza priđe pre konferencije i kaže:

„Obuci ovu majicu.“

„Nema šanse“, odgovorio bih. „Nosim Asiksovu majicu. Oni me plaćaju.“

„Ali dobio si pare i od nas.“

„Ne, to su pare koje ste dobili od Kodaka i ostalih sponzora. To nisu vaše pare. Nemoj da mi pričaš o nekoj moralnoj odgovornosti da reklamiram vaše sponzore, jer to neće proći. Vi ste potpisali ugovor u kom piše da nosim Asiksovu opremu na svim povezanim događajima, čak i na prvenstvima.“

„Ali ovo su olimpijske igre, sad moraš da nosiš našu opremu.“

„Kad se takmičim, da. Ali na konferenciji za štampu se zapravo ne takmičim.“

...

Sa savezom sam imao mnogo rasprava u vezi sa odećom. Svaki put bih se vratio na ugovor i podvukao ono što je u njemu pisalo i što su oni sami potpisali. Ali to nije pomagalo, svejedno su mislili da treba drugačije da postupim.

Imao sam potpuno druge namere od saveza. Meni je bilo najvažnije da me sponzor opremi dobrim patikama i velikom količinom novca. Asiks je znao da sam lojalan. Prvi ugovor s njima potpisao sam sa šesnaest godina i zadržao sam ih kao sponzora tokom čitave karijere.

Mnogi sportisti menjaju sponzora nekoliko puta tokom karijere i na taj način dobiju više novca. I ja sam

tako mogao, ali sam Asiksom uvek bio zadovoljan. Uvek su bili otvoreni za moje potrebe, a ja sam njima pomogao da naprave skakačke patike koje su u to vreme bile najbolje na svetu. Postale su šablon za sve druge patike koje su elitni skakači nosili.

Zapravo mislim da rukovodstvo saveza nije ni pročitalo ceo moj ugovor sa Asiksom na sto strana pre nego što ga je potpisalo. Tek naknadno su se setili da ne izgleda dobro da lice švedske atletike sedi na konferenciji za štampu i reklamira Asiks kad je savez potpisao veliki ugovor s jednim drugim proizvođačem patika i sportske opreme.

Isto to se desilo još jednom velikom švedskom atletičaru nekoliko godina kasnije. Imao je svog sponzora i ugovor koji je savez potpisao. Ipak, savez je kasnije potpisao ugovor i sa najvećim konkurentom tog sponzora i pokušao da natera atletičara da obuče konkurentsku opremu u reklamne svrhe.

Atletski savez Švedske je tri godine ranije potpisao ugovor vredan 15 miliona kruna sa Kodakom. To je bio ubedljivo najunosniji ugovor koji je savez dotad potpisao i cilj je bio pet švedskih medalja na OI u Seulu. Ali planirano je da mi takmičari dobijemo samo neku siću, uz to i jednako raspodeljenu između svih atletičara. Ja sam smatrao da treba da budem plaćen više od ostalih i zato sam odbio da potpišem ugovor.

„Niste me pitali da li hoću da mi Kodak bude sponzor. Nemam apsolutno ništa protiv njih, ali morate zapravo da pregovarate i sa mnom pre nego što počnem da nosim njihove stvari. Mogu da odem i Fudžiju“, rekao sam. „Sigurno bi mi ponudili dobar ugovor.“

Posle sam imao sastanak s Kodakom na kom su me pitali zašto neću da nosim odeću s njihovom reklamom, a ja sam im rekao istinu – da me niko nikada nije pitao. Njihov predstavnik se iznenadio. Uzeo je zdravo za gotovo da je savez pregovarao sa mnom i ostalima o tome koliko novca ćemo dobiti.

„Mislim da treba da kontaktirate savez i objasnite im kako stvari stoje“, rekao sam. „Da im objasnite da ćete, ako uđete u salon automobila da kupite ferari, a imate para samo za volvo, iz salona izaći s volvom.“

Kodak je zapretio savezu da će raskinuti ugovor ukoliko ne reše situaciju sa mnom i to je rezultiralo time da se moj deo kolača znatno povećao, na 300 000 kruna godišnje, tokom četiri godine.

Nakon toga sam stalno slušao kako sam pohlepan. Ali znao sam da mi karijera neće preterano dugo trajati i da to u potpunosti zavisi od zdravlja i izbegavanja povreda. Sportska karijera može da se završi u svakom trenutku. Možeš da doživiš tešku povredu, da nazaduješ u razvoju, bilo šta. Pored toga, sviđala mi se ideja da se pare dobijaju prema rezultatima, kao i to da učestvujem u onome što se u moje ime odlučuje. Mrzeo sam kad mi neko kaže „odlučili smo da će biti ovako, i dobićeš ovoliko.“

...

Nisam bio psihički uravnotežen tokom OI. Za to je bilo nekoliko razloga, ali ponajviše zato što nisam bio u onakvoj fizičkoj formi u kakvoj sam se nadao da ću biti. U junu sam se glupavo povredio na jednom takmičenju u Lilu. Oborio sam lestvicu posle jednog lošeg skoka i toliko sam se razbesneo da sam je podigao s dušeka i bacio je unazad preko glave. To bi mi na bilo kom

drugom takmičenju prošlo, ali baš u Lilu su šipke na kojima lestvica stoji izuzetno visoke, sigurno tri metra. Lestvica je udarila u šipku, odbila se i pala tačno tamo gde sam ja zgazio dok sam silazio s dušeka. Okliznuo sam se na lestvicu koja se kotrljala i užasno uganuo nogu. To je verovatno jedan od najglupljih načina da uganeš nogu u istoriji. Skinuo sam patiku i gledao kako mi noga pred očima otiče.

To uganuće je razlog zašto sam na DN-ovom mitingu te godine skočio samo 2,21. Tokom jedinog skoka na mitingu noga me je toliko zbolela da sam morao da se povučem s takmičenja.

Kad se pogleda statistika, naravno da izgleda čudno. 2,42 jedne godine, a 2,21 sledeće. Aha, znači ne može bolje od toga? Ali iza brojki postoji priča koja se na rang listama ne vidi.

Celo leto sam bio na tretmanu. Moj maser Rune nije otišao na odmor kako bi mi pet puta dnevno tretirao stopalo. Ali ja sam izgubio pet nedelja važnog treninga.

Izgleda da su svi u mojoj okolini primetili da nisam uravnotežen tokom priprema za OI u Japanu. Osećao sam problem sa stopalom i bilo mi je teško da obuzdam emocije. Drao sam se na Vilja, bacao lestvice, psovao i vikao. Slobodno može da se kaže da sam se dobro osramotio – posebno imajući u vidu gde smo se nalazili. U Japanu vlada stroga disciplina. Tamo je trener Bog i nijedan sportista ne sme da se pobuni. Japanski sportisti su zurili u mene dok sam se tako užasno ponašao prema treneru. Moje ponašanje je, naravno, bilo neprihvatljivo, ali su, kao i obično, tokom svađa s Viljom uvek isplivavala sećanja iz detinjstva. Sva agresija koju sam godinama

potiskivao u tim trenucima izbije napolje, i zato su mi ispadi sigurno bili još snažniji nego što bi inače bili. Možda su u tome udela imale i optužbe za doping, kao i činjenica da sam izgubio svetski rekord.

Mnoge novinare je zanimalo da li me raduje što Sotomajor ne učestvuje na OI (Kuba je bojkotovala takmičenje) ali nisam siguran da li bi njegovo prisustvo loše uticalo na mene. Voleo sam da se borim protiv Sotomajora, to je često izvlačilo najbolje iz mene. Ali sada nije bio tu i nisam previše o tome razmišljao. Na OI je bilo drugih koji su bili u najmanju ruku jednako opasni.

...

Nikad nisam propustio kvalifikacije, ali baš kao i svima ostalima, one su mi uvek predstavljale mučenje. Neophodno mučenje, otprilike kao odlazak kod zubara. Osećaš polustrah pre i ogromno oslobođenje kad završiš.

U kvalifikacijama treba da preskočiš određenu visinu da bi se plasirao u finale. Kao da skačeš po narudžbini, a to nije lako. U kvalifikacijama imaš više da izgubiš nego da dobiješ, a u tim situacijama ti se lako jave negativne misli. *Ako ne uspem, sve će otići dođavola.* Mnogi sa slabijom psihom ispadali su već u kvalifikacijama, a čak su i etablirani skakači ponekad imali problema da se prođu kvalifikacije na prvenstvima.

Ja sam uvek pokušavao da o kvalifikacijama razmišljam kao o jednom u nizu običnih takmičenja.

One tobožnje sveznalice često greše u tome što na osnovu kvalifikacija pokušavaju da procene rezultat u finalu. Ali to su dva potpuno različita takmičenja. Možeš da skačeš loše u kvalifikacijama, a odlično u finalu. Ali i obratno: možeš da skačeš visoko i da ti noge budu lake u

kvalifikacijama, a potom osetiš olovo u nogama u finalu.

Društveno gledano kvalifikacije i finale su kao noć i dan. Tokom kvalifikacija uglavnom vlada lagana atmosfera. Mnogo šale, mnogo priče. Ali kad uđeš u finale, sve se uozbilji. Tad se povučeš i ne pričaš previše s drugima.

Često sam kvalifikacione visine dovodio u pitanje. Ponekad su ih organizatori postavljali prilično visoko, možda 2,29. Mislio sam da ne treba toliko visoko da skačemo. Umesto toga sam često grabio priliku da, kao samoproглаšeni vođa skakača, postavim svoju kvalifikacionu visinu.

Oni koji preskoče tu visinu uvek ulaze u finale, ali ako je ne preskoči dovoljan broj, uzima se dvanaest najboljih skakača. Organizatori su uvek hteli baš dvanaestoricu u finalu, ali nas skakače nije bilo briga ni ako nas je petnaest. Kad bi lestvica bila na 2,24, dešavalo se da okupim grupu dobrih skakača i skujem plan.

„Ako više nas ne skoči više od ovoga, svejedno ćemo morati da se plasiramo.“

Nas sedmorica smo odlučili da ne skačemo posle 2,24 i postarali smo se da dotad nemamo nijedno obaranje, i onda bi više od jedanaest ostalih skakača moralo da preskoči sledeću visinu, a to je bilo malo verovatno. Ako bi jedanaestorica i preskočila, nas sedmorica bismo se kvalifikovali kao dvanaesti takmičar, budući da niko od nas nije imao nijedno obaranje. Dešavalo se i da razmatramo da skočimo samo 2,10 i potom odbijemo da nastavimo sa skakanjem, ali tu ideju nikad nismo sproveli u delo.

Organizatori su na razne načine pokušavali da nas

spreče da skačemo taktički. Mislim da su tokom moje karijere triput menjali pravila samo da bi se izborili s tim problemom, ali im to svejedno nije uspjelo.

Naša drskost je zapravo imala sportski cilj. Finale je često bilo dan nakon kvalifikacija, a ako moraš da skačeš 2,29 već u kvalifikacijama, time smanjuješ šanse za dobar skok onda kad je najvažnije.

Kad smo na jednom prvenstvu napravili takav pakt, na stazu je sišao glavni kontrolor. Počeo je da viče da se ne ponašamo etički i da će nas sve diskvalifikovati.

„Dobro“, rekao sam. „Nastavićemo da skačemo. Ali onda ćemo svi da skačemo *ispod* lestvice.“

„Ne biste se usudili“, rekao je.

„Je l’? Iskušaj nas“, odvratio sam.

Publika koja je pratila kvalifikacije prisustvovala je čudnoj predstavi. Petnaest najboljih skakača na svetu najednom nije čak ni skinulo trenerku pred skok, već je samo navuklo dres preko nje. Niko se nije ni prezuo u patike za skakanje i svi su skakali u običnim patikama. Nespretno su se zaletali i svi su uspjeli da skoče ispod lestvice. Neki su pravili salto, drugi nisu ni skakali, već su samo dotrčali do lestvice i rukom je oborili. Mislim da je to uradio Povarnjicin. Nama je to bilo veoma zabavno, ali ruski štab nije bio toliko oduševljen. Pretrpeo je mnogo kritika zbog takvog ponašanja. Na kraju je kontrolor popustio. Tog dana nismo više skakali.

...

Kad sam se zagrejavao pred kvalifikacije na OI, seo sam na pomoćnom stadionu i zapalio cigaretu. Tada mi je prišao kanadski sprinter Ben Džonson. On je godinu

dana ranije na SP-u u Rimu osvojio zlato i oborio svetski rekord na 100 metara (9,83).

„Je l' imaš još jednu cigaru?“, pitao me je.

„Naravno“, odgovorio sam i iznenađeno mu pružio paklicu.

Tokom poslednjih nekoliko sezona više puta smo se sretali na takmičenjima i ponekad smo zajedno izlazili u provod. Ali nikad ga nisam video s cigaretom.

„Nisam znao da pušiš“, rekao sam.

„Nema problema. Samo me smiruje“, odgovorio je.

Ben Džonson je bio stvarno zabavan momak, a bio je i poseban iz razloga što je u avion uvek ulazio poslednji. Jednom je pokušao da me natera da ostanem s njim na terminalu – daleko od gejta – i sačekam da neko dođe po nas.

„Ali niko neće doći po nas. Samo će nas nekoliko puta pozvati preko razglasa i onda će otići bez nas.“

„Ja sam Ben Džonson. Mene uvek čekaju.“

Ali ja sam otišao na gejt i avion je uzleteo – bez Bena Džonsona. On je morao da sačeka kasniji let, a ja nisam mogao da se uzdržim od komentara:

„Nije ti pomoglo što se zoveš Ben Džonson“, rekao sam.

Bilo mu je mnogo važno da svi znaju ko je. Jednom drugom prilikom smo bili u jednoj prodavnici satova na aerodromu i kad je Ben primetio da ga osoblje ne prepoznaje, naljutio se. Pokazao je na jedan Kartijeov sat i pitao koliko košta. Cena je bila preko 10 000 dolara.

„Dobro, uzeću dva.“

„Molim?“ rekla je dama za pultom.

„Uzeću dva. I požurite.“

Kad smo izašli, pitao sam ga:

„Šta će ti dva ista sata?“

„Neću da pomisle da sam neki siromah s Jamajke. Ima da me usluže.“

Pritisak na Bena Džonsona bio je, naravno, ogroman ovde na OI, ali u kvalifikacionim trkama nije impresionirao. A sad je stajao s mojom cigaretom u ustima i ubrzo je trebalo da trči četvrtfinale.

„Je l' stvarno dobra ideja da sad pušiš? Nisi baš najbolje izgledao“, rekao sam.

„Čekaj samo finale“, odgovorio je. „Videćeš nešto spektakularno.“

I bio je u pravu.

...

Ben Džonson nikako nije bio jedini sprinter koji je pušio. Posebno među trkačima iz istočnih zemalja bilo je onih koji su redovno uživali u cigaretama. Mislim da su mnogi na pušenje gledali kao na dobar način da se održi težina. Nekoliko godina ranije bio sam u evropskom timu kad se svetski kup održavao u Australiji. Tada su mi sportisti iz Istočne Evrope neprekidno kucali na vrata i molili za cigarete. Dolari su za mnoge takmičare iz ovih zemalja predstavljali tvrdu valutu, a pošto su retko imali strani novac, nisu mogli sami da kupuju cigarete. Za kreditne kartice jedva da je neko od njih i čuo.

Mnogi misle da su cigarete i elitni sport nemoguća kombinacija. Međutim, nije tako. Skakači uvis, bacači kugle i kladiiva pušili su često i rado. I, kao što sam rekao,

čak i neki sprinteri. Ja sam pušio 10-15 cigareta dnevno tokom trening sezone. Sve dok sam intenzivno trenirao, nisam osećao posledice pušenja. Međutim, kad bi trebalo da se vratim treningu posle nekoliko nedelja odmora, osetio bih da pušenje nije preterano zdravo. Tokom tih odmora često sam podosta i lumpovao, a onda sam i pušio mnogo više.

Često sam pušio i tokom takmičenja. Ali onda se radilo tek o pokojoj cigareti. (S druge strane, Viljo je znao da na jednom takmičenju popuši i celu paklicu.) Na mitinzima je bilo dovoljno samo izaći sa stadiona i zapaliti pljugu. Na prvenstvima je bilo teže. Nije bilo dozvoljeno napuštati stadion zbog pušenja. Odlazak u WC je, međutim, bio dozvoljeno, ukoliko je u pratnji delegata. Dakle, zvali bismo delegate i govorili da moramo u WC, a na putu do tamo bismo iskoristili priliku da povučemo nekoliko dimova. Delegati, naravno, nisu bili preterano oduševljeni nakon pratnje sedmog skakača do toaleta. Jasno je da su znali o čemu se radi. Nije nam se išlo u WC, pušilo nam se.

...

Kad sam se probudio na dan finala OI, osećao sam nelagodu u telu. Poželeo sam da sam negde drugde. Uopšte se nisam radovao takmičenju i hteo sam samo da premotam na trenutak kad sam – nadao sam se – na pobedničkom postolju.

Iako sam se za ovo spremao nekoliko godina, imao sam osećaj da je finale neka prisila. Veoma je američki reći nešto u stilu: „*I rose to the challenge and took my chance*“ ili „Znao sam da ću pobediti“. Nikad nije tako. Ni meni ni ijednom drugom svetskom sportisti s kojima

sam razgovarao o tome. Razvlačiš se između nade i očaja i imaš gomilu sumnji koje moraš da obuzdaš.

Čuo sam mnoge kako kažu da samo isključe sam žamor i ne vide ništa osim svoje trke. I to je sranje. Osećaš se zaista maleno kad stojiš pred 90 000 ljudi na stadionu. Naravno da je moguće da je tokom godina bilo atletičara koji su bili emotivno potpuno hladni, ali nikada me nećete ubediti da je osam trkača u finalnu na sto metara onako smireno kako to pokušava da predstavi. I to je igra. I ja sam pokušavao da izgledam ledeno hladan u situacijama kad sam bio prilično nervozan.

Važno je kontrolisati ta osećanja. Nekima možda pomažu psiholog i određeni rituali. Meni je pomagalo da se vratim na ono što sam ranije radio. Podsećanje na to bi me često ojačalo. Ali baš na OI u Seulu nešto me je grizlo. Propustio sam važne nedelje priprema, a stopalo mi još uvek nije bilo potpuno zalečeno.

Ali čak i da sam se osećao vrhunski, psihološka borba bi se nastavila tokom celog takmičenja. Oni koji kažu da su smireni i da se sve vreme osećaju sigurno – lažu. Možda je tako na određenim mitinzima ili ako skačeš za svetski ili neki drugi rekord – jer onda nećeš izgubiti plasman ako oboriš. Ali na prvenstvu znaš da ćeš, ako ti treći skok bude neuspešan, završiti na drugom ili trećem mestu. A tu ne želiš da završiš.

Mogu da zamislim da je drugačije jednom fudbaleru koji sedi na klupi i želi da uđe u igru. Možeš da pomisli „sad hoću da uđem i budem deo tima“. Ali skok uvis je psihički naporan. Pre svakog skoka moraš da prođeš kroz istu psihičku proceduru. Nije dovoljno preskočiti visinu, najbolje je da je preskočiš u prvom pokušaju kako

bi kasnije imao prednost.

Nisam ušao u pravi ritam u finalu OI. Smenjivao sam stvarno dobre skokove sa stvarno lošim skokovima, što nije zavisilo samo od psihološke neuravnoteženosti, već i zato što su mi prvi koraci bili prilično neprirodni. Razlog za to je što su zamenili zaletišta za skakače. Umesto da se zalećemo na trkačkoj stazi, morali smo da krenemo s trave. Meni je to oduvek predstavljalo problem, budući da mi je korak visok i osetljiv sam na promenu nivoa staze. A ovde je najednom postojala razlika od 5-10 centimetara između mog drugog koraka (na travi) i trećeg koraka (na stazi). U kvalifikacijama nije bilo problema, ali tamo sam završio skakanje na 2,25. A kvalifikacije su, kao što sam rekao, nešto potpuno drugo u odnosu na finale olimpijskih igara.

Nisam skakao užasno loše. Uprkos svemu, preskočio sam 2,36 i bio veoma blizu da 2,38 preskočim iz prvog pokušaja. Celim telom sam bio iznad lestvice, ali sam je oborio nogom. I time je sve bilo završeno. I da sam preskočio u drugom ili trećem pokušaju, visina od 2,38 mi ne bi bila dovoljna za pobedu. Imao sam jedno glupavo obaranje na jednoj nižoj visini i zato sam morao da preskočim i 2,40 da bih pobedio.

Sad mi ovaj skok nije bio dovoljan čak ni za srebro. Gledao sam kako me pobeđuje ne samo Avdejenko, već i Holis Konvej od kog gotovo nikad nisam izgubio. Ali skok uvis je pravedan sport. Pobedila su me dva skakača koja su tog dana bila bolja od mene. Toliko je jednostavno.

Danas se osećam ponosno što sam učestvovao i osvojio medalju na najtežem takmičenju u skoku uvis u istoriji OI, ali tada sam bio užasno razočaran. Došao sam

tamo da pobedim i ništa drugo.

...

Narednog dana sam bio loše raspoložen. Delimično zato što sam bio užasno razočaran što nisam osvojio zlato, a delimično zato što sam bio strašno mamuran nakon celonoćnog provoda. Odlučio sam da što pre odem iz Seula – na Tajland.

Kad sam obukao teksas košulju, farmerke i kaubojske čizme, osetio sam neko olakšanje. Skoro da godinu dana nisam obukao ništa osim trenerke. Pre podne je otišlo na rezervisanje karata u putničkoj agenciji za mene i moju tadašnju devojk, Kejti Prajs, koja je na Tajland trebalo da dođe iz Švedske. Popio sam nekoliko piva u jednom baru i potom otišao na sastanak sa Asiksom. Bio sam polupijan, ali mislim da oni nisu ništa primetili. Sastanak je trajao nekoliko sati. Onda je bilo vreme za odlazak na stadion i dodelu medalja. Ali svakako imam vremena za još jedno pivo...

Zapravo mi se uopšte nije išlo na stadion. Nisam shvatao zašto se dodela medalja obavlja narednog dana. Zašto se ne završi odmah posle finala?

Kad sam završio s pivom, shvatio sam da stvarno kasnim. Uleteo sam u taksi i otišao do olimpijskog stadiona. Na pomoćnom terenu sam sreo Vilja. Pogledao me je i rekao:

„Šta si to obukao?“

Tek tad sam shvatio da nosim farmerke i teksas košulju. Viljo mi je brzo našao reprezentativnu trenerku i zamolio me da je obučem. Obukao sam gornji deo i krenuo.

„I donji deo“, rekao je.

„Neću. Ovo je dovoljno.“

Tako da sam otišao na stadion i primio bronzanu medalju u farmerkama i kaubojskim čizmama. Odmah nakon silaska s podijuma – dok sam još uvek bio na stadionu – skinuo sam je i stavio u džep.

Dok sam sedeo u taksiju i na putu ka hotelu, izvadio sam medalju iz džepa i odmerio je u ruci. Ustrana medalja. Bronza, šta je to kog đavola? Važno je zlato. Ništa drugo.

Spustio sam prozor i spremio se da je bacim napolje. U poslednjem trenutku sam se iz nekog razloga predomislio. Danas mi je drago zbog toga, iako nijednu svoju medalju nisam video već petnaest godina. Stoje u nekom sefu u banci i skupljaju prašinu, zajedno sa zlatnom medaljom za sportistu godine i još nekim stvarima.

...

Nisu svi bili jednako tužni što nisam osvojio zlato na OI. Veče nakon finala u skoku uvis, rukovodstvo Atletskog saveza je bilo na večeri u Seulu. Tom prilikom je novi predsednik, Bernt Gren, ustao i rekao sledeće:

„Mislim da je dobro što je Patrik osvojio samo bronz. Da je osvojio zlato, to bi prikrilo nedostatke u ukupnim rezultatima naše reprezentacije.“

Kenet Okeson, bivši reprezentativac u bacanju diska, odgovoran za švedske bacače, na istoj večeri je rekao:

„Više rukovodilaca, uključujući i mene, smatra da je dobro što Patrik danas nije osvojio zlato. Mnogi su priželjkivali da ne osvoji nijednu medalju, iako je Šveđanin.“

Sreća je što sam to saznao tek mnogo kasnije. Dok su

oni to izgovarali, ja sam pio sa reporterom *Ekspresena*, Svanteom Stokselijusom. Dobro smo se poznavali, i Svante je bio novinar kome sam mogao da se obratim ukoliko sam hteo da nešto izađe u medijima. Te noći smo posetili sve barove u Seulu i bili smo istinski pijani kad smo se u sedam ujutru vratili u hotel. Ja sam se survao u krevet, ali telefon je gotovo istog trenutka zazvonio. Zvao me je Svante.

„Jebote, nemoguće! Uхватili su Bena Džonsona za doping!“

Ben Džonson je osvojio zlatnu medalju sa nezapamćenim svetskim rekordom od 9,79, ali testovi su pokazali da je u telu imao anabolične steroide.

Bio sam preumoran da bih se zbog toga uzbuđivao. Spustio sam slušalicu i slatko zaspao, dok je pijani Svante Stokselijus dvanaest sati bez prekida radio na udarnoj sportskoj vesti sa olimpijskih igara.

...

Ubrzo sam saznao da sam uvredio gomilu ljudi time što na dodeli medalja nisam nosio propisnu odeću. Nek se nose! Zar ne shvataju da sam bio razočaran? Dolazak na dodelu u svakodnevnoj odeći nije predstavljao neko svesno zauzimanje stava, to se jednostavno desilo. Bes koji sam osećao nije bio usmeren protiv reprezentacije, bio je usmeren ka meni. A inače, da li je stvarno toliko važno šta sam nosio? Ljudi troše toliko energije na gluposti.

Kad sam prvi put pogledao reprizu dodele medalja, složio sam se s kritičarima da mi je izbor odeće mogao biti bolji, ali danas mislim da je izgledalo kul. Ja sam verovatno jedini dobitnik olimpijske medalje koji je na

pobedničko postolje došao u farmerkama i čizmama – a tako će sigurno i ostati. Zabavno mi je što sam i to uradio.

...

Voleo sam Tajland i voleo sam one fantastične, luksuzne hotele sa krajnje razumnim cenama. Viljo je bio planirao da se vrati u Švedsku, ali kad je čuo da ja idem na Tajland, zamenio je kartu i pošao sa mnom. Ostao je tri dana. Potom se pozdravio i vratio u Geteborg. Tako je rekao. Kejti i ja smo dve nedelje putovali po Tajlandu, a onda se Viljo jednog dana iznenada pojavio u našem hotelu u Bankoku. Ni dan danas mi nije jasno kako nas je našao.

„Moram da pozajmim pare“, rekao je.

„Ali otkud ti ovde?“, odgovorio sam. „Pa, vratio si se u Švedsku.“

„Nisam.“

„A gde si onda bio?“

„Ma, tu unaokolo.“

Samo sam odmahnuo glavom. Vilja nije bilo moguće razumeti. Dao sam mu pare da ode kući i ovog puta je to zapravo i uradio.

Šta je sam radio na Tajlandu izašlo je na videlo tek nekoliko meseci kasnije, kad mi je Kejti rekla da je zabrinuta za Vilja.

„Pomogla sam mu da prevede pisma na engleski kad je slao pare na Tajland, ali mislim da ga neko vara.“

Rekla mi je da je Viljo dobio pismo od nekoga s Tajlanda u kome je pisalo da je nečija baba bolesna i da je u bolnici, i da joj je potreban novac. Pored toga, neki rođak je pao s motora i mora na operaciju. I Viljo je slao

pare. To očito nije bio prvi put i Kejti se zabrinula.

„Je l' možeš da mu objasniš da ne može da šalje na stotine dolara, jer mislim da ovo nije istina“, rekla je.

Direktno sam pitao Vilja o čemu se radi, ali on je samo neodređeno odgovorio da je u pitanju neka devojka koju je tamo upoznao.

Kakva devojka? pomislio sam. Pa, njega devojke ne zanimaju. Odmah sam posumnjao da se radi o dečaku. Više puta sam u Viljovoj kući nalazio časopise sa slikama dečaka sa erekcijom. I ovo je verovatno bio dečak, a još verovatnije je porodica tog dečaka sad odlučila da od naivnog zapadnjaka izmuze što više para.

„Viljo“, rekao sam, „moraš da shvatiš da niko ne može da bude toliko loše sreće. Šta je sve bilo dosad? Dve operacije, saobraćajna nesreća na motoru i još jedna automobilska. Lažu te. Hoće samo da ti uzmu pare, i to pare koje si dobio od mene. Prestani s tim.“

Navodna doping mreža objavljena u *GP*-u dovela je do toga da posle OI nisam bio dobrodošao na naredno zakazano takmičenje u Japanu. *GP*-ova priča je najednom prerasla u svetsku vest i na tom putu se još uvećala. Sad su pričali da sam se posle OI vratio u Geteborg i da su mi na carini našli torbu punu narkotika. Bilo je potpuno bizarno. Nisam čak ni bio u Švedskoj. Posle OI sam otišao na Tajland i odmarao se u luksuznom hotelu, odakle sam otišao pravo u Japan.

Ali bilo je kasno za ispravke. Dobio sam zabranu takmičenja u Japanu, a unosni ugovori koje sam se nadao da ću potpisati, nestali su. Na tome sam izgubio nekoliko miliona kruna. Hvala ti za to, *GP*! Čak mi je i Ben Džonson posredno ubacio klipove u točkove. Posle OI je trebalo

da s njegovim menadžerom ostvarim neku saradnju, ali budući da je Ben Džonson uhvaćen, to je veoma brzo puklo.

Na kraju sam ipak učestvovao na takmičenju u Japanu. Organizatori su dobili potvrdu da nisam ni bio u Švedskoj u navedenom terminu, niti da sam uhapšen zbog posedovanja narkotika. Ali u očima javnosti sam svejedno već bio označen kao neko ko se dopinguje.

Kad sam se vratio s takmičenja, računao sam da će mi policija napraviti doček i odvesti me na saslušanje u ulicu Skonegatan. Diler je očito već bio uhapšen, a optužbe koje su meni stavljane na teret bile su, u najmanju ruku, ozbiljne. Ali ništa se nije desilo. Nijedan policajac me nije čekao na aerodromu, nijedno pismo od policije ili tužilaštva nije me čekalo na pragu, i nijedan istražitelj me tokom narednih dana nije zvao na saslušanje. Na kraju sam pozvao svog advokata, Tonija Sandela, iz Stokholma.

„Ništa ne razumem. Zašto me ne zovu?“

„Pa, možemo samo da čekamo. Pre ili kasnije će se javiti ako imaju nekih dokaza“, rekao je Toni.

„Ne, nećemo da čekamo. Zovi policiju i sredi mi da odem na saslušanje. Hoću da im kažem koliki su idioti.“

Advokat je pozvao policiju i pokušao da mi ugovori saslušanje, ali policija nije imala razumevanja.

„Zašto bi dolazio? Ne želimo da pričamo s njim.“

„Da, ali sve ove optužbe, i svedok kog ste pokupili?“, pitao je Toni.

„To je GP-ova priča. I mi smo iznenađeni isto kao i vi. Mi nismo uhapsili nikakvog dilera sa spisakom. A spisak koji je kod GP-a i mi bismo voleli da vidimo, jer njega nisu

dobili od nas“, odgovorio je policajac.

Kad mi je Toni ovo ispričao, još više sam se razbesneo.

„Ne prihvatam to. Hoću da odem i ispričam im o čemu se radi.“

Zamislite da se dobrovoljno prijavim na saslušanje u policiji, nikad ne bih pomislio da bi se tako nešto desilo. Advokat je ponovo pozvao policiju i ovog puta su pristali da me prime. Toni Sandel je došao u Geteborg i zajedno smo otišli u stanicu. Sastanak je bio zbunjujući.

„Naravno, radimo na nekoj maloj istrazi u vezi s dopingom, ali ne postoji nikakav spisak sportista, a tvoje ime se apsolutno nigde nije pojavilo“, rekao je policajac.

Još malo smo pričali o *GP*-ovoj čudnoj priči. A onda je policajac iznenada promenio temu.

„Kad si već ovde, da porazgovaramo malo i o nečem drugom“, rekao je i podigao kaubojske čizme na sto.

Pogledao me je nadmeno.

„Hoćemo da pričamo o kokainu“, rekao je.

Zapanjio sam se.

„Aha, u redu“, rekao sam, pitajući se kuda će ovo odvesti. Da li će me pitati da li poznajem nekog švedskog sportistu koji koristi kokain? U tom slučaju mu se neće isplatiti, jer ne poznajem nijednog.

„Pa, znamo da uzimaš kokain“, rekao je policajac i prekrstio ruke.

Još više sam se zapanjio.

„Ne uzimam ga“, rekao sam.

Što je bila živa istina. Nisam ni video kokain od boravka u San Dijegu. I tu drogu definitivno nikada nisam probao.

„Uzimaš, znamo da uzimaš. Imamo ljude na terenu, tako da znamo čime se baviš“, nastavio je on.

Sad sam se već razbesneo.

„O čemu pričaš, jebote?“ rekao sam.

Policajac je uzeo džepni nožić i počeo nešto njime da bode.

„Da, da, znamo. Nemoj da misliš da ne znamo šta radiš.“

Pošto nikad nisam ni probao kokain, shvatio sam da pokušava da upeca neku informaciju. Kad sam još jednom počeo da mu objašnjavam da greši, prekinuo me je.

„Ne moramo da se udubljujemo u to. Pročitaću ti nekoliko imena – jer znaš, imamo ljude na terenu.“

„Misliš na noćne klubove?“ pitao sam.

Policajac je razvio papir.

„Baš tako.“

„Da, često izlazim, pa ako tamo imate ljude, sigurno ste me videli.“

Pravio se da me ne čuje i pročitao mi je desetak imena. Prepoznao sam dva, tri. Nisu bili ni poznate ličnosti, ni sportisti, već samo ljudi koji figuriraju u kafanskom životu.

„Naravno“, rekao sam, kad je pročitao ime jednog čoveka kog sam znao. „Znam ko je on. Zašto?“

„Ne, ne, samo da znaš da znamo šta radiš i čime se baviš.“

„Aha, a je l' se ti momci time bave?“

„Dobro znaš o čemu pričam“, rekao je policajac.

„E, sad je dosta. Uopšte *ne znam dobro* o čemu pričaš“, odgovorio sam.

U to vreme jedva da sam i čuo za drogu u kafani. Kad sam izlazio, uglavnom sam pio pivo i džin tonik. Bilo je više na tom nivou. Tek nekoliko godina kasnije, tokom devedesetih, primetio sam da je kokain prisutan na mnogo mesta, čak i u Švedskoj.

Ustali smo i otišli. Kakva poseta! Prvo pokušam da se odbranim od umešanosti u doping mrežu koja, čini se, i ne postoji, a onda me jednako neosnovano optuže da koristim kokain. Izgleda da je policija bila upućena u činjenice otprilike isto kao i *GP*.

Godinu dana kasnije mi je neko zapravo ponudio kokain. U Brazilu. Bio sam u Riju na odmoru i neki iz društva su imali nešto praha koji su ponudili svima. Ponovo sam odbio. Nisam imao nikakvu želju da probam tu drogu.

Bio sam čvrsto rešen da povratim svetski rekord od Sotomajora i znao sam da imam kapacitet za to. Prema Vilju, kad sam obarao svetske rekorde, skakao sam kao grabulja. Mojih 2,42 u Stokholmu nazvao je „usranim skokom“, a svetski rekord u dvorani od 2,41 je iskritikovao do krajnje granice.

„Gospode bože, koliko je ovo loše. Jedan od najgorih koje sam video. Tehnika je ispod svake kritike“, rekao je *Aftonbladetu* nakon što je moj skok video na TV-u.

Dakle: ako bih popravio tehniku, trebalo bi da skačem još više. Imao sam tri zlatne prilike u kratkom vremenskom intervalu da to i uradim.

...

Prvi pokušaj – Njujorške igre, Menhethn, 22. jul 1989.

Baš kao i na OI, morao sam da počnem zalet na travi, zbog čega sam na ovom takmičenju skakao neujednačeno. Ali pobedio sam Sotomajora tako što sam jedini preskočio 2,37. Posle toga sam mislio da prekinem. Ali Dvajt Stouns, koji je iz skakača prešao u televizijskog komentatora, nagovorio me je da nastavim.

„Ma daj, Patriče, izgleda mnogo dobro. Imaš šansu da budeš prvi koji je preskočio osam stopa, američku granicu snova.“

Noge su mi i dalje bile lake, pa sam odlučio da osetim i tu visinu. Postavio sam lestvicu na 2,44, odnosno osam stopa.

Prvi skok je bio dobar, ali u drugom sam zaista imao priliku. Telo mi je bilo iznad lestvice, ali prišao sam joj preblizu i zakačio je listom dok sam padao. U suprotnom bih preskočio. U trećem skoku nisam bio ni blizu.

Dok sam narednog dana čekao večernji let za Švedsku, iznajmio sam limuzinu na nekoliko sati. Pio sam pivo, gledao TV i vozikao se njujorškim ulicama. Lep način da se ubije malo vremena. Utom su na TV-u pustili najvažnije trenutke jučerašnjeg takmičenja i onda sam čuo kako je uzbuđeni komentator Dvajt Stouns gotovo preuzeo zasluge što sam umalo preskočio granicu snova. Zapravo je bilo zabavno.

Bio sam razočaran, ali ne i rezigniran, nakon ove propuštene prilike. Reporteru *GT*-a rekao sam:

„Znam da imam tu visinu u telu. Za nekoliko nedelja ću postaviti novi svetski rekord. Možda čak i u narednih 14 dana. [...] Sotomajor i ja imamo kapaciteta za to. Jedino je pitanje ko će to prvi uraditi.“

Sotomajor je iskoristio priliku. 29. jula skočio je 2,44 u Porto Riku. Ali ja sam i dalje bio rešen da povratim rekord.

...

Drugi pokušaj – takmičenje u grupi B Evropa kupa, Brisel, 5. avgust 1989.

Tribine stadiona „Heysel“ bile su prazne. Svega nekoliko stotina ljudi bilo je na stadionu kapaciteta preko 50 000 gledalaca. Drugim rečima, loši uslovi za visoke skokove. Ali bilo je toplo i tiho i skakao sam mnogo dobro. Kad sam u poslednjem pokušaju preskočio 2,40, osetio sam da bi skok bio dovoljan i za veću visinu. To mi je bio jedan od najboljih skokova u životu. Jedina greška bila je što sam tokom takmičenja skakao bespotrebno mnogo puta. Na primer, zašto nisam pauzirao na 2,30? Počeo sam da se umaram, ali sam i dalje imao šansu. Zatražio sam da se lestvica podigne na 2,45.

Drugi pokušaj na 2,45 bio je dobar, ali ni ovog puta nisam oborio rekord. Ponovo sam bio besan što sam protraćio još jednu dobru priliku. Sad će Sotomajor možda ponovo stići pre mene.

Zanimljivo, organizator skoro da se izdrao na mene posle takmičenja:

„Ne možeš da preskočiš 2,40 kad nema publike. Sad ima toliko da skočiš i na Van Damovom memorijalu najesen.“

Obećao sam da ću dati sve od sebe. I znao sam da miting na „Hejselu“ može da bude stvarno zabavan – čak iako skačeš loše. Ispod tribina je bar u kom se skakači skupljaju tokom takmičenja. Zato nije važno čak iako ispadneš rano.

...

Treći pokušaj – Svetska liga u Cirihu, 16. avgust 1989.

Uslovi za svetski rekord bili su savršeni. Vazduh je bio topao i bilo je potpuno tiho. Postavio sam novi rekord mitinga sa 2,36, skočio sam samo tri puta i noge su mi i dalje bile odmorne.

Znao sam da imam fantastičnu priliku, onakvu kakva se javlja samo jednom u deset godina. Naravno, postavio sam lestvicu na 2,45, osećajući se sigurno da ću oboriti rekord.

I onda se desilo nešto neverovatno. Najednom je počela oluja. Prvo su se preturile vaze sa cvećem na pobedničkom postolju, a potom su počele da se otkaćinju i reklame koje su visile na stadionu. Za jedan minut stadion se iz mirnog mesta pretvorio u pakao sa kršom koji je leteo unaokolo i hiljadama ljudi koji su

počeli panično da beže, neki krvavi nakon što ih je nešto pogodilo.

Nisam mogao da verujem svojim očima. Jebote, šta se ovo dešava? Trkači na 10 000 metara jedva da su uspeli da stignu do pravca. Lestvica za skok uvis je odletela, a zatim i čitavo postolje. A onda i dušek. Dušek! Dušek za skok uvis težak je nekoliko stotina kila – a pored toga, na njemu su sedela četiri tipa kako bi ga sprečila da odleti. Jedan od njih najednom se našao ispod tog teškog duška kad ga je vetar okrenuo naopako.

Ništa nisam shvatao. Skoro da bi mogao da postaneš religiozan. Šta je ovo što je protiv mene?

Dok sam tako stajao oborene glave, prišao mi je Sotomajorov trener.

„Kako si danas skakao, oborio bi svetski rekord“, rekao je.

Njegove reči me nisu nimalo utešile. Mogao sam tada da oborim svetski rekord, zaista sam imao priliku. Ta prilika se nikada više nije vratila.

...

Te godine mi je umro deda. Dugo je bio teško bolestan i poslednje dane je proveo u bolnici. Deda je nekoliko puta mom starijem bratu Peteru rekao da bi voleo da me vidi, ali ja sam bio tako glup i tvrdoglav da sam odlučio da ne odem.

Danas mi je mnogo žao što ga nisam posetio. Nikada nisam razgovarao s njim kao odrastao. Bio je u Americi i nekoliko godina je radio na brodogradilištu i voleo bih da je mogao da mi ispriča o tim vremenima; kako je bilo otići iz Švedske u Ameriku tridesetih godina, kako je bilo

raditi u stranoj zemlji bez poznavanja jezika.

Ali ni tu priliku nisam iskoristio. Zbog tvrdoglavosti.

...

Ujesen 1989. operisao sam obe petne tetive. Na jednoj nozi sam nosio gips, na drugoj zavoj. Dva dana kasnije otišao sam u kafanu i da bih se osećao malo slobodnije, ostavio sam štake kod kuće.

Narednog dana sam se vratio na kliniku. Uspeo sam da polomim gips, što nije bilo tako uobičajeno, i s obzirom na to koliko loše je izgledalo, doktori su mislili da se nezgoda dogodila kod kuće.

U mesecima nakon operacije mnogo sam lumpovao. Kod mene je živio Hokon Sernblum i bilo nam je veoma zabavno. Iz nekog razloga, dobio sam video kasetu sa snimkom operacije i nju smo često gledali posle žurki. Taj film bio je krajnje jeziv. Izbliza se videlo kako hirurrg Lase Petešon raseca tetive i kako jedna počinje da peva kad je Lase povuče klještima, pa je naprasno ispusti.

Nekim devojkama, koje su dolazile posle žurki, film je bio toliko odvratn da su povraćale, ali meni je bilo kul da ga gledam. Možda nije baš za podizanje atmosfere na zabavama – ali je bio prilično zanimljiv.

Na atmosferu je mnogo bolje uticao moj veliki akvarijum sa dvanaest pirana. U Južnoj Koreji sam kupio lažni roleks i ubacio sam ga u akvarijum. Kopija je bila dobra i izgledala je kao pravi roleksov sat od 200 000 kruna i govorio sam svima koji su mi dolazili u kuću da mogu da dobiju sat ako se usude da zavuku ruku u akvarijum i izvuku ga. Niko se nikad nije usudio. Mislili su da sam lud što sam tako skup sat stavio u vodu.

Hokon i ja smo kupovali debele zlatne ribice kojima smo hranili pirane. Fascinirano smo posmatrali njihovo ponašanje kad bismo im ubacili zlatne ribice. Ponekad bi ih odmah napale, a ponekad bi prošlo pola dana dok ih ne pojedu. S vremenom su zaposleni u prodavnicama počeli da me pitaju zašto uvek kupujem najveće i najdeblje zlatne ribice.

„Njima hranimo pirane“, odgovorio sam.

I tako su me izbacili iz nekoliko prodavnica riba.

Ali pirane nisu jele samo zlatne ribice. Jele su i jedne druge. Na kraju su ostale samo dve i tad sam bacio akvarijum.

...

Hokon i ja smo se provodili i u Marbelji. Često smo delili smeštaj i bilo nam je veoma zabavno. Jedne noći smo naleteli na jednog sumnjivog lika iz Švajcarske koji mi je ponudio „čokoladu“, jednu vrstu hašiša. Dotad nikad nisam pušio hašiš, ali nisam hteo da mu se zameram, pa sam uzeo parče – koje je zapravo izgledalo kao čokolada – i stavio ga u džep.

Hokon i ja smo pili do sedam ujutru i popodne nas je probudio Viljo koji nam je pokucao na vrata. Propustili smo prvi trening tog dana i kad je Viljo video koliko smo mamurni, izdrao se na nas.

Malo nas je grizla savest što smo propustili jutarnji trening, pa smo na popodnevni došli i pre vremena. Ali Viljo se nije pojavio. To je bilo izuzetno čudno. Viljo je uvek prvi dolazio na trening. Počeli smo da se zagrevamo igrajući košarku, ali smo na kraju otišli i pokucali mu na vrata hotelske sobe. Viljo je ležao na krevetu, potpuno

izmoren. Iz šale sam počeo da vičem na njega:

„Jebote, ovo ti je baš jadan način da propustiš trening. Je l' misliš da si ovde na odmoru?“

Viljo je počeo da priča. Video je parče čokolade na stolu kad je tog prepodneva došao u našu sobu. (Viljo je bio slab na čokoladu i bilo mu je teško da odoli takvom iskušenju.) Stavio ga je u džep i u kolima uzeo jedan zalogaj. Kad je ušao u neku bakalnicu, počelo je da mu se vrti. Seo je na pod u prodavnici i doživeo čudne halucinacije i jedva da se sećao kako se uopšte vratio u hotel.

Čokolada je, naravno, bio hašiš koji mi je onaj Švajcarac dao u noćnom klubu. Viljo se, nemajući pojma, jednostavno nadrogirao.

Jedan četrnaestogodišnjak čekao me je na terenu Tingvala na kome se održavalo državno prvenstvo 1990. Zvao se Stefan Holm i hteo je da dobije moj autogram.

Nije uspeo – jer nije pročitao novine. Da jeste, znao bi da sam odbio učešće na prvenstvu Švedske. Umesto toga, organizovao sam đavolsku žurku u dvorištu. Nekoliko stotina ljudi lumpovalo je od deset ujutru, a posle smo otišli na koncert *Rolingstounsa*. U to vreme su posete velikih rok bendova Geteborgu bile veoma retke. Prvenstvo Švedske sam, nasuprot tome, osvajao već osam puta. Radilo se o prioritetima.

A i o tome da je sekretar prvenstva bio Ulf Karlson. Sasekao me je u jednom novinskom članku posle OI u Seulu. Protivio se mom luksuznom životu i hteo da zaustavi ulizivanje „klanu Sjeberg“. (Jedna od stvari koja mu je smetala bilo je to što sam za vreme OI boravio u luksuznom apartmanu. Ali onda je trebalo da se obrati Ulfu Ekelundu jer je on taj koji mi je ponudio da spavam tamo.)

Ulf Karlson nikada nije uspeo da održi profesionalnu distancu u odnosu na mržnjukiju je gajio prema meni kao čoveku. To je posebno dolazilo do izražaja u vreme rangiranja najboljih švedskih atletičara date godine. Ulf Karlson je bio jedan od trenera, organizatora takmičenja i ostalih ljudi iz struke koji su podnosili predloge za tu lisu (na kojoj sam skoro uvek ja bio na vrhu) i posredno sam čuo kako je više godina odbijao da me stavi na svoj spisak deset atletičara koje je predlagao.

Ovako sam razmišljao: Naravno da može da mi zamera, ali onda mora i da stoji iza toga. A to Ulf Karlson nije radio. Jer sad, kad se spremalo državno prvenstvo,

ja sam najednom bio dobar. Zahvaljujući meni prodavale su se reklame iza zaletišta za skok uvis, na dušeku i na papirima s brojevima takmičara. To stvarno ne volim. Odustajanje od prvenstva bila je stoga i neka vrsta lične osvete Ulfu Karlsonu.

Pored toga, bilo mi je zaista dosta prvenstva Švedske. Nekoliko godina ranije – u Jelvleu – diskvalifikovali su me pre nego što je takmičenje i počelo. Razlog je bio taj što se pre kvalifikacija nisam lično prijavio. To je, kao i obično, uradio Viljo. Nisam shvatao zašto bih dolazio lično da se prijavim i onda čekao tri sata dok gomila skakača ne ispadne na niskim visinama. Postoje bolji načini da se provede to vreme. Obično sam dolazio na kvalifikacije pola sata pre svog jedinog skoka. I većina ostalih skakača je isto to radila, to jest, davala treneru da ih prijavi, ali iz nekog razloga, neko je tada protiv mene uložio protest.

„Pa dobro, onda idem kući“, rekao sam kad sam čuo za to.

Ali onda je organizator počeo da se predomišlja.

„Ne, ne, uložiti kontra-protest.“

„A protiv čega ja da protestujem? Pa, ja sam prekršio vaša pravila. I sad idem kući.“

„Ali napiši protest, možda će proći.“

„A šta da napišem?“

„Napiši da protestuješ.“

Neko mi je dodao parče papira i napisao sam: „*Protestujem protiv toga što ne smem da se takmičim u kvalifikacijama zbog kasnog prijavljivanja.*“

Predao sam papir – i protest je uspeo.

Pretpostavljao sam da je Ulf Karlson podneo žalbu

protiv mene. Treba samo da zna da sam više puta dobio pare za nastup na državnom prvenstvu, što je zabranjeno. To nije novac koji sam tražio i koji sam unapred znao da ću dobiti, već su jednostavno neki organizatori uvideli koliko više su zaradili zbog mog dolaska i koji su zbog toga želeli da mi zahvale.

Znam da mnogi na državno i druga prvenstva gledaju kao na nešto sveto, ali to sa mnom nije slučaj. Godinu dana pre nego što sam odustao o državnog prvenstva u Karlstadu, propustio sam i dvoransko prvenstvo Evrope u Holandiji jer je Frelunda baš u tom trenutku igrala važan hokejaški meč. EP u dvorani je uvek na kraju sezone, kad si već izmoren. To je prvenstvo od kog se ne dobija ni novac ni inspiracija, i dotad sam ga već triput osvajao. *Big deal.*

Glavešine u savezu su, naravno, bile ljute na mene zbog propuštanja prvenstva Švedske, ali to je i inače često bio slučaj. Folke Englund, Bernt Gren, Ulf Ekelund i Bengt Vesterberg – nisam se slagao ni sa kim od njih.

Razlog za svađu je zapravo uvek bio isti: Smatram da premalo ulažu u sportiste, a previše u same sebe. Očekuje se da se njima uvek nađeš, a zna se da oni od toga odlično zarađuju. Ipak, nikad nemaju sluha za tuđe predloge.

Nikada više nisam učestvovao na državnom prvenstvu.

...

Zahvaljujući SP-u 1987, OI 1988. i operaciji tetiva 1989. uspeo sam da odložim vojsku za nekoliko godina. Ali 19. novembra 1990. konačno je došlo vreme za to. Trebalo je da se javim u KA4 u Geteborgu i započnem služenje roka kao magacioner.

Nije vredelo što je moj lekar ranije te godine poslao uverenje u kom je napisao da sam i dalje u procesu dugotrajne rehabilitacije. Uverenje je završio rečenicom: „Smatra se da Sjeberg nije sposoban za služenje vojnog roka u toku sledeće godine.“

Kad sam dobio poziv, prva ideja mi je bila da odem, dobijem kaznu za nešto potpuno glupavo i vratim se kući. Neki moji drugovi su to radili. Mana je bila to što bi od toga nastao medijski cirkus za koji nisam imao snage.

Zato mi je ostala samo jedna mogućnost: da se preselim u inostranstvo. To sam i uradio.

Prvo sam hteo da se preselim u Monte Karlo. Tamo se, istina, nije plaćao nikakav porez, ali je život svejedno bio užasno skup. Iznajmljivanje garsonjere koštalo je i do 50 000 kruna mesečno. Pored toga, vlasti u Monte Karlu su zahtevale obavezno prisustvo određeni broj dana u godini. Ja sam na putu bio 200-250 dana godišnje, tako da nije bilo šanse da ispunim taj uslov. Zato sam se odlučio za Belgiju. Trebalo je samo da prvo završim jedan milionski posao.

...

U proleće 1990. čuo sam da postoji mogućnost za veliku dobit preko berzanskih poslova. Jedan moj drug je bio mešetar i on me je nagovorio.

„Možeš da zaradiš gomilu novca, Patriče. Ulog može da se udesetostuči za svega nekoliko nedelja. Hajde, naravno da treba da uložiš.“

„Dobro, ali počecu s malim ulogom.“

Dao sam mu ovlašćenje da trguje akcijama u moje ime, i on se postarao o svim praktičnim stranama. Podigao mi

je čekovni kredit u banci Skaraborgsbanken, a da nisam čak ni kročio u nju, a zatim je trebalo samo otpočeti ulaganje.

Primetio sam da je zapravo govorio istinu. Poslovi su išli izvanredno i kad je došlo vreme da se, pred odlazak u inostranstvo, svi moji računi u Švedskoj zatvore, vrednost na mom računu s hartijama od vrednosti povećala se na skoro 1,5 milion.

„Odlično si obavio posao“, rekao sam savetniku. „A sad zatvori račun.“

„Ne, jebote. Sad treba da počneš s velikim ulaganjem. Mnogo toga je aktuelno. Volvo i Reno se spajaju, može da se uzme mnogo para ako se dobro odigra.“

„Ne, fantastično si odradio posao, ali ja ću ovde stati. Hoću da mi zatvoriš račun.“

„Jesi li siguran? Nećeš još malo da ostaneš?“

„Ne, završavam odmah.“

„Dobro, sam si kriv.“

Zadovoljan što sam zaradio milion, a da prstom nisam mrdnuo, otputovao sam u inostranstvo na takmičenje. Kad sam se nekoliko nedelja kasnije vratio u Švedsku, poštansko sanduče mi je bilo puno kupoprodajnih računa. Oni su se slali svaki put kad bi se neka hartija od vrednosti kupila ili prodala, ali meni nije bilo jasno zašto mi i dalje stižu na kućnu adresu. Pa, račun je zatvoren.

Prelistao sam ih da vidim šta tačno imam na računu i tad sam spazio da na poslednjoj fakturi piše da sam u *minusu* 1,8 miliona. Ništa mi nije bilo jasno. Očajnički sam pokušao da pronađem druga koji je bio odgovoran za te poslove, ali nisam uspeo. Bio je otišao na odmor.

Pozvao sam banku i saznao da moj dragi mešetar uopšte nije zatvorio račun onda kad sam ga to zamolio, već je nastavio da obavlja rizične poslove s mojim novcem. Račun je blokiran tek nekoliko nedelja kasnije – ali ga nije blokirao on, već banka.

Spekulacije mog druga bile su veće nego što su pravila banke dozvoljavala. Zato mu je banka blokirala račun. Problem je bio samo u tome što banka nije istovremeno blokirala i druga tri računa za koje je posedovao ovlašćenje, između ostalog i moj. Oni su blokirani mnogo kasnije. Posledica svega toga bila je ta da sam banci Skaraborgsbanken najednom postao dužan 1,8 miliona kruna.

Naravno da je bilo glupo s moje strane da ne proverim da li je račun zaista zatvoren onog dana kad sam tražio da se zatvori. Ali verovao sam prijatelju. Prijatelju koji je, uprkos obećanju, nastavio da obavlja poslove koristeći moj novac.

Odmah sam shvatio da taj dug neću moći da izbegnem. Svojevoljno sam drugome dao punomoć da obavlja poslove u moje ime. Jebote, kako da se izvučem iz ovoga?

Još uvek nisam uspevao da stupim u kontakt s mojim mešetarskim prijateljem, pa sam mu zato našao oca u Geteborgu i objasnio mu šta se desilo. Otac je već znao.

„Nažalost, isto to je uradio i sa bratovim računom“, rekao mi je.

„Ali ovo je neprihvatljivo! I mora nekako da se reši“, odgovorio sam.

„Slažem se s tobom. Rešićemo.“

Sledeće nedelje smo se ponovo sreli, ali porodica je

dotad već kontaktirala jednog advokata i otac najednom više nije bio onako predusretljiv.

„Iz perspektive morala, moj sin je napravio grešku, ali pravno gledano ne vidimo zašto bi ovo bila njegova odgovornost, već svako mora da se nosi sa svojim problemima.“

„Šta? Ne samo da mi duguje 1,2 miliona koje je trebalo da imam kao prihod, nego sad ja moram da plaćam i njegove jebene dugove?“

„Žao mi je, ali tako je“, rekao je otac.

Ubrzo potom desilo se nešto krajnje neočekivano. Moj drug se vratio i suprotno svim očekivanjima, otplatio mi je skoro ceo dug banci. Sve osim 60 000 kruna. Ne pitajte me kako je došao do novca.

Osetio sam ogromno olakšanje što sam se rešio duga od 1,8 miliona, ali nisam hteo da platim ni preostalih 60 000 kruna. Delimično zato što sam i dalje bio ljut što me je prevario za milionsku dobit, a delimično zato što sam smatrao da je i banka napravila više ozbiljnih grešaka.

Prvo, saznao sam da je protiv zakona da banka pozajmljuje novac za spekulantske poslove, što je bio slučaj sa mnom. Drugo, trebalo je da mi blokiraju račun onog trenutka kad su blokirali i račun mog druga. Banka je znala da on ima punomoćje nad nekoliko drugih računa. Ako nije bio sposoban da raspolaže svojim novcem, nije trebalo da raspolaže ni tuđim. Treće, novac im se vratio gotovo istog časa. Pokušao sam to da objasnim jednom službeniku banke.

„Pogrešili ste, što je dovelo do toga da sam ja izgubio dva miliona kruna. Ipak, povratili ste skoro sve. Možete

da budete humani i precrtate i to što je ostalo.“

Ali banka to nije htela da uradi, a ja sam se tada, naravno, zainatio. Nije mi padalo na pamet da im platim. Umesto toga, ušao sam u proces protiv banke Skaraborgsbanken – koja je kasnije postala deo banke Gota, koja se potom spojila sa bankom Nurdbanken, koja se potom sjedinila s jednom finskom bankom i postala Merita-Nurdbanken, koja je kasnije dodatnim fuzijama i kupovinama postala Nurdea. Gotovo da sam se ponadao da se moj dug izgubio negde u ovom ringišpilu promene vlasnika. Ali nije. Proces protiv banke trajaće preko deset godina.

...

Prijavio sam se u Belgiji tačno mesec dana pre nego što je trebalo da se javim u KA4. Time je nestala mogućnost vojske da preduzme mere prisile. Za mene nije bilo služenja vojnog roka. Pobedio sam u ovoj borbi.

Mnogi Šveđani su se u ovom periodu preselili u Belgiju, budući da između Švedske i Belgije nije postojao ugovor o dvostrukom oporezivanju. A belgijske banke nisu krile svoje poslove. Smatrale su da su ih sve moguće sile vekovima pljačkale i zato su gajile ukorenjeno nepoverenje prema svemu što se moglo nazvati vlašću. Bilo je prilično čudno čuti nekog bankarskog službenika u Briselu kako otvoreno priča o crnim parama i tome kako je najbolje prevariti državu.

„Kao stranac, imate određene prednosti. Postaraćemo se da belgijska država ne vidi vaš novac. A švedska država to svakako neće moći.“

Našao sam stan u Ukleu, južno od Brisela. Zapravo sam mogao da se prijavim i na lažnu adresu, kao i mnogi drugi.

Postojala je jedna zgrada u kojoj je na papiru živelo 150 Šveđana. Ali ja sam odlučio da pogledam prave stanove i pao sam na jedan prelepi stan u odličnom kraju. Glup kao što jesam, iznajmio sam ga.

Zaista jesam planirao da neko vreme živim u Belgiji, ali to čisto praktično nije bilo izvodljivo. U Briselu zimi nema mogućnosti za dobar trening, pa sam zato najveći deo vremena provodio u južnoj Španiji. Već sam bio kupio kuću u Marbelji – a stan u Briselu je stajao prazan i koštao me 15 000 kruna mesečno. Pored toga, oko stana uvek ima praktičnih poslova, čak i ako ne živiš u njemu, a ja njih nisam obavljao. Svaki put kad bih došao u stan u ulici Avenida Mesidor 217, bio bi zatvoren, a pretplata na kablovsku televiziju istekla.

U Švedskoj sam u to vreme živio samo sporadično. Ponekad sam dolazio za vikend, a ponekad ostajao nedelju dana. Tada sam u nekoliko navrata boravio u mojoj staroj sobi kod Vilja. To zapravo nisam želeo, ali da sam, na primer, odsedao u hotelu ili iznajmljivao stan, poreske vlasti bi možda pomislile da sam previše povezan sa Švedskom i eventualno bi pokrenule istragu o tome gde zapravo živim.

Jedno veče – kad sam spavao kod Vilja – u stan sam doveo jednu devojk. Rano ujutru ona je otišla u kuhinju da nešto popije, ali se trkom vratila u sobu.

„U kuhinji je neki neprijatni muškarac koji mi je rekao nešto ružno, ali nisam ga baš razumela.“

Pomislio sam kako je sreća što ga nije razumela, jer kad sam nešto kasnije i sam ustao, na vratima mi je stajao papirić: *Ne prihvataj kurve u mom domu.*

Kad je devojk otišla, porazgovarao sam s Viljom.

„Prvo, ona nije kurva. Drugo, posle svih gadosti koje si ti meni radio, nemaš pravo ni da pisneš.“

Mislim da nijedan od tih argumenata nije uticao na Vilja. Što se tiče devojaka, one su u Viljevom svetu skoro sve bile kurve. A da je meni uradio nešto pogrešno nikako nije mogao da prihvati. Uporno je tvrdio da je ono što mi je radio bilo u vezi sa treningom. To je možda moglo da prođe kad sam imao deset ili dvanaest godina, ali ne i sad kad mi je bilo dvadeset šest. I besneo sam što i dalje peva istu pesmu. Stvarno je mislio da ću poverovati u to.

Bilo mi je sve teže da se družim s Viljom. Zbog onoga što mi je radio osećao sam se prljavo i iskorišćeno. Kad se jednom prilikom poveo razgovor o njegovom ponašanju, prodrao sam se:

„Jebote, ti si pedofil!“

Ali kao da sam pričao sa zidom. Nije shvatao šta hoću da kažem.

Oduvek sam mislio da posedujem uličnu inteligenciju. Nikad nisam trpeo sranja i oni koji bi pokušali da se zajebavaju sa mnom, to bi i osetili. Ali Viljo je uspeo da me izmanipuliše na način na koji to nikome drugome nije pošlo za rukom. Možda koristeći moju čežnju za očinskom figurom, za muškarcem na kog ću se ugledati.

Mislim da su Viljova dela kod mene ojačala jednu inače izraženu crtu: da preispitujem autoritete i moćnike.

Moja majka kaže da sam to nasledio od nje i to je verovatno delimično tačno, ali sve više mi je jasno da je Viljovo ponašanje glavni razlog za moju konstantnu buntovnost prema autoritetima, posebno onima koji poziciju moći koriste za ličnu dobit. Jer upravo to je ono

što je Viljo radio. Koristio je svoj položaj ne samo kao odrastao čovek, već i kao trener, idol i očinska figura, kako bi ostvario svoje bolesne želje.

Kritički odnos prema moćnicima verovatno je zdrav u normalnim dozama, ali u mom slučaju je često bio preteran. Nikada nisam birao bitke ni ratove, kretao sam u kontra-ofanzivu na širokom frontu, protiv svega i protiv svih.

Atmosfera je bila haotična dok smo ispred stadiona u Tokiju čekali prevoz do hotela. Horde vrištećih devojaka i momaka sa fotografijama i blokovima za autograme gurale su se oko nas. Potpisivao sam autograme s cigaretom u ustima. Kad je minibus došao i kad je trebalo da uđem u njega, bacio sam opušak na zemlju i zgazio ga. A onda se za njim bacilo dvadesetak ljudi. Dok smo odlazili, video sam jednog tinejdžera kako se izdiže iz mase s pikavcem u ruci i osmehom preko celog lica. Verovatno ga je uramio kad se vratio kući.

...

Japan je verovatno najčudnija zemlja u kojoj sam se takmičio. Često sam odlazio tamo zato što sam imao japanske sponzore – Asiks i Nipon Denso.

Razlog za tu histeriju verovatno je bila činjenica da me je Asiks u Japanu snažno reklamirao. Odatle sam uvek dobijao mnogo pisama obožavalaca. Drugi razlog je i taj što su na nas, evropske sportiste, gledali kao na neke nakaze. Izgledali smo im užasno čudno. Dešavalo se da stojim u liftu u nekom hotelu u Tokiju i da najednom uđe dvadeset Japanaca i počne da upire prstom u mene i slika. Od svih zemalja u kojima sam bio, Japan je jedina u kojoj je to prihvatljivo. Zamislite da neko tako nešto uradi nekom Japancu u Švedskoj – verovatno bi ga uhapsili zbog rasne diskriminacije.

Ali interesovanje za nas zapadnoevropske atletičare znalo je brzo i da se preokrene. Dešavalo se da narednog puta atmosfera bude potpuno drugačija. Da tribine budu potpuno prazne i da u vidokrugu nema ni jednog jedinog lovca na autograme. Isto je bilo i sa organizatorima. Nekada bi bili toliko željni da vas dovedu, da su bili

spremni da plate takoreći neograničene svote, a nekada se dešavalo da sam izabereš takmičenje jer se uklapalo u raspored, ali onda se ne bi osetio jednako dobrodošlim – iako na svetskim rang listama stojiš bolje nego onda kad su vrištali za tobom. Nikada nisam našao objašnjenje za to ponašanje.

Jedan miting u Jokohami početkom 1990. definitivno je spadao u nerasprodatu i negostoljubivu kategoriju. Kad sam pogledao startnu listu dan uoči takmičenja, zapanjio sam se. Nemoguće da je ovo tačno. Samo četiri skakača? Da, bilo je tačno. Bili smo tu ja, Nik Sonders sa Bermuda i dva Japanca za koje nikad nisam čuo. I u drugim disciplinama je bilo tako: mali broj velikih zvezda i svega četiri ili pet učesnika na startu.

Ništa mi nije bilo jasno. Zašto su toliko platili da bi me primamili da dođem na ovakvo takmičenje? Motivacija mi je nestala i to veče sam izašao u provod. Kasno sam večerao, popio mnogo sakea, a potom sam u sobu doveo devojku. Zaspao sam tek u pet ili šest ujutru.

Narednog dana sam bio izuzetno mamuran. Kad sam se spremio da pođem na stadion, istinski sam zažalio zbog jučerašnjeg opijanja.

Takmičenje je počinjalo popodne. Kad sam izašao na stazu, na tribinama jedva da je bilo ikoga. A nije bilo ni mnogo sportista. Celo takmičenje je izgledalo pomalo nadrealno.

Mamuran, prazne tribine i slaba konkurencija. Preduslovi za dobro skakanje bili su jadni.

Japanci su ispali već na 2,15. Sonders je pao nekoliko visina kasnije i ja sam tada postavio lestvicu na 2,35 – i preskočio. Stvarno sam se iznenadio. Delimično zato što

sam bio mamuran, a delimično i zato što nisam imao za šta da skačem. Obično je teško motivisati se za velike podvige pod takvim uslovima. Na sledećoj visini sam triput rušio i tako se takmičenje završilo. Nije trajalo ni pola sata.

Naravno, imao sam sreće da u tom stanju tako skačem. Otad se nikad više nisam takmičio mamuran. S druge strane, skakao sam na mitinzima na kojima se bar nalazio na 20 metara od zaletišta. Bilo je to za vreme zapadnonemačkih mitinga pod nazivom „Hochsprung mit Musik“ – skok uvis s muzikom.

U Zapadnoj Nemačkoj skok uvis je bio izuzetno popularan tokom osamdesetih, pa su nemački skakači bili posebne zvezde, gotovo poput rok-muzičara, što se na tim takmičenjima jasno i primećivalo. Ona su se uglavnom organizovala u malim rukometnim ili košarkaškim halama, sa odličnom savitljivošću poda, zbog čega smo skakali visoko čak i kad nismo bili raspoloženi.

Organizatori su često postavljali bar nasred tribina u kom bi publika pila pivo i pušila za vreme takmičenja. A budući da su hale bile male i ispunjene hiljadama gledalaca, dešavalo se da se spremam za skok, a da na dva metra od mene stoji grupa polupijanih Nemaca u oblaku dima.

Nije samo publika pila pivo. Što je takmičenje duže trajalo, to je više skakača odlazilo u bar. Odlazili su čim bi ispali iz trke. Zapalili bi cigaretu i uzeli hladno pivo, a di-džej bi se postarao da iz ogromnih zvučnika trešti disko muzika.

Dešavalo se da učestvujem na pet, šest takvih takmičenja u roku od dve nedelje. Bila su neverovatno

zabavna. U pauzama sam često ostajao u Nemačkoj i družio se s drugim skakačima. Taj stil života mnogo mi se sviđao.

Sedeo sam sa Arneom Jungkvistom, zamenikom predsednika Međunarodne asocijacije atletskih federacija i članom medicinskog komiteta MOK-a, na letu od Lozane do Monaka. Ako se dobro sećam, išli smo na neki miting. Poveo se razgovor o Havijeru Sotomajoru, koji je nedavno pre toga povisio svetski rekord u dvorani na 2,43. Jungkvist je iznenada rekao:

„Što se mene tiče, ti si i dalje svetski rekorder, jer Kubance ne možemo da testiramo kad hoćemo. Treba nam nekoliko nedelja da dobijemo vizu, a kad konačno stignemo na Kubu, oni više nisu tamo, nego su negde otišli. I onda moramo da ih tražimo, da ih lovimo. Ali znamo čime se bave i zato si ti, u mojim očima, i dalje svetski rekorder.“

Zanemeeo sam.

„Lepo od tebe što to kažeš“, rekao sam pomalo ironično. „Šta misliš, koliko gubim zbog toga što više nisam svetski rekorder?“

„Pa, dobro, ali s moralne strane treba da znaš da i dalje jesi.“

To me nije posebno utešilo.

„Užasno je što to kažeš. Čitav moj život se gradi oko ovoga. Ako si svetski rekorder, onda si svetski rekorder. Drugo mesto nije tako zanimljivo.“

...

Arne Jungkvist se zdušno borio protiv dopinga, zbog čega je dobio i zaslužene pohvale. Ali medicinski komiteti u okviru MOK-a i IAAF-a, u kojima je imao vodeću ulogu, posedovali su i gomilu podataka koje je trebalo da otkriju mnogo ranije. Jedan primer za to su zataškane

nepravilnosti na OI u Los Anđelesu. Svaki test na doping je samo brojčani kod, sve dok se ne javi pozitivan rezultat. Tada se kod proveriti i vidi se o kome se radi. Te šifre su čuvane u sefu hotelske sobe jednog od najviših funkcionera. Tokom OI u Los Anđelesu je očito bilo toliko pozitivnih testova da je jednog dana – kad se funkcioner vratio u sobu – sef nestao. Ali o tome niko nije ni zucnuo. Bilo bi zanimljivo čuti kako su glavešine rezonovale kad su odlučile da taj slučaj zataškaju.

Oni koji kritikuju anti-doping sistem tokom osamdesetih neosporno su u pravu. Tokom mojih prvih godina u seniorskoj konkurenciji, dešavalo se da dobijemo bonus, ako dođemo na test. Od organizatora je često zahtevano da obave određeni broj testova i umesto da jednostavno odaberu dvadeset takmičara, oni su učtivo pitali ko bi želeo da se testira.

Jednom me je u Nici jedna organizatorka pitala:

„Je l' možeš da dođeš na doping test?“

„Kako to misliš?“

„Možeš li da obaviš doping test? Dobićeš dodatnih 500 dolara ako ga uradiš. Upiši se ovde, ako hoćeš.“

Obavio sam test i nisam više razmišljao o tome. Ali kad sam posle takmičenja dobio honorar, zaista su dodali doping bonus od 500 dolara.

Ne može se tvrditi da je sigurnost prilikom uzimanja uzoraka bila posebno rigorozna. Ljudi su se šetali s bočicama za urin i bilo je veoma lako zameniti bočicu s nekim. U prostoriji je uvek bilo piva, zbog čega je doping kontrola često delovala kao lep završetak takmičenja. Ponekad bismo tamo ostali i duže, kako bismo popili što

je moguće više i pričali jedni s drugima. Problem je bio u tome što je broj kontrolora bio ograničen, pa ako nemaš sreće i završiš na kraju reda, pivo već nestane.

Organizatori bi nam ponekad rekli da tog dana neće biti doping kontrole. Meni je to bilo gotovo uvredljivo. Kao da bi trebalo da budemo zahvalni što neće biti testova.

Ali aktivnosti doping policije su i tokom devedesetih sprovedene na pomalo čudan način. Kad je švedska atomska reprezentacija bila u trening-kampu u Južnoj Africi, kontrolori su stalno dolazili u posetu. Jednog dana su mi dva lekara, koja su govorila engleski, pokucala na vrata i pitala me:

„Izvinite, znate li da li u ovom hotelu ima švedskih i norveških atletičara?“

„Da, čuo sam da je veoma živo nešto dalje niz hodnik, pa proverite tamo“, odgovorio sam.

Gledao sam za njima dok su odlazili. Toliko su bili neupućeni da nisu prepoznali ni najpoznatijeg švedskog atletičara. Verovatno su se dobrovoljno prijavili za taj zadatak kako bi porodicu odveli na besplatno letovanje.

Nekoliko dana kasnije ista dva kontrolora su došla na teren, ali ni tada me nisu izabrali. Skoro da sam se iznervirao. Zar nisam čak ni vredan testiranja?

Još jedna dilema tokom osamdesetih bila je i ta da su lekari iz velikog broja zemalja članovi međunarodne anti-doping komisije. Problem je bio u tome što je, na primer, bugarski lekar istovremeno bio i lekar bugarske reprezentacije u dizanju tegova. Lekari su se svake godine okupljali kako bi prošli kroz listu nedozvoljenih

sredstava i razgovarali o tome koje preparate bi trebalo dodati na listu, a koje bi mogli dodati naredne godine. I onda svako razume da je bugarski lekar radio sve što je mogao kako bi odložio uvođenje nekog preparata te godine – a uz to koristio i sve informacije kako bi sportistima rekao koja sredstva nisu rizična, a s kojima odmah mora da se prestane. Mnogi istočnoevropski sportisti su se verovatno tako izvukli.

U Švedskoj je bilo drugačije i oni koji nas optužuju za doping, verovatno bi trebalo malo više da se informišu. Mi nismo imali nikakvu sportsku kliniku niti neki organizovani aparat usmeren na elitni sport. Gospode bože, pa ovde je ogroman skandal ako sportista kod lekara uđe preko reda. Mnogi sportisti su morali da čekaju na operacije. Zato sam se ja od devetnaeste godine uvek operisao privatno i plaćao za to sopstvenim novcem.

Pored toga, nije bilo nijednog švedskog lekara koji je mogao da vam prepíše tretman hormonima, kao što ih nema ni danas. Delimično zbog lekarske etike koja to zabranjuje, a delimično zbog toga što nam je kontrola potpuno drugačija od istočnoevropske. Šveđani koji su hteli da koriste hormone, morali su da idu na crno tržište. Ali onda su ih lako i hvatali. Kako zbog toga što ne bi znali šta su tačno dobili, tako i zbog toga što nije bilo stručnjaka koji bi ih obavestio o tome koliko se nešto zadržava u telu.

Ali najvažnije od svega bilo je to što prevara jednostavno nije postojala u našem svetu. Važnost pravde i čiste igre uklesana nam je još od malih nogu. Svi misle da su osamdesete bile godine velikih prevara,

ali to je potpuno netačno. Atletičari su se mnogo više dopingovali tokom šezdesetih i sedamdesetih. Jedno istraživanje sa OI u Minhenu 1972. pokazalo je da je 61 procenat ispitanih atletičara uzimao hormone do šest meseci pre igara. A to su bili dobrovoljni odgovori. Oni koji su hteli da lažu – mogli su. Ipak šezdeset posto sportista je odgovorilo da se dopingovalo. To je svakako ogroman broj.

Posle ovakvih članaka na neko vreme mi je bilo dosta švedskih novina. Povređeno stopalo mi nije izdržalo tokom celog SP-a u Tokiju i zato sam morao da prekinem takmičenje i završim na sedmom mestu. Ali zašto bi to značilo da nikada više neću moći da skačem? Dođavola, pa imao sam samo dvadeset šest godina. Koju osnovu su imali da tvrde da sam završio kao skakač uvis? Nagađali su iz svojih kancelarija, nemajući pojma ni o čemu – ni o sportu, ni o sportisti kog su upravo otpisali. Kako li su se samo osećali godinu dana kasnije, kad sam prvo osvojio zlato na EP-u u dvorani u Đenovi sa 2,38, a potom i srebro na OI u Barseloni? Ja sam se osećao odlično.

Kao i obično, u prvi mah sam bio besan što sam propustio još jednu šansu da osvojim zlato na OI, ali iz ove perspektive mogu da kažem da sam imao sreće što sam osvojio i srebro. Mogao sam da završim i kao peti. Takmičenje u Barseloni bilo je veoma čudno. Nas petorica smo preskočili 2,34. A onda kao da smo se svi istovremeno izduvali. Rušili smo jedan za drugim.

Imao sam ogromnu priliku da osvojim zlato kad je Sotomajor oborio lestvicu u prvom pokušaju na 2,37. Da sam tad preskočio, pobedio bih. Ali tog dana nisam imao kapaciteta da skačem više od toga. Osećao sam se potpuno prazno. Obesnaženo. A to kažu i svi s kojima sam posle razgovarao. Čak je i Sotomajor rekao da tog dana nije mogao više da skače.

Dok sam stajao na pobedničkom postolju pomislio sam kako bih drage volje zamenio sve olimpijske medalje za jednu zlatnu. Zlato na OI je nešto najveće što se može osvojiti. Ali kad to kažem, ljudi odmah pomisle kako mi je zlato sa OI vrednije od svetskog rekorda. A nije. Ako

pitajte hiljadu sportista da li bi više voleli da imaju zlatnu olimpijsku medalju ili svetski rekord, ogromna većina bi odgovorila svetski rekord. U skoku uvis je najvažnije obarati rekorde, skakati što više. I nema nikakve protivrečnosti u posmatranju zlatne olimpijske medalje kao nečeg najlepšeg što se može osvojiti.

Danas, kad karijeru posmatram sa distance, nisam toliko siguran da bih zamenio svoje tri olimpijske medalje za jednu zlatnu. Pre nekoliko godina sam bio pozvan kao počasni gost na jedno atletsko takmičenje u Srbiji. Na konferenciji za štampu uoči mitinga, jedan srpski sportski novinar imao je dugačko izlaganje o tome koliko je velika stvar osvojiti medalju na tri olimpijade. Kao i obično, odgovorio sam:

„Često sam razmišljao o tome kako bih ih rado zamenio za jednu zlatnu.“

On gotovo da se uzбудio.

„Ne razumeš, Patriče. Imaš medalje sa tri olimpijade. Zar ne shvataš koliko je to velika stvar?“

Zbog toga sam preispitao svoj dotadašnji stav. Danas sam veoma ponosan na to što sam osvojio medalje na tri uzastopne olimpijade.

...

Ostao sam u Barseloni nekoliko dana posle takmičenja i uselio se u švedski kamp u olimpijskom selu. Nas sedmoro, osmoro živelo je u jednom velikom stanu i bilo nam je fenomenalno.

Noć uoči kvalifikacija za finale u bacanju kladiva, u kojima je učestvovao Ture Gustavson, dvojica najpoznatijih švedskih sportista nekoliko puta su nam

pokucala na vrata. Bili su poprilično pod gasom i hteli su da vide jednu sportistkinju. Morao sam svaki put da otrčim do vrata kako bih toj teturavoj gospodi objasnio da bacač kladiva spava i da ne smemo da ga uznemiravamo jer se sutra takmiči u kvalifikacijama.

„Ako ne prestanete da dolazite i raspitujete se o njoj, on će se sigurno naljutiti. Uz to, u sobi mu je i kladivo.“

U olimpijskom selu alkohol je bio zabranjen, ali izvan njega su se nalazila sva sponzorska sela. Tamo su sponzori doslovno vikali za poznatim sportistima – i tamo je alkohol bio besplatan. Posledica toga bilo je to da su svake večeri dolazili sportisti i sportistkinje koji su završili s takmičenjem i koji su bili poprilično pijani. Neki su možda uspevali i da prošvercuju alkohol.

Svi iz švedske ekipe živeli su u istom ulazu, što znači da su oni kojima je bio potreban mir svakako bili pod uticajem onih koji su imali potrebu da se konačno opuste.

Ja sam se s dva gospodina raspoložena za zabavu sreo i ranije te večeri i zajedno smo došli kući, budući da smo stanovali u istom ulazu. Kad smo stigli do zgrade, ja sam hteo da odem u krevet, ali njih dvojica su htela da nastave s provodom. Tada sam im objasnio da nije moguće praviti žurku u našem stanu jer jedan sportista sutra mora da se takmiči. Ali to ih nije pokolebalo. Bili su pod isuviše velikim uticajem alkohola da bi shvatili ozbiljnost.

Kad su nam treći put pokucali na vrata, Ture se probudio. I stvarno se razbesneo. Ova dvojica su pobešla – i više se nisu vraćala.

...

I ja sam bio umešan u neke bučne žurke na velikim takmičenjima. Jedan incident se dogodio na dvoranskom EP-u u Lijevenu u Francuskoj 1987. Svi sportisti su bili u istom hotelu. Mi, koji smo rano bili na programu, u subotu smo napravili žurku, uprkos tome što je i u nedelju bilo takmičenja. Lumpovao sam sa grupom Poljaka i Rusa i nekoliko Španaca. Pila se čista vodka i gledali su te kao slabića ako bi hteo da je razblažiš. Mene nije bilo briga. Morao sam da je razvodnim koka-kolom, pa sam otišao do drugog kraja hodnika i ubacio nekoliko kovanica u automat. Pritisnuo sam dugme za koka-kolu, ali ništa se nije desilo. Ubacio sam još kovanica i ponovo pritisnuo. Ništa se nije desilo. Vratio sam se u sobu i zamolio dva španska skakača za pomoć. Pošli su sa mnom i počeli smo da drmusamo automat najjače što smo mogli. Ništa se nije desilo. Činilo se da je nemoguće odvaliti vrata – glomazna metalna ručka bila je zaključana katancem. A onda smo spazili požarne merdevine koje su visile na zidu. I mislim da smo sva trojica došla na istu ideju.

„Hoćemo?“ pitao sam.

„Hoćemo“, odgovorili su Španci.

Razvukli smo merdevine na dužinu od dva metra. Onda smo jedan kraj zaglavili ispod kvake i počeli da guramo.

„Čvrsto ih držite“, rekao sam.

Utom su se otvorila vrata susedne sobe i Španci su pobjegli. Ali ja sam se upravo bio zaletio i u trenutku kad su Španci nestali, vrata automata su se razvalila i konzerve pića su poispadale na pod.

Meni je to bilo veoma zabavno sve dok nisam pogledao ka vratima koja su se otvorila i uhvatio besni

pogled ruske skakačice Tamare Bikove. Ona se takmičila narednog dana, a sada je bilo tri ujutru.

„Patrick Schoberg, you are a very good highjumper, but you are a very, very bad boy.“

Pa je zalupila vrata, a ja sam ostao da stojim sa iskrivljenim merdevinama u ruci i morem konzervi koka-kole oko nogu.

O, ne, uzdahnuo sam. Ovo i nije bilo tako pametno. Ali strah mi nije bio toliki da se ne vratim u sobu Poljaka sa mukotrпно stečenom konzervom koka-kole u ruci.

„Okej, automat sa sokovima je otvoren. Ali pokušajte da ne preterujete. Ne uzimajte previše i kad se žurka završi, moramo da bacimo konzerve.“

Svi su klimnuli glavom.

Mislio sam da se neće primetiti ako nestane samo nekoliko konzervi, ali žurka je trajala celu noć i kad sam konačno krenuo u svoju sobu, konzervi skoro da više nije bilo. Pod u sobi Poljaka, s druge strane, bio je prepun praznih limenki, a pored toga, ukrali su i pare iz automata.

„Mogli biste da bacite ove konzerve kad završite žurku“, rekao sam. „Neće izgledati dobro ako je automat razvaljen, a sve konzerve ovde.“

„Naravno, naravno“, odgovorili su Poljaci otvarajući još jednu flašu vodke.

Kad sam sledećeg prepodneva sišao na recepciju, raširila se glasina da sam ja rasturio automat.

„Tako se ne ponaša“, rekao mi je Ulf Ekelund, generalni sekretar Atletskog saveza Švedske. „Ja sam, naravno, morao da platim ceo račun.“

Kasnije sam čuo da račun uopšte nije platio Ulf Ekelund, već jedan poljski menadžer. Ko je na kraju hotelu nadoknadio štetu nikad nisam saznao.

Kokain sam prvi put probao ujesen 1992. Bio sam na žurci u Marbelji i koka se šmrkala svuda unaokolo. Bio sam pijan od piva i viskija, i pomislio sam da jednom moram da vidim zašto svi govore da je kokain toliko dobar. Zato sam ušmrknuo jednu crtu i osetio... ništa. Nisam primetio nikakav efekat. Ali to ne znači da droga nije uticala na mene. I sâm sam video kako kokain utiče na ljude. Jedan moj drug je jednom prilikom uzeo kokain u Marbelji i narednog dana je, baš kao i ja, tvrdio da nije osetio nikakav efekat.

„Nisi, a? Jesi li onda zato tri sata za šankom pričao sa svima živima i plaćao šampanjac ljudima koje ne poznaješ, ti koji si inače tako stidljiv?“, pitao sam.

...

I zašto sam ga onda uzeo ponovo, ako prvi put nisam osetio ništa?

Sve zavisi od okruženja u kom se nalaziš. Ako si negde gde nemaš pristup kokainu, onda se neće desiti ništa. Ali ako si negde gde je pristup neograničen, gde se čini da svi imaju kokain u džepu – onda je šansa velika da ćeš probati ponovo. Odnosno, ako si pijan. Što sam ja uvek bio. I tako to počinje. Nikome se ni pušenje ni žvakanje burmuta ne sviđa prvi put.

Ipak, kokain mi nikad nije bio redovna navika. Najčešće sam ga uzimao kad sam bio povređen, kad nisam imao toliku želju da treniram. Tih godina stimulansi centralnog nervnog sistema, kao što je kokain, nisu bili zabranjeni tokom treninga. Ali ako bi na takmičenju imao tragove kokaina u telu, dobio bi tromesečnu zabranu. A to niko nije želeo.

Kad sam intenzivno trenirao i pripremao se za velika

takmičenja, nisam uzimao ništa. Ubeđivao sam sebe da sam pravi profesionalac, ali kad se danas osvrnem na svoju karijeru, rekao bih da sam pre bio pravi neprofesionalac. Nemoguće je spojiti periodično divlji život sa elitnim sportom.

Kad sam se spremao za novu sezonu ili za neko veliko takmičenje, uvek sam davao sto posto. Ali kad sam bio povređen i kad nisam imao isti trenažni proces, iste odgovornosti, isti broj putovanja i kad sam imao znatno manje ispunjen kalendar, onda bi lumpovanje preuzelo primat. A u tim situacijama Marbelja za mene nije bila dobro mesto.

Isto je i sa alkoholom. Znam da mi tokom pijanstva može biti izuzetno dobro, ali znam i kako će mi biti narednog dana. Mamurluk zna da mi potraje i nekoliko dana i tad se često zatvorim u zamačeni stan. Iz tog razloga mi je teško da razumem one koji piju toliko – i toliko često – da postanu alkoholičari. Ja nikad ne bih mogao da počnem dan novim pićem. Nikada.

Kokain nikad nisam uzeo u treznom stanju. Tada me nije privlačio. Uvek sam ga uzimao kad sam bio u provodu. Nikad nisam shvatao one koji kokain uzimaju na poslu, o čemu se ponekad sluša. Od njega postaneš skroz usplahiren – kao kad bi popio pedeset šolja kafe. Zamislite da u tom stanju odete na neki sastanak ili da vozite automobil.

Ponekad čujem da pokušavam da živim kao rok-zvezda, s brzim automobilima i kokainom. Ali taj mit mogu odmah da odbacim. Da sam hteo da živim kao moji idoli, počeo bih sa heroinom. Njega je uzimao Džoni Tanders iz *Njujork dolsa*.

Ne, zapravo mi je u glavi bila uklesana upozoravajuća slika švedske borbe protiv droge. I mislim da je to bio razlog zašto sam odbijao crte kad su mi prvi put bile ponuđene. Kokain mi nikad nije bio na listi kul stvari koje sam morao da probam. Ali tokom devedesetih bilo je primetno da je kokain dostupan na znatno više mesta i okruženja nego ranije. Koke je najednom bilo i u Geteborgu i u Stokholmu jednako kao i u Marbelji ili Njujorku. U jednom periodu kokain je bio sastavni deo provoda. I to je bilo to. Ipak, ja nisam od onih koji misle da drogu treba legalizovati. To mnogima možda zvuči čudno, ali ja smatram da je dobro što je ona zabranjena. Ali gledano iz te perspektive, možda bi trebalo zabraniti i mnogo toga drugog. Na primer, alkohol je mnogima prouzrokovao ogromne probleme.

Crni honorari u atletici veoma brzo su postali beli. Razlog za to je činjenica da je više evropskih zemalja uvelo umetnički porez. Neko takmičenje je uhvaćeno u isplati na crno i među organizatorima se proširio nemir. I tako su odjednom počeli da nam odbijaju između 18 i 25 posto na svaki honorar. To je, naravno, imalo velikog odjeka među nama sportistima. Jer ako ćemo da plaćamo porez, onda honorari moraju prilično da se povećaju. Inače bi se radilo o smanjenju plate.

Neki organizatori su to rešili tako što su na papiru više plaćali Kenijcima (koji zapravo nisu dobili nikakvo povećanje), budući da oni to u svojoj zemlji nisu morali da pravdaju. Kenijci su, naravno, odlični trkači, ali ako se neko nekad upitao zašto se iznenada pojavilo toliko njih, mislim da bi odgovor delimično mogao da nađe i u tome.

Budući da su prihodi sad postali legalni, novinari i poreske vlasti počeli su nama sportistima da postavljaju pitanja.

„Ako si na ovom takmičenju zaradio 10 000 dolara, šta si onda uradio sa svim ostalim parama, sa drugih takmičenja? Jesi li ih prijavio?“

Najednom mi je bilo mnogo drago što ne živim u Švedskoj, jer bi mi onda poreske vlasti odmah pokucale na vrata. Ali čak i moja zvanična domovina Belgija postala je teža za život. Tokom 1993. trebalo je na snagu da stupi dogovor o dvostrukom oporezivanju između Belgije i Švedske što bi švedskim vlastima omogućilo bolji uvid u poslove Šveđana nastanjenih u inostranstvu. To je za mene bilo loše, jer su švedske vlasti već bile počele da mi prave probleme.

Godinu dana pre toga dobio sam pismo od poreskih

vlasti. U njemu je pisalo da sam dobio dodatak na porez za godinu 1991, ali bilo mi je teško da razumem sumu. Morao sam da pročitam nekoliko puta i gotovo da prebrojim nule pre nego što sam konačno postao svestan svote: 680 000 kruna.

Šta je ovo? Nastavio sam da čitam. Očigledno se radilo o berzanskim poslovima iz 1990, ali mi svejedno i dalje nije bilo jasno. Revizor mi je objasnio da prihod može da se prebije rashodom i ako je rashod veći od prihoda, to ne moraš ni da navodiš na poreskoj prijavi.

Ali sad je odjednom pisalo da ne mogu da otpišem prihod preko rashoda. Jer sam očigledno trgovao različitim hartijama, izdatim i stečenim. I poreske vlasti su smatrale da je trebalo da prijavim prihod u jednom slučaju, iako se ukupna trgovina završila katastrofalnim rashodom.

Meni je to delovalo potpuno nenormalno. Zašto bih plaćao porez na novac koji ne postoji, koji je stajao na računu koji nikad nisam ni pipnuo?

U šta sam se samo uvalio. Da je taj jebeni mešetar samo uradio ono što sam mu rekao, uzeo bih svoj milionski dobitak i na njega platio porez pre nego što sam otišao iz zemlje. A sad sam, dakle, morao da platim 680 000, i to za ogromni dug. To nisam hteo. Naravno, uložio sam žalbu na odluku.

...

Kako bih se još malo odaljio od švedskih poreskih vlasti, napustio sam Belgiju i prijavio se na Kipar. Ali da bih dobio kiparsku dozvolu boravka, morao sam da otvorim i bankovni račun. Zato sam otišao u jednu banku u Larnaki, otvorio račun i na njega stavio nekoliko hiljada

dolara. Ne sećam se tačno koliko, jer sam u banci dobio užasan napad migrene.

Još od adolescencije imam konstantne napade migrene. Uvek sam se brinuo da ću dobiti jak napad tokom nekog takmičenja. Ponekad bi ta uznemirenost dovela do toga da ne mogu da razmišljam ni o čemu drugom. Poput kompulzivnih misli. Ipak, migrenu sam na takmičenju dobio samo jednom, na „Bisletu“. Morao sam da izađem sa terena, vratim se u hotel, popijem lek i legnem da spavam.

Glavobolja u banci bila je toliko snažna da sam morao da prekinem sastanak, odem do najbliže apoteke i kupim lek protiv migrene. Posle sam se vratio u banku i dok mi je glava pucala, potpisao sam sva dokumenta. Sve sam odradio najbrže što sam mogao i vratio se u hotel, ugasio svetlo, navukao zavese i uvukao se u krevet.

Kad sam dobio dozvolu boravka, našao sam stan u kompleksu „Sanbeg kort“. Poseta banci mi je s vremenom nestala iz sećanja, a knjižicu i ostala dokumenta sam izgubio. Kad sam se pre nekoliko godina setio da na Kipru imam neke pare, shvatio sam da nemam pojma u kojoj banci sam bio, niti kako se ulica zvala. Još uvek se ne sećam. Ali negde u Larnaki imam račun u banci. Da im bankovni sistem funkcioniše kao u Švedskoj, gde postoji samo nekoliko banaka, mogao bih, naravno, da obiđem sve i pitam da li kod njih imam račun. Ali na Kipru postoji beskonačno mnogo banaka. Ostaje mi samo da se nadam da je kamata bila dobra i da ću se jednog dana setiti i početi potragu.

...

Moje stalno boravište nije bio Kipar već Marbelja.

Odlučio sam da se prijavim na Kipru iz jednostavnog razloga što je poreski bilo isplativije. Ali i u Marbelji sam se bio osigurao. Kuća mi je, kao i većina drugih dole, bila registrovana na jedno gibraltarsko preduzeće, tako da sam je formalno samo iznajmljivao. Kuća se zvala „Kasa Sahama“ i bila je u vlasništvu preduzeća „Sahama Ltd“ sa Gibraltara.

I moj španski račun je bio dobro zaštićen od uvida. Bankarski službenik mi je rekao:

„Ako švedske vlasti budu želele pristup tvojim parama ovde, moraće da idu preko suda u Madridu. Ako sudija, suprotno svim očekivanjima, odluči da otvori slučaj, moraće da ga pošalje drugom sudiji u Malagi. Onda taj sudija mora da poželi da otvori slučaj, što se nikad neće desiti, a ako bi slučajno to i uradio, proces bi trajao nekoliko godina. A u tom slučaju ćemo mi saznati za to i ti ćeš unapred podići novac i premestiti ga negde drugde.“

Mart 1993.

„Ne idem u Toronto. Ne mogu“, rekao sam Vilju.

„Ma, možeš“, rekao je Viljo.

„Ne mogu. Nemam šta tamo da tražim. Osećam se bezvredno i tehnički i fizički.“

Nisam preterivao. Skakanje mi je bilo i teško i nemo. Kao da sam jeo šljunak i da imam sto pedeset kila. Upravo sam bio na jednom takmičenju u Čikagu i skakao sam bedno. Istina, skočio sam 2,31, ali sami skokovi nisu bili dobri. A sad je ostalo samo nedelju dana do dvoranskog SP-a u Torontu. Nisam imao šta tamo da tražim. Možda više uopšte nisam imao šta da tražim u velikim halama. Ozbiljno sam počeo da sumnjam u to da ću ponovo moći da se takmičim protiv najboljih skakača. Možda je moje vreme u svetskom vrhu prošlo.

Ali Viljo je bio uporan i na kraju je uspeo da me nagovori. I bio je u pravu. U finalu sam skočio 2,39, bio blizu 2,41 i osvojio sam srebro. (2,39 je, inače, bila najviša visina koju je neko na prvenstvu preskočio, a da nije pobedio. Pobedio je Sotomajor sa 2,41.)

Kako je moguće da je tako dobro prošlo? Ne mogu to da objasnim. Ništa nije ukazivalo na to da će se sve tako brzo okrenuti, ali upravo to se desilo. Baš to je draž, pa čak i misterija sporta. Treniraš krajnje naučno i trudiš se da tempiraš formu za pravi trenutak, a onda iznenada skočiš fantastično kad to najmanje očekuješ. Ili – što je manje zabavno – skočiš baš loše, iako si imao osećaj da će se sve uklopiti.

Ponekad olakšava ako skačeš u dvorani zato što staza može da bude savitljiva. Ali u Torontu je gumeni pod bio

postavljen direktno na beton. Pod je bio tvrd kao kamen, bez ikakve odskočnosti. Takve tvrde podloge su mi odgovarale, ali je i telo plaćalo danak, posebno ako imate tako snažan odraz kao ja.

Ponekad se forma okrene i na samom takmičenju. Najčešće na pogrešnu stranu. Možeš da se osećaš odlično na zagrevanju i na nižim visinama, a da ti na kraju ipak sve propadne. Ali može da bude i obratno. Dešavalo se i da su mi prvi skokovi – na 2,15 i 2,20 – bili zaista loši. A onda napravim jedan dobar skok i to je dovoljno da se mozak i telo sinhronizuju.

EP u Štutgartu 1986. bilo je jedno takvo takmičenje. Ili tačnije: moglo je da bude.

Tokom takmičenja sam skakao loše, ali u poslednjem pokušaju na 2,28 skočio sam odlično. Imao sam osećaj da sam 15 centimetara iznad lestvice – i da je ostala na mestu, takmičenje bi se drugačije razvilo. Ali dotakao sam je listom (ili petom?) i ona je pala.

Izenadio sam se i razbesneo jer sam mislio da dodir nije bio dovoljno snažan da bi lestvica pala. Pored toga, pala je na pogrešnu stranu. Kad sam rušio, lestvica mi je uvek padala na dušek, ali ovog puta pala je na drugu stranu. Dugo sam mislio da je zbog vetra pala tako čudno, ali na usporenom snimku se vidi da dušek udara u postolje i da lestvica pada od tog udarca.

Dušek ne sme da stoji toliko blizu postolja da se tako nešto desi i zadatak je organizatora da se postara da je razdaljina propisna. Dešavalo se zapravo da se skok prizna uprkos tome što je lestvica pala, ako organizatori vide da je dušek udario postolje. Ali ovog puta niko to nije video.

Takvi neočekivani skokovi su, međutim, za mene bili retkost. Najčešće sam bio prilično predvidiv. Ako je bilo sranje na početku, sranje je bilo i na kraju.

...

Posle SP-a u Torontu moj menadžer, Danijel Vesfelt, i ja otišli smo na spontani odmor u Majami. Planirali smo da provodimo dane na plaži, ali vreme je bilo loše, pa smo umesto toga cele nedelje pili.

Jedno veče je Vesfelt umislio da su u našem hotelu i Džipsi kings, samo zato što je u lobiju video neke gitariste koji su pričali španski. U tom delu Floride ima mnogo gitarista koji govore španski, ali Vesfelt je bio ubeđen i zato ih je – iako uopšte nisu bili Džipsi kings – pozvao na piće u baru.

Kasnije te noći otišli smo u jedan popularan noćni klub u Saut biču. Ispred je bio dugačak red i bilo je teško ući i kad smo konačno ušli, imali smo tu nesreću da nabasamo na jednog napornog tipa koji se zvao Rik, a koga smo mi ubrzo preimenovali u Rick the dick. Bio je to jedan hvalisavi idiot koji je tvrdio da sve zna i nas dvojica smo pokušali da smislimo kako da mu začepimo gubicu. Vesfelt je utom ugledao bivšu košarkašku zvezdu, Vilta Čemberlena, koga mnogi smatraju jednim od najboljih košarkaša u istoriji NBA lige. Čemberlen je sedeo za stolom sa čitavom svojom pratnjom i okružen velikim brojem lepih devojaka (što je i odgovaralo čoveku koji je tvrdio da je spavao s 20 000 devojaka). Danijel Vesfelt je upoznao Čemberlena nekoliko godina ranije u Los Anđelesu i hteo je da odemo da se pozdravimo s njim.

„Ne, jebote“, rekao sam, pošto ni sam to nisam voleo.

Ali Vesfelt je već bio odlučio. Okrenuo se Riku i rekao:

„Poznajem Viltu Čemberlena.“

„Ma, daj“; rekao je Rik i odmahnuo glavom.

Ali Vesfelt je prišao stolu košarkaške legende, predstavio se i rekao da je s njim jedan od najboljih atletičara na svetu.

„Patrik Sjeberg?“ rekao je Čemberlen i nekoliko sekundi kasnije Vesfelt i ja smo bili okruženi Čemberlenovim društvom. Pozvao nas je da sednemo za njegov sto, za kojim je sedeo s tri devojke i najednom je upitao:

„Koju hoćeš?“

„Hvala, ne treba“, odgovorio sam.

Pre nego što je otišao, Čemberlen nam je dao broj telefona u Los Anđelesu. I od potpunih neznanaca, koje jedva da su i usluživali za šankom, odjednom su počeli da nam daju besplatna pića, a dobili smo i nekoliko obožavateljki. I kad smo se narednog dana vratili u klub, pustili su nas preko reda kao VIP-goste.

Posle Majamija usledila su tri potpuno luda dana u Las Vegasu, tokom kojih jedva da smo znali šta je dan, a šta noć. Tokom tih dana desile su se potpuno sumanute stvari, ali kao što se kaže: „What happens in Vegas, stays in Vegas“.

Iz Vegasa smo odleteli u Irvajn u Kaliforniji, gde je trebalo da dve nedelje treniram sa švedskom atletskom reprezentacijom.

Počeo sam tako što sam spavao dvadeset četiri sata. Kad sam se probudio, setio sam se da sam zamolio Vilja da mi svu opremu za trening vrati u Švedsku, pa sam pozvao lokalnu ispostavu Asiksa i zamolio ih da mi pošalju „emergency kit“. Na prvom treningu sam bio

užasno mamuran i nemotivisan. Narednog dana sam odradio još jedan trening i tad mi je bilo dosta, pa sam se vratio kući.

...

Operacija može da ti dâ podsticaj. Ja sam ga dobio posle operacije petnih tetiva 1989. Ušao sam u tešku fazu rehabilitacije i osetio ogromnu želju za revanšom i veliku energiju.

Ali posle toga sam još mnogo puta morao da se operišem. Drugi put mi je takođe bilo lako da se vratim. U sedam ujutru sam imao trening sa prslukom za aerobik u vodi, potom su sledile specijalne vežbe na klinici, a na kraju i trening u teretani. To mi je postala rutina koja me je veoma motivisala. Pored toga, imao sam sreću da su mi fizioterapeuti na klinici bili izuzetno dobri.

Treći put su mi fizioterapeutske vežbe delovale više kao teret nego kao podstrek, a četvrti put sam već počeo da uzdišem na program za trening. Peti put sam već počeo da se ljutim. Rehabilitacija oduzima toliko snage i energije koje sam želeo da iskoristim za nešto drugo. Bio sam navikao da radim čučnjeve sa 320 kila na leđima. A sad sam morao da radim vežbe s gumom kao neka domaćica.

Kad se jave takve misli, lako je početi sa zabušavanjem. Sa preskakanjem treninga. Sa otaljavanjem. A onda rezultat ne bude dobar.

Kad sam istegao tetivu na zagrevanju za kvalifikacije SP-a u Štutgartu u avgustu 1993, propustio sam celu 1994, i praktično celu dvoransku sezonu 1995. Rehabilitacija nije morala toliko dugo da traje. Ali kad je tetiva pukla osetio sam se kao da mi je neko u nozi rascepao moka

peškir. Taj osećaj mi se toliko urezao u sećanje da mi je bilo teško da verujem fizioterapeutima. Govorili su mi kada je vreme da se krene dalje, kada mogu da povećam opterećenje, da ubacim nove vežbe. Ali ja sam to odlagao. Zato mi je rehabilitacija toliko trajala. Pored toga, posle povrede sam u Geteborgu istinski lumpovao. Pio mnogo alkohola, uzimao i nešto kokaina.

...

S vremena na vreme pojavljuju se izveštaji o tome koliko Šveđani zloupotrebljavaju lekove i tada se uvek govori o voltarenu. To me nikad ne šokira. Voltaren i druge tablete protiv bolova standardni su deo ishrane sportista.

Operisao sam se pet puta u roku od četiri godine i mnogo godina sam konstantno osećao bol kad sam trenirao i skakao. Mnogi misle da sam povrede zadobio skaćući. Ali nije tako. Mnogo sam trenirao, ali sam retko skakao. Tokom tehničkih treninga, dešavalo se da skačem uvis dvaput nedeljno, ali jedan od njih bi, recimo, bio skok s pola zaleta, kako bi se ispolirali određeni detalji.

Ipak, skok uvis je uvek bio deo treninga. Viljova filozofija, koju je pozajmio od nemačko-jugoslovenskog trenera Dragana Tančića, zasnivala se na tome da nam skokovi budu dodatak treningu. Dok smo trčali, trebalo je da treniramo držanje i pokrete kukova. Kad smo vežbali u teretani, trebalo je da povećamo eksplozivnost i elastičnu snagu. Dešavalo se da skačem sa teretom od 120 do 140 kila na leđima. Neke od tih vežbi radili smo veoma intenzivno i odatle potiču moje povrede.

Imao sam istrošenost zglobova kakva se javlja kod radnika na brodogradilištu pred penziju. Petne tetive su

posebno opterećivali skokovi s teretom i upravo su mi te tetive prouzrokovale prve muke. Ali mislim da je to cena koju moraš da platiš. Bez tih vežbi nikad ne bih skočio 2,42.

Na sreću, tokom svih godina sam imao kvalitetnu pomoć. Ne samo na klinici u Geteborgu, već i u Nemačkoj. Poslednjih godina napisano je mnogo članaka o tome kako će „čudotvorni doktor“ Miler-Volfart spasiti karijere Kristijana Ulsona i Susane Kalur. Ali ni Miler-Volfart, ni njegove metode nisu ništa novo. Tokom osamdesetih i devedesetih sam nebrojeno puta bio u njegovoj klinici u Minhenu. Nemci su me uputili na njega, a ja sam, mnogo godina kasnije, preporučio Kristijanu Ulsonu da ode tamo.

Kad me je Miler-Volfart pregledao, uvideo je da mi je problem – za koji sam ja mislio da je u listu – zapravo u butini ili u leđima. Ali posete njemu bile su naporne za nekoga ko se boji injekcija kao ja. Dešavalo se da mi po ceo dan zabija igle u telo. Po 20-30 injekcija sa dugim iglama, ispod čašice kolena.

Tretman Miler-Volfarta sastoji se od injekcija, ublažavanja bolova i fizikalne terapije. Često koristi i istezanje i tome slično. To ubrzava zalečenje.

U Nemačkoj je njegov metod bio prihvaćen i pokriven zdravstvenim osiguranjem. Boris Beker, nemačka fudbalska reprezentacija i mnogi drugi elitni sportisti, i iz Nemačke i iz celog sveta, sedeli su u njegovoj čekaonici. Švedski lekari, međutim, dizali su nos na te metode. To što su njegovi tretmani imali dobre rezultate kod najboljih skakača na svetu, nije impresioniralo sportske lekare u Švedskoj. „Placebo efekat“, govorili su.

A i to je na neki način tipično švedski. Mi uvek znamo najbolje i skeptični smo prema svemu novom. Početkom osamdesetih u Švedskoj se čak i akupunktura smatrala hokus-pokusom. Danas je to priznat i često korišćen način za ublažavanje bolova tokom porođaja i u mnogim drugim situacijama.

Miler-Volfart mi je pomogao mnogo puta tokom karijere. Dešavalo se da došepam do njegove klinike, dobijem tretman i odem na takmičenje četiri dana kasnije. Ali na kraju ti intenzivni tretmani ublažavanja bola i injekcija istroše telo. Naporni su i isisavaju užitak iz treninga.

Nikada nisam bio toliko blizu da ubijem Vilja Nousiainena kao 1994. u Marbelji.

Doveo sam devojk u kuću i Viljo je smatrao da ona odmah mora da ode. Mislio je da je već ostala dovoljno i bio je toliko neprijatan prema njoj da je na kraju pozvala taksi i otišla. Viljo i ja smo se užasno posvađali.

„Odakle ti pravo da budeš drzak prema gostima u mojoj kući? I ti si ovde gost. Ovo je moja kuća. U njoj radim šta hoću i pozivam koga god hoću.“

Viljo nije znao da argumentuje, pa se pozvao na svoje staro:

„Ne volim takve kurve.“

Opalio sam mu snažan šamar. Pao je i udario glavom o stolicu. Rasekao je slepoočnicu i pošla mu je krv. Počeo je da puzi po podu i plače kao dete, ali ja sam i dalje bio besan. Hteo sam samo da ustane, kako bih ponovo mogao da ga udarim.

„Ustaj. Ustaj, majku ti!“

Viljo je nastavio da plače, a ja sam pomislio kako je stvarno jadan. Osetio sam snažan poriv da ga šutnem dok je tako ležao na podu. Da nastavim da ga šutiram. Ali nisam. Jer dok je ležao tako sklupčan na podu, imao sam osećaj da sam ošamario neko dete, a ne odraslog čoveka. Umesto toga, nastavio sam da se derem na njega.

„Ako si takva jebena faca da možeš da izbaciš devojk u nazoveš je kurvom, onda sad ustani. Nemaš pojma ko je ona. Odakle ti pravo da je nazivaš kurvom? Ustani, pa da dobiješ još jedan!“

Ali on se nije mrdao. Sedeo je na podu i plakao. Ostavio sam ga tu, uzeo ključeve od automobila i otišao. Nisam

hteo da budem u blizini tog idiota.

Bio sam pun oprečnih osećanja dok sam jurio ulicama. S jedne strane, bilo mi je drago što sam ga udario. S druge, osećao sam se kao da sam udario dete. Jer Viljo na neki način i jeste bio dete, samo u telu odraslog muškarca.

Narednog dana sam mu rekao koliko malo je falilo da ga zaista prebijem.

„Ti najbolje znaš koliko jako sam mogao da te šutnem. Posle toga ne bi više ustao. Ako se još neki put budeš tako ponašao, nisam siguran da ću moći da se iskontrolišem.“

Viljo se sklupčao i gotovo da je ponovo zaplakao. Ali svejedno mislim da nije u potpunosti razumeo zašto sam se toliko naljutio. Najviše mu je bilo žao samog sebe. Mislio je da je on taj prema kome se neko poneo nepravedno. Pored toga, bio je veoma tašt, pa mu je zato bilo strašno da na glavi ima ranicu. Šta ako mu ostane ožiljak?

...

Ponekad razmišljam o tome koliko je Viljo imao sreće što ga neko nije nasmrt prebio. Koliko je imao sreće što niko od onih koje je zlostavljao nije bio nasilnije naravi od mene. Da nije rano umro prirodnom smrću, mislim da bi se po njega sve veoma loše završilo. Ili bi otišao u zatvor ili bi ga ubio neki dečak ili neki njegov rođak kome bi prekipelo.

Nikada više nisam udario Vilja, ali mu jesam time pretio. To je uglavnom bilo dovoljno – jer sada je znao da to mislim ozbiljno .

U narednim godinama smo se sve češće svađali. Čak i da se izuzmu njegove pedofilne sklonosti, nikako nije

bilo prijatno imati posla s njim. Bio je užasno naporan čovek. Na kraju mi se toliko smučio i u tim situacijama sam mu pretio.

„Ako sad ne prestaneš, znaš šta će se desiti.“

Na to nisam ponosan, ali to što sam s njim stalno imao posla oduzimalo mi je mnogo energije.

Viljo nikad nije ni shvatao da s novcem koji dobija dolaze i zadaci i odgovornost. A ako i jeste, to je dobro izbegavao. Na početku je bio stalno zaposlen u okviru Atletskog saveza. Potom je to prešlo u tri četvrtine vremena, potom pola, pa u jednu četvrtinu, da bi na kraju radio samo po ugovoru. Nije mario za odgovornost. Trebalo je da dokumentuje metode treniranja i da drži predavanja na atletskim klinikama. Ali on se sve vreme izvlačio.

...

Viljovi principi i ideje za trening uglavnom su bili mnogo dobri. Ali nikada se nisu pojavili u štampi.

Mislim da se plašio da ga ne otkriju. Ono što je tvrdio da su naučne metode, možda nije bilo tako naučno. Često mu je bilo teško da argumentuje kao odrastao čovek. Vilju je dobro išao razgovor s mladima, ali ne i sa odraslima. Osim toga, mislim da mu je i jezik bio prepreka. Loše je govorio švedski. Posebno sa odraslima, jer bi se unervozio i pričao brzo i nepovezano. S mladima se opuštao na drugačiji način.

Viljo je kod kuće imao dosta obrazovnog materijala. Na različitim jezicima. Nemačke kompendijume, engleske studije i mnogo toga drugog. To je bilo malo čudno s obzirom na to da nije vladao nijednim jezikom osim

finskog i polovično švedskog. Ipak, obrazovao se preko tog materijala.

Mislim da se danas trenira naučnije nego što je to bio slučaj u naše vreme. Drugačije se kombinuju i filozofije ishrane i lekari. Mislim da to nije uvek od pomoći. Čak smo i u moje vreme imali posete studenata i naučnika sa univerziteta u belim laboratorijskim mantilima, koji su hteli da mere vreme kontakta stopala sa podom tokom odraza. Meni je to bila glupost. I uprkos tome što su beli mantili postali češći u trening kampovima, rezultati se nisu poboljšali. Mislim da bi se zaradilo preko „going back to basics“. Sport ne mora da bude toliko komplikovan, ako si provalio šifru, ako si shvatio šta je važno.

Stefan Holm ima običaj da kaže da visina nije toliko važna. Ali ako imaš dva metra, ako ovladaš telom i ostvariš koordinaciju poput nekoga ko je visok 1,80 – onda je svakako prednost biti viši. Problem je u tome što ima malo visokih devojaka i momaka s dobrom koordinacijom, zato što loše treniraju. Odaljilo se od škole iz koje sam ja izašao i to je možda razlog što je skok uvis stagnirao.

Da sam ja trener, tražio bih tipove koji po građi liče na mene i pokušao da nađem talente koji lako uče određene pokrete. Kad sam trenirao s Nemcima, viđao sam po pedeset gotovo identičnih skakača. Svi su imali između 1,95 i dva metra, i bili veoma mršavi. Ako među njima nađeš jednog koji može da nauči ispravne pokrete, rezultat neće izostati. A onda Stefan Holm i ostali mogu da pričaju šta hoće.

Radnice parking servisa i saobraćajci nisu oduvek bili moji najveći fanovi. Jednom sam čak završio na sudu nakon što su me optužili da sam jednoj radnici parking servisa pretio smrću.

Sve je počelo tako što nisam primetio znak za hendikepirane osobe kad sam se parkirao u gradu. Pio sam kafu s prijateljem kad sam video da se radnica sprema da mi zakači kaznu na kola. Dotrčao sam do nje da joj objasnim da nisam video znak, što je bila istina. Parkirao sam se po trotoaru, u zonama za istovar i na mnogim drugim mestima, ali nikada nisam svesno stao na mesto za hendikepirane osobe. Ali ona je bila agresivna i rekla mi je da ne mogu da pomerim auto jer je već pozvala pauka. Onda sam, naravno, i ja postao nadmen. Pomerio sam auto na obično parking mesto, bacio kaznu i vratio se na kafu s drugom.

Posle toga sam još nekoliko puta naleteo na nju i bila je veoma željna da mi napiše kaznu. Za dva dana sam od nje dobio četiri kazne. Na kraju smo stvarno počeli da se svađamo i kad je jednom zakoračila na kolovoz kako bi mi sprečila prolaz, ja sam joj krajnje ironično rekao:

„Ako izađeš na ulicu, može nešto da te zgazi.“

Prijavila me je policiji zbog pretnje smrću i sledeći put smo se videli u sudnici. Onda je potpuno neočekivano počela da brblja o pretnjama telefonom koje su joj stigle za Božić. Šta je ovo, kog đavola, pa ja nisam znao ni kako se ona zove! I zašto bih je zvao na kuću i bio neprijatan prema njoj na Božić? I to iz Južne Afrike gde sam bio u trening kampu...

Sud je zaključio da ni ona ni ja nismo preterano pouzdani, ali je smatrao da moje eventualne izjave nisu

bile ozbiljne i oslobodio me.

...

Radnici parking servisa u Geteborgu dobro su me znali pošto sam skoro uvek ostavljao auto gde sam hteo. Ako sam hteo u bioskop, bilo mi je mnogo lakše da se parkiram tik uz ulaz umesto da tražim neko mesto i bespotrebno pešačim ko zna koliko metara. Kakve veze ima ako dobijem kaznu od 300 kruna? Na sledećem takmičenju ću zaraditi 10 000 dolara.

Svakog meseca sam imao da platim gomilu parking kazni i uvek sam čekao da stigne drugo upozorenje, ono s pretnjom prinudne naplate. Ako su hteli moje pare, morali su malo da se pomuče. Nekog meseca bi te kazne izašle i na 9 000 kruna i jednom kad sam otišao u banku, službenica se uvredila.

„Ti svaki mesec za parking kazne plaćaš više nego što ja zaradim“, rekla je.

Ali meni je to bila sića. Više mi je vredelo da ostavim auto gde mi se prohte.

Nakon što sam se preselio u inostranstvo, u potpunosti sam prestao da plaćam te kazne. Kao Šveđanin koji živi u inostranstvu, kola sam kupovao bez PDV-a i ona bi mi bila dostavljena sa izvoznim tablicama, budući da je trebalo da se ocarine u drugoj zemlji. To je značilo i da ne postoji nijedna konkretna osoba kojoj bi se kazne slale. Dakle, nije imalo smisla stavljati pare u parking automate.

Posle suđenja sa radnicom više radnika parking servisa mi je u šali reklo kako se više ne usuđuju da mi napišu kaznu, jer bi tako mogli da završe na sudu.

Tokom godina vodio sam borbu i sa saobraćajnom

policijom, i zamalo da i jedna od njih završi na sudu. Išao sam u Stockholm sa tadašnjom devojkom na potpisivanje moje prve knjige, *Živeti od skoka*. Vozio sam prebrzo u sponzorskoj drečavo žutoj tojoti i na jednom krivudavom putu u šumi, usred nadođije, najednom je izleteo jedan policajac sa znakom „stop“ i zaustavio me.

Prišao mi je i ja sam spustio prozor.

„Vozio si malo prebrzo“, rekao je glasno kako bi nadjačao kasetofon u kolima.

„Nema šanse. Znam da sam se pridržavao ograničenja“, odgovorio sam.

Mislio sam da imam pravo da budem malo nadmen. Nije bilo šanse da je policajac mogao da mi izmeri brzinu na tom krivudavom putu.

„Isključi muziku“, rekao je.

Isključio sam – i najednom začuo huk elisa.

Policajac je pokazao nagore i kad sam se izvio, video sam policijski helikopter kako lebdi na oko pedeset metara od nas.

Mogao sam samo da kapituliram. Oduzeli su mi dozvolu na tri meseca, ali prema pravilima, mogao sam da vozim još dva dana pre nego što sam morao da je predam, pa smo zato nastavili put u Stockholm.

Dva dana kasnije seli smo u auto i krenuli na koncert Pink Floyda na stadionu „Ulevi“. Bili smo u polužurbi, pa sam i ovog puta vozio brže. Ponovo su me zaustavili. U retrovizoru sam video kako se policijski auto približava i onda se neko vreme zadržava iza mene, ali sam bio siguran da ću stići da usporim dok ne počne da mi meri brzinu.

Posle nekog vremena, mahnuo mi je da se zaustavim. I ovog puta sam naleteo na krajnje revnosnog saobraćajca. Iz nekog razloga nosio je čak i pancir.

„Neko vreme ti već merim brzinu. Vozio si prebrzo“, rekao mi je.

Jedino razumno bilo je da poričem – pa sam to i uradio. Njemu se to nije svidelo i to je jasno pokazao. Prvo sam morao da sednem u policijski auto dok on sasluša moju devojkicu u mom. Tu foru uopšte nisam shvatao. Onda je prišao svom automobilu i započeo dugačku proceduru sa mnom. Morao sam da duvam u balon, a onda mi je detaljno proverio vozačku dozvolu.

„Dobro, počecemo imenom. Je l' ti prvo ime Jan, Niklas ili Patrik?“

Verovao sam da odlično zna ko sam, ali je očigledno odlučio da me zeza.

„Patrik“, odgovorio sam.

Nakon što je polako i krajnje detaljno ispunio protokol, morao sam ponovo da duvam.

„Ali već sam duvao.“

„Izvoli i duvaj.“

„Ali ti si sve vreme bio sa mnom. Gde sam mogao da popijem alkohol od poslednjeg duvanja?“

„Izvoli i duvaj.“

Ponovo sam dunuo u balon.

„Da vidimo. Koje ti beše prvo ime?“

Budući da sam poricao brzu vožnju, a uz to sam bio i Šveđanin nastanjen u inostranstvu, morao sam da potpišem neki dokument da ću se određenog dana

pojaviti na sudu. A taj dokument policajac nije imao kod sebe, pa je pozvao drugog na motoru, koji je prvo došao do nas, a onda otišao do najbliže stanice da ga uzme, pa se vratio kod nas. Dok smo čekali, morao sam da sedim u policijskom automobilu. Policajac me je iznenada upitao:

„Dobro, je l' može da se zaradi od skoka uvis?“

Sve vreme je, dakle, znao ko sam.

Posle čitave večnosti policajac na motoru se vratio s dokumentom koji sam morao da potpišem. Ako je to uošte moguće, on je bio još zajedljiviji od policajca u kolima i pravim zvaničnim tonom me je obavestio šta će se dalje desiti.

„Patriče Šeberže, vi poričete ove prekršaje i zato ćete biti pozvani na sud u Nićepingu.“

„Da, ali znam i svoja prava. Kao Švedanin s boravištem u inostranstvu imam pravo da pozovem zastupnika, i ti ćeš mi biti zastupnik.“

„Šta?“, rekao je iznenađeno.

„Ti ćeš mi biti zastupnik. Ja ne živim u Švedskoj i nemam vremena da dolazim, tako da ćeš mi ti biti zastupnik.“

Znao sam da nema prava da odbije. Pored toga, taj zadatak se ne plaća, jer se odvija van radnog vremena. Ali on to nije znao.

„Prestani.“

„Tako je. Proveri, ako mi ne veruješ.“

„Misliš da ja idem na sud i kažem da ti poričeš?“

„Da.“

„To nije moguće.“

„Pozovi onda stanicu i proveri.“

Otišao je i pozvao, a onda se vratio s ljutitim izrazom lica.

„Jebem ti. Kakav usran sistem.“

Kad su nam konačno dozvolili da odemo, prošlo je četiri sata otkad su nas zaustavili. Bio sam veoma besan, ali sam istovremeno imao i sreće. Prvi policajci verovatno nisu bili stigli da napišu izveštaj o prvom prekoračenju brzine, jer da su ovi policajci to znali, verovatno bi me odveli u stanicu.

Ali propustili smo koncert. To je bila užasna šteta.

...

Kad se dan suđenja približio, shvatio sam da je nadobudno da pošaljem saobraćajca kao svedoka, pa sam zato pozvao advokata koji je potvrdio da priznajem prekoračenje brzine. Oduzeli su mi dozvolu na tri meseca i morao sam da je predam u policijskoj stanici. To mi nije ni bilo toliko bitno, jer sam većinu vremena ionako provodio u Marbelji. Tamo sam mogao da vozim i bez dozvole – nijedan policajac mi je nikad nije zatražio. Vozio sam tamo još kao šesnaestogodišnjak, kad sam bio na trening-kampovima s Viljom. Njemu je bilo skroz u redu da vozim nezakonito. Inače, i sam je to radio, s obzirom na to da mu je vozačka dozvola godinama bila nevažeća.

U jesen 1994. postao sam suvlasnik jednog bara u Puerto Banusu, popularnoj luci punoj kafića u Marbelji. Tražili smo dozvolu za točenje alkohola i dobili smo privremenu dozvolu dok se zahtev obrađuje. Jedan šezdesetogodišnji advokat pomogao nam je sa papirologijom.

Te noći kad smo predali zahtev, izašao sam u provod i kad sam u jednom baru ušao u WC i otvorio vrata jedne kabine, naleteo sam na istog advokata. Klečao je i uvlačio crtu kokaina koju je namestio na poklopac WC šolje.

Razbesneo se što ga uznemiravam i zalupio mi je vrata u lice. Zapanjio sam se. Matorac od šezdeset godina ušmrkava kokain u kafani. Mislio sam da tako nešto ne postoji.

Kad je izašao iz kabine, setio se da smo se ranije tog dana već upoznali, pa je pokušao da izglati situaciju ponudivši mi kokain. Ali ja sam odmahnuo glavom.

Reći da je droga slobodno tekla u Marbelji bilo bi ublažavanje istine. Mnogi barovi bili su dizajnirani kako bi olakšali drogiranje. Na zavučenim mestima naizgled potpuno nemotivisano stajale bi mermerne police – na pravoj visini da se na njima izvuče crta. Pored toga, toaleti su bili najčešće mesto za to. Bilo je onih koji bi se čak razbesneli kad bi se WC koristio za nešto drugo. Jednom sam stajao u redu za WC u jednom noćnom klubu kad je izašao jedan momak sa čitavom razularenom gomilom iza sebe.

„Svinjo jebena!“ povikali su nekome.

Ispostavilo se da je taj imao drskosti da u WC-u obavi veliku nuždu. To je za posledicu imalo činjenicu da toalet više nije bio tako prijatno mesto da ušmrkavanje kokaina,

zbog čega su se gosti razbesneli.

„To radi kod kuće, idiote“, vikali su. „Ovde se WC koristi za nešto drugo.“

U barovima je često bilo policajaca, ali nikada nisam video da je u Marbelji iko uhapšen zbog posedovanja kokaina.

...

Kad sam postao suvlasnik bara, ideja je bila da budem neka vrsta „partnera iz senke“. Trebalo je da pokušam da namamim Skandinavce u bar, to je bio moj posao. Ja sam bio elitni sportista koji intenzivno trenira i višestruki osvajač olimpijske medalje, tako da niko nije očekivao da se u baru rasturim od posla. Ali on je na mene delovao kao magnet. Često sam odlazio samo da bih proverio kako stvari stoje, ali bih onda ostao i puštao ploče do pet ujutru.

Zatvarali bismo kad bi poslednji gost otišao, što je značilo da smo ponekad ostajali do sedam ujutru, čak i usred nedelje. Bilo je to veoma zabavno vreme. I potpuno ludo.

Na spratu nam je bila kancelarija/skladište u koju bi neki prijatelji i stalni gosti odlazili da ušmrkaju kokain. Neki su crte izvlačili češće od drugih. Imali smo jednog saradnika koji je mislio da je našao pametan način da sakrije ono što je zapravo radio na spratu. Svaki put kad bi otišao gore, doneo bi jednu ili dve kutije piva, kako bi izgledalo da radi, a ne da se zabavlja. Problem je bio u tome što je to ponavljao po deset puta za veče i na kraju je iza šanka bilo toliko kutija, da su se devojke koju su radile za šankom pobunile.

„Je l' bi mogao da ponesesh neku kutiju kad pođeš gore, umesto što ih snosiš ovamo, jer ovde više nema mesta“, predložile su.

Time su verovatno htele malo da ga pecnu, kako bi otišao negde drugde. Jer izgledalo je malo čudno da jedan saradnik sve vreme donosi pivo. Ali poslušao je devojke i počeo da vraća kutije svaki put kad je išao da ušmrkne kokain – što je radio prilično često. Na kraju smo morali da mu kažemo.

„Slušaj, iz kog razloga neko u baru odlazi po pivo, pa ga posle vraća na sprat? Dovoljno glupo izgleda što si uopšte *sneo* pivo, ali da ga sad *iznosiš* iz šanka, deluje još gluplje. Šta će ljudi da pomisle?“

Ja sam bio jedini sportista koji je bio suvlasnik. Ali svi smo imali isti ukus po pitanju muzike i naš bar je postao prvi pravi rok-bar u luci. Odmah smo imali uspeha. Problem je bio samo u tome što niko od nas nije bio Španac. Zato je, kad smo počeli da privlačimo previše ljudi – na uštrb ostalih barova – policija redovno počela da nas posećuje i traži ovo ili ono.

„Morate da imate merač buke“, rekao nam je jedan policajac jednom prilikom.

„Zašto?“, pitali smo.

„Muzika vam je preglasna.“

„Aha, sredićemo onda.“

„A morate da imate i dupla vrata.“

Ali tu je bila granica. Nije baš kul zatvarati ljude iza duplih vrata kad ima 35 ili 40 stepeni.

„Nijedan drugi bar nema dupla vrata. Zašto bismo ih mi imali?“

„Morate da imate dupla vrata“, ponovio je policajac odlučno.

Nekoliko nedelja kasnije ponašanje policije postalo je još agresivnije. Jednog dana su nam uleteli u bar i uzeli nam kasetofon. Rekli su da nemamo dozvolu za muziku. Nju, naravno, nije imao nijedan od ostalih sto barova, ali mi smo nagraбусили. To je, razume se, bilo neprijatno, ali budući da je susedni bar imao zvučnike dovoljno velike i snažne da se koriste na rok koncertu, naši gosti su svejedno slušali muziku.

Narednog dana policija nam je ponovo došla u posetu.

„Ako ne isključite muziku, moraćete da zatvorite bar.“

„Ali ne puštamo muziku. Pa, vi ste nam zaplenili opremu.“

Policajci nisu hteli ništa da čuju.

„Upozoreni ste“, zapretili su nam.

„Ali ta muzika se čuje iz susednog bara.“

Tada je jedan od njih otvorio veliki crtež čitave luke. Pokazao je na naš bar i rekao:

„Koji susedni bar? Pogledajte sami. Pored vas nema nijednog bara. U toj zgradi je prodavnica odeće.“

„Ali tamo je bar“, rekli smo.

„Nije, to je prodavnica odeće, vidi se na ovoj skici. Kao što sam rekao, upozoreni ste. Ako ne ugasite muziku, zatvorićemo vam bar.“

„Ali mi nemamo audio opremu. Vi ste nam je uzeli. Oni puštaju muziku“, rekao sam i pokazao ka susednom baru.

„To je butik“, odgovorio je policajac.

Tad smo shvatili da je gotovo. Policiji i ostalim

vlasnicima nije smetao naš bar ili naša muzika. Smetala im je činjenica da smo stranci.

Bili smo otvoreni još jedno večer. Narednog dana policija je došla i zapečatila nam vrata. Španci u susednom baru – takozvanoj prodavnici odeće – nastavili su, naravno, po starom, s najglasnijom muzikom u celoj luci.

To nam je bila lekcija. Verovatno bi bilo dovoljno da smo kao suvlasnika imali bar jednog Španca. I da smo podmitili prave ljude.

Tako je Marbelja funkcionisala. To mi je najčešće bilo šarmantno, ali lako si mogao i da se prevariš. Kao kad je trebalo da zamenim moj porše 911 turbo (onaj koji sam vozio kad me je radnica parking servisa optužila za pretnju smrću) za ferari mondijal kabriolet. Na automobilu su bile belgijske izvozne tablice, ali prodavac me je uveravao da s njima mogu da vozim u Španiji. Bio mi je problem da auto osiguram, ali našao sam jednog momka koji je to radio preko neke švajcarske firme koja nije morala ni da ga pregleda, pa sam zato kupio to osiguranje. Koštalo je 30 000 kruna godišnje.

Kad sam dve godine kasnije prodao taj auto, saznao sam dve stvari: Osiguranje je bilo nezakonito. Automobil je bio ukraden.

Tablice s kojima sam vozio bile su takozvane izvozne tablice. To su tablice koje se stavljaju na automobil kako bi se on izvezao iz jedne i odvezao do druge zemlje. Da sam s njima vozio po Belgiji, odmah bi me zaustavili.

Momak koji je od mene kupio auto, saznao je to nakon što mu se motor zapalio dve nedelje kasnije. Zbog toga, naravno, nije bio srećan i pokušao je mene da okriv i traži nadoknadu štete. Ja sam se izvukao zato što sam

servis obavljao po svim pravilima. Pored toga, nisam imao pojma o istoriji automobila. Uputio sam ga na prodavnicu automobila koja ga je meni prodala, ali nje više nije bilo.

Tako je Marbelja funkcionisala. Ali kao što sam rekao, u tome joj je istovremeno ležao i šarm.

...

U februaru 1995. sreski sud je doneo presudu u mom sporu sa poreskim vlastima. Najiskrenije sam se nadao da će moja žalba proći, budući da se dug za porez zbog kamate popeo na 1,3 miliona kruna.

...

„Patrik Sjeberg je kao osnovu za ustupak naveo svoje neiskustvo i netačne podatke. [...] Čak i da Patrik Sjeberg nije bio upućen u poreska pravila koja važe za trgovinu hartijama od vrednosti, a ta pravila su komplikovana, u svakom slučaju se pod ovim okolnostima od njega moglo zahtevati da na neki način poreske vlasti izvesti o tim poslovima, posebno budući da su oni – ukupno gledano – doneli znatnu dobit. Sreski sud stoga ne nalazi da su okolnosti na koje se Patrik Sjeberg poziva podobne za ustupak, prema gorenavedenim osnovama.“

...

Šta je ovo, jebote, pomislio sam kad sam pročitao presudu. Pa, nije bilo dobiti. Imao sam ogroman gubitak. Šta su oni računali? Imao sam osećaj da nisam imao pravedan tretman i odlučio sam da ne platim. Period zastarevanja u ovakvim slučajevima je pet godina, tako da je samo trebalo da ostanem van Švedske tokom tog vremena i stvar će se sama od sebe rešiti.

Odluka sreskog suda dovela je do toga da su večernje novine postale svesne činjenice da sam se preselio na Kipar. *Aftonbladet* je dole poslao tim da nađe moj stan. To je zapravo bilo zabavno, jer su uspjeli da slikaju i pogrešnu kuću i pogrešno poštansko sanduče, a domara koji je tvrdio da zna ko sam, u životu nisam video. *Ekspressen* je slikao čak i moju kuću u Marbelji, kao i advokatsku kancelariju koja je zastupala „Sahamu Ltd.“, odnosno tablu koja je bila zakačena na zid. Zid koji je inače bio prepun tabli; kao da su sva gibraltarska preduzeća u Marbelji iznajmljivala prostor u istoj zgradi.

Novine su nekoliko godina nastavile da se interesuju za moj poreski spor. To je pomalo smešno, da su novine ponekad tako voljne da obavljaju poslove za vlast, a pravi zadatak im je da vlast kontrolišu. Ali ako neko treba da se proverí, zar onda nije potrebna nešto bolja osnova od razgovora s komšijom ili čistačem bazena koji ništa ne zna? Bar neka doza kritičkog pristupa izvorima bi ipak trebalo da se očekuje.

Ja sam prvi individualni sportista u istoriji kog je sponzorisao „Karlsberg“. Pre toga su sponzorisali klubove, ali nikada individualne sportiste. Mislio sam da je sasvim odgovarajuće što su mene izabrali. A i oni su to mislili. Kad me je njihov predstavnik kontaktirao pred SP u Geteborgu 1995, to je zapravo i rekao:

„Ti si jedini koga bi nam palo na pamet da pozovemo.“

Svetsko prvenstvo u Geteborgu meni je bilo posebno. Uvek sam izostajao sa defilea na velikim prvenstvima, ali u Geteborgu 1995. sam čak nosio zastavu.

U prvi mah to mi se nije radilo, ali na kraju su me nagovorili – tako što su mi obezbedili poseban prevoz do „Ulevija“. Nisam hteo da čekam dva sata na stadionu, kao što su svi ostali morali da rade, već sam zahtevao da me prevezu neposredno pre početka defilea. To možda izgleda razmaženo, ali smatrao sam da mi je SP u Geteborgu možda i najvažnije takmičenje u životu. Znao sam da nisam u životnoj formi, ali nisam hteo da protraćim i tu priliku koju sam imao.

Sada mi je veoma drago što sam pristao. Na tribinama je na otvaranju bilo skoro 50 000 ljudi, a ući na stadion sa zastavom u rodnom gradu – bilo je moćno. Stvarno moćno.

...

U Španiji sam obavio dvonedeljne pripreme za takmičenje. Prošle su onako. I dalje sam se plašio da u skokove ulazim maksimalno. Zato sam se u Geteborgu našao pred izborom: Ili ću da dam sve od sebe, pa nek bude šta bude, ili neću ni da se pojavljujem.

Neki statističar bi rekao da sam takmičenje odradio

loše, pošto sam stao na 2,32, ali ja ga računam jednim od deset najboljih u karijeri. Delom zato što sam osetio neverovatnu podršku – čak i ljubav – od publike. Osećao sam da zaista žele da uspem. A delom zato što sam zapravo skočio toliko visoko.

Šta visoko? pobuniće se možda statističari i neupućeni gledaoci. *Gospode bože, pa to je čitav decimetar ispod ličnog rekorda!* Naravno, tako je ako se gledaju samo cifre. Ali ako znaš pozadinu, onda je to nešto drugo. Prvi put posle duge rehabilitacije, usudio sam se ozbiljno da skočim. Pobedio sam samog sebe. Uspeo sam da potisnem negativna osećanja, prešao sam prag i usudio se da ponovo dam sve od sebe. Dobro, od toga se ne zarađuje, ali mi jeste dalo veliki podstrek i novu motivaciju.

Istovremeno sam užasno razočaran što Geteboržanima nisam uspeo da podarim medalju. Bio sam blizu da preskočim 2,35, a time bih se našao na podijumu, ali mi je nedostajala tehnička sigurnost neophodna za skakanje na većim visinama. Bilo mi je potrebno više vremena.

Oduvek sam se osećao voljeno u Geteborgu. Da su naslovi u novinama o meni odslikavali javno mnjenje, bio bih omražen. Od svih ljudi koji su mi prilazili, svega jedan ili dvoje su rekli nešto ružno. Ostali su imali samo lepe reči. Dobro, možda nije tako lako prići nekome i reći nešto ružno, ali mislim da ljudi generalno ne dele užasnu sliku mene koju su stvorili mediji. A kad bi i dolazili da prigovaraju – što se dešava kad neko popije malo u kafani – to mi je retko uzrokovalo probleme. Niko me ne može pobediti u zvocanju. Onaj ko pokuša, svakako će izgubiti. Jednostavno je tako.

U kafani je retko kad bilo svađa, a ako se nekad i

desilo, moji drugovi su to rešili. Kad sam izlazio, bio sam s ljudima s kojima ne biste baš voleli da se raspravljate, ljudima iz sive zone društva, pa čak i sa druge strane zakona, pa se mnogi i zato nisu usuđivali da priđu i prave se važni.

Druženje s ljudima iz različitih društvenih sfera ili iz sive zone nikad mi nije bilo čudno. Delimično zbog odrastanja u Frelundi, u kojoj postoji alternativno tržište za sve. I ja sam krao bicikle i kupovao ukradene delove za moped. Delimično zbog radnog vremena koje imaš kao sportista. Nisam morao da se prilagođavam kancelarijskom vremenu, a to ne moraju ni ovi ljudi. Ako si iole društven, a sediš u kafiću usred dana, počneš da pričaš sa određenim ljudima. Ne mogu svi da sede tako po ceo dan. To je bilo pre procvata kafića, tako da ih nije bilo mnogo koji su bili popularni. U jedanaest sati sam završavao jutarnji trening, a popodnevni je počinjao u šest sati. Između njih sam imao sve vreme ovoga sveta. Znao sam da odem na kafu u kafić u koji stalno idem, da ručam negde drugde, a onda se vratim u kafić. Isto važi i za kafanski život. Ko ima vremena i snage da ide u kafanu usred nedelje? Obični Šveđani ne žive takvim životom.

Za razliku od mnogih, ja ne sudim o ljudima. Puštam ih da sami pokažu ko su. To sam verovatno nasledio od keve. Ona je uvek govorila da neko mora da ti pokaže da je idiot pre nego što ga osudiš. Svako ima svoju priču. Upoznao sam prave gangstere koji su prema meni bili izuzetno fer i korektni. A upoznao sam i takozvane cenjene biznismene koji su me prevarili ili pokušali da me prevare.

Ja sam protiv kriminala, ali se ne može zažmuriti na

činjenicu da on postoji. Ja radije gledam čoveka. Ako se neko okomi na potpuno nevinog čoveka, naravno da ću se od toga distancirati. Ali ono što se dešava kad se oni međusobno obračunavaju, to mogu da razumem. U tom slučaju su to ljudi koji su taj život i odabrali. To mi se verovatno i dopada, da stojiš iza onoga što jesi. Svaka radnja vuče posledice. To mogu da potpišem. Mogu da pravim gluposti, ali jednom će doći trenutak kad će to imati posledice. A onda moraš i da ih prihvatiš.

Kad mi je neko uradio nešto zaista ružno, u mojim najcrnjim časovima razmišljao sam o tome da zatražim pomoć svojih kontakata i tako rešim problem. Ali upravo su me oni savetovali protiv toga.

„Ne ulazi u ovaj svet. Ti nisi čovek za njega. A ako nas zamoliš da ti to učinimo, ući ćeš u igru, a onda si prešao granicu. Nemoj da misliš da je sve gotovo kad uradimo to što od nas tražiš. Taj koga treba da prebijemo, možda i drugima duguje pare. A onda i oni moraju da daju primer. Zato će doći kod tebe. Da li ti je to vredno toga? Zar nemaš drugi život?“

Umesto toga, ti prijatelji su mi dali jasne savete:

„Nek ti taj novac bude kao nauk. Nemoj da ulaziš u glupe poslove u kojima te neko vara. Ne pozajmljuj pare pogrešnim ljudima.“

Tako da postoji određen moral, barem među onima koje sam ja upoznao iz sive zone. Bilo bi im lako da uzmu 50 000 kruna i odrade posao koji sam ih molio, ali oni su se postarali da me ne uvuku u svoj svet. I na tome sam im zahvalan.

Ironično, prinudni izvršioci su me manje-više podsticali da dugove rešim uz pomoć tih drugova.

Tokom devedesetih bio sam na nekoliko sastanaka sa izvršiocima kako bismo pokušali da rešimo dug. Jednom prilikom sam zatražio nagodbu. Standardni postupak u tim situacijama jeste da se plati deset posto duga, što je u mom slučaju iznosilo 130 000 kruna, ali izvršilac nije bio zainteresovan za ikakvo poravnanje.

„Ako ne možeš sam da platiš, pozajmi od drugova. Znamo koga sve poznaješ.“

„To su ljudi kojima bih onda morao da vratim, a ako ne bih, razneli bi mi kolena. Ako na te 'drugove' mislite.“

„Da, upravo na njih mislimo.“

„U tom slučaju ću radije dugovati vama. To mi je bezbednije.“

...

Posle SP-a u Geteborgu napisao sam pismo Atletskom savezu i rekao da više ne želim da budem u reprezentaciji. Savez i ja smo se oduvek razilazili, ali prvenstvo u Geteborgu bilo je kap koja je prelila čašu. Glavešine su, istovremeno sa višegodišnjim iznajmljivanjem luksuznog stana, potpuno srezale novčanu pomoć za trening. To je bio poslednji deo silazne spirale koja je počela četiri godine ranije. Pored toga, smetalo mi je i što Karlu Luisu i klubu „Santa Monika“ plaćaju enormne svote za reklamiranje SP-a, umesto da za to koriste švedske atletičare. Na kraju je SP doživelo finansijski neuspeh, a ja sam bio ubeđen da je moglo da bude drugačije.

Zato sam napisao pismo i rekao da ću se odsad u potpunosti fokusirati na velika prvenstva, OI i SP. Zahvalio sam im se na dosadašnjoj saradnji, ali sam ukazao i na manjkavosti saveza, i rekao da verovatno

nikad nije postojala nijedna država koja je tražila da organizuje SP, a onda srezala novčanu pomoć elitnim sportistima.

Mnogi fudbaleri i košarkaši na kraju karijere odlučuju da ne nastupaju za reprezentaciju, i to se uvek prihvata, ali u atletici to nije bilo u redu. Govorili se da novi predsednik saveza, Bengt Vesterberg, treba da spase švedsku atletiku. Smatram da oni koji u sport dolaze iz privrede i politike treba da koriste svoje veze kako bi podstakli ulaganje, jer to je jedino što je potrebno. Nije potrebno poznato lice koje samo maše, već neko ko će privući novac, kako bismo mogli da uložimo u mlade ili u šta god želimo da ulažemo. Ipak, Bengt Vesterberg je bio samo mahač. I kao svoj zadatak je preuzeo da mene nauči lekciji. Jednog dana me je pozvao i rekao mi:

„To što nećeš da budeš deo reprezentacije imaće brojne posledice. Prvo, nikada se više nećeš takmičiti i nećemo te prijaviti za OI u Atlanti.“

„Ali Bengte“, odgovorio sam, „nisi pročitao. Olimpijski tim bira švedski olimpijski komitet. Atletski savez s tim nema nikakve veze.“

„Ima“, odvratio je on.

„Bengte, sad si samo smešan.“

Neko vreme smo se svađali. Bio sam u kolima, na putu ka Atletskoj kući. Kad sam stigao, razgovor je i dalje trajao, a Bengt je pričao takve gluposti da sam mislio da bi i ostali trebalo to da čuju.

„Bengte, izvini, ali moram da prekinem. Zvaću te uskoro.“

Kad sam ušao u salu, mahnuo sam Vilju i trojici drugih,

a onda sam pozvao Bengta i pustio ga na spikerfon.

„Bengte, znači potpuno si ozbiljan u nameri da me isključiš?“

„Da, to je rezultat tvog bojkota reprezentacije.“

„Ali ja ne bojkotujem reprezentaciju. Samo ti zahvaljujem za sve ove godine i ukazujem na nedostatke u nadi da ćete tu kritiku prihvatiti i pretvoriti je u nešto pozitivno. Ali neću više učestvovati na reprezentativnim takmičenjima.“

Bojkotovao sam „obična“ takmičenja. Na EP-u i SP-u sam, naravno, želeo da učestvujem. I da sam osvojio medalju na OI, bilo bi zanimljivo videti da li bi se Vesterberg zaista usudio da me isključi sa SP-a i EP-a. Ali on je tvrdoglavo nastavio:

„Onda nećeš učestvovati ni na olimpijadi.“

„Bengte, hajde da završimo s ovim jednom za svagda. Neću smeti da učestvujem na OI?“

„Nećeš. Postaraću se da bude tako.“

„Ali dosad sam učestvovao na tri olimpijade i osvojio tri medalje. Zar ne misliš da će se ljubitelji atletike uvrediti ako ti, koji dolaziš iz politike, izbaciš jednog od najboljih atletičara u istoriji Švedske?“

„Postaraću se za to.“

„Slušaj, Bengte, pozovi olimpijski komitet i proveriti njima pre nego što nastaviš s takvim tvrdnjama. Ti nemaš nikakve veze s tim. Sa švedskim olimpijskim komitetom sam u dobrim odnosima, a uz to od njih dobijam i olimpijsku novčanu pomoć.“

Bengt Vesterberg nije znao da još neko sluša razgovor. Zato je, kad sam u štampi ispričao šta je rekao, on sve

porekao.

„Ne, to nikada nisam rekao. Ja najbolje znam da Atletski savez ne sastavlja olimpijski tim.“

To mi je bilo teško da svarim. Pa sam to i rekao novinarima.

...

Znao sam da će kombinacija Vesterberg-Sjeberg loše funkcionisati čim se on pojavio u atletskom svetu. Upoznali smo se na Evropskom kupu u Lilu, gde je došao da „vidi i nauči“ pre nego što sedne u predsedničku fotelju.

Dan uoči takmičenja sedeli smo u baru. To nije bilo čudno, često sam pio pivo ili dva pred takmičenje. I mnogi drugi su pili pivo, između ostalog i druga nada za osvajanje medalje, Sven Nilander. Bengt Vesterberg je izgubio prisebnost kad nas je video.

„Ali momci, zar ne bi trebalo da idete u krevet?“

„Idem u krevet kad mi se ide u krevet“, odgovorio sam. „Nema nikakvih problema.“

„Ali... pijete pivo!“

„Da, odrasli smo.“

Iz čistog zezanja, otišao sam i naručio još jedno pivo. Bengt Vesterberg je izgledao kao da je sam hteo da mi ga otme iz ruke, a kasnije sam čuo da misli da je to što smo uradili užasno.

On i ja smo se često sporili. Jedino što je on učinio za švedsku atletiku, osim što je uveo nultu toleranciju na alkohol, jeste to što se postarao da Ljudmila Enkvist brzo dobije švedsko državljanstvo i počne da se takmiči za Švedsku. A to je prošlo kako je prošlo. Moj stav je

da i Bengt Vesterberg treba da pogne glavu od srama nakon onoga što je uradio. Ali on to, naravno, nikad ne bi priznao.

Čudno je kad ljudi uđu u neku organizaciju i u njoj dobiju visoku poziciju, a da za to mesto nemaju nikakve kvalifikacije. Oni žele samo moć, da budu u centru pažnje, a da ne rade ništa. Uvek kažu da ne rade za platu, ali zaboravljaju da napomenu kakve enormne honorare dobijaju. To su ljudi koji često smatraju da im sportisti nešto duguju. Ili da prema njima imaju neku obavezu.

Začudo, kad postaneš poznat, smatra se da imaš odgovornost prema gomili ljudi – dešava se čak da roditelji sopstvenu odgovornost za decu prebacuju na poznate. Kao da smo mi modeli savršenih ljudi. Ja im kažem sledeće: Sami vodite računa o svojoj deci. Vi im usađujete vrednosti, vi im postavljate granice. Ja nisam tražio da vaspitavam vaše ćerke i sinove. Rekao sam da bih rado bio idol devojkama i dečacima koji se bave skokom uvis, ali nikada nisam tražio da budem uzor.

Ne krivite poznate, ne krivite školu, ne krivite društvo. Pogledajte sami sebe. Deca su slika vas samih. Važno je ono što vi radite kod kuće. A ne ono što ja radim ili ne radim u kafani. Naravno da i spoljašnji uticaji mogu da doprinesu, ali sve počinje u domu.

Bio sam zaista uzbuđen pred OI u Atlanti 1996. Naporno sam trenirao i bio usredsređen na cilj, znajući da imam priliku da osvojim četvrtu olimpijsku medalju zaredom. Osećao sam da sam u odličnoj formi. Najboljoj u poslednjih nekoliko godina.

Kad sam došao u Ameriku, bio sam ubeđen da ću ovog puta stići do kraja. Ovog puta ću osvojiti zlato. Osećao sam se nepobedivo, a znao sam i da su olimpijske staze idealne za mene. Brze i tvrde.

A onda se desilo ono što nije smelo da se desi. Na poslednjem treningu pred kvalifikacije došlo je do malog pucanja levog butnog mišića. Povreda nije bila strašna, ali je imala velike posledice. Nisam mogao da trčim. Do poslednjeg trenutka sam se nadao da ću moći koliko toliko da se oporavim, ali vreme je bilo prekratko.

Ma koliko to čudno zvučalo neupućenima, mislim da sam se povredio zato što sam bio u tako dobroj formi. Od rehabilitacije koja je trajala čitavih godinu dana, došao sam na gotovo maksimalni nivo. Bio sam na vrhuncu forme što mi se mnogo godina nije desilo.

Na aerodromu „Hitrou“ u Londonu, na putu za Ameriku, pričao sam sa skakačem u troskoku, Džonatanom Edvardsom, o tome kako u Atlanti postoji rizik za mnoge povrede. Mnogi atletičari su se još u maju žalili na prevelike vrućine i izuzetno tvrde staze. Ti faktori povećavaju opterećenje mišića. I Edvards se plašio povrede. On je eksplozivan, baš kao i ja, i trčanje mu je bilo prilično tehničko.

...

Mogao sam da ostanem u Atlanti i s lica mesta pratim OI, ali to bi mi samo donelo još veće razočaranje. Vratio

sam se u Geteborg što sam pre mogao i fantastično finale u skoku uvis gledao na TV-u. U prvi mah nisam planirao ni da uključujem TV, ali bio sam primoran.

Čarls Ostin je osvojio zlato sa 2,39, i bio sam potpuno ubeđen da bih ga pobedio da se nisam povredio. Naravno, lako je to reći posle takmičenja. Ali toliko dobro poznajem svoje telo da znam da bi forma u kojoj sam bio bila dovoljna da me odvede do kraja.

Potvrdu te forme dobio sam nekoliko nedelja posle OI. Skočio sam 2,35 u Eberštat (visina kojom je Stiv Smit osvojio bronzu na OI), što mi je bio najviši skok u poslednjih sedam godina – bez ikakvog treninga tokom tri nedelje. Nikakvog.

U septembru iste godine pobedio sam u finalu mitinga u Milanu, skočivši 2,33. Bilo je to poslednje takmičenje te godine. Nisam mogao ni da pomislim da će mi to biti i poslednja velika pobeda u životu.

...

Neki to nazivaju takmičenjima za zarađivanje, neki cirkusom. To su takmičenja za koja je teško naložiti se, ali koja se svejedno moraju odraditi. Za neka takmičenja se pripremaš prilično detaljno. Prvenstva, naravno, ali i mnoga druga – kao što su Eberštat ili svetska liga u Cirihiu. Američki časopis *Trek & Fild* takmičenje u Cirihiu uvek je svrstavao na treće mesto, posle OI i SP. Bilo je zapravo iznad EP-a.

„Obični“ mitinzi su mi, nasuprot tome, sve više delovali kao posao koji moram da obavim. Već sam bio uradio sve, video sve. Iste arene i skoro uvek isti ljudi protiv kojih sam se takmičio. Jezgro od osam skakača, uz četiri do šest onih koji popunjavaju mesta.

Pet, šest godina ranije svako maleno takmičenje mi je predstavljalo doživljaj. Ali sada su mi postala samo mučenje i počeo sam da planiram koja od njih ću da preskočim. Ponekad bi bilo dovoljno samo to da je komplikovano doći od aerodroma do stadiona ili da je poslednji put kad sam tamo bio atmosfera bila loša, pa da izgubim volju.

Ipak, trudio sam se da obavim svoj posao. Plaćali su mi da se pojavljujem. Publika je plaćala kartu, a onda moraš da daš sve od sebe da izgleda kako treba.

U određenim periodima sam znao da ne mogu da skočim više od 2,25-2,30, ali i tad sam morao da odem i postaram se da sve izgleda dobro. Želeo sam da ljudi misle da je sve u redu, uprkos tome što sam sâm znao da to nije slučaj. Bila je to neka vrsta predstave. Kako su godine prolazile, sve češće sam se tako osećao. Osećaj koji sam čekao pred svaki skok na mitinzima se sve ređe pojavljivao. Umesto toga, razmišljao sam o nečemu potpuno drugom: *Dobro, sad sam na ekranu, organizatori su mi platili da skočim, sponzori hoće da se vidim. Da li je trideset sekundi dovoljno ili treba da ostanem ovde još malo?*

Ponekad se uopšte i nisam koncentrisao.

Tad znaš da ti je vreme prošlo.

...

Važna takmičenja su mi i dalje stvarala onu prirodnu nervozu. A najvažnije takmičenje 1997. bilo mi je, naravno, SP u Atini. Hteo sam da povratim svetsku krunu u Atini, deset godina nakon svetskog rekorda i zlata na SP-u u Rimu. Bila bi to lepa desetogodišnjica.

Postojao je samo jedan problem: ponovo sam bio povređen. Istegao sam butni mišić dok sam trčao 100 metara tokom snimanja emisije *Superstars* za TV3. A osetio sam i bol u desnom kolenu.

Otišao sam u Marbelju na dve nedelje kako bih pokušao da se pripremim i odlučim da li ću uopšte ići u Atinu ili ne. Imao sam veliku potrebu da budem sam i zato sam bio veoma jasan u vezi s tim da neću davati intervjuje niti se ikako drugačije pojavljivati u medijima pre SP-a. Morao sam da se usredsredim na zadatak. Ono što nisam znao jeste da je Viljo već bio pozvao medije – i to na način koji nisam mogao ni da naslutim.

Poslednjih nekoliko godina Viljo je u trening-kampove i na takmičenja u drugim zemljama često vodio i mladog skakača Janika Tregaroa. Bio je i na OI u Barseloni, kad mu je bilo svega četrnaest godina. Iste godine je prvi put bio i u Marbelji.

Janik je i sada bio tu i, kao i obično, i njemu i Vilju sam dozvolio da besplatno žive u mojoj kući. Imala je tri sprata, pa zato nisam morao da budem toliko blizu Vilju, iako smo bili pod istim krovom.

Devetnaestogodišnji Janik je išao u srednju školu za medije i žurnalistiku, sa željom da postane sportski novinar. Vrlo dobro je znao da ne želim nikakvu medijsku pažnju. Uprkos tome, bez pitanja, napravio je dil sa *GT*-om o tome da piše hroniku naših treninga u Španiji.

U to vreme u kući nisam imao pristup internetu, pa sam za to saznao tek kad me je jedan drug pozvao i ispričao mi.

„Patriče, ne ide baš najbolje pred SP, a?“, rekao mi je drug zabrinuto.

„Kako to misliš?“, pitao sam ne razumevajući šta hoće da kaže.

„Pročitao sam da te još uvek boli.“

„Gde si pročitao?“

„U *GT*-u piše o tebi i tvojoj povredi.“

„Šta? Ko je to napisao?“

„Pa, Janik, naravno. Ima kolumnu u sportskom delu u kojoj piše kako treniraš i tako to.“

Kad smo završili razgovor, bio sam užasno ljut i razočaran. Ja sam se trudio da me niko iz medija ne uznemirava, a momak kog sam pozvao u svoj dom, koji tu živi i hrani se besplatno, piše o meni. Bez pitanja.

Inače sam bio loše raspoložen, budući da sam shvatio da nemam šta da tražim u Atini. Butina nije mogla da izdrži, a čak i da jeste, nisam imao dobru osnovu. Loše sam obavio trening i mnogo sam izlazio. Možda sam mogao da dođem do finala, ali bih završio na dnu poretka. Kad sam, uz sve to, saznao da me je izdao onaj koji boravi u mom domu, proključao sam.

Otišao sam kući i izdrao se i na Vilja i na Janika. Viljo je pokušao da smiri atmosferu izmišljajući neka polovična objašnjenja zašto je Janik uradio to što je uradio, ali meni je bilo dosta. Bilo mi je dovoljno da čujem da je i Viljo znao šta Janik radi, da je to odobrio meni iza leđa.

„Imate pet minuta da nestanete odavde i da se više nikad ne vratite.“

Otišao sam u Viljovu sobu i izbacio njegove stvari. A onda sam seo u kola i besan otišao odatle.

Viljo je verovatno loše stajao s parama, pa je napravio neki dil sa *GT*-om u Janikovo ime. Ali Janik je bolje od svih

znao da ne želim da pričam s medijima.

Pola sata kasnije, zazvonio mi je mobilni telefon. Zvao me je Janik. Bio je besan na mene što sam ih izbacio. Sedeli su u hotelskoj sobi u trening-kampu i nisu znali kuda da idu.

„Viljo nema ni para. Gde da idemo?“, pitao je plačljivim glasom.

„Zovi me kad krenete kući i doći ću da vam to sredim, ali to je i poslednje što ću da uradim za Vilja.“

Vilja zapravo nisam izbacio samo zato što me je prodao medijima. Izbacio sam godinu za godinom sve žešćih svađa, godine potisnutog besa zbog njegovog ponašanja. Ali pre svega, konačno sam prekinuo vezu sa čovekom koji me je u detinjstvu iskorišćavao za zadovoljenje svojih bolesnih seksualnih potreba.

Narednog dana sam pozvao Janika i dogovorili smo se da se nađemo u baru „Sinatra“ u Puerto Banusu. Objasnio sam mu kako stvari stoje, da ti je za tako nešto potrebna dozvola, posebno ako besplatno živiš i hraniš se u mojoj kući.

On je tvrdio kako mu je Viljo rekao da je sve u redu, ali Viljo nije imao nikakvu nadležnost da dâ takvu dozvolu. Ako će da živi kod mene i piše o meni, trebalo bi da i dozvolu traži od mene, a ne od Vilja, zar ne?

Janik je shvatio da su i on i Viljo pogrešili. Kasnije se Janik izvinjavao time da me u hronici nije previše pominjao, ali obojici sam im jasno predočio da ne želim da imam nikakve veze s medijima. Hteo sam da se pripremim na pravi način. A šta je uopšte mislio da *GT* želi? Hroniku o fauni u Marbelji? Jasno je da su hteli da

piše o meni. Trebalo je da bude zahvalan što uopšte može da stanuje u mojoj kući. A on mi je radio iza leđa.

Razočarao sam se i u *GT*. Znali su da ne želim pažnju medija i znali su da nikada nekom reporteru ne bih dao dozvolu da prati moje pripreme. I oni su zato kupili jednog devetnaestogodišnjaka koji je živio u mojoj kući. To je baš bedno.

Nekoliko dana posle našeg sastanka, Janik me je ponovo pozvao da mi kaže da se on i Viljo vraćaju kući. Otišao sam u hotel i platio im račun. Nakon toga više od godinu dana nisam razgovarao s Viljom. Malo je cmizdrio u novinama, ali on je tu odluku zapravo doneo znatno ranije, kad je napustio svetsku scenu i vratio se da trenira omladinu u Geteborgu. Hteo je da živi svoj život u Slotskugsvalenu, a meni je to bilo neverovatno glupo.

...

Razlika u treningu mi nije bila tako drastična kako bi se možda pomislilo. Poslednjih godina Viljo i ja smo mnoge treninge odradili sa distance. A kad bismo se videli, svađali bismo se.

Vilju je bilo strašno teško da shvati da mene nešto boli, što je bilo čudno s obzirom na njegovu hipohondriju. Viljo bi pomislio da je smrtno bolestan ako bi slučajno kinuo. Čuo sam i da je kao aktivni sportista trenirao samo ono što mu je bilo zanimljivo. Radio je na gornjem delu tela kako bi imao lepe mišiće na plaži, ali nije voleo da radi nešto napornije.

Kad bih mu rekao da me boli, svaki put bi me preispitivao. Pokušavao sam da mu objasnim da su neke vežbe štetne za mene. Skokovi s teretom, na primer, rasturili su mi tetive. Ali on je mislio da ja samo zvocam.

Viljo je po mnogo aspekata bio odličan trener. Neke njegove vežbe bile su genijalne. Ali neke su jednostavno bile štetne. Imao je, na primer, jedan program za jačanje koji se sastojao iz toga da na šipci držim veliku težinu i onda čučnem i zadnjicom dodirnem jednu kutiju. Dok bih stajao u tom položaju, Viljo i jedan drugi momak bi brzo skinuli 40 kila sa šipke i ja bih onda skočio. To je trebalo da mi donese eksplozivnost.

Kad smo tu vežbu prvi put radili, bio sam malo uznemiren, budući da je trebalo da počnem s dvesta kila na šipki.

„Mnogo je važno da tegove podignete istovremeno, inače ovo može da pođe po zlu“, rekao sam mu.

„Ne brini“, odgovorio je.

Probali smo jednom i, naravno, drugi momak je zabrljao sa svojim tegovima, pa sam najednom imao dvadeset kila više na jednoj strani šipke. Osetio sam kako se naginjem ustranu i iz očaja sam morao da bacim šipku unazad. Leđa su mi krcnula i tu vežbu nikada više nismo radili.

Bilo je još takvih vežbi koje su na papiru izgledale veoma pametno, ali koje su u praksi nosile ogroman rizik. Viljo je znao da imam problema s tetivama još od početka karijere. Ipak, dešavalo se da stojim sa 60-80 kila na leđima i samo poskakujem, gore, dole, gore, dole.

Kad sam bio mlad, uvek sam slušao Viljove savete na treningu. Ali sada, sa trideset dve godine, imao sam toliko operacija i rehabilitacija, da sam znao šta moje telo može da izdrži, a šta ne. Ako bi Viljo odbacio moj bol, ja bih ignorisao njegove savete i jednostavno izbacio one vežbe koje sam smatrao štetnim po zdravlje.

Najbolje bi bilo da smo se rastali nekoliko godina ranije, ali na kraju krajeva, moja je odgovornost da vodim računa o treningu i životu, a ja to nisam radio.

...

Za mene nije bilo SP-a u Atini. Ipak, otišao sam tamo na poziv grčkog olimpijskog komiteta, kako bih im pomogao s kandidaturom za OI 2004. Atina je, naravno, trebalo da dobije igre 1996, kad se proslavljala stogodišnjica. Ali Grke je pregazila „Kola-kola“, koja se postarala za to da se olimpijada održi u njihovom gradu, Atlanti.

Čak se i Stockholm kandidovao za OI 2004. Niko me nije pitao da učestvujem u toj kampanji, što je i dobro, jer sam smatrao da je ta kandidatura glupa ideja. Švedska je premala, a pretpostavljao sam i da bi poreske obveznike previše koštalo ako bi Stockholm bio domaćin jednog takvog spektakla. Pored toga, smatrao sam da je čudno da se Švedska kandiduje za OI, kad ova zemlja na sportiste gleda kao na razmažene i pohlepne, umesto da u njih ulaže. Zašto bi se ulagalo u igre, ako se ne ulaže u sportiste?

Umesto toga, pozvao me je moj agent, Danijel Vesfelt, i pitao da li bih se angažovao za Atinu, i nije mi bilo teško da prihvatim. Obožavam Grčku i Grke. U Atini sam postavio svetski dvoranski rekord i u toj zemlji su me uvek dobro dočekivali.

Moja tadašnja devojka i ja otišli smo iz Marbelje u Atinu kako bismo se uključili u završnicu kampanje. I tada sam iznutra video kakvim životom žive delegati – životom kojim mi sportisti nikada ne bismo smeli da živimo. Nažalost, to mi je samo potvrdilo ubeđenje koliko su oni daleko od sporta.

Na pisti nas je sačekala limuzina i odvezla do jedne VIP-prostorije u kojoj smo popili piće dok nam je osoblje pregledalo pasoše i prtljag. Limuzina nas je potom odvezla do hotela, gde su nam rezervisali apartman.

Prvo večer organizovana je velika večera za sve zemlje kandidate. Kad sam ušao u salu, video sam celu švedsku delegaciju za jednim stolom. Predsednik, Ulof Stenhamar, spazio me je i odmah ustao da se pozdravi.

„Ćao, Patriče. Drago mi je što te vidim. Šta radiš ovde?“

„Ovde sam zbog Atine.“

Video sam kako se oneraspoložio.

„Kako možeš tako nešto da uradiš?“

„Zato što mislim da je Atina još prošli put trebalo da dobije igre, i zato što mislim da Švedska ne bi trebalo da ih dobije.“

On se tada razrogačio.

„Kladiš se na mrtvog konja.“

„To ti misliš“, odgovorio sam.

Pitanje je zapravo ko se pogrešno kladio. Ako se ne varam, olimpijske igre 2004. održale su se upravo u Atini.

...

Najveći honorar u životu dobio sam na kraju karijere – na mitingu na koji isprva nisam ni bio pozvan. Takmičenje, ili tačnije, spektakl – organizovao se u hali „Skajdom“ u Torontu 1997. i zasnivao se na ideji da se vidi ko je najbrži na 150 metara. Dvoboj je trebalo da se odigra između svetskog rekordera na 100 metara, Donovana Bejlja, i svetskog rekordera na 200 metara, Majkla Džonsona.

Kako bi se povećalo vreme prenosa – i reklama – organizatori su napravili duele i u drugim disciplinama. U skoku uvis je trebalo da se takmiče Havijer Sotomajor i Čarls Ostin. Neposredno pred takmičenje, Sotomajor je odustao zbog povrede i onda su pozvali mene. Bio sam u Marbelji i menadžer, Danijel Vesfelt, me je pozvao i obavestio me.

„Onda hoću iste pare kao što je Sotomajor trebalo da dobije, plus povratnu kartu do Toronta u prvoj klasi“, rekao sam.

Danijel Vesfelt je zapravo to uspeo da sredi, što znači da sam dobio 50 000 dolara – skoro 390 000 kruna po tadašnjem kursu – da se pojavim na takmičenju.

Na frankfurtskom aerodromu sreli smo Ljudmilu Enkvist i njenog menadžera Kita Karlsona. Ljudmila je trebalo da trči 100 metara s preponama. Iz nekog razloga, prilikom ček-ina je bila gužva, ali Kit Karlson – koji nije znao za moj ugovor – preuzeo je na sebe ulogu uglađenog mahera.

„Imam veze u Lufthanzi, tako da ćemo da unapredimo kartu na biznis klasu.“

Pravili smo se da smo impresionirani i lagano smo klimnuli glavom.

Kit Karlson je vikao i galamio i mahao gomilom kartica. Posle nekog vremena se vratio, sa istim kartama kao i pre.

„Tamo je ogromna gužva. Rešićemo na gejtju. Srediću i vama, tako da ne morate da se brinete.“

„Naravno, odlično“, odgovorili smo.

Kit Karlson je nastavio da glumata i na gejtju, ali nije

prošao bolje nego na ček-inu. Oborene glave stao je pored Ljudmile u redu za ekonomsku klasu. Čežnjivo je pogledao ka redu za biznis klasu i prvu klasu, i kad je tamo ugledao mene i Danijela Vesfelta, oči zamalo što mu nisu iskočile.

Danijel Vesfelt se potrudio da Kitu pokaže da mi zapravo ne idemo u biznis klasu već u nešto još bolje. Tako da se, neposredno pre nego što smo se popeli u salon da se zavalimo u lepe fotelje, jedemo kavijar i pijemo šampanjac, okrenuo i povikao:

„Kite, vidimo se u Torontu.“

Meni je bilo malo neprijatno.

„Ma daj, jebote, prestani“, rekao sam.

„Je l' misliš da nas je video?“

„Naravno da nas je video.“

„Jesi li siguran? Ma, jebiga. Sići ću još jednom da se osiguram.“

Popio sam tabletu za spavanje čim sam seo u fotelju i prespavao sam čitav put. Vesfelt skoro da se naljutio, mislio je da je to bezobrazno. Kad već letimo tako lepo, trebalo bi da sve vreme budemo budni, smatrao je, i trudio se da prigrabi sav taj prekomerni i besplatni luksuz. Tokom leta je čak sišao sa čašom šampanjca u ruci i nazdravio s Kitom koji je sedeo u svom uzanom sedištu, pio đus iz plastične čaše i grickao kikiriki.

...

To ekstremno izvikano takmičenje prenosilo se uživo i ubrzo se pretvorilo u neviđen antiklimaks. Organizatori se uopšte nisu razumeli u atletiku. Da jesu, ne bi u svakoj disciplini organizovali dvoboje. Ako bi se ispostavilo

da je jedan od dva takmičara van forme, ako bi pao ili prestupio ili napravio neku drugu grešku, onda bi u toj disciplini odmah nestalo napetosti.

Podloga je, u najmanju ruku, bila loša. Bila je tanka, a nije čak ni dobro prijanjala za pod. Dok se Čarls Ostin zagrevao, podloga se poprilično mrdala. Tad sam se naljutio. To je moglo da dovede do ozbiljnih povreda.

„Morate da namestite podlogu“, rekao sam jednom funkcioneru.

„Nemamo vremena“, odgovorio je on.

„Onda ja neću da skačem“, rekao sam.

Došlo je nekoliko funkcionera i pokušalo da popravi podlogu, ali nisu uspjeli. Podloga se i dalje pomerala na zaletištu.

Na zagrevanju sam skakao dobro, ali na takmičenju nisam. Istina, preskočio sam 2,20 iz prvog pokušaja, ali kad je došlo 2,25, neposredno pre zaleta me je zaustavio jedan funkcioner.

„Šta se dešava?“, pitao sam.

„Pauza za reklame“, odgovorio je on.

Seo sam da sačekam i trenutak kasnije – bez ikakvog upozorenja – funkcioner je povikao:

„Sad! Skači!“

Gospode bože, pomislio sam. Kakvo je ovo takmičenje? Naravno, nije bila fora žaliti se kad si dobio 50 000 dolara, ali organizatori stvarno atletičarima nisu omogućili vrhunske nastupe.

Imao sam tri loša pokušaja, završio na 2,25, i time je nestalo napetosti iz dvoboja u skoku uvis.

Čak se i jedinstveni sprinterski duel završio pravim fijaskom. Majkl Džonson se povredio na pola trke i Bejli je sam protrčao kroz cilj.

Može se slobodno reći da su gledaoci bili prevareni.

Početak 1997. bio sam, sa mnogo drugih poznatih Šveđana, pozvan na žurku povodom objavljivanja novog albuma grupe *INXS*. Na večeri sam sedeo pored pevača Majkla Hačinsa i njegove devojke Pole Jejts, i bilo mi je veoma prijatno. Ipak, Pola Jejts je rano otišla s večere, pošto su nedavno pre toga dobili dete, i čim je ona otišla, jedna plavuša je Hačinsu sela u krilo.

Bila je kao flaster na Hačinsu, čak i na afterpartiju u baru „Spaj“, i postajala je sve bučnija. Vikala je i smrdela na alkohol na sve strane. Ljudi su joj više puta rekli da se smiri. Čak sam joj i ja to rekao. Ali ona je nastavila da ljude poliva pićem i kad mi je u jednom trenutku na vratu završio pravi vodopad, stvarno sam pobesneo.

„Prestani više, kurvo jebena“, rekao sam joj.

Sekund kasnije me je udarila čašom u lice, toliko snažno da je srča poletela na sve strane.

Majkl Hačins se samo nasmejao. U prvi mah. Ali onda se u trenutku preobrazio, poskočio na kauču i povikao:

„You fuckin’ loser. This is my private party and you should get the fuck out of here!“

Bio sam zatečen. Zar nije video šta se desilo? Ali pre nego što sam stigao da razmislim kako da reagujem, Majkl Hačins je skočio sa kauča i brzim korakom izašao iz bara.

„Moraš u bolnicu“, rekao mi je neko.

„Zašto?“

„Pogledaj u ogledalo i videćeš.“

Prišao sam ogledalu. Polovina gornje usne mi je bila rascepana i krv mi se slivala niz majicu.

Odvezao sam se u bolnicu „Karolinska“ gde su mi

zašili usnu i obraz i sa spoljašnje i sa unutrašnje strane. Saznao sam i da sam imao sreće. Da su me parčići stakla posekli centimetar više na obrazu, isekli bi važne nerve i paralisali mi taj deo lica.

Lekari su mi naglasili da bi slučaj trebalo da prijavim policiji.

„Svakog vikenda imamo više ovakvih slučajeva, i znamo kakve užasne povrede lica to može da prouzrokuje“, rekli su mi.

Devojka koja me je povredila, i za koju se ispostavilo da je neka polupoznata pevačica, tokom noći je nekako našla moj broj telefona i kad sam izašao iz bolnice, video sam da mi je ostavila poruku u kojoj mi se izvinila i rekla da je za sve ona kriva. Sutradan je, međutim, promenila stav. U intervjuu *Ekspresu* je za sve okrivila mene.

Kad me je *Ekspresen* narednog dana pozvao, još uvek sam bio toliko besan na tu devojku da sam odlučio da ispričam moju verziju događaja.

...

Majkl Hačins je umro kasnije te godine. Ali ne od batina. Obesio se u hotelskoj sobi u Sindeju.

Kad sam otišao iz bolnice i vratio se u hotel, ljudi iz izdavačke kuće INXS-a ostavili su mi poruku na recepciji. Pozvao sam i sreo se s jednom devojkom punom razumevanja, koja je videla sve, ali koja me je zamolila da slučaj ne prijavljujem policiji. Umesto toga, rešićemo to na elegantniji način.

Ali kad sam je narednog popodneva ponovo sreo, više nije bila tako voljna da priča sa mnom. Posavetovala se, rekla je, i javiće mi se kasnije.

Kad sam se vratio u Geteborg, ponovo sam razgovarao s izdavačkom kućom, ali nikakav dogovor ili nagodba najednom više nisu bili aktuelni. Ta svađa nema nikakve veze s bendom, rekli su. Tada sam slučaj prijavio policiji. Imao sam i lekarsko uverenje i slike iz bolnice, a predao sam im i poruku koju mi je pevačica ostavila na telefonu. Utisak koji sam stekao o policajcima bio je dobar. Činilo se da su prijavu ozbiljno shvatili.

Skoro godinu dana nakon događaja u baru, pozvao me je stokholmski policajac koji je vodio istragu. Rekao je da treba da dođem i identifikujem ženu na slici.

„A kako to da uradim? Ne sećam se kako izgleda. A već znate kako se zove.“

„Da, znamo ko je ona, ali pre nego što budemo mogli da je saslušamo, moraš da je identifikuješ. Moraš da dođeš u Stokholm.“

„Hoćete vi da mi platite put?“

„Ne.“

„Ali imate priznanje i imate sto drugih svedoka. Šta vam je još potrebno?“

Više gostiju me je podržalo u novinama posle događaja. Znao sam i da je više članova obezbeđenja i nekoliko zaposlenih u izdavačkoj kući videlo tačno šta se desilo.

„Imamo malih problema sa svedocima“, rekao je policajac. „Ljudi se odjednom ne sećaju.“

Uzdahnuo sam. *Jebene kukavice.*

„A kako bi se prepoznavanje odigralo?“, pitao sam.

„Preko fotografija iz pasoša.“

„Ali ne mogu da je prepoznam po fotografiji iz pasoša!“

„Pre nego što je identifikuješ, ne možemo da je pozovemo na saslušanje.“

„Pa, imate njenu telefonsku poruku u kojoj priznaje. Zar to nije dovoljno?“

„Nije.“

Nisam shvatao zašto bih odlazio u Stokholm i nasumično odabrao jednu od pet fotografija. Zašto je jednostavno ne pozovu na saslušanje? Policajcu se verovatno nije svidelo što se mešam u to kako on vodi istragu.

„Videćemo šta ćemo dalje“, rekao je pomalo nestrpljivo.

Nekoliko meseci kasnije dobio sam pismo u kome je pisalo da je optužnica povučena. Tužiteljka je odabrala da čitav slučaj posmatra kao nesrećan. Pisalo je i da sam koristio uvredljive izraze kad sam se obratio devojci. To me je stvarno razbesnelo. Šta je srž toga? Da imaš pravo da nekome razbiješ čašu o glavu ako te nazove kurvom? Da sam ja nekome razbio čašu o glavu znam tačno šta bi se desilo.

Pored toga, zbog onoga što mi je ta devojka uradila, propustio sam jedno takmičenje u Birmingemu. Voleo bih da mi je to nadoknadila.

...

U drugim prilikama sam imao znatno prijatnije susrete sa muzičkim zvezdama. Najzanimljivije mi je bilo kad sam upoznao Endija Skota iz benda *Svit* posle koncerta u Geteborgu. Pričali smo skoro sat vremena i taj razgovor je bio prilično čudan, jer je on hteo da priča o skoku uvis, a ja o *Svitu*.

Endi Skot je znao sve o meni i mojoj karijeri. Znao je

imena svih mojih konkurenata, sva važna takmičenja i sve najuzbudljivije trenutke.

„Skok uvis je bio mnogo zanimljiviji u tvoje vreme“, rekao je.

Sve vreme sam pokušavao da skrenem temu na muziku, ali on je odbijao. Želeo je da priča o skoku uvis. Na kraju se poveo razgovor o olimpijskim medaljama i posle nekog vremena smo se dogovorili da se zamenimo. Endi Skot će dobiti moju bronzanu medalju iz Seula, u zamenu za zlatnu ploču „Fanny Adams“. Pomislio sam kako posle mogu da pozovem međunarodni olimpijski komitet i kažem im da sam izgubio medalju. Oni bi verovatno mogli da mi pošalju kopiju.

Endi mi je dao broj telefona i dogovorili smo se da izvršimo zamenu sledeći put kad dođem u Veliku Britaniju. Nekoliko meseci kasnije, dobio sam poziv iz Engleske. Ali nije me zvao Endi Skot, već jedne britanske dnevne novine koje su saznale za zamenu i koje su htele da me intervjuišu u vezi s tim. Pokušao sam sve da umanjim, rekao da smo to izgovorili u pijanstvu. Ali zbog tog intervjuja sam odlučio da odustanem od zamene. Bilo bi mi teško da zovem MOK i zamolim ih da mi pošalju novu medalju nakon što su novine napisale da sam je svojevolutno menjao za nešto. Što sam više o tome razmišljao, to sam bio ubeđeniji da ne bi bilo moguće na prevaru dobiti drugu medalju. Endi Skot bi sigurno nekome ispričao da smo se menjali, a onda bi se ta priča i pročula.

...

Kad sam se jednom takmičio u Briselu, neki američki atletičari su se veoma uzбудili kad su čuli da je u našem

hotelu Džo Koker. Ja sam na to blago slegnuo ramenima. On mi nije jedan od omiljenih pevača.

Pobedio sam na takmičenju i kad smo se uveče vratili u hotel, u lift nam je iznenada ušao Džo Koker. Pogledao me je i rekao:

„How’s it going, Patrik?“

„Fine, thanks. And you?“

„Just fine. Good show you put on today.“

„Thanks.“

Lift je stao i Koker je izašao.

„See you later“, rekao je pre nego što su se vrata zatvorila.

„Yes. Later.“

Amerikanci su zurili u mene.

„Jebote, pa ti ga poznaješ?“

„Džoa? Pa, naravno“, slagao sam i napravio izraz lica kao da mi je dosadno.

„Otkad ga poznaješ?“

„Odavno. Skoro od Vudstoka.“

„Ali zašto nam nisi rekao?“

„Ma, nije to ništa.“

Ustvari sam bio jednako uzbuđen kao i Amerikanci. Trebalo mi je zapravo malo vremena da shvatim kako je Džo Koker mogao da zna da sam tog dana skakao. Da li je bio na stadionu? Ali nije mi palo na pamet da se takmičenje prenosilo uživo, tako da je najverovatnije ležao u hotelskoj sobi i iz dosade gledao TV.

Da sam 1996. osvojio olimpijsku medalju, ubeđen sam da bih nastavio da skačem sve do 2000. Tada bih u Sidneju imao trideset pet godina, moglo bi da prođe. (Ispostavilo se da u Sidneju nisu skakali preterano visoko. 2,32 je bilo dovoljno za zlato.) To bi stvarno bilo kul: pet medalja sa pet olimpijskih igara.

Bio bi mi neverovatan podstrek da se spremam za pete igre u nizu. Ali nakon što u Atlanti nisam stigao ni do startne linije, najveći deo volje mi je nestao. Nije bilo važno što sam tokom jeseni bio u odličnoj formi i skakao 2,35, volja mi je svejedno nestala. Bilo mi je izuzetno naporno da po stoti put započnem pripremu mog povređenog tela. Ipak, hteo sam da se izborim za povratak, ovaj poslednji put. Jer nisam želeo da karijeru okončam kao povređen. Hteo sam da prekinem kad sâm osetim da je vreme.

Ali išlo je teško. Tokom najvećeg dela jeseni bio sam u Španiji, ali nisam ni započeo s treningom. Imao sam problema s leđima, ali umesto da se s tim uhvatim u koštac, koristio sam to kao izgovor za izbegavanje nekih dosadnih bazičnih priprema.

Na zimu sam sa atletskom reprezentacijom otišao u kamp u Južnoj Africi. Počeo sam kvalitetno da treniram, ali sam primetio da nemam stabilnu osnovu. Trening nije davao očekivane rezultate. Shvatio sam da sam se zapustio. Da sam loše i pogrešno trenirao. Odbacio sam ono što mi je bilo dosadno i radio samo ono što mi je bilo zanimljivo.

Da sam imao medalju iz Atlante, rešio bih i problem s leđima i sve ostale probleme koje sam imao. Bilo bi mi lako da se fokusiram na Sidnej. Ali taj podstrek nisam

imao. San mi se raspršio i nisu mogla da me motivišu čak ni predstojeća prvenstva, ni evropsko ni svetsko. Psihički sam već bio na silaznoj putanji. Iako mi je bilo potrebno malo vremena da shvatim kako stvari stoje.

Posle nekoliko dana u Južnoj Africi, učinilo mi se da mi trening bolje ide, ali onda su me snašli problemi s listovima. Poslednjih godina imao sam jednu vrstu pucanja tih mišića, koja se zove „compartment syndrome“, i tokom karijere sam obavio ukupno četiri operacije, kako bih s tim izašao na kraj.

Ovog puta za problem s listovima sam ja bio kriv. Mogao sam da ga izbegnem, da sam bazične pripreme odradio kako treba.

Kad si stariji, ne možeš da treniraš na isti način kao kad si mlad. Mnogi greše i treniraju previše. Treniraju kvantitativno, umesto kvalitativno. Moj problem je bio u tome što sam u potpunosti zanemario kvantitativni trening, a ni to nije dobro.

Da li bi pomoglo da sam ranije prekinuo s Viljom? Ne, mislim da ne bi. Čak i tokom poslednjih godina s njim, radio sam mnogo toga iz svoje glave, a psihički mi je mnogo prijalo što ne moram da ga trpim.

Da sam bio svesniji, možda bih potražio pomoć nekog drugog. Možda je trebalo da pokušam s onim što je Viljo nazivao optimalnim treningom. To znači da je trener tu, ali nije vezan nekim programom treniranja. Trening se u potpunosti prilagođava dnevnoj formi sportiste, i trener možda i zanemaruje planirani program ukoliko uvidi da telo sportiste ne reaguje. Ili obrnuto: dodaju se neke vežbe ukoliko telo deluje svežije nego što se očekivalo. Viljo je sa mnom zapravo uvek radio optimalne treninge,

što me je ponekad i nerviralo.

Znao sam da mu kažem: „Završio sam.“

A on bi odgovorio: „Ne, uradićemo još deset ponavljanja“, pošto bi video kakva mi je dnevna forma.

Kad sam bio u negativnom periodu posle propuštenih prvenstava 1996. i 1997. bio mi je potreban neko ko će me podići. Tako je lako ostati na kauču kad ti je teško, ali zbog toga uvek kasnije ispaštaš.

Danas koristim to iskustvo, iako se radi samo o jačanju mišića na nivou hobija. Postavio sam sebi težak zadatak: Ma koliko mi se ne treniralo, moram da odem u teretanu i odradim bilo šta. To ne mora da bude neki ubistveni trening, dovoljno je da vežbam pola sata. Samo nešto da uradim. Jer znam koliko je lako skliznuti u loše navike. Ako danas odložim, lako ću odložiti i sutra, a onda najednom prođe dve nedelje bez treninga.

Ta disciplina mi je stvarno bila potrebna u Marbelji. Jer tamo se dešavalo da po četiri, pet dana ležim na kauču i zurim u TV. Imao sam velikih problema s leđima i nikako mi nije pomoglo to što sam ležao i odmarao se, umesto da sam se aktivirao. Ako te boli toliko koliko je mene bolelo, onda je odmor apsolutno najgora alternativa. To sada znam, a znao sam verovatno i tada, ali mi je bilo preteško da odradim bazične pripreme. Otpor je bio ogroman. Svega mi je bilo dosta.

...

Kaže se da skakač uvis karijeru uvek završava rušenjem lestvice. Ali ja sam zapravo preskočio poslednju visinu na kojoj sam se okušao. Bilo je to u glavnom gradu Katara, Dohi, u maju 1998. Došao sam tamo nekoliko dana pre

takmičenja, odradio jedan trening sa skakanjem i osećao sam se izuzetno sveže. Preskočio sam 2,25, ali sam i osetio da nemam snage za neka bespotrebna rušenja tokom takmičenja. Krsta su me posle svakog skoka bolela sve više.

Tokom zagrevanja osetio sam kako mi leđa gore. Nisam mogao da skačem. Jedva sam uspeo i da sednem. Na trčanje nisam mogao ni da pomislim. *Jebiga*, pomislio sam, *ode mi pola honorara*. Takva su bila pravila. Bez visine – pola početne sume. Kud puklo da puklo, pomislio sam. Jedan skok. Nekoliko hiljada dolara nagrade.

Prva visina bila je 2,10. Laganica, u normalnim okolnostima, ali ja sam se jedva mrdao. Kad je bio red na mene, odšepao sam do zaletišta, stisnuo zube, potrčao, skočio – i preskočio. Kad sam se dočekao na dušek, leđa su me toliko zbolela da sam hteo da vrisnem. Ali preskočio sam jednu visinu – i dobio koverat s dolarima.

Da se vratim na statistiku: Naravno da izgleda bedno skočiti 2,10. To je niže nego što sam skakao sa šesnaest godina. Ali u statistici se ne vidi bol u leđima. A kad bi postojala statistika za skokove s povređenim leđima, mislim da bi me 2,10 svrstalo na sam vrh tabele.

Posle takmičenja u Kataru u principu sam prekinuo karijeru. Više se nije moglo. Imao sam užasne bolove, posebno u tetivama i leđima. Sve što mi je kod skoka uvis bilo zanimljivo, nestalo je. Zanimanje mi se pretvorilo u psihički teret i u nešto povezano samo s bolom. Poslednjih godina sam trenirao samo kako bih sam sebe sustigao, a ne kako bih se poboljšao. Nisam vodio – sve vreme sam bio u zaostatku. Tad je lako pasti pod stres, a za to ne postoji nikakav trening. Ako ništa ne klizi već se

sve vreme boriš uzbrdo, onda radost nestaje.

Čak i posle dobro odrađenog treninga imao bih više negativnih nego pozitivnih misli. Brinuo sam se kako će telo narednog dana reagovati na trening, nadao sam se da će me trening odvesti napred, a ne prouzrokovati još bolova. Ali u to nikad nisam mogao da budem siguran. Kad bih se sutradan probudio, odmah bih se opipao. Da li ću moći da odradim sprint tokom prepodneva ili me tetive toliko bole da mogu samo u teretanu?

Najgore od svega je što znaš da ako ne odradiš trening koji si zamislio, onda na duge staze sigurno nema uspeha. A onda se javi strah: Da li će se ovako završiti? Plan mi je oduvek bio da odradim jednu, poslednju dobru sezonu i kažem: „Hvala. Sad prestajem.“ Apsolutno nisam želeo da završim karijeru na klinici za rehabilitaciju. To bi bilo kao da je neko drugi odlučio u moje ime. Ali na kraju nisam imao izbora. Moj lekar je to formulisao ovako:

„Ne može više. Materijal više ne može da izdrži.“

...

Kad sam shvatio da ne mogu da okončam karijeru kako sam želeo, nisam imao volje ni za neki formalni oproštaj. Mislio sam da polako, ali sigurno mogu da iščeznem iz medija, i da na kraju više ne postojim u javnosti.

Moj menadžer, Danijel Vesfelt, nije se slagao.

„Moraš da izdaš neko saopštenje.“

„Ne, ovako je dobro. Niko nema moj broj telefona“, rekao sam.

„Ali mene zovu sve vreme i pitaju kako si i kad ćeš ponovo početi da se takmičiš.“

„Nema veze. Reci istinu, da ne znaš.“

Ali uspeo je da me ubedi da održimo konferenciju za štampu – u Njujorku od svih mesta.

„Njujork je tvoj stil. Biće to kao veliko finale“, rekao je Vesfelt.

Naglasio je važnost toga da kažem kakvi su mi planovi za budućnost. To je bilo malo teže, budući da ih nisam imao, ali onda smo se setili jednog tipa kog smo stalno sretali u kafani u Marbelji. Zvao se Majkl Matajas, bio je jugoslovenskog porekla i živio je u Njujorku. Bio je trgovac i imao je pedesetak godina, i činilo se da je istinski zainteresovan za sport i sportski život. Bio je čudan utoliko što je često izlazio u barove i klubove, ali je uvek bio trezan. Pio je samo vodu. Ipak, nije bio dosadan. Naprotiv. Ostajao je u klubovima do pet ujutru, bio je pun zanimljivih priča i poznavao je gomilu interesantnih ljudi. Između ostalog, rekao je da ima kontakte u američkoj profesionalnoj košarkaškoj ligi, NBA. U krug prijatelja ubrajao je, između ostalog, i vlasnike Čikago „Bulsa“ i Njujork „Niksa“.

„Mogao bi da naučiš američke košarkaše da skaču kako treba. S tvojim iskustvom, bio bi odličan trener za skakanje“, rekao mi je Majkl nekoliko puta.

To sam uglavnom prihvatao kao neobavezan razgovor, čak iako mi jeste zvučalo zanimljivo, ali Danijel Vesfelt je počeo sve više da se interesuje za to.

„Šta misliš da pozovemo Matajasa na konferenciju, pa da on kaže da ćeš eventualno da pomogneš u obrazovanju košarkaša u NBA?“

„Ne, jebote“, odgovorio sam, „šta ako od toga ne ispadne ništa?“

Ali Vesfelt je pozvao Matajasa, koji se istinski zagrejao. Zato smo u martu 1999. otišli u Njujork. Majkl Matajas nas je proveo metropolom i pričao o svim svojim kontaktima. Bilo je zabavno i zanimljivo, ali mi je istovremeno delovao sve mističnije. Previše toga je zvučalo predobro da bi bilo istinito. Na primer, to da Majkl Matajas ne poznaje samo najvažnije ljude NBA lige, već i glavešine španskog fudbala.

„Povezan sam s jednim velikim sportskim kompleksom koji treba da se izgradi u južnoj Španiji“, rekao je. „U kontaktu sam i sa Barselonom i sa Real Madridom, a ti bi mogao čak i tamo da budeš od koristi. Bolje skakanje nije potrebno samo košarkašima.“

Ispričao nam je i jednu neverovatnu priču o svojoj ženi. Prema Majklu Matajasu, ona je bila jedini autorizovani logoped u celom svetu za ljude koji su prošli dve promene pola, dakle za muškarce koji su se operisali u žene, a onda se vratili u muškarce. Oni su očito često imali problema s glasom.

Konferencija je održana u hotelu „Rodžer Smit“ u aveniji Leksington u Njujorku, 22. marta 1999. Danijel Vesfelt i ja smo došli na vreme, ali Majkl Matajas se nije pojavljivao. Pa, gde je, jebote? Trebalo je da ga uputimo u to kako smo zamislili konferenciju.

Danijel i ja smo se složili da ćemo da budemo jasni po pitanju toga da ništa nije odlučeno, ali da ćemo ispitati mogućnosti saradnje s nekoliko klubova iz NBA-a. Bilo je važno da Majkl to zna i da ne ode predaleko s pričom.

Ali gde je sad? Sat je nemilosrdno otkucavao. Jebiga. Sad je već prekasno za bilo kakve pripreme.

Ostao je samo još koji minut, novinari su se već bili

skupili i čekali su da uđemo u salu, ali njega još uvek nije bilo. Da li će uopšte doći ili nas je ispalio? I onda, u poslednjem trenutku, on je ušao u salu i istog časa preuzeo konferenciju. Kao da smo pritisnuli „plej“. Pričao je bez prestanka, prosipao imena na sve strane, rekao da smo već zakazali sastanke za sledeću nedelju s gomilom glavešina i da ćemo uraditi ovo i ono...

Ja sam samo sedeo kao budala na sopstvenoj konferenciji, ne uspevajući čak ni da dođem do reči. Inače odlično dolazim do reči, ali u ovom slučaju sam definitivno sreo boljeg od sebe.

Majkl Matajas je zvučao toliko ubedljivo da sam mu na kraju i ja poverovao. Što je konferencija duže trajala, to sam se sve više radovao radu sa košarkaškim zvezdama. Osećao sam da je to moj fazon: kul skakač koji je uvek išao svojim putem započinje novu karijeru u Njujorku i Čikagu.

Činilo se i da je većina novinara impresionirana elokventnim biznismenom, ali posle konferencije jedan od njih mi je prišao i pitao:

„Patriče, moram samo nešto da proverim. Matajas mi je rekao da je iz Bugarske, ali jednom kolegi je rekao da je iz Jugoslavije. Jedan drugi je mislio da je iz Rumunije. Odakle je zapravo?“

Šta da odgovorim? Znao sam da je Matajas preterivao i produžavao konferenciju. Promumlao sam nešto u stilu da je živeo u više zemalja, ali sam i sâm osetio koliko je sve to zapravo šuplje. Činilo se da je svakom novinaru rekao drugu nacionalnost. Narednog dana je bio Švajcarac u članku *Aftonbladeta*, a Latinoamerikanac u članku *TT-a*.

Majkl Matajas je rekao i da je suvlasnik noćnog

306

kluba „Čajna klab“, ali kad smo posle večere došli tamo, čuvari na vratima ga nisu prepoznali, već je morao da se predstavi i kaže im da smo rezervisali sto. Pored toga, jedan švedski novinar je poznavao jednog drugog suvlasnika, ali on nije znao ni ko je Majkl Matajas. Sad je stvarno postalo neprijatno. U kakvu smo se to zbrku uvalili?

Tokom narednih dana sumnja je narasla. Majkl je trebalo da nam pokaže svoj stan i kad je limuzina prošla pored jednog lepog kompleksa, on je iznenada pokazao ka vrhu i rekao:

„Tamo gore je.“

„Strava, je l' možemo da se popnemo da pogledamo?“, pitao je Vesfelt.

Ne možemo, rekao je Matajas, i naveo neki loš izgovor, recimo da nema čime da nas ponudi. Umesto toga, nastavili smo da se vozikamo limuzinom, što se, naravno, završilo time da smo Vesfelt i ja morali da je platimo.

Nekoliko nedelja posle konferencije, novinari su počeli da me zovu i pitaju kako ide.

„Kad počinješ da treniraš košarkaše?“

Odgovarao sam što sam neodređenije mogao.

„Nije još gotovo. Idemo ponovo za koju nedelju.“

Nakon što sam primio više poziva sa sličnim pitanjima, pozvao sam Vesfelta.

„Ovo postaje stvarno neprijatno. Je l' ti se Matajas javljao?“

„Nije. Pokušao sam da ga nađem, ali kao da je ispario.“

...

Verovatno i jeste. Majkl Matajas je nestao i nikada više mi se nije javio.

Kako sam čuo, umro je nekoliko godina kasnije, ali to su samo glasine. Ni dan danas nisam potpuno siguran ko je on bio. Pitam se da li se uopšte tako i zvao. I mislim da je u kafanama ostajao trezan kako bi pokupio što više informacija o bogatima u Marbelji. Jednostavno je radio dok smo se mi ostali zabavljali – slušao i pamtio, tražio mogućnosti za poslove i planove. Nažalost, ovog puta je izbor pao na mene.

Još mnogo godina nakon toga pitali su me šta je bilo s NBA ligom. Nikad nisam rekao šta se zapravo desilo. Umesto toga, odgovarao sam tako da ispadne da sam svojevolumno odlučio da to preskočim.

„Bilo je previše putovanja, a bilo mi je prerano da se vratim u to vrćenje ukруг.“

...

Vreme posle konferencije proveo sam besciljno tumarajući. Nisam imao nikakve planove, nikakve ideje. Živeo sam dan za danom – i u velikoj meri uživao u tome. Više godina sam žudeo za odlaskom u krevet uveče bez brige oko toga da li će mi ujutru biti dobro. Taj način razmišljanja predstavljao mi je ogromno psihičko opterećenje. Poslednjih godina skakačkog života proveo sam u negativnoj spirali. Na kraju se ono zabavno utopilo u brizi zbog onoga što bi moglo da pođe po zlu. Zbog onoga što bi moglo da mi izazove dodatne bolove. Žudeo sam za tim da ni o čemu ne razmišljam – i to vreme je konačno došlo. Kao aktivni sportista postavio sam sebi cilj da nakon što okačim patike o klin – ne radim ništa. I sada sam to i ispunjavao.

Bilo je lepo, ali i naporno. Bilo mi je naporno da sve vreme budem na istom mestu. Nisam bio navikao na to. Postao sam nespokojan, ali nisam mogao da se nateram da protiv toga nešto i uradim.

Rešenje je bilo da lumpujem do krajnje granice. U koje god doba nedelje, u koje god doba dana.

Većinu vremena sam provodio u Marbelji, ali izlazio sam i po Geteborgu. I nakon jedne takve noći u Geteborgu u junu te godine, našao sam se na ivici kreveta s dve telefonske slušalice u rukama, i primio poruku da je Viljo umro.

Uzrok smrti bilo je pucanje aorte. Pre nego što smo se poslednji put oprostili, tražili smo da se obdukcija ne obavlja, ali to se ipak desilo. Posle obdukcije očigledno nisu uspeli da mu srede lice jer mu je koža bila previše zategnuta, tako da je Viljo imao neprirodan osmeh koji je izgledao neprijatno.

Gledao sam ga deset sekundi. A onda sam izašao.

Kad je sveštenik završio, porazgovarao sam s njim nerešenom pitanju sahrane. Janik je bio pozvao Viljove sestre iz Finske. One nisu bile u kontaktu s bratom, ali su svejedno htele da se on sahrani u Finskoj. Nama je to bilo čudno. Ona jedva da je imao neke veze s Finskom. Nije odlazio tamo i nije bio u kontaktu sa sestrama. Čitav društveni život bio mu je u Švedskoj. Kad sam to ispričao svešteniku, rekao mi je:

„To se često dešava, ali reći ću ti nešto što ne znaju svi. Ko prvi kontaktira s pogrebnim preduzećem i zakaže vreme za sahranu, pravo je na njegovoj strani. Onda drugi više ne mogu ništa.“

Zato smo odmah otišli u pogrebno preduzeće i zakazali datum. Zajedno s kevom i Janikom, odabrao sam kovčeg, crkvu, muziku i ostalo što je trebalo srediti pre sahrane. Pokrio sam i sve troškove.

Viljova porodica se naljutila kad je to čula i zapretila nam advokatom. Ali narednog dana su nas ponovo pozvali i rekli da bez daljeg prihvataju mesto sahrane. Možda su proverili u zakonu.

Sahrana je bila čudan događaj. Došli su ljudi iz čitave atletske Švedske, kao i mnogi tadašnji i bivši sportisti kluba *EIS*. Sveštenik je održao ličan govor o Vilju i njegovom delu, a umesto sumorne muzike na orguljama,

pustili su „My way“.

Kad smo izašli iz crkve, tamo je čekalo još nekoliko stotina ljudi. Dugačak karavan vozila – s policijskom pratnjom koju niko od nas nije zatražio – pošao je ka Slotskugsvallenu, gde je stao dok se zastava *EIS*-a podigla i dok se održao minut ćutanja. Potom se putovanje nastavilo do groblja Vestra.

Tik uz grob su bili postavili drvene klupe na koje smo ja, Peter, mama, Janik i Viljove sestre seli i primali saučešće prisutnih, nakon što bi spustili ruže na kovčeg. Imao sam pomalo nadrealan osećaj, kao da je mafijaška sahrana iz holivudskih filmova.

Lagao bih ako bih rekao da nisam bio dirnut, jer jesam. Sve je bilo veličanstveno i ljudi su iskazali izuzetno poštovanje prema Viljevom delu. Čak i njegova porodica, koja je došla iz Finske u Geteborg kako bi prisustvovala sahrani, kasnije mi je zahvalila zbog te lepe i časne sahrane.

Ali dok sam sedeo kraj groba i dok su mi svi govorili koliko im je žao i koliko im je on značio, osećao sam samo da je lepo što ga više nema. Konačno sam dobio završetak nečega što mi je svih ovih godina stajalo nad glavom i grizlo me. Nisu me bolela samo sećanja. Tokom svih godina sam se i plašio da će priča procureti. Viljo je mogao da bude uhapšen u nekoj raciji pedofila ili je neki mladi atletičar mogao da se usudi da digne buku. Bilo bi dovoljno samo da neko nađe njegove slike ili filmove i svi bi odmah shvatili.

Ali ništa od toga se nije desilo i zbog toga mi je bilo drago. Nisam želeo da se uvlačim u tu prljavštinu. Šta bi ljudi mislili o meni? Zašto žestoki Patrik Sjeberg nije

mogao da odbije jednog ružnog matorca? Možda mu se sviđalo?

Mislio sam da mi je čitav identitet na kocki. Ali sada je Viljo bio sahranjen i nadao sam se da je s njim sahranjena i njegova priča.

...

Tokom godina čuvao sam mnoge stvari u Viljevom stanu, ali nisam imao dokumentaciju da su moje, pa sam pitao popisivača zaostavštine šta da radimo.

„Samo idi i uzmi ih“, odgovorio je.

I nadao sam se da će to reći, jer sam računao da u Viljevom stanu ima stvari koje niko drugi ne bi trebalo da vidi. Slika.

Viljo me je neprekidno fotografisao dok sam bio mlad. I mene i druge dečake. Što sam bivao stariji, to mi je sve više smetalo. Nekoliko puta sam ga pitao o tome.

„Nemaš nijednu moju sliku, a? Ne zajebavaj!“

„Nemam, nemam, bacio sam ih“, uvek bi odgovorio.

„Jer šta ako ti se nešto desi i onda ih neko nađe.“

„Ne, niko ih neće naći, bacio sam ih. Šta ti misliš o meni?“

„A zašto si uopšte i slikao? Video sam i slike drugih dečaka.“

„Pa, to je samo... ovaj... ali sad sam ih bacio.“

Pregledao sam sve ormane i sve fioke u stanu, ali nije bilo ničega. Bio je to lep osećaj. Ali uzalud sam tražio i druge stvari. Tokom godina sam sakupio gomilu starih rok-singlova. San mi je bio da nabavim džuboks i u njega stavim sve ploče. Pored toga, cela jedna fioka bila je puna

bubnjarskih palica, trzalice, potpisanih postera i slika koje sam dobio od bendova koji su svirali u Geteborgu.

Sve je nestalo. Čak i električne gitare i pojačalo. I vredni litografi koje sam osvojio na takmičenjima. Činilo se da se otarasio svega što je meni pripadalo.

Kasnije sam saznao u kakvim finansijskim problemima je Viljo bio tokom poslednjih godina. Na kraju je pozajmio preko 10 000 kruna od osamnaestogodišnjeg skakača Kristijana Skora Tomasena. Pretpostavljam da je mnoge moje stvari prodao kako bi brzo došao do novca.

...

Na meni je bila odgovornost da ispraznim Viljev stan, ali to mi se nije preterano radilo. Zato sam unajmio nekoliko drugova i s njima napravio dil.

„Uzmite iz stana šta hoćete, ostalo bacite.“

Istog dana uveče sreo sam jednog od njih na „Uleviju“. Nakon što smo neko vreme sedeli na tribinama, pružio mi je gomilu slika.

„Našli smo ih na dnu jedne fioke“, rekao je. „Ne izgleda dobro, pa sam mislio da bi ih možda ti hteo.“

Brzo sam ih prelistao. Bile su to slike mene sa deset do dvanaest godina. Oko deset papirnih kopija. Na svima sam bio go. Na jednoj sam bio pod tušem, na drugoj sam spavao, na trećoj su mi šorc i gaće bili spušteni.

„Kakve su to slike?“, pitao me je drug.

Brzo sam ih stavio u džep. On me je gledao, čekajući objašnjenje.

„Ne, to je... ma, ništa“, rekao sam. „Zaboravi.“

Izvinio sam se i otišao u toalet. Tamo sam pocepao slike i bacio ih u WC-šolju. Zatim sam se vratio i seo

pored druga. Više o slikama nismo pričali.

Jebeni Viljo. Zakleo se da ih je bacio. Ne shvatam ni kako je smeo da ih razvije. Radnici u foto-radnjama najčešće pregledaju slike da provere da li je kvalitet dobar.

Ali Viljo je izbegao taj rizik. Neprekidno je nosio kesu s rolnama filma dok smo putovali po svetu i razvijao ih je u drugim zemljama.

„U inostranstvu je jeftinije“, govorio je.

To je, naravno, tačno. Ali verovatno je bilo i važnijih razloga što nije hteo da ih razvija u Švedskoj. Dešavalo se čak i da ga upozoravam dok je nosio te filmove. Šta ako neki zaposleni u Bankoku vidi slike i prijavi ga?

„Sad nisi u Geteborgu. Švedska je daleko, ako ti se nešto desi.“

Ali Viljo se, kao i obično, pravio da ne razume šta hoću da kažem.

...

U danima posle pražnjenja stana, otišao sam u nekoliko zalagaonica u Geteborgu u pokušaju da nađem nešto od nestalih stvari, ali sam samo dobio potvrdu da je Viljo posetio nekoliko njih.

Pitam se šta li je uradio s novcem. Nije živio raskošnim životom – bar ne nekim koji se spolja primećivao. Više godina je prilično dobro zarađivao, a i svakog meseca je od mene dobijao pare na crno, najčešće 10 000 – 15 000 kruna. Jednom sam mu kupio auto, novi ford *skorpio* i *roleks* sat.

Dugo posle njegove smrti, otkrio sam da je jedan od mojih računa odveo u maksimalni minus. Zatvorio sam

sve račune kad sam se 1990. iselio iz Švedske. Ali kad sam mnogo kasnije rešavao spor sa prinudnim izvršiocima, iznenada se pojavio jedan račun u banci „SE“, račun koji je stajao za naplatu. Mislim da se radilo o 47 000 kruna. Ništa mi nije bilo jasno.

„Kako bi taj račun mogao da bude moj? Ne živim u Švedskoj od 1990.“

Izvršilac je hteo da naplati dug, ali ja sam osporio zahtev. Zatražili smo izvode koje banke čuvaju na mikrofilmu i odmah sam video da je moj potpis napisan Viljovim rukopisom.

To mi nije bilo teško da primetim. Viljo se tokom cele moje karijere brinuo o pošti koju sam dobijao od obožavalaca i često se potpisivao u moje ime. Ima nebrojeno fotografija koje je Viljo potpisao – mojim imenom.

Banka je priznala da je kreditnu karticu poslala u ulicu Lila Hekegatan u Geteborgu, u kojoj je Viljo živio. Pored toga, viza kartica je jednom i obnovljena. Viljo je, dakle, to nekako rešio i dobio nov kod. Verovatno je iskoristio maksimalni minus, a onda se potrudio da otplaćuje kamatu, kako bi izbegao da ga poštom podsećaju da plati. Ali kad je umro, te troškove nije imao ko da plaća.

Advokat me je savetovao da uložim žalbu.

„Možemo da dobijemo proces.“

Ali ja nisam hteo.

„Kako bi to izgledalo? Da tužim nekog ko je umro?“

Nisam imao snage. Morao bih da odgovaram na toliko pitanja. Pored toga, nisam smeo da izgubim proces. Da bi nagodba sa izvršiocom prošla, morao sam da otplatim

i sve druge dugove. Zato sam platio 47 000 kruna, plus kamatu. Poslednja plata mom mrtvom treneru.

Iskreno, ne sećam se mnogo toga iz prvih godina nakon završetka karijere. A pri tome ne mislim kao *Aerosmit* kad kažu: „Ne sećamo se ničega iz osamdesetih.“ Za moju rupu u sećanju ne postoje takvi razlozi.

Više je zbog toga što sam iz života punog dešavanja prešao u život u kom jedva da se išta dešavalo. I zato mi se iz tog perioda nije previše toga zadržalo u sećanju.

Mnoge nabeđene sveznalice pričaju o praznini posle gašenja reflektora. Ali šta oni znaju o tome? Ja uopšte nisam osećao tu prazninu. Ako treba da budem pod reflektorima, to je zato što sam u nečemu izuzetno dobar. Zaista nisam hteo da stojim na svetlu samo da bih se video. Cilj mi je oduvek bio da budem najbolji, i mnogo pre nego što sam završio, prihvatio sam da to više nikada neću biti.

Uživao sam u tome što nisam bio u fokusu, osećao oslobođenje što više nisam morao da odgovaram na pitanja. Odbijao sam gotovo sve – televizijske emisije, novinske reportaže, sve. To mi više nije bilo zanimljivo.

A kad bih i pristao, ubrzo bih zažalio. Na primer, kad sam se pojavio u emisiji „Begunci“. Danijel Vesfelt je rekao da bi bilo dobro da se s vremena na vreme malo pojavim, zbog budućnosti. I iz tog razloga sam pristao.

U „Beguncima“ se radilo o tome da poznati Šveđani jure dve osobe po celoj zemlji. Trebalo mi je otprilike dva sata da shvatim da je čitava emisija fejk. Svakog dana se jedna epizoda emitovala na TV-u, a u petak je bilo finale. Ja sam odrastao preispitujući sve, pa sam to i ovde uradio.

„Ako ih nađem već prvog dana, šta ćete da radite sa ostatkom nedelje?“

„Ali nećeš ih naći.“

„Kako znaš?“

Sa mnom u kolima je bio i jedan fotograf. On nije imao vozačku dozvolu, tako da sam sve vreme ja morao da vozim. Ne znam koliko hiljada kilometara smo prešli i kad je primetio da gubim motivaciju, pustio me je da varam. Snimali smo svaki dan, a onda je trebalo da ostavimo materijal jednoj firmi koju je produkcija serije unajmila. Pretpostavljao sam da ljudi koje jurimo koriste istu tu firmu i naterao sam fotografa da mi to i potvrdi. Zato sam sledećeg puta kad smo ostavljali materijal, pitao ženu u toj firmi:

„Ova dvojica koje jurimo, gde su?“

Nisam morao mnogo da je nagovaram da bi mi rekla. Tako sam sve vreme znao gde su. Finale je bilo u Malmeu, što sam pogodio tri dana ranije.

„Idemo u Geteborg na nekoliko dana, a posle ćemo u Malme“, rekao sam fotografu.

Ali ne, to nismo smeli. Morali smo da igramo igru, trčimo unaokolo, glupiramo se i pravimo da smo im na tragu. Cela nedelja mi je delovala kao jedno dugačko putovanje do finala, koje se prenosilo uživo.

Ali kad smo na kraju stigli u Malme, ceo grad je bio angažovan. Prvi put kad smo negde zastali, neko nam je rekao u kom kampu su ti koje jurimo. Tog dana smo bili u jednom velikom autobusu sa gomilom tehničkog osoblja, bilo je i helikoptera i svega mogućeg.

„Dobro, onda idemo u kamp“, rekao sam nakon što smo dobili dojavu.

„Ne, ne, ne“, odgovorila je producentkinja u autobusu.

„Ne smeš tamo.“

„Naravno da smem. Pa, oni su tamo.“

„Da, ali ti to ne smeš da znaš.“

„Boli me dupe. Idem odmah tamo.“

U autobusu je bilo veoma živo. Dva momka koje sam jurio očito su se svidela gledaocima, tako da je produkcija htela da ih ostavi u emisiji i naredne nedelje.

Na kraju sam morao da popustim. Ali kad smo stigli, odbio sam da izađem iz autobusa. Znao sam da hoće da snime kako razočaran izlazim iz autobusa i pravim se da sam potišten što su mi za dlaku izmakli. Uopšte nisam izašao, što je naravno bio veoma loš kraj emisije. Ali nisam hteo ništa više da im dam.

U medijskom svetu se sigurno proširilo da je sa mnom teško sarađivati. I vredelo je. Kad sam na samom početku saznao da je sve lažirano – potpuno sam se smorio.

Mislim da ljudi ne shvataju da je u takvim emisijama gotovo sve izrežirano. Produkcijaska kuća sve vreme meri koji učesnici su gledaocima najzanimljiviji i rade sve što mogu da ih zadrže u takmičenju. Istraživački novinari bi, pored toga, trebalo malo da zakopaju i oko onog sistema sa telefonskim glasanjem. Da li su ti glasovi zaista takvi? Ljudi misle da učestvuju i utiču na nešto, a zapravo svime upravljaju producenti.

Dotad još uvek nisam bio odlučio čime bih hteo da se bavim, niti gde bih voleo da živim. Neko vreme sam hteo da se vratim u Švedsku, jer je proces u vezi s porezom trebalo da zastari te jeseni, ali to je iznenada postalo nemoguće. Državni izvršilac je, naime, odlučio da produži

vreme zastarevanja za pet godina. Vlastima je bilo dosta Šveđana koji pare kriju u inostranstvu i izabrali su mene kako bi postavili primer.

Meni je to bilo apsurdno. Zašto nisu uložili sredstva u lov na one koji su državi zapravo mogli da isplate veliku kintu, na primer, jednog momka kog sam upoznao u Geteborgu. Ispričao mi je o nekom ranijem odlasku pod stečaj koji je doveo do toga da je poreskim vlastima bio dužan 170 miliona – ali on je otišao u London.

„Vratio sam se pre nekoliko godina, a oni su mi sve otpisali“, rekao je.

A mene su jurili za 680 000 – u nekakvom opšte preventivnom cilju. Ljudi uvek misle kako poznate ličnosti imaju gomilu povlastica, ali u ovom slučaju nikako nije bila povlastica zvati se Patrik Sjeberg i imati poreski dug.

A taj dug je samo rastao. Sad je već stigao do 1,8 miliona – koliko me je posao sa hartijama od vrednosti koštao od samog početka. To me je užasno iznerviralo. Deset godina nisam živio u Švedskoj, a poreske vlasti su svedjedno htele da mi naplate skoro dva miliona za porez, na novac koji nikad nisam ni imao.

Uz to, neočekivano sam dobio finansijske brige potpuno druge vrste. Sav legalni novac koji sam tokom karijere zaradio, odlazio je u fond kojim je raspolagao Atletski savez. Krajem osamdesetih je nas desetak atletičara, koji smo zaradili prilično dobre sume od sponzora, dobilo savet da taj novac prebaci u sportsko penzijsko osiguranje kod „Skandije“. Savez je ispregovarao ta osiguranja, jer su otkrili da fond nije u skladu sa švedskim zakonom. U Švedskoj porez mora da

se plati iste godine kad se novac zaradi, a ne odjednom za prethodnih deset ili dvadeset godina.

Ali 1992. došlo je do promene poreskog zakona koja je znatno zakomplikovala stvari. Sada su se troškovi za socijalno skidali čak i sa takvih osiguranja. Naravno, pretpostavio sam da će savez, koji je bio osiguravač, pokriti te troškove. Ali sad kad sam zamolio da povučem novac – radilo se o nekoliko miliona kruna – otkrio sam da oni imaju drugačiji stav.

„Trenutno istražujemo šta ćemo s tim da radimo“, odgovorio mi je jedan čovek u savezu kad sam ih pozvao i rekao im o čemu se radi.

„Nema šta da istražujete, jer na svakom pismu iz osiguranja jasno piše šta treba da dobijem. I planiram da taj novac uzmem prevremeno, i to sve odjednom.“

„Nemoj da si nadmen, jer odlično znaš da mi imamo originale tih pisama.“

Ali to nije bilo tačno. Iz nekog neobjašnjivog razloga, originali su nekoliko godina ranije poslati meni i zato sam tačno znao šta piše u ugovoru i na koliko novca imam prava.

„Čudno je da su kod vas, s obzirom na to da ih držim u ruci“, odgovorio sam.

Utom se ton od strane saveza ublažio, ali to meni, nažalost, nije pomoglo. Kad smo proučili ono štampano sitnim slovima, uvideli smo da niko ne može da prekine osiguranje bez saglasnosti druge strane. Tako smo se našli u pat poziciji.

Savez je hteo da se troškovi za socijalno povuku sa sume na koju sam ja polagao pravo, a ja sam smatrao da

njih savez treba da plati.

„Ono što ste nas savetovali da uradimo, ispostavilo se kao veoma loš posao za vas. Ja sam učestvovao u gomili loših poslova za koje sam sâm snosio odgovornost. Vi sada morate da preuzmete odgovornost za ovo.“

Ali savez je odbio.

„Nećemo ti dozvoliti da pokupiš novac za osiguranje.“

Uzdahnuo sam. Očigledno je bilo vreme da se započne još jedan dugogodišnji proces u vezi sa novcem.

Vratio sam se na stadion. Sunce je sijalo, vazduh je bio topao, a tribine pune. Žamor pun očekivanja širio se stadionom. Seo sam na klupu blizu postolja za skok uvis da zakopčam patike i tek tad sam shvatio: *Jebote, pa nekoliko godina nisam trenirao.*

Pogledao sam u displej. Uskoro će na mene doći red da skačem. *Sranje. Šta da radim? Svi koji su platili da vide moj povratak, prevareni su. Nisam spreman.*

Neko vreme sam pokušavao da se pravim kul, da izgledam kao da je sve u redu, ali to je moglo da prođe samo nekoliko minuta. Čim skočim, blef će se razotkriti.

Moje ime je zatreptalo na displeju. Publikom se proširio žamor. Otišao sam na zaletišće i shvatio da nisam čak ni lepljivom trakom obeležio mesto s kog ću kretati u zalet. Duboko sam uzdahnuo. Osetio sam kako me obliva hladan znoj. Dobro, moram da dam sve od sebe. Možda ću ipak uspeti da napravim dobru predstavu. Ali, ne, neće uspeti. Otkriće da blefiram, izviždaće me. Došao je trenutak...

...

Probudio sam se iz sna pre nego što sam počeo da se zalećem. Uvek je bilo tako. Ali san je bio toliko stvaran, toliko snažan. Sve je bilo tu: zvuci, mirisi, osećaj u stomaku. Tokom prvih godina nakon završetka karijere često sam sanjao različite varijacije na ovu temu.

Ponekad sam sanjao i da treniram. I to uvek treninge na kojima sam se osećao odlično. Preskakao sam prepone i imao osećaj da letim preko njih. I druge vežbe sam odrađivao savršeno. Onako kako se osećaš kad si u najboljoj formi. Snovi su bili poput repriza treninga koje sam zapravo doživeo, ali u snu sam vežbe još bolje

izvodio.

I dalje se dešava da to sanjam, iako ređe. Ali posle karijere sam često sanjao skok uvis. Verovatno se radilo o nečemu podsvesnom. Možda ipak nisam bio završio sa skokovima kad sam okončao karijeru.

...

Trebalo mi je sigurno godinu dana da shvatim da više nisam u tome. Toliko dugo sam bio neka vrsta „glavnog čoveka“ i negde sam verovatno mislio da ću to zauvek i ostati.

Toliko ljudi mi je tokom godina govorilo nešto u stilu: „Kad jednom budeš završio karijeru, Patriče, imam nešto mnogo dobro za tebe.“

Ali ti ljudi se nikada nisu javili. Te primamljive ponude sam dobijao dok sam oko vrata nosio lepe medalje. Sad više nisam bio tako zanimljiv.

Nedostajalo mi je neko „reprogramiranje“ posle karijere. Dok sam od sporta zarađivao, nikada nisam imao potrebu za savetnicima. Ako ću da budem iskren, mislim i da kombinacija Sjeberg-Vesfelt nije bila tako dobra. Bilo nam je zabavno, bili smo dobri drugovi, mnogo toga smo radili zajedno. Ali posle karijere taj savetnik mi je bio potreban. Pitanje je bilo samo s kim da razgovaram. Kad sam okačio patike o klin, telefon je prestao da zvoni. I savetnici i menadžeri su skrenuli pogled. Naravno da sam mogao da pozovem Vesfelta, ali on mi je – kao što sam rekao – više bio drug nego savetnik, a pored toga, sada je vodio računa o još dvadeset drugih.

Ovo zapravo nisam očekivao.

Ako bih danas davao savet aktivnim sportistima, on bi

bio da već tokom karijere započnu razgovor sa agentom u vezi s tim šta će se desiti kad se karijera završi. Taj razgovor Vesfelt i ja nikada nismo obavili. Da sam imao poslovniji odnos sa agentom, možda bi bilo drugačije, ali istovremeno mi je toliko bilo dosta svega, da verovatno nikoga ne bih ni poslušao. Nisam želeo dobre savete. Najradije ništa ne bih ni radio. Uglavnom sam se seljakao unaokolo, bez ikakvog stalnog prebivališta, ni fizičkog ni emotivnog. Ali znao sam da neće biti zanimljivo ne raditi ništa doveka.

Negde sam se i dalje nadao da će se Matajas javiti i da će se ono sa košarkom sprovesti u delo. Zapravo sam znao da taj poziv neću dočekati, ali to nisam želeo da priznam. Ponekad sam bio ubeđen da je on mitoman, a ponekad sam mislio da je, uprkos svemu, mnogo toga što je rekao zvučalo logično.

I dalje ne sumnjam da sam posedovao kvalitet da košarkaše naučim da bolje skaču. Ali sama postavka, da idem direktno u NBA, možda je bila predobra da bi bila istinita. Verovatno moraš da počneš na nižem nivou i vidiš kako će da ide. Sigurno ne želiš da postaviš program za trening na kom Kobi Brajant slomi nogu tokom prve vežbe.

...

Nadao sam se da će neprekidni bolovi prestati kad završim karijeru. Pogrešio sam. Leđa su me više bolela u prve tri, četiri godine nakon okončanja, nego što su me bolela tokom poslednjih godina dok sam se aktivno bavio sportom. Mislio sam da će odmor ublažiti bol, ali takvi problemi se ne mogu rešiti odmorom. Pored toga, prestao sam da idem na rehabilitaciju.

„Pa, neću se takmičiti. Zašto bih onda bacao pare na to?“, razmišljao sam.

Ali leđa su veoma osetljiva. Ako zapustiš mišiće koji ih nose, bol ti se poveća.

A nisam samo te mišiće zapustio.

Uvek sam imao problema da nađem farmerke odgovarajuće veličine. Butine su mi bile debele, a struk uzak, tako da sam uvek kupovao farmerke koje su bile preširoke na stomaku kako bih imao mesta za butine. Sad je odjednom bilo suprotno. Stomak mi se povećao za nekoliko veličina, a mišići na nogama su mi nestali. Počeo sam da mrzim sopstveno telo. Osećao sam se odvratno.

Dok sam skakao, morao sam da imam što manje kilograma. Posle karijere sam hteo da se ugojim, da izgledam malo veće. Ali mišići su teži od sala i kad sam prešao sa deset treninga nedeljno na nijedan trening nedeljno, dodatno sam smršao. A telo mi se istovremeno preoblikovalo. Kilogrami koji su mi ostali, nataložili su se na stomaku, dok su mi se lice, ruke i noge stanjili toliko da sam izgledao bolesno. Razlog za to je verovatno činjenica da hranu nikada nisam nešto posebno voleo. Ja nisam od onih koji prožderu hamburger dok se pijani vraćaju kući, a kad sam mamuran, hranu ne mogu ni da vidim.

Počelo je da mi nedostaje i buđenje sa osećajem napetosti u mišićima i bilo mi je čudno da uveče legnem, a da sa telom nisam ništa radio.

Stomak se zapravo prilično brzo dobije. Posebno ako stil života promeniš iz žestokog treninga u žestoko lumpovanje.

Ali ništa bolje nisam ni mogao. Imao sam previše

slobodnog vremena i previše para.

...

Iste godine kad sam zvanično okončao karijeru, Sotomajor je prvi put osuđen za doping. Dve godine kasnije, osuđen je ponovo. To je, naravno, dovelo do velikih spekulacija o tome da li je bio dopingovan i kad je postavio svetske rekorde, ali ja nisam siguran u to. Sva tri puta kad je obarao svetski rekord rađene su detaljne kontrole na doping. Prošao ih je, a moraju da te uhvate da bi se tvrdilo da si dopingovan.

Ali mnogi su osudili Sotomajora nakon tih pozitivnih testova. Arne Jungkvist mi je još ranije rekao šta misli o Sotomajorovoj „čistoći“. Jednom drugom prilikom čuo sam otprilike isto to od starog kubanskog dugoprugaša, Alberta Huantorene. Sedeo sam blizu njega na jednoj večeri u Geteborgu povodom kandidature grada za SP, i tada je potpuno otvoreno rekao:

„Da je Patrik Sjeberg Kubanac, i dalje bi imao svetski rekord.“

„Zašto?“, pitao je neko.

„Takav nam je sistem.“

„Kako to misliš?“

„Pa, sistem nam je takav da bi i dalje imao svetski rekord.“

Huantorena nije dalje objašnjavao i može se samo spekulirati na šta je zapravo mislio. Da li je mislio na politički, sportski ili medicinski sistem?

Bilo kako bilo: ako je Sotomajor i bio dopingovan kad je skakao najviše, mislim da nije imao izbora. Ako živiš u režimu kao što je kubanski, drugi odlučuju o tome šta će

ti se naći u telu, a šta neće. Prebegli sportisti i iz Istočne Evrope i sa Kube pričali su kako su svi vrhunski sportisti sistematski dopingovani još od mladosti. U određenim zemljama su trening i medicinski tretmani išli ruku pod ruku.

I dalje se pričaju gluposti o tome da smo tokom veselih osamdesetih skakali tako visoko samo zato što nije bilo pravih doping-kontrola. Naravno da danas postoji više boljih testova na doping, ali i mi smo ih imali, čak i one kad vam neko pozvoni na vrata u pet ujutru.

Tokom čitave karijere nikada nisam bio negde, a da niko ne zna gde sam. Nikada me nije bio problem naći. Takmičio sam se u dvorani od kraja januara do marta, a potom na otvorenom od maja do septembra. U međuvremenu sam uvek bio dostupan. Bio sam ili u Marbelji ili u Geteborgu ili u poznatim trening-kampovima. Nisam odlazio u neku istočnu zemlju ili neku zemlju trećeg sveta. Nikada se nisam držao po strani i nisam imao tajnih skrovišta.

Trebalo je, međutim, da se provere takmičari koji su nestajali na po nekoliko meseci. Neki su se pojavljivali na sve tri mitinga godišnje (a ja sam radio i po dvadeset pet). Zašto? Kako su mogli da žive od toga?

Danas *WADA (World Anti-Doping Agency)* troši više energije na hvatanje tih ljudi, pokušava da nađe obrasce, ali u moje vreme nije bilo tako.

Oni koji tvrde da sam ja bio dopingovan, često to argumentuju na čudan način: Budući da nijedan Šveđanin nije oborio moj rekord, sigurno sam se dopingovao. Ali nije li moguće da sam zapravo bio veliki talenat koji je, uz to, trenirao izuzetno naporno i ozbiljno?

Dovoljno je pogledati kako sam izgledao, pa da se shvati da nisam koristio anaboličke steroide. Imao sam dva metra i 78 kila. Da li sam izgledao kao bilder? Ne, nisam. Pored toga, bio sam tehnički obučen i imao sam dobre preduslove za visoke skokove.

Nažalost, Stefan Holm je pomogao u širenju mita o masovnom dopingovanju skakača tokom osamdesetih. Pre nekoliko godina je dobio deset minuta kod K-G Bergstroma na SVT-u gde je, između ostalog, trebalo da objasni zašto se u moje vreme skakalo više. Holm je rekao:

„Danas je borba protiv dopinga intenzivnija, o tome nema diskusije. Mislim da se Patrik Sjöberg nije dopingovao. Ali mislim da mnogi njegovi konkurenti jesu.“

Dobar novinar bi mu postavio potpitanje:

„A za koga misliš da se dopingovao?“

Ali to pitanje nije usledilo. Umesto toga, ja sam ga to pitao tokom TV-emisije „Šampion nad šampionima“. Hteo sam da čujem kako to zna, on koji u to vreme jedva da se rodio. Ali Holm nije hteo da ulazi u to. Pomenuo je Sotomajora, ali to i nije tako čudno. On se dokazano dopingovao i uhvaćen je dvaput. Ali to je bilo nekoliko godina posle vrhunca karijere.

Je l' bilo još nekog ko je varao? Da, finski skakač, Asko Pesonen, uhvaćen je još 1977, a osamdesetih su uhvatili i nekog beznačajnog grčkog skakača. Ali nijedno od velikih imena. Nasuprot tome, osuđeno je više atletičara iz drugih disciplina, a uz to čak i nekoliko skakačica uvis.

Zar to nije malo čudno? Ako su se svi skakači uvis

dopingovali, zašto ih nije više uhvaćeno? Nažalost, i moje pitanje i Holmov odgovor isečeni su iz emisije.

Stefan Holm slobodno može da se bavi statističkim računicama i zbraja medalje s takmičenja i skokove preko 2,30, i potom pravi sopstvenu listu svetske statistike, ali kad optužuje one protiv kojih sam se ja takmičio – a indirektno možda i mene – da su bili dopingovani, smatram da bi trebalo da ima hrabrosti da kaže tačno na koga misli.

Prema Holmovoju računici, u moje vreme se skakalo samo marginalno više. Zato još manje razumem njegovu priču o doping-u. To sam mu i rekao tokom „Šampiona nad šampionima“:

„Kad indirektno optužuješ ljude, i one koji su skakali više i one koji su skakali niže od tebe, kako se ti uklapaš u tu sliku? Ti koji si među deset, dvadeset najboljih u istoriji – zašto ti nisi dopingovan? Jesi li ti toliko bolji od svih drugih?“

„Naravno da nisam“, odgovorio je Stefan Holm.

„Ali zašto onda kažeš da se u moje vreme više njih dopingovalo? Onda za to sigurno imaš neke dokaze?“

Ali na to nije imao odgovor.

„Pa, dobro, Patriče“, možda se neko ubacio, „i tebe su uhvatili s kokainom, isto kao Sotomajora?“

Jesu. Ali njega su uhvatili na takmičenju. A mene osam godina nakon što sam završio karijeru. Pored toga, treba da se zna da je korak od kokaina do hormona prilično velik. Istina, i kokain je na doping-listi, ali jedno mora da se zna: skakati uvis pod uticajem kokaina nije pametna ideja. Niko ne treba da misli da je Sotomajor uzeo kokain

da bi skakao više. Moja teorija je da je pre takmičenja ušmrkao kokain na nekoj žurci u Majamiju gde je Kubancima bio trening-kamp, i da mu se on zadržao u telu. U svakom slučaju, teško da je vukao crte između skokova. To mu ne bi bilo od pomoći.

Da smo svi mi skakači uvis na takmičenju uzeli kokain, ovo bi se desilo:

- Neki bi postali toliko paranoični i uplašeni od 70 000 ljudi na tribinama da se ne bi usudili ni da otvore oči, a kamoli da skoče.

- Neki bi seli i počeli da pričaju gluposti umesto da skaču.

- Ostali bi se napalili i postavili lestvicu na tri metra.

Sotomajoru je izrečena dvogodišnja zabrana takmičenja nakon što je bio pozitivan na kokain 1999. Kuba je tražila da se to vreme prepolovi, a Međunarodni olimpijski komitet je, začudo, odlučio da im taj zahtev i odobri. Sotomajor je, stoga, mogao da učestvuje na OI u Sidneju, gde je osvojio srebro. Na toj olimpijadi Stefan Holm je završio na četvrtom mestu i nije teško zaključiti da je osećao da mu je medalja ukradena. Naredne godine Sotomajor je ponovo uhvaćen u dopingu. Ovog puta sa anaboličnim steroidom, nandrolonom, u telu.

Odavno nisam bio na Viljovom grobu, ali tokom prvih godina nakon njegove smrti, više puta sam ga posećivao. Često sam odlazio samo da bih konstatovao da je sve završeno. Pružalo mi je nekakvo zadovoljstvo da pogledam u njegov grob. *Ti si sad tamo dole, ali ja sam i dalje ovde gore.*

Ali dok sam stajao na groblju, uvek su me prelivala suprotna osećanja. Misao koja mi se neprestano vraćala bila je: Najbolje je što je ovako ispalo, što je umro pre nego što se išta saznalo. Jer da su ga uhvatili, ja bih bio uvučen u sve to. A to nisam želeo.

Možda je bilo sebično što sam pre svega mislio na sebe i svoju čast, ali tako sam se osećao dok sam tamo stajao.

Ako bih na groblje otišao po mraku, ponekad bih mu stavio sveću na grob. Ne znam zašto. Mislim da je imalo neke veze s poricanjem. Bilo je najbolje raditi ono što ljudi očekuju od tebe, u suprotnom bi mogli nešto da posumnjaju.

Ali možda sam imao i neku podsvesnu želju da sećanje na njega održim u životu. Viljo je tokom mnogo godina bio važan deo mog života. I pomogao mi je da ostvarim svoje snove.

Groblje je dobro mesto za razmišljanje. Mirno je i spokojno. Mnogo sam razmišljao dok sam stajao kraj Viljovog groba. Ponekad bi mi pomoglo da odem na groblje u trenucima kad nisam bio dobro raspoložen ili kad sam imao neki problem u životu. Ponekad nisam čak ni izlazio iz kola, već bih samo stao blizu groba, osetio mir i razmišljao.

Ali ponekad nisam osećao mir dok sam stajao kraj groba. U mračnim časovima bio sam ljut što se tako lako

izvukao. *Dodavola, trebalo je da snosi odgovornost za ono što je uradio.*

Jedne mračne jesenje večeri 2000. godine osećao sam se upravo tako. Groblje i grob nisu mi podarili nikakav spokoj, samo su me dodatno razljutili. Iznenada sam dobio poriv da mu se popišam na grob. Pa sam to i uradio.

Ispišao sam se na Viljov grob.

Zatim sam otišao kući.

Bio sam prijavljen na Kipru od 1993, uprkos tome što tamo nikada nisam živio. Godine 2000. prijavio sam prebivalište u jednoj drugoj državi, ali to nije bila ni Španija, ni Švedska, već Sent Vinsent i Grenadini u Zapadnim Antilima.

Razlog za to bilo je učestvovanje u projektu da se u toj ostrvskoj kraljevini izgradi savremeni atletski teren. U Zapadnim Antilima ima mnogo dobrih atletskih terena. Ušao sam u taj projekat zahvaljujući kontaktima u Međunarodnoj asocijaciji atletskih federacija i italijanskoj kompaniji „Mondo“, koja je pravila atletske staze. Projekat je za cilj imao delom pomoć lokalnim atletičarima, a delom se usmeravao na primamljivanje evropskih atletičara da tamo provedu zimu. Trebalo je da imam aktivnu ulogu u okviru ovog drugog dela.

Iskren da budem, projekat na Sent Vinsentu nije bio ono što sam zamišljao da ću raditi. U njemu nije bilo nikakvog većeg novca, bar ne na početku, ali javljala mi se sve veća potreba da radim *nešto*.

Posetili smo više oblasti koje bi bile pogodne za izgradnju atletskog terena, imali sastanke sa olimpijskim komitetom Sent Vinsenta, kao i tamošnjim atletskim savezom. Provodio sam mnogo vremena tamo i obavljao ozbiljan posao, pa sam iz tog razloga dobio i boravišnu dozvolu.

Vlasti su na početku bile krajnje pozitivne. Čak sam bio akreditovan da predstavljam Sent Vinsent i Grenadine na OI u Sidneju, kako bih primamio potencijalne sponzore za projekat.

Dok su radovi trajali, i ja i drugi Šveđani uključeni u posao osetili smo neku vrstu obrnutog rasizma. Na

početku je sve bilo lepo, možda zato što smo mi obavljali sav posao. Zvali smo predstavnike „Monda“, organizovali finansije preko MOK-a i IAAF-a. (Izgradnja na kraju Sent Vinsent nije trebalo ništa da košta.) Sastavili smo i program koji je, između ostalog, podrazumevao pomoć za trening u zemljama trećeg sveta.

Ali kako se projekat bližio ostvarenju, naše angažovanje najednom više nije vredelo ništa. Štunuli su nas u zadnjicu i lokalni moćnici su preuzeli sve.

„White man, don't think you can come here and do business.“

Naš kontakt u italijanskom „Mondu“ potvrdio je ono što smo već i pretpostavljali:

„Nakon naše posete, kad smo se složili kako ćemo nastaviti s radom, primili smo poruku sledećeg sadržaja: 'Poslove sklapate s nama, ne sa strancima.' Žao mi je, ali posao je posao. Da smo išli preko vas, ne bismo dobili posao, a i mi moramo da zaradimo.“

Tako je „Mondo“ izgradio stazu. A mi smo otišli iz te ostrvske kraljevine povijenog repa.

Iz ove perspektive, shvatam da je projekat od početka bio osuđen na propast. U ovim manjim kraljevinama u Karibima nema nikakve organizacije niti strukture za sprovođenje, a potom i razvoj i održavanje, ovakvih velikih međunarodnih investicija. Samo jedan slikovit primer u vezi sa dolaskom: Leti se s Barbadosa, ali piloti i kompanija lete kad se njima leti. Let zakazan za utorak, bez problema može da krene tek u četvrtak. Tako nešto ne može da prođe, ako želite da namamite atletičare koji bi tamo trebalo tri nedelje intenzivno da treniraju.

...

Nakon neuspele avanture u Zapadnim Antilima, provodio sam mnogo vremena u Švedskoj. Advokat me je savetovao protiv toga, budući da me je sudski izvršilac i dalje jurio. Vlasti su čak pokušale da me prisilno prijave u Švedskoj, ali toliko dugo sam imao boravište u inostranstvu da su morali da dokažu da živim u Švedskoj. To nisu uspeli.

U normalnim okolnostima verovatno bih poslušao savet advokata i ostao u inostranstvu. Ali okolnosti u mom životu bile su sve samo ne normalne. Postao sam otac.

...

Mnogi momci pričaju o rođenju deteta kao o najvećem trenutku u životu. Kao da to *mora* da se kaže, inače si čudan ili si loš otac. Ali meni rođenje moje ćerke nije bio najveći trenutak u životu. Nisu mi pokuljala osećanja. Ona su došla dva dana kasnije, kad smo Teres i ja s ćerkom došli kući. Tada me je prelila ogromna odgovornost. *Šta je ovo, zar ćemo ovo stvarno moći da izguramo?*

Ali onda je sve došlo prirodno. To obično kažem drugovima koji se plaše da li su dorasli ulozi oca. Naravno, moraš malo da se informišeš i ponešto pročitaš, ali većina toga se reši. Nosiš to u sebi. Lako je zaboraviti da ti nisi prvi čovek na svetu koji je dobio dete.

Dok mi je skok uvis bio zanimanje, ponekad sam razmišljao kako bi bilo nemoguće istovremeno biti i odgovoran otac. Čak sam od Gudrun Šiman čuo gomilu besmislica kad sam ta razmišljanja izneo javno, nekoliko godina pre nego što sam posao otac. Bio sam pozvan u jednu emisiju na SVT-u na Dan žena. Na kraju samo što

mi nisu zapretili: ako se ne pojavim, reći će da je Patrik Sjeberg odbio da govori o jednakosti. Zato sam otišao.

Odmah sam se osetio veoma neprijatno. Shvatio sam da su me stavili na optuženičku klupu zajedno s gomilom biznismena, i trebalo je da odgovaramo za sve greške koje su muškarci počinili prema ženama tokom istorije.

Ja sam za jednake plate i poslove i sve to što je u vezi s jednakošću, ali to ne govorim javno. S druge strane, trudim se da to ostvarim u svojim vezama i u svojoj blizini. Ali sad sam sedeo u televizijskoj emisiji u prajmtajmu i trebalo je da odgovorim na to kako ja gledam na slobodne dane za očeve. Kad su me pitali da li bih sada mogao da budem kod kuće s detetom od dva, tri meseca, odgovorio sam:

„Bilo bi mi užasno teško da sedim u kući. Bilo bi teško privoleti sve ostale skakače da dođu tamo gde sam ja, da bismo se tamo takmičili. Verovatno ima i drugih muškaraca koji imaju poslove na kojima je njihovo prisustvo neophodno, tako da mi je vrlo teško da odgovorim na to pitanje. Ako dobiješ dete, imaš obavezu i odgovornost, ali taj zakon, koji kaže da moramo da imamo određeni broj meseci, teško je poštovati ako se baviš poslom gde to nije moguće.“

Voditeljka Karin Petešon: „A šta misliš? Da je muškarcima starog patrijarhalnog kova karijera važnija nego ženama?“

Patrik Sjeberg: „Da, u tome sigurno ima nečega. Ali zavisi kakvog si stava.“

...

Moj stav u to vreme bio je da ne možeš da budeš

istovremeno i sportista i odgovorni roditelj. Kao sportista, moram da razmišljam o karijeri. Ne mogu da uzmem godinu dana slobodno i posle se vratim. Kao skakač uvis živeo sam u veoma kratkom vremenskom periodu.

Na mene, i ostale muškarca na panelu koji su delili to mišljenje, odmah je skočila Gudrun Šiman:

„Glavno je da vi muškarci uvidite da u životu postoje drugi svetovi osim plaćenog posla. Ako si prisutan od porođaja nadalje, stvaraš vezu koja mnogo znači, a tad posao i uslove na poslu vrednuješ na potpuno drugi način, jer su oni tada naspram odnosa koji imaš s detetom.“

...

Šiman je verovatno mislila da imam mentalitet kamenog doba. Ali u to vreme, atletičari su se smatrali amaterima. Meni skok uvis na papiru nije bio zanimanje. Ko bi mi onda platio za odsustvo? Kome da ga prijavim?

Mnogo kasnije – kad sam dobio Isabel – uvideo sam prednosti koje bi mi roditeljstvo donelo kao sportisti. Preuzeo sam potpuno drugačiju odgovornost, i prema sebi i prema okruženju.

Mislim da su mi se mnoge strane poboljšale otkako sam postao otac. Najvažnija promena je verovatno ta da više ne gledam sebe kao na najvažniju osobu na svetu.

Kao sportisti, veoma je lako steći utisak da se sve vrti oko tebe, i medijski i lično. To počne čim se ujutru probudiš. Proveriš kako si. Da li me danas boli grlo? Kako su mi leđa?

Da sam imao ćerku, ne bih počinjao dan razmišljanjem o tetivama. Već bih se probudio petnaest puta u toku noći

da se uverim da ona diše kako treba. Da li leži na leđima ili na stomaku? Da li joj je dovoljno toplo?

Da sam je imao tolikom poslednjih godina karijere, preuzeo bih veću odgovornost i za samog sebe. Ne bih trčao u kafanu, ne bih zapostavio telo. Bio bih sveukupno skromniji prema životu.

Ali ne sme se ni zažmuriti pred manama roditeljstva dok si aktivan sportista. Gubiš san i taj konstantan umor može pogubno delovati na učinak. Ali ako se uporede prednosti i mane, prednosti je verovatno ipak više.

Desilo mi se mnogo toga čudnog kad sam postao otac. Prestao sam da vozim bez sigurnosnog pojasa i smirio sam se u saobraćaju. Postalo mi je teško da gledam filmove pune nasilja. Smirio sam se i postao harmoničniji.

U prvo vreme sam provodio mnogo vremena sa ćerkom. Bio sam slobodan sve vreme.

A onda sam se preselio na drugi kraj zemljine kugle.

...

Odlučio sam da spor oko duga rešim jednom za svagda. Bilo mi je dosta svih natpisa o tome kako sam utajio porez i bilo mi je dosta slušanja o tome kako je izvršilac posetio stan kojim sam raspolagao, da vidi da li tamo ima nečega za zaplenu. Nikada ništa nisu našli. To da mi u penzionim fondovima stoji nekoliko miliona kruna, vlasti nisu znale, budući da je zvanični osiguranik bio Atletski savez.

Dug za porez se dotad popeo na 2,2 miliona, ali moj stav uoči sastanka sa poreskim vlastima bio je da pokušam da se dogovorim za mnogo nižu sumu. Sastanak je trajao svega nekoliko minuta, kad sam shvatio da mi

je pregovaračka pozicija zaista bedna. Jer je referent iznenada rekao:

„Dobili smo informaciju koju zapravo ne bi trebalo da posedujemo. Atletski savez je bio ljubazan i rekao nam je da u Švedskoj imaš osiguranje od nekoliko miliona kruna.“

Dragi moj savez, čije je rukovodstvo utajivalo porez i tokom svih tih godina gledalo kroz prste isplatama na crno, sada je svojevolljno dojavilo poreskim vlastima da u Švedskoj imam sredstava koja se mogu zapleniti. Što je, inače, novac koji je savez više godina odbijao da mi isplati.

Nakon što su došle u posed te informacije, poreske vlasti više nisu bile tako voljne da pregovaraju.

„Nema govora o umanjenju. Čak ni od pet posto. Znamo da imaš taj novac i sad ćemo na vreme sprečiti.“

Nisam imao mnogo izbora. Morao sam da otvorim jedno od četiri osiguranja i platim troškove za socijalno koje sam smatrao da bi savez trebalo da pokrije.

Ali to nije sve. Primorali su me i da potpišem ugovor u kome sam obećao da upravo u tom slučaju neću kasnije tužiti savez zbog izdvajanja za socijalno. Oko ostalih osiguranja nastavili smo da se sporimo još osam godina.

...

Osiguranje koje sam otvorio bilo je dovoljno veliko i za isplatu duga i za to da mi obezbedi novac za život. Bilo je dovoljno čak i za isplatu starog duga banci „Skaraborgsbanken“, kao i troškova suda i advokata u jednom procesu koji sam nekoliko godina ranije izgubio u Umeu. (Jedna norlandska putnička agencija iskoristila

je moje ime u marketinške svrhe, a da za to nije tražila dozvolu. Tužio sam ih za 300 000 kruna, budući da se nikada nisam jeftinije prodavao u sponzorskim i PR-kontekstima. Agencija je, pak, smatrala da je 10 000 „razumna svota“, zato što im je krug reklamiranja bio prilično mali, a i sreski i drugostepeni sud su se složili s njima. Smatrao sam da su sudovi potpuno promašili srž. Nije se radilo o tome šta je razumno, a šta ne. Radilo se o ceni koju moje ime nosi. Sud ovom odlukom kao da je rekao: Preduzeća mogu slobodno da koriste sve poznate ličnosti u reklamama, bez traženja dozvole, jer čak iako vas osudimo, nećete platiti više od 10 000 kruna.)

I dan danas čujem da sam utajivao porez i da sam se doveo do bankrotstva. Ništa od toga nije istina. Rešio sam spor sa poreskim vlastima još 2001, i otada s njima nisam imao nerešenih računa. Otplatio sam dug – i to sa pozamašnom kamatom. Koliko Šveđana odjednom plati porez od dva miliona – a da preko deset godina nije ni živelo ni radilo u Švedskoj?

Očigledno sam kao sedamnaestogodišnjak bio dobar prorok, jer stvarno jesam završio u Brazilu. Živeo sam tamo kad sam imao četrdeset godina. Istina, podaleko od Rija, ali svejedno.

Kad se pročitava šta sam rekao u članku, može se pomisliti da mi je cilj bio da se preselim u Brazil, ali to nije tačno. Posebno ne sad, kad sam u Švedskoj imao jednogodišnju ćerku.

Put u Brazil započeo je telefonskim pozivom jednog starog druga iz Norveške.

„Ćao, za nekoliko nedelja idem u Brazil. Hoćeš li sa mnom?“

„Gde u Brazil?“

„U Natal. Znaš, gore na severu, pričao sam ti ranije. Išao sam već nekoliko puta. Mnogo je dobro. Toplo, prijatno, jeftino. Svidelo bi ti se.“

„Dobro zvuči“, rekao sam.

Veza s Teres mi je bila na izmaku, a morao sam i da odem iz Švedske ako sam hteo da izbegnem poreske vlasti. Pored toga, morao sam da odem i na Sent Vinsent da obnovim boravišnu dozvolu, a odande je Natal baš blizu. Zato sam se spakovao i otišao.

Natal mi se odmah svideo. Klima, more, ljudi, cene. Mislio sam da je to raj na zemlji. Čitava atmosfera je bila izuzetno opuštена. Niko me nije poznavao i sve vreme sam mogao da se šetam u šorcima i majici. Nisam morao da se oblačim niti da drhtim od zime.

Pored toga, život u Brazilu je u to vreme bio neverovatno jeftin. A bilo je jeftino i kupiti zemlju u toj oblasti. Budući da se Natal isticao kao budući veliki raj za

turiste, video sam velike mogućnosti za ulaganje.

Trebalo je da u Natalu ostanem dve nedelje, ali završilo se tako što sam ostao mesec dana. Kad sam se vratio kući, raskid s Teres je bio definitivn, i tad sam odlučio ne samo da se vratim u Natal, već da se tamo i preselim.

Kad sam u Brazilu tražio boravišnu dozvolu, morao sam da navedem pet poslednjih poslodavaca. I kad sam odgovorio da nikada nisam imao poslodavca, oni su se malo zabrinuli. Tada sam pokušao da im objasnim ko sam. Izguglao sam nekoliko slika i filmova na internetu i pokazao im.

„Ovo sam ja. Ceo život sam bio sportista. Tako sam zaradio novac.“

„Dobro, ali potrebni su nam i podaci iz banke.“

Imao sam račun u Luksemburgu, ali tamo važi stoprocentna tajnost. Policija je ipak tražila da navedem ime banke i kontakt osobe. Pa sam ih i naveo. Ali sumnjam da su dobili neki odgovor kad su ih pozvali. Bilo kako bilo, prihvatili su moje objašnjenje. Dobio sam boravišnu dozvolu.

...

Bilo mi je užasno svaki put kad sam ostavljao Isabel i odlazio u Brazil. Ali činilo se da ona nije tužna. Mala deca nemaju pojam o vremenu i mislim da nju moje odsustvo nije povredilo.

S druge strane, ja sam sve više patio zbog svog izbora. Nisam želeo da ponovim sopstvenu priču s ocem koji nikad nije bio tu, pa sam na svaki način pokušavao da ostanem u kontaktu s njom, čak i kad sam bio daleko. Zvao sam manje-više svaki dan i iako nije htela sa mnom

svaki put da razgovara, barem mi je čula glas.

Isabel bi me uvek prepoznala kad bih se vratio i nije imala nikakvih problema da bude sa mnom kad sam bio kod kuće. Naravno da joj je ponekad nedostajala i mama, ali kad je bila kod nje, nedostajao sam joj i ja.

Nažalost, društvo je takvo danas – većina roditelja ne živi zajedno. Deca zbog toga ne bi trebalo da pate i za to plaćaju ceh, ali na jedan ili drugi način često ipak tako ispadne.

Isabel mi je toliko nedostajala kad nisam bio tu, pa sam – kad bih se vratio – skoro sve vreme provodio s njom. Nisam imao posao i mnogo toga smo radili zajedno. Bilo je to kvalitetno provedeno vreme zbog kojeg sam danas veoma zahvalan.

Dugo sam provodio po dva, tri meseca u Brazilu, pa dva meseca u Švedskoj, pa potom ponovo u Brazilu. Natal mi se sve više sviđao. Važan razlog za to jeste i činjenica da sam tamo upoznao svoju buduću suprugu, Fernandu. Upoznali smo se brzo nakon što sam se tamo nastanio. Ona je radila kao turistički fotograf, a ja sam poznavao neke njene prijatelje.

Kad smo se upoznali, Fernanda nije znala ko sam i to mi je prijalo. Nije me izabrala zato što sam bio neka poznata ličnost, već zato što sam bio to što jesam. To je važno. U to vreme sam imao veliku potrebu da se distanciram od skakačkog života. I dalje sam odbijao sve medijske ponude i bio sam srećan što živim negde gde niko nema predrasude o meni.

Živeo sam bezbrižno. Uživao u besposličarenju. Oduvek mi je bilo teško da odlučim šta ću da budem kad porastem. Tako je bilo i kad sam bio mali. Svi drugi su

znali da žele da budu vatrogasci ili veterinari ili nešto slično, a ja nikad nisam imao odgovor kad bi me neko to pitao. I dalje to ne znam, ali se svejedno odlično snalazim.

...

Kad je malo porasla, Isabel je išla sa mnom u Brazil i ostajala po nekoliko nedelja. Za nju je to bio raj. Po ceo dan je ležala na bazenu i kupala se u moru. Zapravo mislim da odande ima samo lepa sećanja. Zabavno je videti kako brzo se deca prilagode. Već posle dva dana je našla drugove, a jezik je došao istog časa. Na kraju je Isabel pričala samo portugalski s Fernandom, a ubrzo je počela i mene da ispravlja kad sam koristio pogrešne reči i pravio gramatičke greške.

„Tata, pričaš pogrešno. Ne kaže se tako.“

Što je ona više rasla, to mi je bilo teže da budem otac na daljinu. Sećam se kad je prvi put shvatila da me neće biti dva meseca. Imala je četiri godine i nije htela da me pusti kad je trebalo da krenem. To me je užasno zbolelo. Imao sam osećaj da sam je izneverio na najgori mogući način i sećam se kako sam pomislio: *Ovako više ne može. Ne mogu toliko dugo da budem razdvojen od nje.*

Fernanda i ja smo sve više pričali o preseljenju u Švedsku. Kad Isabel bude pošla u školu – što je trebalo da se desi za godinu i po dana – moći će da me posećuje samo za vreme raspusta. To nisam želeo. Iovako smo se premalo viđali. Hteo sam da budem prisutan fizički, a ne samo preko telefona ili interneta.

Fernanda je nekoliko puta bila u Švedskoj i bila je oduševljena zemljom. Odrasla je u Mato Grosso do Sulu u unutrašnjosti Brazila, gde su zime bile prilično hladne. Istina, ne kao ovde, ali svejedno je bila navikla na naša

godišnja doba.

Moj spor sa Atletskim savezom još uvek nije bio okončan, ali advokat mi je rekao da ne postoje prepreke da se nastanim u Švedskoj. U svakom slučaju, nisam više mogao da čekam savez.

Odlučili smo da se preselimo u leto 2006. i odmah smo započeli proceduru da Fernandi izvadimo boravišnu dozvolu i završimo neke poslove. Jedan od većih projekata u koje sam u Natalu bio uključen bio je jedan centar za golf i druge sportove koji je tamo trebalo da se izgradi. Ja sam tražio pogodno zemljište i skicirao ideje. Plan je bio da u sportskom centru imam aktivnu ulogu, s fokusom na atletiku i fudbal. Ta ideja mi se mnogo sviđala. Ali onda su se u projekat uključili drugi investitori koji su hteli da ulažu samo u golf-centar.

„U tom slučaju ja više nisam zainteresovan“, rekao sam. „Onda otkupite moj udeo.“

Tada sam imao 25 posto vlasništva, ali novi investitori to, naravno, nisu hteli da plate. Umesto toga, pokušali su da me zastraše novom emisijom akcija što bi oborilo vrednost mojih. Ali nisu se dobro obavestili. Ja sam bio jedini koji je imao boravišnu dozvolu u Brazilu, tako da sam jedino ja imao pravo da potpisujem u ime firme. To sam im objasnio.

„Bez mene ništa ne može da se desi. Kad budete hteli da prekinete raspravu, javite mi se“, rekao sam.

Na kraju su prihvatili činjenicu i isplatili me po pravilu.

Nedugo zatim započeo sam sličan projekat, radnog naziva „Sjeberg atletik trek & fitnes fild bič rizort“. Trebalo je da to bude veliki centar, sa sopstvenom

plažom, delom za obične turiste, delom za ljude koji žele da smršaju. Zaposlili bismo nutricioniste i lične trenere, i gostima bismo garantovali sedam kilograma manje ili povraćaj novca. Trebalo je da izgradimo i atletsku stazu i nadao sam se da ću tokom zimske polovine godine u trening-kamp uspeti da dovedem svetsku elitu. Ali jedan od inicijatora je iznenada preminuo, pa su se ostali investitori povukli. Tako da od toga nije ispalo ništa.

Zato mi je sad ostalo da prodam samo malo zemljišta, a to je bilo znatno jednostavnije.

Zapravo su Henrik Lašon i Fredrik Jungberg krivi što sam pao niz stepenice u stanu. Da se nisu sastali u finalu Lige šampiona u meču između Barselone i Arsenala uproleće 2006, ne bih zadobio povredu kolena, povredu goru od svih koje sam zaradio tokom karijere.

Jedva sam čekao da utakmica počne. Naravno, hteo sam da je gledam na velikom TV-u u dnevnoj sobi. Ali budući da je moja žena imala privatni čas engleskog u prizemlju, prvi deo utakmice sam morao da gledam na malom TV-u na spratu. Početkom drugog poluvremena, čuo sam da nastavnik odlazi i kako ne bih propustio više nego što moram, potrčao sam niz stepenice da uključim veliki televizor.

Ćerki sam najmanje sto puta rekao da ne trči stepenicama, zato što nisu imale ogradu. Trebalo je to i sam da poslušam. Dok sam bio na vrhu stepenica, promašio sam jedan stepenik i poleteo ka tvrdom podu.

Zapravo je bilo prilično smešno. Uspevao sam da se popnem i siđem niz stepenice kad sam bio mrtav pijan, kad je bio mrkli mrak i kad sam nosio hiljadu stvari. Ali Henke i Jungberg su bili previše.

Na sreću, tokom pada sam se rukom uhvatio za visoki frižider, pa sam tako malo usporio brzinu. Kako sam se dočekao zapravo se ne sećam. Ali kad sam hteo da ustanem, video sam da mi desna čašica kolena stoji na butini. Pomerila se nekoliko centimetara od prirodne pozicije. *Jebem ti*, pomislio sam. *Nije mi valjda pukla patelarna tetiva. Onda je gotovo.*

Zbog šoka nisam osećao bol, ali znoj mi je tekao u potocima. Kako ću da izađem iz stana? Živeli smo na drugom spratu zgrade. I koliki će biti bolnički račun?

U Brazilu nisam imao zdravstveno osiguranje, a ovo je mirisalo na milionsku operaciju. Istina, imao sam boravišnu dozvolu, pa sam time imao pravo i na zdravstveno osiguranje, baš kao i u Švedskoj, ali to je značilo i da mogu da te pošalju bilo kom nadržilekaru. A meni je trebao stručnjak.

Onda je počeo pravi cirkus. Pozvali smo hitnu pomoć i čekali smo je sat vremena. Imali smo tu nesreću da nam je došla privatna hitna pomoć, jer u Brazilu i to postoji. Počelo je tako što je jednom debeljuškastom čoveku trebala pomoć da donese nosila, zato što je bio sam. Tako da mu je moja žena pomogla da dovuče ta teška, praistorijska nosila uz stepenice. Onda ih je otvorio i rekao mi da legnem na njih.

„Žao mi je, ali ne mogu da se pomerim. A gde su ostali, inače?“, pitao sam.

„Koji ostali?“, upitao je vozač hitne pomoći.

„Pa ko će da me snese?“

„Ja sam sâm. Na mestu nesreće uvek ima nekog ko može da mi pomogne.“

Samo sam uzdahnuo.

„A je l' vidiš ovde nekoga ko bi mogao da ti pomogne?“, pitao sam. „Ja imam 100 kila. Kako si mislio da me spustiš?“

„Sredićemo. Samo lezi na nosila.“

„Pre nego što legnem, bolje smisli kako ćeš da me spustiš niz stepenice i uneseš u kola.“

Vozač se zamislio.

„Nema nikog drugog u zgradi ko bi mogao da pripomogne?“ pitao je.

„Ne znam. Nisam baš mogao da odem da ih pitam, kao što vidiš.“

„Možda bi mogao da ih pozoveš?“

Fernanda i ja smo počeli da zovemo. Završilo se tako što sam ležao na podu još sat vremena dok nismo uspeli da skupimo četvoro, petoro ljudi koji su nam bili potrebni da me snesu na tim zardašnim nosilima. Uspeli su da me ubace u kola i zamolili smo vozača da nas odveze do specijalističke klinike za kolena koju smo našli na internetu. Vozač je vozio kao ludak i uspeo je da pogodi svaku rupu u asfaltu na putu do bolnice.

„Smiri se, jebote“, povikao sam, ali bez efekta. Naime, svi Brazilci su u krvnom srodstvu s vozačem formule 1, Ajrtonom Senom – odnosno, veruju da jesu – i voze u skladu s tim. Nekako smo stigli do bolnice i vozač je utrčao i pozvao lekara da mi pogleda nogu. Lekar je ušao u ambulantna kola, nagnuo se nad nosila i kad je video koliko se čašica pomerila, samo je odmahnuo glavom.

„No, no, no.“

Nisu želeli da imaju ikakve veze s ovim. Zato smo otišli do najskuplje privatne klinike u Natalu. Tamo su nas drage volje primili i odmah mi dali injekciju morfijuma da mi ublaže intenzivne bolove.

Nakon što mi je sestra dala injekciju, svi su se odmah zainteresovali za moje tetovaže.

„Je l' smem da stanem pored da se slikam?“, pitao me je jedan bolničar.

„Naravno, nema problema“, odgovorio sam, malo zatečen pitanjem.

„Hoću i ja“, rekao je jedan drugi.

Na moje koleno su zaboravili. Sad su tetovaže bile aktuelne. Svi su hteli da pogledaju i slikaju se. Posebno zanimljiva im je bila tetovaža zmaja.

„Je l' možeš malo da pomeriš ruku da uhvatim celu. E, tako. Ne mrdaj se sad.“ Klik, klik.

Na kraju sam morao da prekinem predstavu.

„Slušajte, sad bih stvarno voleo da vidim nekog lekara“, rekao sam.

Lekar je došao i čim je video da sam stranac, navukao je zavesu i zaklonio nas od ostatka hodnika. Zatim mi je rekao, gotovo šapatom:

„Ja ovakve operacije dobro izvodim, ali ne bi trebalo ovo da radiš.“

„Ne bi?“

„Ne. Treba da dođeš na moju privatnu kliniku.“

Da me nije toliko bolelo, počeo bih da se smejem apsurdnosti situacije. Ovo je, dakle, lekar koga je zaposlila i koga plaća bolnica, a koji pokušava da me ubedi da se operišem na njegovoj klinici, samo da bi zaradio još novca.

„Šta misliš da mi se desilo s kolenom?“, pitao sam.

„To je jednostavan problem. Istegao si tetivu.“

Ali tokom karijere sam štošta naučio. Tetivu nije moguće ovako istegnuti.

„Ko će me operisati?“, pitao sam.

„Ja.“

„Je l' možeš onda da mi objasniš kako sam, kog đavola, mogao da istegnem tetivu na kolenu i zašto mi čašica ovako stoji?“, rekao sam i pokazao na butinu.

„To je lako rešiti“, nastavio je lekar. „Samo malo otvorimo i vratimo čašicu na mesto.“

„Aha, i to ćeš ti da uradiš?“

„Da, a neće te mnogo ni koštati. Daću ti dobru cenu, 8 000 reala.“ (Oko 30 000 švedskih kruna.)

„U tvojoj privatnoj klinici?“

„Naravno.“

„Slušaj, ovako ćemo. Ostaćemo ovde, a ti ćeš da mi staviš gips na nogu.“

„Zašto?“

„Stavi mi gips.“

„Ne, ne. Daćemo ti sobu, a ujutru ćemo da te prevezemo na moju kliniku.“

„Ne, nego ćeš sad da mi staviš gips, jer idem kući u Švedsku.“

„Ne može“, rekao je.

„Naravno da može“, odvratio sam.

Na kraju sam uspeo da dozovem načelnika i stavili su mi gips od kuka do gležnja. Kad su završili zamolio sam ih za par štake. Sestra me je čudno pogledala.

„To moraš sam da doneseš.“

Nisam mogao da se ne nasmejem.

„Kako da donesem?“

„Takva su nam pravila. Pacijenti sami donose štake.“

„Ali nisam unapred planirao da padnem niz stepenice. Zato kod kuće nemam štake, pa bih te zamolio da mi doneseš par. Platiću koliko treba.“

„Ali mi ovde nemamo štake.“

„U celoj bolnici nemate nijedne štake?“

„Tako je.“

Zato je moja žena morala da pozove druge bolnice i ambulante dok na kraju nije dobila broj telefona prodavnice štaka. Ali nisu prodavali moderne štake, već one stare, drvene koje dosežu sve do pazuha, one na kojima u starim ratnim filmovima vidiš američke vojnike. Pored toga, napravljene su za ljude do visine do 1,70, i zato kad sam pokušao da ustanem i oslonim se na ove muzejske primerke, cela ugipsana noga mi se vukla po zemlji.

Morao sam ponovo da sednem. Šta, kog đavola, da radim? Znao sam da što pre moram da se vratim u Švedsku i odem na operaciju kod lekara kome verujem.

„Skinite mi gips“, rekao sam.

„Šta!?“, povikala je sestra.

Shvatao sam njenu reakciju. Prvo je ovaj problematični stranac tražio da mu stave gips protiv volje osoblja. I pre nego što je stigao da se osuši, on traži da se skine. Ali nisam video kako bih igde stigao s tim mikro-štakama i zagipsanom nogom. Moraću da pokušam da je savijem što više mogu i istrpim bol.

Posle određenog oklevanja skinuli su mi gips, ali kad sam pokušao i najmanje da savijem nogu, toliko me je zbolelo da sam hteo da se onesvestim. Zamolio sam ih da mi snažno vežu nogu, a uspeali su da nađu i šinu koju su mi vezali za nogu kako bi povećali stabilnost.

Vraćanje kući bila je noćna mora. U auto, iz auta, uz stepenice. U krevet.

Pozvao sam svog lekara, Stena Bjernuma sa klinike u Geteborgu. Rekao mi je da se što pre vratim kući.

„Ali moraš da zamoliš nekog lekara da ti prepíše heparin. To je sredstvo za razređivanje krvi. Inače tokom leta može da ti se javi tromb.“

Pozvao sam lekara koji je hteo da me operiše za 8 000 reala i zamolio ga za recept.

„Ne, ne, ne. Zaboravi.“

„Ali moram da ga dobijem“, rekao sam.

„Od mene nećeš. Dođi na operaciju.“

Pozvali smo drugog lekara. I on je odbio, ali na kraju smo uspeali da nagovorimo jednog apotekara da nam donese lek.

Znao sam da se heparin prima preko injekcije, a ja ne volim igle. Ali mislio sam da će se raditi o nečemu sličnom insulinskim špricovima, sa kratkom iglom i čiji se sadržaj dugmetom ubrizga u kožu. To bih verovatno i podneo.

Ali apotekar uopšte nije doneo takve injekcije. Pružio mi je kanile od pet centimetara koje sam sâm sebi morao da ubrizgam u stomak. Jebote, kako ću ovo da podnesem?

Nisam imao izbora. Zato sam se uspravio u krevetu, svukao majicu i spremio injekciju. *Dobro. Jedan, dva, tri... Ne mogu, jebote. Ma hajde. Jedan, dva, tri.*

Ali ma šta radio, nisam uspevao. Jednostavno nisam mogao da zavučem tu jebenu igletinu u stomak. Posle pola sata pitao sam Fernandu da li može da mi pomogne. I ona se plaši igala, pa nisam bio siguran kako će i ona s ovim izaći na kraj.

„Dobro“, rekla je samo.

Onda je uzela injekciju i zabila mi je u stomak.

„Gotovo.“

S prvom injekcijom smo završili. Ostalo je još samo četiri. Jedna narednog dana, jedna pre nego što se ukrcam u avion, jedna tokom puta i jedna kad sletimo u Geteborg.

Dva dana kasnije vraćali smo se kući. Na kraju sam uspeo da nađem par normalnih štaka i nekako sam se kretao. Kad smo se čekirali, objasnio sam o čemu se radi i zamolio da sedim kraj izlaza za slučaj opasnosti, kako bih mogao da ispravim nogu.

„Iz bezbednosnih razloga, tamo ne smeju da sede hendikepirani“, odgovorila je gospođa za pultom.

Onda sam zamolio da sedim u biznis klasi.

„Nije moguće“, objasnila je.

„Ali ne mogu da sedim na običnom sedištu. Ne mogu da savijem nogu. U tom slučaju, noga će mi biti na prolazu.“

„Ako to uradite, izbaciće vas“, rekla je drsko.

„Pa, kako onda da rešimo ovo?“, pitao sam.

Pogledala me je u oči i ispalila klasičnu repliku:

„Trebalo je ranije da razmišljate o tome.“

„Molim vas, zaista nisam planirao da iščašim koleno. Moram kući na operaciju.“

„Hoćete li da putujete ili ne? Nemam vremena da razgovaram s vama.“

Dobio sam najgore moguće mesto. Do prozora. Pored toga, moja žena je dobila mesto nekoliko redova iza mene, tako da nisam mogao da popnem nogu ni njoj u krilo.

Fernanda je uspela da nagovori putnika koji je sedeo pored mene da zameni mesto sa mnom. Posle kratkog gundanja, ipak je pristao, pa sam progutao četiri valijuma

i vezao se, a nogu sam ispružio u prolaz. Stjuardese su me neprekidno udarale kolicima u nogu i grubo je gurale svaki put kad je trebalo da prođu. Kad smo sleteli u Geteborg, bio sam izmožden.

Na klinici je Sten Bjernum zaključio da mi se patelarna tetiva istegla na najgori mogući način.

„Potrebna je neverovatna spoljna sila da bi se tetiva ovako istegla“, rekao je. „Ne bi čak trebalo ni da je moguće.“

Sten Bjernum je morao da pozove Lasea Petešona, profesora ortopedije i jednog od najvećih svetskih stručnjaka za ovaj tip povreda. Zajedno su obavili operaciju.

...

Toliko sam zahvalan mojim lekarima. Zamislite da sam pustio onu neznalicu u Natalu da me operiše. „*Treba samo vratiti čašicu.*“ Verovatno bih i dan danas bio hendikepiran.

...

Tokom vremena provedenog u Natalu primetio sam da su mediji u Švedskoj i dalje bili zainteresovani za mene. Više puta su me zvali, ali ja nisam imao snage da išta od toga prihvatim. Sad sam zapravo želeo da nešto započnem. Ležanje na plaži je bilo zabavno tokom prvih godina u Natalu – često su mi dolazili drugovi s kojima sam istinski lumpovao – ali na kraju je postalo naporno. Posebno kad su računali da ću svakog dana ići s njima u provod.

Osećao sam da sam sad s tim završio i kad sam se vratio u Švedsku, započeo sam nekoliko medijskih

projekata i jednu malu konfekciju. Pre se radilo o tome koliko sam želeo da radim, nego o tome da li ću uopšte moći da nađem posao. Bio je to lep osećaj. Činilo se da će jesen biti zanimljiva. Dok se nisam stvarno obrukao.

Geteborg, avgust 2006.

Zavalio sam se u stolicu u novinarskoj loži stadiona „Ulevi“. Još jedna hronika sa EP-a dostavljena je *Geteborgs-Postenu*. Ostalo je da napišem još jedan tekst, posle sutrašnjeg maratona, a onda će se EP u Geteborgu završiti.

Da mi je neko deset godina ranije rekao da ću jednog dana biti frilens pisac za *GP*, samo bih se nasmejao i odmahnuo glavom. Gospode bože, pa toliko sam se svađao sa *GP*-om da sam ih nekoliko godina bojkotovao. Ali na sreću vremena se menjaju i sada sam svakodnevno pisao hronike za vreme EP-a u atletici. Ili tačnije: pričao sam ono što sam hteo da kažem jednom reporteru koji je sedeo pored mene, a on je to zapisivao na laptopu. Ja, naime, pišem veoma sporo.

Taj zadatak bio mi je veoma zabavan, a hronike su dobro prolazile. Ove subote bilo je posebno zanimljivo raditi, budući da je Kristijan Ulson osvojio zlato u troskoku.

Prošetao sam se od „Ulevija“ od hotela „Park avenija“, u kom je te nedelje boravila polovina atletskog sveta. Nisam planirao da ostajem preterano dugo, zato što sam radio i u nedelju. Pored toga, i dalje sam se nespretno kretao posle operacije, i koleno mi je bilo veoma kruto.

U hotelu je bilo prijatno i sreo sam gomilu starih kolega atletičara iz osamdesetih. S nekima od njih sam u jednom trenutku otišao da čestitam Kristijanu Ulsonu, koji je imao proslavu u baru „Lokateli“ u istoj zgradi. Popričao sam malo s ljudima koje sam poznavao, a koje dugo nisam video, između ostalog i sa Svenom Nilanderom, koji se nakratko pojavio pre nego što je nastavio negde

dalje.

S nekoliko prijatelja, otišao sam iz „Park avenije“ u veliki šator pored Velikog pozorišta, u kome je bila žurka. Tamo sam ponovo nabasao na Svena Nilandera. Ali on je bio samo jedan od bivših atletičara koji su sedeli za četiri, pet stolova.

Nešto kasnije Sven je seo za moj sto. Popili smo nekoliko piva i pričali o svemu i svačemu. Nedugo zatim naleteo sam na jednog momka na kog sam ponekad nailazio u kafani. Imao je kokain i pitao me je da li i ja hoću. Dao mi je kesicu, pa sam otišao u WC. Ušmrkao sam jednu crtu, a onda sam se vratio da mu dam ono što mi je ostalo u kesici, ali nisam mogao da ga nađem. Nisam previše razmišljao o tome, bilo je mnogo ljudi. Sigurno ću uskoro ponovo naleteti na njega.

Vratio sam se za sto. Svena nije bilo. Posle nekog vremena neko iz društva je počeo da priča o odlasku do nekog mesta u Aveniji.

„Ideš i ti, Patriče?“, pitali su.

Ali ja sam odlučio da idem kući. Delimično zbog toga što sam samo nekoliko dana ranije ostavio štake i što mi je još uvek bilo teško da hodam, a delimično zato što je i narednog dana trebalo da radim za *GP*. Krenuo sam zajedno sa ovima kojima je više bilo do zabavljanja. Problem je bio u tome što još uvek nisam bio video momka kome je trebalo da vratim kesicu koja mi je stajala u džepu. Ponovo sam ga potražio pogledom, ali nisam uspeo da ga vidim. Unutra je bila užasna gužva, a ja sam se teško kretao, tako da nisam imao snage da se uvlačim u gužvu da bih ga našao. Odlučio sam da odem pravo kući.

Avenija je bila puna ljudi. Ne samo što se u gradu održavalo EP, nego je upravo bio počeo i festival „Geteborgskaset“. Kad smo izašli iz šatora, odmah sam primetio da nešto nije u redu. Tri kratko podšišana muškarca u odgovarajućim cipelama prišla su nam odlučnim korakom, i odmah sam shvatio da su policajci u civilu. Još dvojica su došla sa druge strane, ali njih nisam primetio dok me jedan od njih nije uhvatio od pozadi. Još jedan me je uhvatio od napred, a ostali su se pobrinuli za moje prijatelje. Tek kad su nas povelili ka kolima, video sam da su čitavu aleju ogradili s četiri, pet policijskih automobila. Jedan od policajaca koji su me držali rekao mi je poverljivim tonom:

„Bićemo fer prema Vama. Odradićemo ovo diskretno.“

Ali nisu bili preterano diskretni. Počeli su da me pretresaju nasred ulice i oko nas se ubrzo skupila gomila radoznalih ljudi.

Ubrzo sam osetio kako mi jedna ruka ulazi u džep jakne, kako uzima kesicu kokaina.

„Dobro“, rekao je. „Znam šta je ovo. Shvataš šta ovo znači, a?“

„Naravno“, rekao sam.

Iako zatečen čitavom situacijom, bio sam svestan ozbiljnosti. Iz ovoga neću moći da se izvučem pričom.

„Diskretni“ policajci su nas zadržali na ulici znatno duže nego što je bilo neophodno. Definitivno dovoljno dugo da znatiželjni prolaznici shvate da ovo nije šala. I kad su nas povelili ka kolima, najednom nisu mogli da se odluče ko će da ide kojim autom.

„Čekaj. Neće on tamo. On treba da ide ovamo. A tvoj

momak nek dođe ovde.“

Odvezli su nas u stanicu i postavili nas na drvene klupe zajedno s nekim sitnim lopovima, narkosima i ostalima koji su čekali pretres i saslušanje. Posle otprilike pola sata, a nakon što sam imao dovoljno vremena da razmislim o tome u kakvu zbrku sam se uvalio, vrata su se ponovo otvorila i u prostoriju su uveli još jednog čoveka.

Svena Nilandera.

Jao, pomislio sam. Da li je ovde iz istog razloga kao i ja? Onda neće biti baš oduševljen. Gospodin Čisti Sport uhvaćen s drogom. Sutra će imati podosta toga da objasni.

Policija je Svenu oduzela novčanik i telefon i postavila ga na klupu nedaleko od nas. Ja sam u džepu imao dva telefona, ali dali su mi da ih zadržim.

Mislim da nas Sven nije ni primetio. Sigurno je bio u šoku, jer je posle dvadeset minuta ustao i pokucao na prozor čuvarove sobe.

„Da?“, rekao je čuvar osorno.

„Da li bih mogao da dobijem svoje stvari? Moram da idem kući.“

Mi ostali smo se samo pogledali. Zar nije shvatao gde je?

„Sedi tamo“, odgovorio mu je čuvar.

Sven se vratio na svoje mesto. Posle nekog vremena ponovo je ustao i prišao čuvaru.

„Hoću odmah da idem. Je l' možete da mi pozovete taksi?“

Definitivno je u šoku, pomislio sam kad se Sven ponovo vratio na klupu. I dalje se činilo da me nije video. Ja sam nekako prihvatio svoju sudbinu, pa sam ćaskao sa onima

koji su sedeli kraj mene. Ljudi su odlazili na saslušanja, a novi su pristizali u čekaonicu. Na kraju je došlo vreme za proveru urina. Moj je, naravno, bio pozitivan. Potom je usledio pretres, pa saslušanje.

„Nemoj samo da nam pričaš da ti je neko nešto krišom ubacio u piće, jer to kod nas ne prolazi“, rekla je policajka koja je vodila saslušanje.

„Neću“, rekao sam, „posebno ne kad sam ga imao i u džepu.“

„Upravo tako. Od koga si kupio?“

Rekao sam im kako je i bilo, da mi je kokain ponudio poznanik i da sam ga prihvatio.

„Slušaj, znamo tačno šta se desilo“, rekla je.

„Odlično, onda ne morate mene da ispituјete“, odgovorio sam.

„Znamo tačno od koga si kupio.“

„Pa dobro, onda bi verovatno i on trebalo da je ovde? Ali ja nisam kupio ni od koga“, rekao sam.

„Jesi.“

„Nisam, dobio sam.“

„Od koga si dobio?“

„Ne znam. Znam ga samo po izgledu.“

„Šta, kupuješ drogu od nepoznatih?“

„Nisam kupio drogu. Ali tog koji mi ju je dao poznajem površno, to je momak kog sam povremeno sretao u kafani. Ali ne znam kako se zove.“

„To zvuči čudno.“

„Ne znam ime svakako idiota s kojim popijem pivo u kafani. To valjda nije tako čudno.“

„Koliko puta si uzeo kokain?“, pitala je.

„Kakve to veze ima?“

„Je l' ti ovo bio prvi put?“

„Nije.“

„Koliko puta si već uzimao?“

„I dalje ne shvatam zašto je to bitno.“

Nisam mogao ništa da dobijem pričom, pa zato ništa više nisam ni rekao.

Pustili su me posle polusatnog saslušanja. Delovali su zadovoljno što sam priznao bez okolišanja. Čak me je jedna patrola vratila kući.

...

Narednog dana sam se kasno probudio. Izašao sam na terasu da popušim cigaretu i odmah sam shvatio šta me čeka. Četiri fotografija stajala su u dvorištu, a peti je sedeo na brezi. Morao sam da zatvorim vrata i vratim se u kuću.

Novinari su mi nekoliko puta zvonili na vrata i ubacivali ceduljice kroz otvor za poštu. Ceduljice su bile napisane tonom punim razumevanja – „Hoćemo da čujemo tvoju stranu“ i slično. Ali znao sam da hoće samo neki citat kako bi sutra objavili još veći naslov. *Patrik otvoreno o drogi*, ili nešto tako budalasto.

Uključio sam kompjuter i sa određenom strepnjom počeo da čitam večernja izdanja novina. Nešto kasnije došao mi je drug sa štampanim primercima. Bio sam spreman na mnogo toga – ali ne i na to da će Sven Nilander biti takva jebena kukavica.

Prvo, rekao je da nema pojma kako mu je kokain dospeo u telo. A onda je rekao da je sedeo za stolom Patrika Sjeberga, sa njegovim prijateljima, tako da mu je

sigurno neko nešto ubacio u piće.

Jebote! Zašto mene meša u to sranje? Zašto ne preuzme odgovornost za ono što je uradio, umesto što pokušava da mene da okrivljuje da sam mu kokain sipao u piće kako bih mu namestio? Zašto bih to radio?

Sven je kratko sedeo za našim stolom. I onda je otišao. Šta je radio do kraja večeri, ja nemam pojma. Zašto bi onda uopšte navodio moje ime?

Ponovo sam pročitao njegovu izjavu i samo sam se dodatno razbesneo. Zar stvarno misli da su čitaoci toliko glupi? Zašto bi policija privela Svena Nilandera, ako za to nije imala razloga? „Privešćemo ovoga. U čaši mu je sigurno bilo nešto čudno.“

A onda to što je okrivio mene i moje društvo. Uproprstom u moje prijatelje kao one koji su nevinima pripremali piće. Nije imao pojma ko je sedeo za mojim stolom. Zamislite da su ti koje je naveo bili neki opasni tipovi. To nije bilo preterano pametno.

Pomislio sam na to koliko je te noći bio šokiran. Možda nije znao šta govori?

Ali držao se te priče nekoliko dana. Pravio se da je čist kao suza. Pokušao je da ostavi utisak čoveka koji nikada ranije nije bio u kontaktu s drogom. Kakva budalaština. Odlično sam znao kako po tom pitanju stoje stvari.

I Sven Nilander i ja smo te večeri pravili gluposti. Ali ja sam stao iza onoga što sam uradio. Sven nije i pokušao je mene da okrivljuje. To je trenutak u kom se naše prijateljstvo završilo.

...

Više članaka je priču okrenulo na to da smo se Sven

Nilander i ja drogirali na proslavi Kristijana Ulsona. Istina, ja mogu da govorim samo u svoje ime, ali znam da barem ja u to vreme nisam popio ništa drugo osim piva. Lase Anrel iz *Aftonbladeta*, s kojim sam razmenio par reči nakon što sam čestitao Kristijanu, napisao je hroniku o tome kako sam na proslavi pričao i mnogo i usiljeno. Pretpostavljam da je izguglao kako se narkomani ponašaju i onda to kopirao u svoj tekst. Samo sam se nasmejao kad sam to pročitao. Ali istovremeno je bilo i tragično da mora da se pojačava nešto što je samo po sebi bilo tužno. Anrel je napisao da sam drogu imao i u krvi i u pantalonama kad sam nazdravio s Kristijanom i da bi trebalo da me je sramota što sam time upropastio proslavu zlatne medalje. Čak je i sam Kristijan komentarisao te „činjenice“ u novinama i rekao da mu je to užasno. I bilo bi – da je istina.

...

Kad me novinari nisu našli u stanu, počeli su da zvone kod mojih komšija. Narednog dana sam komšijama iz tri susedna ulaza napisao pismo u kome sam im se izvinio zbog neprijatnosti koje sam im izazvao.

Istog dana brat me je pokupio svojim kolima. Trebalo je da idemo do keve. Za nama je krenuo karavan automobila. Brat je vozio kao ludak i prekršio je sva moguća saobraćajna pravila, kako bi ih otresao (što je značilo da su i novinari isto to radili), i na kraju smo uspeli da pobegnemo svima, osim jednom. On je tokom te jurnjave bar deset puta rizikovao da ostane bez vozačke dozvole.

Ne znam šta su mislili da će tim lovom postići. Ne bih pričao s njima čak ni da su me presreli po izlasku iz

kola. Kad smo se vratili u stan, novinara više nije bilo. Ali vratili su se kasnije te večeri i nastavili da viču kroz otvor za poštu.

Razmišljao sam malo o tome zašto me je policija baš tada uhvatila. Ali to je jasno, s obzirom na to da njihovi istražitelji misle da uzimam kokain još od 1988, razume se da sam im već dugo bio trn u oku. Ali zašto su čekali do 2006? Zašto me nisu priveli već 1993, nakon što sam na SP-u u Štutgartu istegao Ahilovu tetivu? Tada sam bio u Geteborgu i poprilično sam lumpovao. Tada je policija sigurno imala ljude na terenu koji su mogli u štošta da posumnjaju. Pored toga, u Švedsku je dotad stigla jedna kultura zabavljanja koja 1988. nije postojala. Zašto me tada nisu uhapsili? Zašto su čekali do 2006, kad sam živio u Brazilu i u Švedsku dolazio samo sporadično?

Aftonbladet je tvrdio da je policija htela da upadne već u bar „Lokateli“, ali da su sačekali zbog Kristijana Ulsona. Baš su ljubazni. Lično mislim da bi bilo bolje da su tada uleteli, jer u tom trenutku nisam imao kokain ni u krvi, ni u džepu jakne.

Uopšteno gledano, iz novina se može zaključiti da je policija promenila taktiku po pitanju borbe protiv narkotika. Poslednjih godina su uhvatili čitav niz poznatih ličnosti i muzičara. Mislim da je cilj toga da se mladi uplaše. Ali rezultat je suprotan. Kokainu se dodaje glamur i veliča se kao „luksuzna droga“, što nije tačno. Uzimaju ga ljudi iz svih društvenih slojeva. Koja je razlika između toga i trošenja istih para u baru? Ako neki Šveđanin u petak potroši dve hiljade kruna u kafani – da li on luksuzno pije?

Kokain je možda bio luksuzna droga tokom

sedamdesetih i osamdesetih, ali sada se ukorenio na potpuno drugi način. Policija odlično zna da kokain ne koriste samo bogati i poznati. Ali mnogo je zanimljivije i škakljivije kad se tako piše po novinama.

...

Sven Nilander je na kraju dopuzao do krsta. Da je nastavio da poriče, otišlo bi se na sud, pa je zato na poslednjem saslušanju promenio priču. Najednom je priznao da je probao kokain. Čak je i on imao kesicu u džepu, istina praznu, ali za koju se sumnjalo da je sadržala kokain.

Policija mu je čak pretresla i hotelsku sobu – ali moju kuću nije. Iz nekog razloga nisu bili preterano zainteresovani za mene. Čak su mi dozvolili da zadržim telefone tokom one noći u stanici.

Sven Nilander je „otkrio“ i da je tokom godina kokain uzeo šest, sedam puta, kad je bio pijan. Na to mogu samo da kažem: Ako je Sven Nilander kokain uzeo šest, sedam puta, onda sam ja bio prisutan svih osam puta.

...

Novine su nastavile da pumpaju priču o „skandaloznoj noći“ i ogroman deo toga su bile neistine. Imao sam osećaj da jednostavno nagađaju. Pored toga, moj nekadašnji idol, Berje Salming, rekao je novinama da je tokom atletske nedelje sreo mene i Svena Nilandera zajedno.

„Mislim da ne rade to toliko često“, rekao je Salming u intervjuu.

Ništa nisam shvatao. Svena nisam video čitave nedelje, a Berjea Salminga nisam video nekoliko godina. Zašto je to rekao?

U pokušaju da ispravim sve nepravilnosti, a i u nadi da ću zaustaviti neprestano zvonjenje na vrata i telefon, odlučio sam da izdam saopštenje. Keva, koja je pisac po profesiji, pomogla mi je s jezikom.

...

Mislio sam da je saopštenje detaljno, ali novinari nisu bili zadovoljni. Nastavili su da me jure. Pored toga, Berje Salming se naljutio, zato što je neki dušebrižnik moje reči protumačio tako da je sam Salming bio umešan.

Žao mi je što sam naljutio Berjea Salminga, zato što je on najžešći sportista kog smo ikad imali u Švedskoj i jedan od mojih velikih idola. Samo nisam razumeo zašto me je branio. Jer to je samo ojačalo mit da smo Sven i ja lumpovali i glupirali se cele nedelje. Ali možda nije on kriv. Salming je tvrdio da su ga pogrešno citirali kad je rekao da me je sreo tokom atletske nedelje.

Bilo mi je dosta svega i otišao sam kod jednog druga u Norvešku. Planirao sam da ostanem tamo dok se sve ne smiri.

Mislio sam da će brzo proći. Samim tim što sam odmah priznao, istraga u vezi sa mnom je brzo završena. O čemu bi još imalo da se piše? Ispostavilo se, o mnogo toga.

Kad sam kod druga u Norveškoj pogledao švedske vesti, u *Aftonbladetu* je najednom pisalo da imam zabranu putovanja. Odmah sam pozvao mog advokata.

„U novinama piše da imam zabranu putovanja, ali ja sam u Norveškoj i niko mi nije rekao da ne smem da odem. Šta se dešava?“

Kako se ispostavilo, ništa se nije dešavalo. Ta tvrdnja je bila potpuno neosnovana. Policija je čak izašla u medije

i demantovala taj podatak, što je krajnje neuobičajeno.

Istog dana kad sam pročitao o zabrani putovanja, primio sam i jedan čudan poziv iz Brazila. Zvao me je Gaučo, naš nastojnik iz Natala.

„Dolazio je jedan Šveđanin i pitao za tebe. Bio je nekoliko puta. Imao je i jednu tvoju sliku, pokazao mi je. Rekao sam mu da nisi kod kuće, ali on svejedno i dalje dolazi.“

„Je l' ti rekao zašto me traži?“, pitao sam.

„Kaže da treba da pokupi tvoju poštu. Ali, naravno, nisam mu je dao. Deluje mi sumnjivo. Prvo je rekao da ti je drug, ali poslednji put kad je dolazio najednom je postao novinar. I tad je hteo da mi plati za informacije o tebi.“

Odmah su mi se javile zle slutnje.

„Kakve informacije?“

„Sve moguće. Šta radiš u Natalu, kako živiš, kako ti izgleda svakodnevica i da li se drogiraš.“

Jebem ti. Sigurno je neki govнар iz *Aftonbladeta* ili *Ekspressena*. Zašto su otišli tamo i zašto šire glasine o meni?

„A šta si mu ti rekao?“, pitao sam Gauča.

„Ništa, naravno. Rekao sam mu da se nosi.“

Nasmejao sam se. Sreća je što je novinar naleteo baš na Gauča. On je bio dobar prijatelj i meni i mojoj ženi. Ne bi mi išao iza leđa.

Ali reporter, za kog sam kasnije saznao da je Rikard Ašberg iz *Aftonbladeta*, tim odgovorima nije bio zadovoljan. Zato je pokušao da nam ukrade poštu. Pošta se razvrstavala u pretince iza recepcije u zgradi, i Gaučo

mi je ispričao da je Rikard Ašberg pokušao da se protegne preko pulta i dohvati poštu iz našeg pretinca. Šta je mislio da će naći među našim pismima, zaista nemam pojma. Račune za telefon ili struju, ali šta bi s njima radio?

Kasnije tog dana na mobilni telefon me je pozvao i sam Rikard Ašberg. On, naravno, nije znao da sam već razgovarao s Gaučom. Rekao sam mu:

„Znam da si u Natalu. Znaj da je to što radiš krivično delo.“

„Šta?“ rekao je Ašberg.

„Gaučo, kog si pokušao da podmitiš, moj je prijatelj. Živim tamo već četiri, pet godina. A to što si pokušao da mi ukradeš poštu, to je krivično delo. Tako da si na opasnom terenu.“

„Pozvao sam te samo da mi potvrdiš neke podatke do kojih sam došao. Mnogo je bolje da ti sam to ispričaš, nego da nešto ispadne pogrešno.“

„Slušaj, da me više nikad nisi pozvao. Kloni se moje kuće i prestani da pokazuješ moje slike. Ništa time nećeš dobiti.“

Klik.

...

Rikard Ašberg me nikada više nije pozvao. Ali nastavio je da piše. Sledeći korak bio mu je odlazak u lokalnu stanicu brazilske federalne policije, koja se, između ostalog, bavi međunarodnom trgovinom drogom i migracionim pitanjima. Tamo se sreo s regionalnim načelnikom, koji je, pored toga, slučajno bio i Interpolova kontakt osoba u Natalu.

Rikard Ašberg je ljubazno obavestio načelnika

policije o mojim zločinima u Švedskoj, začinjavajući to i neistinitim podatkom da mi je uvedena zabrana putovanja. Ne dešava se svaki dan da vam dođe strani novinar s druge strane sveta da se informiše o strancu osumnjičenom za korišćenje droge koji živi u Natalu, tako da ga je načelnik sa zanimanjem saslušao.

Tog načelnika sam inače i ja upoznao, onda kad sam tražio boravišnu dozvolu u Brazilu. Odlazio sam u stanicu i zbog nekih uknjiženja i drugih dokumenata. Kao stranac, s vremena na vreme imaš posla u policiji, to nije ništa čudno. Ipak, nisam imao pojma da je načelnik i lokalni šef Interpola.

Načelnik je izvadio moja dokumenta i pokazao ih Rikardu Ašbergu. Bila su to lična dokumenta koja postoje za svakog stranca koji je tražio boravišnu dozvolu. U njima su, između ostalog, intervjui sa tražiocem dozvole, podaci o braku i prihodima, kao i podaci o ulascima u zemlju i izlascima iz nje. Apsolutno ništa čudno. Ali to je bilo dovoljno da Ašberg nažvrlja sledeću provokativnu rečenicu u *Aftonbladetu*:

„Migraciona policija u Natalu ima lični fajl o Patriku Sjebergu. U njemu se nalazi sve od veoma privatnih podataka, do svih njegovih putovanja van zemlje i u nju, koja su registrovana prilikom pasoške kontrole u Brazilu.“

...

Na velikoj slici u novinama nacrtana su moja sumnjiva narko-putovanja. Sao Paulo-Holandija, Natal-Portugal i Sao Paulo-Venecuela neke su od ruta koje su prikazane na karti.

„Zemlje kao što su Venecuela i Holandija policija

smatra zemljama visokog rizika“, pisalo je u prapratnom tekstu.

Nažalost, ne odlučujem ja o tome koja međusletanja će KLM napraviti na putu između Švedske i Brazila. Možda bih to mogao da sam pilot, ali nisam. U Amsterdamu nisam bio otkako sam se tamo takmičio pre mnogo godina. Otada sam hiljadu puta bio na aerodromu Shiphol, ali njega nikada nisam napuštao. Nisam imao ni mogućnosti da zahtevam da se ne sleće u Venecuelu kad sam leteo u Sent Vinsent u Zapadnim Antilima, zemlju u kojoj sam u jednom periodu radio i u kojoj sam imao boravišnu dozvolu.

Pomislilo bi se da bi prema čitaocima bilo iskrenije napisati da sam imao samo predsedanje u tim „visokorizičnim zemljama“ i da sam potom nastavljao do potpuno drugih destinacija, ali to, naravno, u novinama ne bi tako dobro izgledalo.

U članku pored slike citiran je brazilski policajac:

„Primetili smo više njegovih putovanja koja su mi sumnjiva, radi se, između ostalog, o odlascima u zemlje visokog rizika kao što su Holandija i Venecuela.“

Tvrdilo se i da je načelnik policije rekao da će podatke proslediti Interpolu (dakle, samom sebi) i vladi: „Ministarstvo će sada odlučiti šta će biti s njegovom boravišnom dozvolom“, kaže se u članku.

Boravišna dozvola već mi je bila odobrena i trebalo je samo formalno da se registrujem kod migracione policije kako bi se i ozvaničila. To je zapravo i pomenuto u članku, ali Ašberg je tvrdio, potpuno neosnovano, da će se predmet sada preispitati i da će se dozvola povući. Nema pojma kako je došao do tog zaključka, jer sa

brazilskom boravišnom dozvolom nikada nisam imao nikakvih problema. I dalje je posедуjem.

...

Članci i naslovi o meni nisu prestajali. Ašberg se sad fokusirao na veliki poslovni projekat u koji sam ranije bio uključen. To što su pola godine ranije otkupili moj udeo i što s tim projektom više nisam imao nikakve veze, njega ni najmanje nije zanimalo. Napisao je nekoliko članaka o „Sjebergovom milijarderskom projektu“, o „Ogromnom turističkom raju Patrika Sjeberga“ i tome kako „Šveđani rizikuju da izgube milione na turističkom centru koji Patrik Sjeberg i *Natal Golf & Sports klub* planiraju u Brazilu.“

Jedna od tih čudnih stvari desila se zapravo u moje vreme. „Švercer dijamanta“ Kurt Lindberg, jedan od finansijera projekta, napravio je jednu lepu brošuru u koju je bez pitanja ubacio gomilu poznatih imena. Bjern Borg, Henrik Lašon i Jan Uve Valder su bili tamo, kao i strane zvezde poput Šona Konerija i Kevina Kigana.

Bez ikakvog upozorenja, Kurt Lindberg je te brošure predstavio na jednom sastanku upravnog odbora i ja sam odmah reagovao. Prvo, frizirao je čitav projekat do neprepoznatljivosti. Ličio je na seriju „Spejs: 1999“, neka futuristička vizija koja verovatno nije bila ni do kraja tehnički promišljena. A onda je sve dodatno začinio slikama poznatih ličnosti s kojima je navodno sarađivao.

„Jebote, šta je ovo?“, rekao sam listajući tu lepu brošuru.

„Pa, tako se prodaje.“

„Slušaj, celog života se bavim ovim. Ne možeš da

uzmeš gomilu poznatih i samo da ih nalepiš u brošuru. Tužiće nas za sve što posedujemo. Ovako jednostavno ne može.“

„Ma, može, jebote, ljudi će na ovo da zagrizu.“

„Ne, ne, ne, Kurte. Ne može. Ne možeš to da radiš. Ovi ljudi nemaju nikakve veze s projektom. Sigurno nisi ni pričao s njima?“

„Pa, možeš ti da ih pozoveš. Kaži da ćemo im dati kuću pored terena za golf.“

Samo sam uzdahnuo. On je stvarno mislio da mogu tek tako da pozovem Bjerna Borgia i sve ostale i da će oni drage volje pristati. Lurt Lindberg je nekoliko puta igrao golf sa Šonom Konerijem u Marbelji i mislio je da je to dovoljan razlog da njegovo ime iskoristi u reklamama. Već je bio odštampao desetak brošura i znao sam šta će se desiti ako bude počeo da ih deli.

„Kurte, dovoljno je da samo jedan od njih odbije ili da neko sazna da već postoji brošura s njegovim imenom, i sve je propalo“, rekao sam. „Ove brošure ćemo da spalimo. Opasne su po život.“

„Ali to je samo marketing“, odgovorio je Kurt Lindberg.

„Jeste, ali onda prvo moraš da ih pitaš. A posle moraš i da im platiš. A ti nemaš novca da platiš sve ove ljude.“

Brošure su tada zaustavljene, ali i to je bilo prekasno. Naime, Kurt Lindberg je već bio tražio boravišnu dozvolu u Brazilu i kako bi dokazao da poseduje kapital da se izdržava, dao je brošuru načelniku policije u Natalu, onom kog je kasnije posetio Rikard Ašberg. Ašberg je, naravno, video brošuru i radoznalo je pozvao Henrika Lašona. Koji o projektu, razume se, nije znao ništa.

„Nikad nisam upoznao Sjeberga“, rekao je u članku.

I tako je cirkus započeo – ponovo sa mnom u žiži. Izgledalo je kao da sam krišom pokušao da iskoristim imena poznatih ličnosti. Ali ja najbolje znam koliko košta koristiti nečije ime i lice. Pa, ja sam nekoliko godina ranije tužio jednu švedsku turističku agenciju zato što je bez pitanja upotrebila moje ime.

Kurt Lindberg je u člancima dobio titulu izvršnog direktora i „duše projekta“, ali zabavno je što je čak i on napustio projekat kad je *Aftonbladet* objavio članke. Tako da Ašberg zapravo nije pričao ni sa kim ko je i dalje bio uključen u projekat.

Na kraju mi je bilo dosta svih laži koje je *Aftonbladet* objavljivao. Da napišu da sam priveden zbog kokaina je jedno, ali da svesno pokušavaju da nekome unište život i da me upliću u gomilu stvari s kojima nisam imao nikakve veze, to je nešto potpuno drugo. Osim toga, projekat u Natalu i dalje živi, pa ga nazivati kulom od karata takođe je malo čudno. To se mora pisati iz čiste obesti.

Prijavio sam pisanja *Aftonbladeta* ombudsmanu za štampu i poslao mejl novinama u kome sam im po tačkama objasnio kako stvari stoje. *Aftonbladet* je taj mejl zapravo objavio, ali je redakcija istovremeno napisala i svoj članak po tačkama, u kome je rekla da ostaje pri nekim tvrdnjama. Ustvari su potvrdili da sam u pravu po svim tačkama, ali su pokušali da se izvuku izjavama kao što je: „*Aftonbladet* nikada nije pisao šta je Sjeberg radio ili nije radio na svojim putovanjima.“

Po pitanju zabrane putovanja, *Aftonbladet* se i dalje pozivao na policijske izvore koji su to tvrdili. U tom slučaju su našli nekog neupućenog policajca. Jer

zabrana putovanja nije postojala, a novine je kasnije osudila Agencija za kontrolu štampe zbog lažnih tvrdnji i nespremnosti da se greška ispravi.

...

Kad sam se vratio u Natal da stavim stvari u skladište i otkažem raznorazne pretplate, ponovo sam se susreo s novinskim njuškanjem. Ašberg je obilazio kafane noseći moju sliku i pitao da li neko zna nešto zanimljivo o ovom švedskom narkomanu. Između ostalog, bio je u baru „Kaktus“ čiji su vlasnici Šveđani i tamo kaže da je našao konobaricu koja je tvrdila da me odlično poznaje i koja mu je ispričala kakav luksuzan život vodim. „Kaktus“ je mesto koje sam posećivao otprilike jednom u tri meseca, pa ako o meni cenite prema ponašanju u tom baru, onda me verovatno ne poznajete preterano dobro.

Naravno da je lako slegnuti ramenima na takva sranja, ali problem je bio u tome što me je Rikard Ašberg svojim ponašanjem sumnjičio. Kad sam se vratio u Natal i seo na plažu, prišao mi je jedan površni poznanik i pomalo šaljivo me upitao:

„Dobro, koga si ubio?“

„Šta?“

„Dolazio je jedan čovek koji je nosio tvoju sliku i raspitivao se o tebi.“

„Napravio sam glupost u Švedskoj. Uхватili su me s malo kokaina.“

„Aha, koliko kila?“

„Ne, nije bilo nijedno kilo, nego 0,6 grama.“

„Ma prestani, koliko je stvarno bilo?“

„Ozbiljno. Bilo je 0,6 grama.“

„Pa zašto je onda neko došao čak iz Švedske da se raspituje o tebi?“

„I ja se to pitam“, odgovorio sam.

Nekoliko dana kasnije pozvao me je Patrik Ekval sa stanice TV4. Hteo je da dođe u Natal i napravi intervju sa mnom. Zapravo mi se to nije radilo, ali sam istovremeno hteo i da se operem od slike nekog jebenog švercera droge koju je o meni stvorio *Aftonbladet*.

„Dobro, dođite. Ako obećate da ćete da intervjuišete i načelnika policije.“

„Hoćemo“, odgovorio je Ekval.

„Vašim gledaocima će sigurno biti zanimljivo da vide kako odvratno se neki mediji ponašaju. A i vama bi trebalo da je zanimljivo kad vam ovako serviraju očiglednu laž.“

Tim TV4 je održao reč i intervjuisao je načelnika policije. U snimljenom intervjuu potpuno se ogradio od pisanja *Aftonbladeta*.

„Senjor Sjeberg ima dozvolu boravka u Brazilu i ne vidimo nikakve nepravilnosti u njegovim putovanjima“, rekao je.

S druge strane, načelnik je bio krajnje zainteresovan za ponovni razgovor s gospodinom Ašbergom. Rekao je da će proveriti da li je on i dalje u zemlji. Ako jeste, neće moći da je napusti dok svoje akcije ne bude objasnio vlastima.

Nažalost, ništa od tog intervjuja nije ušlo u završni prilog. U redakciji *TV4* su smatrali da je načelnik govorio previše opširno, a uz to im je delovalo da će im se pripisati uloga mog branioca, ako jednog policajca suoče sa tvrdnjama druge medijske kuće. Valjda je

tako, nažalost, kolegama čuvaš leđa. To ne važi samo za medijsku branšu.

...

Da sumiram ceo slučaj: uhvatili su me s kokainom jedne subote uveče i za to sam morao da platim 4 500 kruna. To je zapravo sve. Ipak, taj događaj je doveo do bujice naslova, članaka i manje-više bizarnih spekulacija o meni i mom životu.

Sven Nilander nije dobio ni delić te medijske pažnje. Uprkos tome, mnogi smatraju da je ono što je on uradio bilo mnogo gore, budući da je predstavljao organizaciju koja se borila protiv droge.

Ja nisam predstavljao ništa. Nisam ocrnio nikoga osim sebe i svoje porodice. Ipak, ja sam istrpeo najviše sranja. Čak je i Sven Nilander na početku pokušao mene da okrivljuje.

Sven me je zapravo pozvao nekoliko nedelja kasnije da pokušam da se opravdam.

„Uspaničio sam se. A znaš, imam porodicu i sve to. Osetio sam kako mi se život raspada.“

„Ali, Svene“, odgovorio sam, „i ja imam porodicu. I ja imam život. Ali ti si mislio da si vredniji od mene. Mislio si da možeš sve da svališ na mene. To što si uradio je stvarno bedno. Ja tebi da sipam kokain u piće? Nemam pametnija posla!“

Moraš da stojiš iza svojih postupaka i sam rešavaš svoje probleme. Ali Sven to nije uradio. Pokušao je da okrivljuje mene i moje drugove.

Slažem se da je to što smo uradili i glupo i pogrešno. Ali i dalje ne mogu da razumem ogorčenost koju je taj

događaj prouzrokovao. Neki profilisani sportski novinar sedeo je na kauču i rekao da je ovo najveći skandal u istoriji švedskog sporta. Kako? U fokusu nisu čak ni bili aktivni sportisti. Radilo se o bivšim sportistima koji su se provodili u slobodno vreme. Ako ćemo još malo da nategnemo, bilo bi korektnije da su mi dali titulu novinara nego sportske zvezde kad sam uhvaćen, jer sam te nedelje zapravo radio kao novinar.

A i to da je skandal. Da sam uhapšen za vožnju u pijanom stanju po centru grada, da sam udario u ostrvo i promašio kolica s bebom za nekoliko milimetara, to bi bilo mnogo opasnije. I to bi bio pravi skandal. A to se svakodnevno dešava, ali to je nekako opšte prihvaćeno. Popiješ nekoliko piva i sedneš u auto da se vratiš kući? Ma jebote, pa to nije nikakav problem.

Jedini razlog zašto se ova zavrzlama posmatra kao skandal jeste činjenica da sam ja slučajno poznat. Od „poznatih“ se na neki način zahteva da poseduju viši moral od običnih ljudi.

Novinari koji pišu o užasnom ponašanju poznatih, možda bi trebalo da se dodatno pogledaju u ogledalu. Kako oni žive? Jesu li uvek lepi i poslušni, ti čuvari morala koje šokira tuđe ponašanje? Uproleće 2010. intervjuisao me je Fredrik Virtanen iz *Aftonbladeta*. Pitao me je kad sam poslednji put uzeo kokain.

„A kad si ti poslednji put uzeo kokain?“, odgovorio sam.

Ali tog pitanja u članku nije bilo.

Telefon je prestao da zvoni. Ponude su izostale, a započeti projekti stavljeni na led.

To je veoma zanimljiv deo slave. Čim uradiš nešto dobro, pojavi se gomila ljudi da se sunča u odsjaju. Ali kad ti krene loše, ne ostane ih previše.

Posle „kokainskog skandala“ mnogi takozvani prijatelji mi se više nisu javljali. Shvatao sam da će biti potrebno određeno vreme da se stvari smire, pa sam uradio nešto zbog čega mi se keva obradovala – seo sam u školsku klupu.

Keva mi je stalno zvala o važnosti obrazovanja, a u tome su je i mnogi drugi podržavali. U Americi su me označili kao „high school drop-out“, što je nešto najgore što možeš da budeš. Sada ću to promeniti. Prvo sam dovršio srednjoškolsko obrazovanje u centru za obrazovanje odraslih „Komvuks“. U dva polugodišta sam položio pet, šest predmeta. Bilo je veoma intenzivno. Posle sam se upisao na univerzitet i uzeo studentski kredit.

Čekaj malo... studentski kredit? Plejboj Patrik Sjeberg je uzeo studentski kredit?

Jesam. Imao sam još nekoliko miliona na jednom računu – ali dok je trajao spor sa Atletskim savezom, njima nisam imao pristup.

Uzeo sam nekoliko različitih kurseva, a posebno mi se svideo onaj o južnoameričkoj kulturi. Završio sam kurs A, hteo sam da uzmem i B i C, ali je univerzitet pauzirao te kurseve na godinu dana, pa sam se prebacio na socijalnu antropologiju. Ali ona mi nije bila tako inspirativna, pa sam posle nekoliko nedelja prekinuo. Činilo se da polovina mojih kolega sedi na predavanjima samo da bi

dobila tih 7 000 kruna studentskog kredita. Većina ih je izgledala kao da pripada pokretu „Reclaim the streets“.

Keva se ponovo razbesnela.

„Kako možeš tako? Ovo je najveća glupost koju si ikada uradio! Sad kad si konačno počeo da studiraš!“

„Zašto da gubim vreme? Potpuno je besmisleno“, odgovorio sam.

Keva je to loše prihvatila. Često i rado priča o tome koliko bodova ona ima sa univerziteta, ali u mom svetu to nije merilo uspeha u životu. Možeš da se snađeš i bez obrazovanja, ali keva pobesni kad to kažem. Mojih 2,42 su u njenim očima jednako vredni kao i njeni bodovi u mojim.

A i obrazovanje. Stekao sam odlično obrazovanje kroz trening, takmičenja, putovanja, sastanke, pregovore, nastupe u medijima i ostalo. I ta škola valjda ima neku vrednost. Ta znanja se ne mogu naučiti u školskoj klupi.

„A šta ćeš onda sad da radiš?“, rekla je keva.

Da, šta ću sad da radim? Jedini koji nije imao problem s tim da to ne zna, bio sam ja. Kroz sport sam naučio da odagnam negativne misli i koncentrišem se na pozitivno. Naučio sam da se većina toga reši. Nikada se nisam plašio rada i ako nekada budem morao da nađem neki stalni posao, to ću i uraditi.

...

U februaru 2009. sam prestao da pušim. Nekoliko godina sam već bio planirao da ostavim cigarete, ali nisam imao dovoljno motiva. Jedno lekarsko ispitivanje godinu dana ranije pružilo mi je tu motivaciju. Imao sam upalu pluća i bio sam na rentgenu. Kad su pogledali

snimke, lekari su rekli da su „našli nešto“ što su hteli detaljnije da provere. To me je prestravilo i – uprkos tome što se kasnije ispostavilo da je to „nešto“ samo normalna promena – dovoljno sam se potresao da sam odlučio da zauvek ugasim cigaretu.

Počelo je dobro, zahvaljujući stomaćnom virusu. Ne dešava se često da tako nešto slavite, ali zbog te bolesti nisam mogao da pušim četiri, pet dana, i kad sam se oporavio, pomislio sam da bih mogao da pokušam i da izdržim nedelju dana. A zatim još nedelju, pa još nedelju, i kad su prošla dva meseca, bilo je vreme za vatreno krštenje. Fernanda i ja smo išli na mesec dana u Brazil. U tamošnjim kafanama pušenje nije zabranjeno i imao sam mnogo lepih sećanja na sedenje na plaži s cigaretom u ustima i hladnim pivom u ruci. Ako budem izdržao i u Brazilu, izdržaću zauvek.

Uspeo sam. Nije mi čak ni bilo teško. Iako mi se u početku dešavalo da osetim iznenadnu i snažnu želju za cigaretom, otada nisam nijednom zapalio. Mislim da mi je pomogla i švedska zabrana pušenja. Čitava ona društvena fama u vezi s pušenjem je nestala. Koliko je zanimljivo ustati od stola u kafani i izaći na hladnoću da bi drhtao s cigaretom u ustima?

Od svih gluposti koje sam radio, pušenje je definitivno najveća. Uništava telo i slabi imunitet, a kad kašlješ, osećaš se kao da ti je u grlu pola pepeljare. Ali tek kad prestaneš, shvatiš koliko loše ti je bilo.

...

Mesec dana nakon što sam ostavio pušenje, suočio sam se sa Atletskim savezom na prvostepenom sudu u Sulni. Dotad smo se već deset godina svađali o mom

atletskom osiguranju, bez mogućnosti da dođemo do nekog dogovora.

Posle dugačkih pregovora na kraju sam pristao na nagodbu koja mi nije bila u interesu. Milion koji sam dobio, bio je mnogo manje od onoga što sam očekivao. Istovremeno mi je laknulo što sam konačno stavio tačku na taj dugotrajni proces koji me je koštao gomilu vremena i novca, i koji je samo stvarao negativnu energiju.

Mnogo godina nakon završetka karijere pokušavao sam da promenim sliku o sebi kao „skakača uvis Patrika Sjeberga“. Hteo sam da budem samo „Patrik Sjeberg“. Čovek, ne skakač uvis. To sam ostavio iza sebe i nisam imao nikakvih planova da se obrazujem za atletskog trenera ili savetnika. Zanimale su me druge stvari.

Ali to je bilo teško. Neprekidno su me zvali mediji koji su hteli da prave reportaže o bivšim atletskim zvezdama ili prvacima sveta ili nečem drugom. Ponekad sam prihvatao, ali najčešće mi je bilo dosadno da o tome pričam. Što je urađeno, urađeno je, a mene nikada nije posebno zanimalo gledanje unazad i u ono što je završeno. Naravno da sam još uvek bio ponosan na karijeru, ali ona se završila pre petnaest godina. Sigurno ima drugih tema za razgovor.

Ali ujesen 2008. ponovo sam se našao kraj lestvice, zajedno sa kolegama iz osamdesetih. Za to je bio kriv Kristijan Skor Tumasen. Pitao me je da li bih hteo da mu pomognem u organizaciji šaljivog spektakla sa starim zvezdama skoka uvis i drugim poznatim sportistima. Odmah je počeo da se razbacuje imenima kao što su Megenburg i Trenhart, i mislio je da ću možda uspeti da neke od njih namamim u Geteborg.

I Kristijanu je Viljo bio trener tokom devedesetih, i kao adolescent je bio veoma perspektivan skakač u vis i troskokaš. Dotad se već skrasio i započeo privatni posao u automobilskoj industriji, pa je taj spektakl organizovao iz marketinških razloga.

Na početku sam bio sumnjičav i rekao sam mu da neće imati sredstava da toliko starih zvezda dovede u isto vreme. Ali što sam više o tome razmišljao, to sam više

želeo da mu pomognem. Bilo bi zabavno ponovo okupiti staru grupu.

Na kraju sam se potpuno uključio i počeo sam da zovem stare drugove i konkurente. Uspeli smo da okupimo odličnu grupu, a takmičenje je zvanično bilo pod okriljem IAAF-a. Na listi učesnika bili su Karlo Trenhart, Ditmar Megenburg, Hokon Sernblum, Janik Trearo, Tumas Raveli, Laš Frelander, Ingemar Alen i Harald Trojtiger, koji je zapravo skakao u majici koju sam ja nosio kad sam oborio svetski rekord. Bila mu je preuska i jedva je uspeo da preskoči 1,30. Slobodno se može reći da skok uvis ne zavisi od majice.

Karlo Trenhart je dan uoči takmičenja istegao butni mišić na tenisu, pa je zato odustao. Mene je previše bolelo koleno posle operacije da bih smeo da skačem. Ali bio sam glavni sudija, uz pomoć Kristijana Ulsona i Eme Gren.

S obzirom na to da smo imali samo tri nedelje za pripremu, bili smo prilično zadovoljni što smo uspeli da privučemo 500 gledalaca. Takmičenje je dobilo veliku medijsku pažnju, a o njemu su pisali čak i u IAAF-ovom časopisu.

Nekoliko meseci kasnije, Kristijan me je ponovo pozvao i pitao da li bih učestvovao na još jednom spektaklu u Stremstadu. Njegova firma je tamo otvarala filijalu i hteo je da Tumas Raveli i ja na otvaranju igramo prodavce automobila.

Pristao sam, i početkom maja 2009. sa Fernandom sam otišao u Stremstad. Radovao sam se zabavnom danu, praćenom prijatnom večerom u prijatnom društvu.

Nisam mogao ni da pretpostavim da će mi ovo

putovanje iz osnove prodrmati čitav život.

Pisac poglavlja: Kristijan Skor Tumasen

Dostignuća: Omladinski prvak Švedske u skoku uvis 1992, u troskoku i skoku uvis 1993. Juniorski prvak Švedske u troskoku 1995. Juniorski prvak Norveške u troskoku 1995, 1996, 1997 i 1999. Učestvovao na tri juniorska prvenstva u dresu Norveške. Prvak Norveške u troskoku 1997.

Lični rekordi: troskok: 15,30 (1997), u dalj: 7,09 (1995), uvis: 2,01 (1994).

Trener: Viljo Nousiainen (1989-99).

...

Bilo je stvarno zabavno kontaktirati Patrika i angažovati ga u spektaklu sa skokom uvis u Geteborgu. Uproleće 2009. ponovo smo se čuli. Tada sam otvorio filijalu u Stremstadu i u vezi s tim organizovao još jednu promociju. Patrik Sjeberg i Tumas Raveli su tog dana izigrali prodavce automobila.

Bilo je zaista zabavno, atmosfera je bila fantastična. Sunce se pojavilo prvi put posle nekoliko nedelja. Danijel Lema je svirao sa svojim bendom. Uveče smo večerali u restoranu „Konturet“. Moja devojka, moj brat, moja majka, Patrik, Fernanda i još nekoliko prijatelja za jednim dugačkim stolom. Mnogo smo se smejali, na Jutjubu gledali klip iz emisije Filipa i Fredrika u kom Patrik imitira Sajnfelda. Otišlo je i mnogo pića i bilo nam je zaista prijatno.

Bilo je to prvi put da sam s Patrikom imao prilike da povedem opušten razgovor. Nisam ni pomišljao da mu ispričam šta mi je Viljo radio, ali nakon što smo potrošili čitav niz tema za razgovor, stigli smo upravo do toga, i

tada sam iskoristio priliku da ga pitam.

„Ti sigurno znaš ono za Vilja – kakav je stvarno bio?“

Patrik se istog časa promenio. Ukočio se i odmah se uozbiljio.

„Ne, šta?“

„Seksualno me je iskorišćavao kad sam bio mali.“

Patrik je delovao veoma zabrinuto, osvrtao se oko stola da vidi da li je njegova žena, Fernanda ili neko drugi čuo. Delovao je gotovo potreseno.

„Kako to misliš?“

„Viljo je bio pedofil. Nisi znao?“

„Nisam imao pojma. Svakako je bio lud, ali za to nisam znao.“

Tokom večere nismo više o tome pričali. Patrik se prebacio u razgovor s drugim gostima, ali opuštenost mu se nije vratila. Bilo je potpuno očigledno da ga je to što sam rekao uznemirilo.

Stvarno nisam mislio da je Viljo zlostavljao Patrika, zato što je Patrik bio tako žestok i znao je da se odbrani. Ali meni je bilo važno da sa Patrikom podelim svoja iskustva, zato što je on bio toliko blizak s Viljom. Pored toga, zanimalo me je i da li je on uopšte znao za to o Vilju. Možda je bio čuo da je Viljo nešto radio drugima. Ali činilo se da nije. Delovao je iskreno šokirano kad sam mu ispričao. To me je iznenadilo.

Malo kasnije iz restorana smo otišli u noćni klub u hotelu „Laholmen“. I tamo je atmosfera bila dobra i zato sam se začudio kad me je Patrik iznenada povukao u stranu.

„Ono što si mi rekao za Vilja, je l' možeš još nešto da

mi ispričaš?“

„Šta te zanima?“

„Šta ti je radio.“

Ispričao sam mu. Sve.

Rođen sam u Stavangeru u Norveškoj 1977. Odrastao sam sa troje braće i sestara u gradiću po imenu Egešund. Roditelji su mi se razveli kad sam imao sedam godina. Tata je našao novu ženu. Posle nekog vremena, i mama je upoznala novog muškarca, Rogera, iz Švedske. Naše selo bilo je premalo za taj neprijatni razvod, pa smo se 1987. moj mlađi brat, mama, Roger i ja preselili u Geteborg.

...

Kontrast između Egešunda sa svojih 15 000 stanovnika i Geteborga bio je više nego uzbudljiv. Brzo sam našao nove drugove i počeo da igram fudbal u „Kvidingu“. U poznu zimu dve godine kasnije, pobedio sam na jednom školskom takmičenju u skoku uvis, podigavši lični rekord sa 1,15 na 1,35. Tada mi je prišao jedan momak i preporučio mi da kontaktiram trenera Vilja Nousianinena. I taj momak je trenirao s njim i mislio je da bi Viljo bio zainteresovan da me preuzme.

Pozvao sam Vilja nekoliko dana kasnije. Predstavio sam se i rekao da sam pobedio na takmičenju. Rekao mi je da mu je raspored pun i da nema vremena. Ali, naravno, mogu da pokušam s probnim treningom, pa ćemo krenuti odatle.

4. aprila stajao sam obučen i spreman na stanici Redbergsplatsen, i sa jednim drugom čekao da nas Viljo pokupi svojim autom. Kad smo ušli u njegov ford

„skorpio“, Viljo je rekao da prvo moramo da svratimo kod njega kući. Odveo nas je u radnu sobu i pričao nam o treningu i skoku uvis. Onda je meni i mom drugu rekao da stanemo rame uz rame i da mu okrenemo leđa.

Uradili smo to što nam je rekao – a on nam je najednom svukao šorceve. Stajali smo tako, dva jedanaestogodišnja dečaka, goli pred muškarcem koga nismo poznavali. Bili smo zatečeni, ali Viljo nam je objasnio da samo želi da pogleda da li su nam tela građena za skok uvis.

Naravno, verovali smo mu. Pa, Viljo je najbolji trener na svetu, svi to kažu. Sigurno zna šta radi. Potom smo otišli u Slotskugsvalen i počeli trčanjem nekoliko krugova. Kad smo seli da se rastegnemo, došao je niko drugi do Patrik Sjeberg. Visok dva metra, s kovrdžavom plavom kosom i opakim naočarima za sunce – svetska zvezda stajala je pred nama. Na kraju sam uspeo da izustim jedno nervozno „zdravo“. Bilo mi je potpuno neshvatljivo da imamo istog trenera. Pomislio sam: *Čekaj samo da ovo ispričam u školi.*

Ne znam da li sam taj probni trening odradio preterano dobro, ali sam u svakom slučaju posle njega ponovo otišao kod Vilja. Sada nam je pokazao Patrikovu sobu i 8-bitni Nintendo s gomilom igrice. Drug i ja smo dobili sladoled i dogovorili smo se Viljom da se vratimo sledeće nedelje.

...

Počeo sam da treniram s Viljom i prilično brzo sam se razvio, i kao skakač uvis i kao troskokaš. Bilo je tako uzbudljivo biti s Viljom. Svi su mu se divili. Mnogi treneri su obožavali to što je on radio i direktno kopirali njegove vežbe s treninga. To ga je nerviralo. Ali oni nisu imali tu

dodatnu sposobnost da prepoznaju detalje koji razlikuju dobar od lošeg skoka. Pre svega zbog toga je Viljo bio tako uspešan. Otkrivao je greške i nalazio metode da ih prevaziđe. Stekao sam ogromno samopouzdanje samo što sam bio deo te grupe u kojoj su uglavnom svi bili najbolji u zemlji u svojoj disciplini.

Kod kuće sam imao priličnu slobodu. Mama je radila dve smene kako bi imala novca za kiriju i hranu. Tih godina je vodila tešku borbu. Ja sam bio prilično odlučan prema njoj i uglavnom sam radio šta sam hteo. Njen partner, Roger, iz raznoraznih razloga nije uspeo da pridobije ni moje ni bratovo poštovanje. Nisam bio svadljivac, ali sam poprilično bežao iz škole – važna mi je bila samo atletika.

Tata je s novom ženom dobio dvoje dece. Često smo ih posećivali u Norveškoj. Jedini put kad su oni došli kod nas bilo je kad smo brat i ja bili na krizmanju. Taj događaj je u Norveškoj toliko veliki da se skupila čitava rodbina. Osim toga, s ćaletom nismo bili previše u kontaktu. Ubedio sam se tada da to nije tako važno, ali danas uviđam da ipak jeste bilo. Svakako mi je nedostajao dobar i siguran muški uzor i – nažalost – dozvolio sam Vilju da sve više igra tu ulogu.

Počeo sam da provodim sve više vremena u ulici Hekegatan. U Viljevom stanu bilo je neograničeno sladoleda, sokova i poklona. Dozvoljavao nam je da spavamo u Patrikovej bivšoj sobi i vodio nas na karting, u restorane, na hokejaške utakmice i velika međunarodna atletska takmičenja.

Biti u Viljevom domu i družiti se s njim oduvek nam je delovalo kao blagoslov. Trenirao sam naporno i ubrzo mi

je išlo zaista dobro. S četrnaest godina osvojio sam zlatnu medalju na gradskom takmičenju u osam disciplina.

Viljo je u grupi stvarao jasnu atmosferu konkurencije. Umesto da radimo jedni za druge, terao nas je da se borimo za trenerovu naklonost. Onaj koji za trening ne žrtvuje sve, odmah bi u Viljovim očima dobio niži status. Rođendani, Božići, Ivanjdani i slični praznici ne treba da se slave, smatrao je on. Nisam otišao čak ni na matursko veče, već sam taj dan proveo s Viljom na treningu.

Nije bilo dobro ni da imamo devojke. Kad sam ja svejedno našao devojku, on jedva da je hteo da me trenira. Nije se radilo o tome da nam je devojka oduzimala vreme od treninga, već o samom principu. Viljovi dečaci nisu smeli da imaju devojke.

Sam Viljo je bio prilično šarmantan i imao je dosta obožavateljki. Ali njega to nikada nije zanimalo. Dešavalo se da čujem kako ga žene zovu i frustrirano pokušavaju da ga izvedu na sastanak. Nisu shvatale u čemu greše. Posebno je jedna Francuskinja, na visokoj poziciji u IAAF-u, dala sve od sebe da mu skrene pažnju. Ali borila se uzalud.

Viljo je bio poput četrnaestogodišnjaka u telu odraslog čoveka. Izuzetno detinjast, što je nama klincima bilo zabavno. Svakako nije bio onako „dosadno ozbiljan“ kao većina drugih odraslih. Radili smo šta smo hteli, a on se nikad nije bunio. Bilo je to poput jednog ogromnog igrališta, osim kad smo trenirali.

Ali odlično je manipulisao okolinom. Koristio svoju poziciju uzora. Terao nas je da se svlačimo goli ubedivši nas da je to važno za trening. Često je donosio novu opremu koju je hteo da probamo. Jednom je izvukao neke

najlonske helanke s posebnim džepom za kitu. Nama je to verovatno izgledalo kao zabavna šala, ali sad shvatam da je Viljo na to drugačije gledao.

Drugi treneri kao da nisu reagovali na to što se Viljo neprekidno druži sa dečacima. On je bio i još uvek je legenda u atletskom svetu. Lepi, poluludi, genijalni trener. To su mislili svi odrasli u našem okruženju.

Nisam preterano dugo trenirao s njim kad sam prvi put proveo noć u njegovom stanu. Viljo je uveče obično pio mnogo vina i piva, i posle nekog vremena počeo je sa svojim „naučnim ispitivanjima“, kako bi „prilagodio trening mojim predispozicijama“. Pantalone su mi se spustile i počeo je tako što mi je povukao kožicu. Bila je prilično uska i Viljo mi je objasnio da je važno da mi pomogne da je rastegnem kako kasnije u životu ne bih imao problema. A kad je već tu, proveriće mi i gustinu ejakulata. Njegov kvalitet će mu, naime, pružiti neophodne podatke o tome kako da trening prilagodi na optimalni način.

Čitava situacija mi je bila užasno neprijatna, ali on je nekako uspeo da me ubedi da je to što radi normalno. Negde sam shvatao da to nije u redu, ali sam protiv sebe imao ogromnu snagu, budući da sam mu se toliko divio. Zato sam mu ostao u krilu dok me je zlostavljao.

Nisam bio ušao ni u pubertet, tako da ejakulata nije bilo mnogo. Viljo je to prokomentarisao.

„Prazno je, moraćemo da sačekamo sa teškim treningom.“

...

Ti „naučni testovi“ nastavili su se u Viljevom stanu i u raznim hotelskim sobama u naredne tri, četiri godine.

Kad mi je bilo trinaest, bili smo kod njega kući i trebalo je da gledamo snimak sa poslednjeg treninga. Bilo nas je trojica dečaka istih godina. Onda je snimak treninga najednom nestao i na ekranu se pojavila dugačka scena dnevne sobe u kojoj smo tada sedeli. Kamera je zumirala Vilja, otprilike od stomaka do kolena. Sedeo je u fotelji i drkao.

U prvi mah smo samo zurili, zapanjeni onim što gledamo. Onda smo isključili TV i pitali ga šta to radi. On se samo nasmejao.

„Opa, zar sam to snimio na tu kasetu? Da, da. Hteo sam samo da vidim kako izgledam kad drkam.“

Posle jednog putovanja u Tajland, Viljo nam je ispričao da je gledao predstave u kojima dečaci od dvanaest, trinaest godina imaju seks. Reagovali smo ponajviše odbojno se smejući.

„Ma, beži Viljo, to je odvratno.“

Nismo shvatali poentu njegovih reči. Nismo znali šta je pedofil, niti da smo mi njegove žrtve. Jednom drugom prilikom, kad je trebalo da spavamo, legao je iza mene i rekao mi koliko me voli. Osetio sam mu erekciju na guzovima.

Ali dalje od toga nikada nije otišlo – barem ne sa mnom. Kao da je osećao gde je ona poslednja granica za svakog od nas, kao da je znao tačno koliko daleko sme da ode, a da mu se to ne obije o glavu. Ali i to što je radio bilo je dovoljno loše.

Kad sam imao četrnaest godina, nisam više hteo da krijem da imam devojku. Tada je njegovo zanimanje za mene prestalo. Brzo me je zamenio neko drugi. Više nisam smeo da idem na putovanja, a na treningu je fokus

prebacio na jednog drugog momka. Uprkos tome što sam i u skoku uvis i u troskoku bio najbolji u svojoj starosnoj grupi.

Ipak, nastavio sam da treniram s Viljom – kao i da se sve vreme borim za njegovu pažnju na treningu. Bio je takav manipulator da sam mislio da će mi se karijera završiti ako mi trener bude neko drugi. Kad sam imao osamnaest godina, i kad sam postigao rezultate i u Švedskoj i u Norveškoj, tri univerziteta iz Amerike su bila zainteresovana za mene. Hteli su i da mi pokriju sve troškove. Nisam čak ni razmišljao o tome da prihvatim.

...

Godine 1998. zapravo sam suočio Vilja s onim što je uradio. Počelo je time što me je pozvao zato što je bio ljut zbog nečega što sam izjavio u nekom članku. Izrazio sam se na takav način da je Viljo to protumačio kao negativan komentar o njemu, uprkos tome što mi je cilj bio da mu pomognem. Moj norveški klub unajmio je Viljovu zamenu i kao protest protiv toga, dao sam izjavu za norveški atletski časopis *Fridrot*, kad su me posetili u Geteborgu radi neke duže reportaže. Rekao sam da me Viljo besplatno trenira, zato što su finansije kluba promenljive.

Viljo me je pozvao dan nakon objavljivanja članka. Bio je prilično iznerviran.

„Ne smeš da tvrdiš da te treniram besplatno. Platićeš mi iz svog džepa.“

To je bilo tako frustrirajuće: delimično zato što nije razumeo moju izjavu, delimično zato što je bio takva odvratna škrtica da je od mene tražio pare. Tad sam pukao.

„Jebote, šta se ti dereš na mene? Hoćeš da kažeš da sam ja tebi dužan? Da nisi pisnuo! Ako drugima ispričam šta si mi radio, nadrljaćeš“, rekao sam.

Jedva sam govorio, jer su mi odmah navrle suze. Sva potisnuta osećanja preplavila su me istog časa.

„Kako to misliš?“, pitao je. „Ne razumem o čemu pričaš. Nisam ti ništa uradio.“

Najednom je zazvučao nesigurno i slabo.

„Zlostavljao si me od moje jedanaeste godine, tako da bi završio u zatvoru ako bih te razotkrio.“

„Uopšte ne razumem o čemu pričaš“, rekao je Viljo.

Zalupio sam mu slušalicu, a suze su mi lile niz obraze.

Bio je to prvi i poslednji razgovor o toj temi. Bilo je besmisleno pričati s njim. Živeo je u svom svetu.

Naredne godine Viljo je umro. Bio sam u Oslu kad me je Janik Tregaro pozvao. Propustio sam poziv, ali mi je ostavio poruku.

„Nešto se desilo s Viljom... Nešto... Nešto STRAŠNO.“

Odmah sam ga pozvao. Glas mu je bio čudan i pre nego što je išta stigao da kaže, shvatio sam da Viljo više nije živ. Bio sam u šoku. Poslednji put kad sam ga video, rekao mi je da ga je poslednjih nedelja toliko bolelo stomak, da bi se sam upucaao, da ima pištolj. Znači, ovog puta nije bila hipohondrija, kao mnogo puta ranije.

Nekoliko godina posle toga pokušavao sam sâm da treniram, ali bilo mi je teško, a odbijao sam da potražim pomoć nekog drugog trenera. Nakon što sam doživeo frakturu cevanice kojoj je dugo trebalo da zaraste, okačio sam patike o klin 2000. godine.

...

Trebalo mi je mnogo godina da se usudim da ispričam čemu sam bio izložen. Moja devojka Linda bila je prva koja je za to saznala, a tada sam imao dvadeset četiri godine. Ona me je „probudila“ – naterala da prestanem da veličam Vilja i shvatim šta je zapravo radio.

Meni je atletika bila sve, zavisio sam od Viljove pomoći i divio sam mu se. Zato nikome odraslom nisam rekao šta se dešava. Potiskivao sam tu Viljovu stranu.

Osećam se veoma povređeno kad pomislim na način na koji sam bio tretiran. Kao mali diviš se odraslom koga svi veličaju, čoveku koji na umu ima samo svoje usrane, prljave i odvratne potrebe. Mislio sam da me je odabrao zato što sam bio talentovan i zato što sam se pokazao, ali samo me je iskoristio.

Danas sam preduzetnik koji često ulaže u nove ideje. Preneo sam samopouzdanje koje dobijaš u atletici kad nastupaš sam, bez ičije pomoći. Volim da idem suprotno bujici i ne plašim se neuspeha. Sve u životu te oblikuje u ono što jesi, ali iskustva s Viljom bih voleo da nisam doživeo.

Pitanje je samo koliko još ih je bilo zlostavljano. I koliko ih se danas nalazi u sličnoj situaciji?

...

Dugo smo sedeli, Patrik i ja, u udaljenom ćošku bara i pričali o Vilju. Patrik je bio izuzetno ljubopitljiv, hteo je da zna tačno šta se desilo, sa svim detaljima. Nakon dugog razgovora, vratili smo se kod drugih. Ali Patrik više nije ličio na sebe. Iznenada je rekao:

„Moram kući, moram da razmislim o ovome. Nije mi dobro.“

I otišao je. Nisam shvatao zašto mu je to toliko teško palo. Tada ga nisam tako dobro poznavao. Bio sam video samo njegovu žestoku površinu, ali ne i ovu stranu.

Narednog dana pozvao me je na mobilni. Rekao je da hoće još da priča o Vilju. Videli smo se dva dana kasnije na Kungsbaki i Patrik mi je rekao da postoje planovi da se o Vilju napravi dokumentarac.

„Jedan televizijski novinar me je već nekoliko puta pritiskao za to“, rekao mi je. „Prvo sam mislio da bih mogao da učestvujem, ali posle onoga što si mi ispričao u Stremstadu, đavo će ga znati.“

Dugo smo pričali i baš kao i u subotu uveče, Patrik je želeo da čuje detalje o Vilju. Kako ti je to radio? Kad? I gde? Šta ti je navodio kao razlog?

„A tebi nikad nije ništa radio?“, pitao sam.

„Ne, nikad nešto tako. Radio je gomilu drugih gluposti, ali ništa tako.“

„Ali nisi čuo ni za nekog drugog?“

„Ne, nikad“, odgovorio je.

Sve više sam bio ubeđen u to da Patrik nešto krije. Ili ga je to što sam mu ispričao zaista pomelo. On je nekoliko godina živeo s Viljom. Zamislite da budete toliko blizu nekoga, a da ne znate šta on radi s drugom decom. Ili je Viljo počeo da zlostavlja decu mnogo kasnije, možda je i tako bilo.

Primetio sam i da Patrik ima veliku potrebu da se ispriča o Vilju. Izvadio je gomilu priča koje su potvrđivale koliko je čudan Viljo bio i kako se ponašao. Ali ništa što je ličilo na ono što sam ja doživeo. Pre se radilo o nedostatku logike, zbrkama sa hotelskim sobama i

sveopštim budalaštinama. Na kraju razgovora, Patrik me je pitao:

„Je l' planiraš to nekome da ispričaš? Mislim, novinama i to?“

I sâm sam mnogo o tome razmišljao. Svaki put kad bi hvalili Vilja na TV-u ili u novinama, malo bi me zbolelo i ponekad sam osećao veliku potrebu da svetu pokažem kakva svinja je bio. Ali nisam znao šta da radim. Pričao sam neobavezno s nekoliko momaka iz trening grupe o tome kako se Viljo malo previše družio s dečacima, ali oni su samo slegnuli ramenima i rekli da je bio takav – detinjast i čudan. Plašio sam se da od toga napravim veliku medijsku pompu, a da onda niko drugi ne potvrdi to što sam rekao. A bilo je i osetljivo iznositi to sad kad je umro. Ali nekako je moralo da izađe.

„Ne, nisam planirao“, odgovorio sam. „Ali ako me neko pita, ispričaću.“

Patrik je rekao da to poštuje, ali da sam nema ni najmanju potrebu da o tome priča javno.

Bio sam zatečen na večeri u Stremstadu kad mi je Kristijan iz vedra neba ispričao o Viljovoj naravi. Nisam znao ni šta da kažem ni šta da radim. Prvo, nisam imao pojma da je Viljo to radio i sa Kristijanom. Drugo, oko nas je bilo mnogo ljudi, između ostalog i moja žena. Nisam hteo da pričam o tome. Šta ako bi neko čuo?

To je bilo krajnje sebično razmišljanje. To što mi je Kristijan upravo ispričao o nečem najgorem što mu se u životu desilo, bilo je od manjeg značaja. Najvažnije je bilo da niko ne čuje i pomisli da sam i ja na neki način bio umešan u te gadosti. Zato sam se gotovo instinktivno ogradio od njegovih tvrdnji.

Potrudio sam se da završim razgovor i okrenuo se ka drugima da nastavim sa zabavom. Ali nije vredelo. Nisam mogao da izbacim Kristijanove reči iz glave. Malo kasnije sam mu prišao u baru u želji da čujem još nešto i nakon toga više nisam mogao da ostanem. Morao sam da odem.

Na hladnom noćnom vazduhu bilo mi je lakše da razmišljam. Počeo sam da razmišljam o onome što je Kristijan zapravo rekao. Naravno, znao sam da je Viljo napastvovao i druge. Ali to je bilo odavno. Ako je to što mi je Kristijan ispričao tačno, to onda znači da je Viljo zlostavljao dečake petnaest godina nakon što je završio sa mnom.

Jebeći gad. Pripala mi je muka.

...

Te noći sam loše spavao i narednog jutra sam pozvao Kristijana. Morao sam da čujem još. Bio sam prestravljen da će sve nekako procuriti, a razmišljao sam i o onom dokumentarcu o Vilju. Jedan novinar iz jedne produkcijske kuće me je nekoliko godina ranije

kontaktirao i ja sam prihvatio, bez previše dvoumljenja. I ranije sam učestvovao u takvim hvalama, na primer kad je geteborška opština u Slotskugenu nazvala jednu ulicu po Vilju. Tada sam bio prisutan kad su otkrivali ploču.

Momak koji je hteo da pravi dokumentarac imao je još nekoliko drugih projekata koje je prethodno morao da završi, i tek sad, svega nekoliko nedelja ranije, ponovo me je kontaktirao. Ovog puta mi je osećaj u stomaku govorio „ne“, i zato sam ga zamolio da još malo razmislim. Nisam znao tačno šta, ali nešto me je grizlo. Da li zaista mogu još jednom da veličam Vilja Nousiainena?

Sreo sam se s Kristijanom nekoliko dana kasnije i dugo smo pričali o Vilju. I dalje sam krio da je Viljo i sa mnom nešto radio, ali bilo mi je sve teže da zadržim neutralan izraz lica. Nekoliko puta tokom razgovora pomislio sam: *Jebote, ovo prepoznajem. I meni je to radio. Potpuno isti metod.*

„Je l' u to vreme to radio samo tebi?“, pitao sam.

Kristijan se kiselo osmehnulo i odmahnuo glavom.

„Ne, ne. I mnogim drugima.“

I počeo je da navodi imena. Neka sam prepoznao, neka su mi bila potpuno nova. Ali kad je počeo o njima da mi priča, iznenada smo otkrili crvenu liniju u Viljevom procesu izbora. Svi njegovi omiljeni dečaci – bez izuzetka – bili su krhke ličnosti, dečaci s manje-više teškim uslovima kod kuće. Izgleda da je Viljo imao sposobnost da privuče dečake kojima je bila potrebna pažnja i očinska figura.

One vožnje kući u njegovim kolima počeo sam da posmatram pod drugim svetlom. Viljo nas je često pitao

kako nam je kod kuće, da li su mama i tata zajedno, da li je mirno ili svadljivo. U to vreme sam mislio da je samo radoznao i da mu je stalo do nas. Danas mislim da je jednostavno skupljao podatke o tome kome su uslovi u domu loši, a ko je iz stabilne porodice. Na taj način je lakše birao one koje će moći da odvede kući.

Tokom razgovora s Kristijanom isplivala su mi mnoga sećanja koja sam se trudio da potisnem. Ipak, nisam mogao da se nateram da kažem istinu. Mislim da se delom radilo o mehanizmu odbrane. To što se desilo ostavio sam iza sebe. Od Vilja sam se – u tom pogledu – oslobodio prilično rano i nisam imao ni najmanju želju da ta sećanja ponovo proživim. Pored toga, nisam želeo da budem umešan u neku prljavu medijsku kampanju o Viljovim skolonostima. Ni najmanje.

Posle razgovora s Kristijanom, odlučio sam da definitivno ne učestvujem u dokumentarcu o Vilju. Nisam želeo da se ponovo pojavim i govorim o tome kako je Viljo bio dobar trener. Sad je dosta. Voleo bih da mogu sve da zaboravim.

Ali to nije bilo moguće. Kristijanova priča dovela je do toga da sam po prvi put počeo da obrađujem ono što mi se desilo. I počeo sam ozbiljno da preispitujem odnos prema sopstvenoj priči.

„Jesi li potpuno siguran?“

„Jesam.“

„Mislimo da će 'Šampion nad šampionima' biti stvarno dobra emisija.“

„Verujem, ali ipak neću.“

„Javi se ako se predomisliš.“

„U redu.“

...

Tokom 2008. su me više puta zvali iz produkcijske kuće „Meter“, ali ja sam ostao pri svome. Prekasno su se javili. Snimanje je trebalo da počne kroz svega nekoliko nedelja i nije bilo šanse da mi se dotad koleno oporavi. A ako treba da se igram na televiziji, onda moram barem da budem sposoban da se krećem.

Tu emisiju nikad nisam gledao na TV-u, ali uproleće 2009. „Metro“ me je ponovo pozvao. U septembru je trebalo da počne snimanje druge sezone i budući da je dotad ostalo još pet meseci, više nisam mogao da se vadim na koleno. Ipak, i dalje sam oklevao.

„Ko će još da učestvuje?“, pitao sam.

„To, nažalost, ne možemo da ti kažemo“, odgovorila je Osa Turhamar.

„Onda mi nije tako zanimljivo.“

Ali uporniju osobu od Ose Turhamar nikada nisam upoznao. Jednostavno mi je probila glavu. Pored toga, na kraju sam naterao produkciju da mi potvrdi da će i Stefan Holm učestvovati. Budući da smo se Holm i ja već bili dogovorili da zajedno držimo predavanja, pomislio sam kako će „Šampion nad šampionima“ biti dobra prilika za marketing.

Problem je bio u tome što mi je koleno još uvek bilo slabo. Nisam odlazio na fizikalnu terapiju. Poslednjih deset godina aktivne karijere živeo sam u beskrajnom krugu rehabilitacije– treninga–operacije–rehabilitacije–treninga–operacije. Zato sam, kad sam povredio koleno u Natalu 2006, potpuno zanemario rehabilitaciju–trening. Jednostavno mi je bilo dosta i zato mi koleno nikada i nije potpuno ozdravilo. Nije se ni poboljšavalo. Tri godine posle operacije i dalje me je toliko bolelo da nisam mogao čak ni da igram fudbal s ćerkom. Koleno mi je jednostavno postalo hendikep, potpuno bespotrebno. Svakako sam znao šta mora da se uradi. Samo mi je bio potreban dovoljno veliki motiv da bih se s tim uhvatio u koštac.

Kad me je Osa pozvala po hiljaditi put, odgovorio sam joj:

„Javiću ti krajem jula. Ako se budem oporavio dovoljno da se osetim sposobnim da na takmičenju nešto i uradim, prihvatiću.“

„Onda zapni“, rekla je.

Konačno sam imao vremenski cilj. Pozvao sam lekara, Stena Bjernuma, i zamolio ga da mi preporuči fizioterapeuta. Potom sam pet dana nedeljno išao na terapiju i počeo redovno da treniram u teretani.

Onda se desilo nešto čudno. Ne samo da mi stanje s nogom brzo poboljšalo, već sam se vratio samom sebi i mentalno. Otkrio sam koliko mi je dobro kad imam određene ciljeve i rokove. Kad sam prestao da skačem, bilo mi je mnogo lepo što nisam imao prebukiran raspored i treninge u tačno određeno vreme. To sam brzo pretvorio u životni stil u kom sam radio što je manje

moguće, što mi se na početku i sviđalo. Ali sad kad sam ponovo morao da pratim šemu treninga i da se držim vremenskih rokova, uvideo sam da mi je to zapravo nedostajalo.

Danas mi je koleno neuporedivo bolje. Ne bih mogao da skačem uvis, ali mogu pomalo da trčim, a zapravo sam igrao i tenis, bez bolova. Zato sam veoma zahvalan što su me i drugi put pozvali da se pojavim u toj emisiji.

...

Na aerodromu Arlanda je pred odlazak na Maltu – gde je emisija trebalo da se snima – održana konferencija za štampu, na kojoj sam skoro zažalio što sam prihvatio poziv. Interesovanje medija bilo je ogromno i svi su očekivali neki duel između Holma i Sjeberga. Dole će nas suočiti i jednom za svagda će se razrešiti... što me ni najmanje nije zanimalo. Nisam ni bio svestan sve dok neki novinar nije pitao o mogućnosti stvaranja paktova. Jer onda je neko iz produkcije odgovorio:

„U ovakvoj emisiji nema paktova.“

Ali ako mi neko kaže da nešto ne sme da se radi, pa... onda ja moram da pokušam da dokažem suprotno.

Osnova pakta napravljena je već u avionu. Tumas Brolin i ja smo podelili malo vina i počeli da kujemo planove. Brolin je gledao celu prošlogodišnju sezonu i izračunao je da je moguće ujediniti se s nekoliko takmičara i tako izbeći nešto što se nazivalo „noćni duel“.

Brolin i ja smo se dogovorili da se udružimo. I da uzmemo još neke koji deluju okej. Trebalo nam je svega nekoliko dana da zaključimo ko bi nam odgovarao.

...

Švedska televizija *SVT* ima politiku da se alkohol ne sme videti na snimku. U emisiji nisu smele da se prikažu konzerve piva i flaše vina. Čaše za pivo i vino, s druge strane, bile su prihvatljive, kao i buteljke. Zato se sve vino presipalo u buteljke. Prvo veče postavili su buteljke u koje su nasuli četiri flaše vina. Računali su da je to dovoljno za jedanaest ljudi. Mi se nismo slagali.

Na Maltu niko nije došao da se ubija od alkohola i da se sramoti. Ali ja tokom duge večeri mogu da popijem i dve flaše vina. I niko neće da mi odredi da ću da podelim četiri flaše s jedanaestoro drugih učesnika. Nije bilo govora o tome da ćemo se napiti toliko da narednog dana ne dođemo na vreme, radilo se o tome da sam odlučuješ. Ali vina nije bilo više – rekli su – i mi protiv toga nismo mogli ništa.

U početku nismo mislili da je neki problem što *SVT* uvodi restrikcije na alkohol. Čak iako smo u nekoj nedodiji, sigurno nije teško otići i kupiti sopstvene zalihe. Ali Malta u septembru ima gomilu čudnih praznika – to je sigurno mesec najpretrpaniji praznicima na celom svetu – tako da je sve bilo zatvoreno.

Onda je jedan od učesnika otkrio jednu zaključanu sobu u zamku, punu hrane, vina i piva. Iz produkcije su planirali da to potraje tokom čitavog snimanja, ali kad smo mi to saznali – iznervirali smo se. Smatrali smo da je krajnje uvredljivo da mi, kao odrasle osobe, ne možemo sami da odlučujemo o tome koliko alkohola nam je primereno uz večeru.

O tome se podela velika rasprava, što nije prikazano na televiziji. Ipak, s vremenom se pojavila u prljavim tabloidima. Mogu samo sebe da krivim. Kad su me

novinari pitali da li smo se mnogo zabavljali, odgovorio sam da je bilo malo svađe kad su hteli da nam uvedu restrikcije na vino. Ta izjava je lako pretvorena u naslov „Sjeberg i SVT u svađi oko alkohola“.

U novinama sam, naravno, ja istaknut kao veliki potražilac alkohola, ali mnogi drugi su zapretili da će se vratiti kući, ako se SVT i produkcija ne predomisle.

„Ako ćete da nas proglasite za maloletne, onda ne možemo da sarađujemo“, rekao je jedan od učesnika.

Produkcijaska kuća se pozvala na pravila SVT-a:

„U našem programu ne sme se prikazivati alkohol. To pravilo je izuzetno strogo.“

„Ali ako smeš da popiješ jednu čašu vina, onda svakako smeš i dve. A ako možeš dve, onda sigurno možeš i tri“, komentarisali smo.

„Ali nemamo više vina u kući“, rekao je predstavnik produkcije.

„Znam gde je vino“, rekao sam. „Mogu da razvalim ona vrata, pa ćeš videti.“

Produkcijaska kuća je na kraju popustila:

„Dobro, daćemo vam više vina uveče.“

Pokušali smo da ih nateramo da nam kupe i žestinu, ali tu su ipak povukli crtu.

...

Posle četiri, pet dana na ostrvu neki od učesnika su počeli da gundaju. Neki su smatrali da su nam večere bile divlje. Pitao sam se u kom svetu oni žive, ako su im te večere bile „divlje“. Iz druge ruke sam čuo i da su neki počeli da me doživljavaju kao neprijatnog.

Znam da u mnogim situacijama zauzimam dosta

mesta. Pored toga, na jednoj večeri sam ispričao da produkcijska kuća želi da me zadrži najmanje pet emisija. To je, naravno, iznerviralo one učesnike kojima sam već počeo da dosađujem.

„Šta, unapred je odlučeno?“

„Ne znam šta su planirali“, rekao sam, „samo vam pričam ono što sam čuo.“

„A zašto bi im bilo tako dobro da baš ti ostaneš?“

„Mislim da će se fokusirati na mene i Holma.“

Neki nisu mogli da shvate da su drugi takmičari zanimljiviji od njih, posebno ako je nadmeni Patrik Sjeberg jedan od odabranih. Zato sam na sledećoj večeri zatražio reč i rekao:

„Vi koji mislite da previše zvocam, recite mi. Odrastao sam čovek i mogu to da podnesem. Poštujem iskrene ljude koji govore ono što misle.“

Ali niko ništa nije rekao – meni. Međutim, narednog dana su tri učesnika otišla u produkciju i zahtevala da dobijem upozorenje. Zauzimam previše mesta i niko drugi nema priliku da dođe do reči, smatrali su.

Jedna od njih troje upravo je trebalo da izda knjigu, što joj je bio jedan od razloga za učestvovanje u emisiji. Ali kako da je reklamira ako Patrik Sjeberg sve vreme zauzima pozornicu?

S vremenom su te informacije stigle i do mene i onda sam se iznervirao.

Ne znam kakve ugovore su drugi potpisali, ali u mom nije pisalo ništa o tome da svakom učesniku zagarantovano pola sata priče ili „reklamnog prostora“ tokom večere. Bilo mi je užasno mučno što to nisu sa

mnom raspravili, nego su otišli kod produkcije i tražili da me upozore, kao da sam neko prokleta dete. To je, naravno, dovelo samo do toga da sam još upornije radio isto što i dotad. Pričao još više. Zauzimao još više mesta. Prozivao još više.

Jedno večer kad su svi otišli u krevet osim mene, Brolina i Tumasa Juhansona, odlučili smo da napravimo jedan nestašluk. Našli smo sve plastične flaše koje smo mogli, a onda smo u njih sipali vino iz tetrapaka. Uspeli smo da ispraznimo sve tetrapake vina u kući, ukupno sedamnaest litara. Zatim smo flaše sakrili u sobama i vratili se u trpezariju, gde smo prevrnuli pokoju čašu i stolicu i napravili nered, kako bi izgledalo kao da smo se ludo zabavljali.

Ja ustajem rano, tako da sam se uvek budio među prvima. Kad sam sišao u trpezariju, Tumas Gustavson je već bio tamo i izgledao je zabrinuto.

„Sigurno je bilo divlje“, rekao je.

„Jeste vala, malo me boli glava“, odgovorio sam, dok sam u čašu vode stavljao šumeću tabletu.

Popio sam je naiskap, a onda dodao:

„Kao što rekoh, popili smo podosta vina.“

Nedugo potom sišao je i Tumas Juhanson.

„Mamuran, a?“, pitao sam ga.

„Ja? Ma ne, jebote.“

„Pa, popili smo malo vina sinoć.“

„Jesmo“, rekao je norlandskim akcentom, „ali nije ništa ostalo.“

Sve više ljudi je silazilo i suočavalo se s kršom u trpezariji. Svi su znali ko je najduže ostao budan. Ali kad

je i Brolin sišao i naglas se nasmejao, ljudi su se zapitali. Kako je moguće da su tako čili ako su popili sve vino u kući?

Tokom dana su pljuštale žalbe. Užasno je što su ta tri alkosa popila sve vino. U skladu s tim, naredna večera je bila izuzetno sumorna. Osećao sam optužujuće poglede na licu. Posle nekog vremena rekao sam:

„Jebote, Broline, ono vino koje si kupio na aerodromu, je l' bi mogao da ga doneseš? Otkupiću ga od tebe.“

Brolin se pravio da razmišlja.

„Pa, dobro.“

Ustao je i odneo praznu buteljku u sobu. Zatim se vratio s buteljkom punom crvenog vina.

„Aha“, rekao je neko, „znači, kupio si vino na aerodromu?“

„Da, mislio sam da ga ponesem kući, ali kupiću drugo kad se budem vraćao.“

Atmosfera se malo popravila. Pijanica Brolin pretvorio se u velikodušnog heroja. Ali nekoliko sati kasnije i to vino je nestalo, pa sam se obratio Tumasu Juhansonu.

„Jebote, Tumase, ono vino koje si kupio na aerodromu, je l' bi mogao da nam daš malo, kao Brolin?“

„Mogu, mogu“, odgovorio je on pomalo nevoljno i otišao sa praznom buteljkom.

Mislim da niko od ostalih nije shvatao šta se dešava. Mislili su da zahvaljujući nama ponovo piju vino. A zapravo smo ih častili SVT-ovim vinom.

Nisam im to otkrio sve dok nisam ispao u osmoj emisiji. Tada me je voditeljka pitala da li imam nešto da kažem.

„Moram nešto da priznam. Ono vino koje nam je bilo u sobama, to je ono vino koje ste mislili da smo popili.“

Voditeljka samo što nije pala.

„Nikad ne bih pomislila“, rekla je.

Nažalost, taj snimak nije prikazan u emisiji. Mogao je da pruži drugačiji sliku nas trojice „alkosa“.

...

Tumas Juhanson je bio prvi član mog i Brolinivog pakta. Na početku sam imao negativan stav prema njemu, zbog izbacivanja zbog dopinga, ali ispostavilo se da je izuzetno skroman momak, a imao je i objašnjenje za doping koje nije bilo izgovor. Osramotio se i stajao je iza toga. Tada je porastao u mojim očima.

Katrin Nilsmark nisam ni poznavao. Nisam znao ni kojim sportom se bavila. Ali i ona je bila izuzetno prijatna. Pored toga, svaki dan je visila s nama na bazenu. Zato smo nas četvoro sklopili pakt i pratili razvoj takmičenja.

Neke je iznerviralo što smo na takmičenju napravili takav dogovor. Ali „Šampion nad šampionima“ zapravo nije takmičenje. To je zabavna emisija.

Meni je to lukavstvo zapravo savršeno odgovaralo, budući da mi je takmičarski instinkt nestao. Ili: možda je još uvek negde i postojao, ali bilo bi potrebno mnogo više od ovakve igrarije na TV-u da se izmami na površinu.

Rano sam završio u noćnom duelu jer sam bio bolestan i propustio sam dva takmičenja. Noćni duel je dvoboj učesnika nakon koga poraženi napušta ostrvo. Ja, koji sam bio poslednji, morao sam sâm da izaberem protivnika, i rekao sam ostalima da ću pustiti lutriji da odluči, jer je tako najpravednije.

Zapravo sam Agnetu Andešon izabrao potpuno svesno. To nije bilo ništa lično, Agneta mi se veoma sviđala, ali sam od prošlogodišnjih učesnika čuo da su imali neku vrstu „gentlemen’s agreement“ da će momci birati samo momke u noćnom duelu, a meni je to bilo besmisleno. Nikad nisam bio za moto da su svi isti i da sve treba da bude potaman. Pored toga, tako nije ni zabavno. Zato sam izabrao onog učesnika protiv kog sam mislio da imam najveće šanse da pobedim, a to je bila Agneta.

Kad sam pola godine kasnije video koliko se rastužila, osetio sam se užasno, ali tad je već bilo prekasno.

U jednoj emisiji smo se takmičili u timovima, a organizatori su nas pre svake discipline delili u nove ekipe. Mislim da je to bio pokušaj da se rasture eventualni paktovi, ali zapravo su nam tako olakšali. Istina, morali smo da budemo obazriviji i vodimo računa o tome u kojim disciplinama da se potrudimo malo više ili malo manje, kako bismo zaštitili i sebe i ostalo troje iz pakta, ali ispostavilo se da je veoma jednostavno proključiti kako da zaštititiš svoje saveznike... i dovedeš do toga da Armand Kranjc završi poslednji – što čak i jeste.

Mislim da su pažljiviji gledaoci mogli da zapaze da su se određeni takmičari namerno sramotili u određenim disciplinama. Tumas Juhanson, na primer, koji se pretvarao da iz deset puta ne može da preskoči vodenu prepreku držeći se za lijanu. Jasno je da bi to brže završio da je hteo, ali u toj disciplini je bio u timu sa Armandom, pa je zato mom timu pružio priliku da se približi.

Volim Armanda, izuzetno je zabavan. Ali on je ovo takmičenje shvatio krajnje ozbiljno i zato nam je, naravno, bilo posebno zanimljivo da baš njega sabotiramo.

Pored toga, plan mi je bio da pokušam da ga ubedim da za noćni duel izabere Tumasa Gustavsona, zato što sam znao da bi Armand lako izašao kao pobednik. Ali Armand nije poslušao moj savet, već je izabrao drugu žrtvu.

Tumas Gustavson i ja smo veoma različiti. Određeni ljudi imaju neverovatnu potrebu da pokažu koliko su duboki. Tumas Gustavson je znao da po sedam puta uđe u kadar s teškom knjigom u ruci, zvala se „Kafka na plaži“, samo da bi se osigurao da će se ona videti. To mi je bilo malo čudno. Zašto se jednostavno ne opustiš i prihvatiš ovo za to što jeste? Učestvovali smo u izmišljenoj emisiji kojoj je cilj bio da zabavi švedski narod.

Na Tumasa Brolina sam morao posebno da pazim. Rano sam posumnjao da igra dvostruku igru, da je – pored našeg pakta – u nekom privatnom dogovoru s Luis Karlson, koju je već dugo poznavao. Ali to mi je svejedno bilo u redu. S Luis sam se dobro slagao i računao sam da će mi i ona i Brolin biti lojalni. I jesu bili.

...

Cilj mi je bio da uslišim želju producenata i ostanem bar pet epizoda. Na početku mi je to delovalo taman. Nekoliko nedelja plaćenog odmora na Malti, a onda kući porodici. Divno.

Ali što je više vremena prolazilo, to mi bilo sve prijatnije i na ostrvu i sa učesnicima. Tokom vremena provedenog na Malti, shvatio sam koliko mi je sportski život nedostajao. Iako nisam poznavao mnogo učesnika od ranije, dolazili smo iz sličnih okruženja. Bili su to ljudi koji su razumeli o čemu pričam.

Deset godina na neki način nisam želeo da prihvatim svoju karijeru i prošlost. Ljudi su imali toliko predrasuda

o tome ko sam ja. Misle da te poznaju preko članaka u novinama i trominutnih reportaža na televiziji. „Znaju“ toliko, iako zapravo ne znaju ništa.

Ali učesnici „Šampiona nad šampionima“ su zapravo znali. Znali su šta je potrebno da bi bio najbolji. Znali su da novinski natpisi nisu istiniti – da sam lenjivac koji ne trenira i ništa ne zna. Ovim ljudima nisam morao da objašnjavam da trening shvatam prilično ozbiljno.

Na Malti sam počeo da se poistovećujem sa svojom prošlošću. Dok sam sedeo među sportistima, shvatio sam koliko mi je skakački život oblikovao ličnost. Skokom uvis sam se bavio skoro pola života. I ponosan sam na to što sam tokom tih godina ostvario.

Prvi put posle dugo vremena osetio sam da je u redu u tuđim očima biti „skakač uvis Patrik Sjeberg“. Ima zapravo gorih stvari po kojima bi mogli da vas pamte od toga da ste dobro skakali uvis.

...

U svakoj epizodi „Šampiona nad šampionima“ prikazivali su se snimci iz karijere učesnika. Tokom prezentacije moje karijere desilo se nešto vrlo neprijatno. Očekivao sam, naravno, da vidim gomilu klipova sa starih takmičenja, ali nisam očekivao da ću čuti Viljov glas. On skoro nikada nije davao intervju, ali *SVT* je uspeo da iskopa neki stari snimak na kom je Viljo zapravo pričao – i bio sam zatečen. Nisam mu čuo glas otkad je pre deset godina umro, a sad je bio na TV-u i pričao. To je bio šok. Uz to, trebalo je i ja da pričam o njemu i shvatio sam da ostali očekuju nekakav hvalospjev.

U izmontiranom materijalu izgleda kao da potpuno spontano veličam Vilja, ali samo snimanje je zapravo

trajalo sat i po vremena, i tokom njega sam naveo i mnoge njegove lošije strane i govorio o svim našim svađama.

U tabloidima je to kasnije predstavljeno kao da sam od Vilja tražio oprostaj za sve svađe i sve probleme koje smo tokom godina imali, ali ja to zapravo nisam uradio. Izvinio sam mu se za to što sam se nekada bunio i krivio ga što je pokušavao da mi ispravi tehniku skakanja. Jer tek sad, kad sam video te stare snimke skokova, postao sam svestan mnoštva tehničkih grešaka koje sam pravio, a Viljo je upravo njih pokušavao da ispravi. Zapravo je imao neverovatnu sposobnost da uvidi i najmanje detalje. Sećam se kad sam se jednom istinski posvađao s njim kad mi je ukazao da sam u naskoku pogrešno postavio ruku.

„Jebote, kako to vidiš? Nemoguće je“, povikao sam na njega.

Ali kad smo posle treninga zajedno pogledali snimak, shvatio sam da ne samo da je Viljo bio u pravu, nego i da je greška uticala i na preskakanje lestvice.

Ali naše svađe zapravo nisu bile u vezi s tim. Pravi razlog je bio mnogo dublji, ali to na snimanju nisam pominjao. Delom zato što nisam bio spreman, delom zato što to nije bilo pravo mesto. „Šampion nad šampionima“ je *feel-good* emisija. Šta bi producenti rekli ako bih ispričao da me je Viljo zlostavljao kad sam bio mali?

Uradio sam najbolje što sam mogao, a da ne lažem. Ali izbegao sam mnogo pitanja, ne samo tada, već i u drugim prilikama tokom boravka na Malti. Ponekad sam osećao da se od mene očekuje da dam gomilu pozitivnih komentara o mom treneru, ali ja sam se – koliko god sam mogao – trudio da o njemu ne pričam. Ljudi su možda

mislili da se ponašam čudno. Sad znaju i zašto.

...

Kako su nedelje snimanja prolazile, tako se melanholija sve više javljala. A tada je žargon postao grublji, a šale neumesnije. Na neki način, podsećalo me je na trening-kampove iz mladosti. S tim da je bilo na drugom nivou. Tamo se često radilo o opstanku. A meni, koji sam često bio najmlađi, bilo je teško da se s tim nosim. I tada sam naučio da te, ako si glasan, neće tek tako napadati.

Pretpostavljam da su mi neke od tih crta i danas ostale. Ali moram nešto da podvučem: oni koji misle da sam na Malti bio neprijatan, ne bi izdržali ni dan u atletskom klubu „Ergrite“.

Trening-kampovi u mojim tinejdžerskim danima bili su ludi. Dešavalo se da nekome uđemo u hotelsku sobu i celu je ispraznimo. Da iznesemo svaki komad nameštaja, svaki komad odeće. To se svima moglo desiti. Na jednom od prvih kampova u Italiji živeli smo u malim bungalovima s ravnim krovovima. Jedne večeri kad smo se vratili s treninga, stariji momci su nam sav nameštaj popeli na krov – i postavili ga isto onako kako je stajao u sobi. Sigurno im je bilo potrebno nekoliko sati. A na nama je bilo da pokušamo da ga vratimo. Osvetili smo im se tako što smo jednom od njih u putnu torbu stavili tešku granitnu ploču. Imala je sigurno 60 kila i kad je trebalo da se čekira, prekomerna težina mu je bila ogromna.

Na tim putovanjima si uvek morao da budeš na oprezu. Ako ne vodiš računa o pasošu, možeš da računaš na to da ti je neko zalepio sliku nekog pedera sa erekcijom. Sve vreme se radilo o uzimanju i davanju, i takve šale cenim. Ali kad se tako šalim, nikada nemam loše namere.

I tokom „Šampiona nad šampionima“ smo pravili gomilu nestašluka, ali ono što je ljudima najviše smetalo bilo je moje provociranje. Možda sam bio preoštar prema, recimo, Stefanu Holmu, ali to je bilo potpuno svesno. Mi smo, istina, potpuno različite osobe, ali to sam tokom snimanja dodatno naglasio, budući da su se naša planirana predavanja zasnivala upravo na našim nesuglasicama. Holm je to shvatio, ali Tumas Gustavson, nažalost, nije.

...

Znam da moj žargon nervira ljude, a njega možda pojačava i donekle sirovi geteborški humor. Kad zezam ljude, užasno mi je zabavno kad ljudi ne znaju da li sam ozbiljan ili ne. Provociranje ljudi gotovo da mi je sport. To mi je verovatno stvorio moj atletski život. Dok smo putovali u grupi, atmosfera je bila krajnje muška. Sve vreme smo se šalili i zadirkivali, ali ništa ozbiljno.

Drago mi je što je „Šampiona nad šampionima“ radio SVT, a ne TV3, TV4 ili Kanal 5. Mnoge grube šale u vezi sa seksom ili alkoholom izbačene su, kao i najgore prozivke na takozvanim „reality“ intervjuima. Tad si sam pred kamerom i treba da daš svoje mišljenje o takmičenju ili nešto slično, i posle nekoliko nedelja, ti intervjui su postali toliko dosadni da su ljudi namerno krivili svoje odgovore. Umesto da kažem da Brolin deluje malo umorno, rekao bih:

„Kad sam video da je Brolin poplaveo, shvatio sam da sam ga pobedio.“

Taj komentar nije ušao u emisiju. Iz tog razloga – i mnogih drugih – veoma sam zahvalan što se emisija prikazivala na SVT-u.

Ali ponekad nemaš snage da igraš ulogu koju ljudi od tebe očekuju, već budeš ono što jesi. A onda ti je užasno kad shvatiš da te ljudi ne shvataju ozbiljno. Ali pretpostavljam da za to mogu samo sebe da krivim.

Rado pričam o ozbiljnim temama s ljudima do kojih mi je stalo, ali nikada mi nije odgovaralo da to radim u velikim grupama. Radi se o tome koliko privatnost želiš. Razmišljam o velikom broju stvari, ali nemam potrebu da to javno pokazujem. Posebno ne tokom „Šampiona nad šampionima“, kad su mnogi drugi već preuzeli tu ulogu.

...

Rad sa mnom tokom snimanja verovatno nije uvek bio bezbolan i zbog toga se izvinjavam svima iz produkcije. Posebno naporno je sigurno bilo na početku, pre nego što smo se navikli na procedure.

Ima mnogo čekanja, a ponekad nam se činilo da se prema nama ponašaju kao prema deci ili stoci. Nismo smeli da ostanemo u zamku dok se na poligonima sve pripremi, pa smo ponekad sedeli po dva sata na trideset pet stepeni, bez senke, dok oni pripremaju staze.

Ne znam zašto. Možda su mislili da ćemo ležati na bazenu i piti, ako nas ne nadziru. Nije pomoglo ni to što smo im više puta rekli da niko od nas nema nikakve koristi od toga da se na snimanju pojavi pijan ili da se uopšte ne pojavi. Ipak smo mi profesionalci koji su tokom života mnogo puta sarađivali s televizijskim stanicama.

Još jedan momenat za nerviranje bilo je ponavljanje scena. Svaki put kad smo izlazili iz kuće, morali smo to da uradimo četiri puta, zato što su hteli četiri različita ugla kamere. Ponekad se dešavalo da iz istog automobila izlazimo po devet puta, dok oni ne budu zadovoljni

snimkom. Posle dve nedelje to više nije bilo zabavno. Između nas i produkcijskog tima bilo je mnogo trzavica. Na kraju je jedna devojka iz snimateljskog tima pukla. Poludela je i počela da se dere prvo na mene, a onda i na još dva učesnika. Kasnije se izvinila i pitala da li između nas ima „hard feelings“.

„Ne, ne uzimam ti za zlo“, rekao sam. „Ponekad moraš malo da razmisliš o onome što kažeš, a ti si ovog puta možda prešla granicu. Ali i meni se to sigurno desilo nekoliko puta.“

...

Ako si nekad učestvovao u snimanju neke televizijske emisije, znaš i da je čak i takozvani dokumentarni program prilično daleko od stvarnosti. Scene koje se snimaju po nekoliko dana mogu se spojiti da izgleda kao da se sve dešava istovremeno. Mnogo toga što deluje spontano i dokumentarno ustvari je dobro režirano. A izvlačenjem pojedinih komentara iz konteksta može se pojačati dramatika i „stvoriti“ ličnost koja se možda uopšte ne poklapa sa onim kakav je čovek u stvarnosti. Ali ljudi misle da je to sve istina i reaguju na osnovu toga.

Isto je bilo je tokom snimanja „Zarobljenika u tvrđavi“ uproleće 2010. Mnogi gledaoci misle da učesnici ulaze u potpuno nepoznate sobe, bace pogled na sve što visi s plafona i potom reše zadatak.

Mogu nešto da vam otkrijem: nije tako.

Imali smo trosatnu pripremu tokom koje smo išli iz sobe u sobu i saznali tačno šta treba da uradimo kako bismo rešili zadatak. Nažalost, Armand i ja smo imali tu nesreću da smo završili u sobi koju su producenti zaboravili da nam pokažu. Zato smo stajali kao budale

i ništa nismo shvatali, dok su se ljudi napolju drali. Postavljeni smo, dakle, pred zadatak onako kako gledaoci zapravo misle da se radi. Ali program ne bi bio baš dobar ako bi gomila poznatih samo stajala u dvanaest soba, ne uspevajući da nađe nijedan ključ.

...

Najzabavniji trenutak u „Šampionu nad šampionima“ bio je noćni duel. To je jedino što je bilo blizu da izmami onaj osećaj koji se javljao na takmičenju. Okruženje je bilo lepo, s bakljama u bivšoj prostoriji za pogubljenja u kojoj se znalo da je dželat ubio na stotine ljudi. Iz perspektive televizijskog programa, scena je fantastična.

A bilo je zabavno i gledati ostale u oči čitavo popodne. Samo producent i ja smo znali koga sam izabrao. Brolin, Nilsmark i Juhanson nisu morali da brinu i mogli su da sede kraj bazena i piju vino, ali mnogi drugi su bili na oprezu. Mogao sam malo duže da zurim u Holma ili Gustavsona i bilo je zaista lepo imati tu kontrolu.

Kad sam izabrao Tumasa Gustavsona, bio sam siguran da ću pobediti. Mlađi sam od njega, a i eksplozivniji. A video sam mu i strah u očima.

Tumas Gustavson je sve vreme nekako bio izvan grupe. Svaki put kad je trebalo da se održi noćni duel, on bi rekao da se već spakovao, jer je mislio da će biti izabran.

„Zašto to misliš?“, pitao ga je neko.

„Pa, osećam to.“

Iz nekog razloga se osećao kao da se ne uklapa. Zato je u noćnom duelu u startu bio u podređenom položaju.

Bilo bi mi potpuno svejedno i da sam izgubio. Odnosno

– baš od Tumasa Gustavsona ne bih voleo da izgubim, ali i da jesam, bolelo bi me uvo. Ali on je bio smrtno ozbiljan.

Već prvog dana, pri bacanju kugle, pokazao je da ne ume da gubi. Očigledno je prestupio, ali je to odbijao da prihvati i ponašao se kao klinac. Brolin i ja smo se samo pogledali. Zar će ovako biti?

...

Na početku nas je zvanično bilo jedanaestoro učesnika na snimanju. Ali postojao je zapravo i dvanaesti čovek, s kojim su mnogi od nas često pričali, i koji je definitivno pozlatio mnoge kasne večeri na ostrvu. Zvao se Nise. Zahvalio sam mu u govoru na dodeli televizijskih nagrada „Kristalengalan“, a posle su me mnogi pitali ko je on. Ja sam se samo osmehnuo i odmahnuo glavom. Nise je bio naša mala tajna.

...

Napustio sam takmičenje nakon što sam odabrao Armanda za noćni duel. U komentarima posle emisije svi su se pitali kako sam mogao da budem toliko glup da za takav duel izaberem Armanda koji ima tako dobre reflekse.

Naravno, Armand je poslednji kog je trebalo da izaberem ako sam hteo da ostanem. Ali činjenica je i da mi je Armand bio jedina opcija. Brolin, Tumas Juhanson i ja smo se već bili dogovorili da nećemo birati jedan drugog, a Luis je uglavnom pobeđivala u svemu, pa je svaki put bila zaštićena.

Nije mi ostalo ništa nego da se spakujem i odem kući. Posle tri fenomenalne nedelje. Upoznao sam fantastične ljude s kojima ću ostati u kontaktu do kraja života. Zbog

toga sam veoma ponosan i srećan.

U stanu nemam nijednu fotografiju iz karijere. Ali na polici za TV mi stoji uramljena slika ekipe iz „Šampiona nad šampionima“.

...

Već pri povratku kući s Malte znao sam da će emisija dobro proći kod gledalaca. Ali nisam računao da će toliki fokus biti na meni.

Mediji su emisiju uvek gledali dan unapred kako bi mogli da objave priču na dan prikazivanja na televiziji. Ja sam osam nedelja bio u člancima. Tabloidi su od jednog jedinog komentara veoma uspešno pravili čitav članak, a naslovi su često bili citati nečega što sam rekao.

Na samom snimanju mediji su bili prisutni samo tokom prva dva dana. *Ekspressen* je zamrznuo sliku mene sa čašom u ruci i nju je neprekidno ponavljao. Na kraju sam jednom njihovom novinaru rekao da mi je dosta toga da me prikazuju kao najgoreg alkoholičara u zemlji.

„Sve vreme koristite istu sliku. I uzmete sekvencu od trideset sekundi i od nje napravite ceo članak. Naravno, pio sam vino dole, ali to rade svi Šveđani na odmoru.“

Ali ni to nije pomoglo. Umesto toga, *Ekspressen* je priču okrenuo na to da sam besneo protiv *SVT*-a, što uopšte nije istina. Bože, pa zahvalan sam *SVT*-u što je isekao toliko toga.

Aftonbladet je nešto kasnije izbacio sličnu priču i članak kompletirao time što je zvao ostale učesnike i tražio im komentar. Tumas Gustavson je jedan od onih koji su im dali izjavu.

„Ako se vinska čaša vidi u ruci, onda je to zato što je

ona tamo bila prilično često“, rekao je novinama.

Znao sam da me Tumas Gustavson nije voleo, ali mislio sam da će se emocije smiriti tokom vremena koje je prošlo između snimanja i emitovanja. Ali Tumas Gustavson je bio jednako ljut i četiri meseca posle Malte. Trabunjao je nešto o tome kako on barem vodi pristojan život sa ženom i detetom. Pa jebote, i ja sam oženjen i imam dete. A ako Tumas Gustavson smatra da je moj život sada nepristojan, onda ne znam pod kakvim staklenim zvonom je živio. Onda se nikada nije družio sa sportistima. Mora da je bio veoma usamljen u šumi. Zamislite da je nekome toliko teško da shvati da to nije bilo takmičenje, već zabavna emisija, socijalni eksperiment, sa jedanaest bivših sportista. I zamislite da ja nisam bio tamo da malo zatalasam, nego da se SVT usredsredio na Gustavsona dok je pričao o prošlosti i prepričavao beskrajne anegdote, koliko bi onda bilo zanimljivo?

Ponekad publici moraš da daš ono što traži, i ja sam, naravno, malo igrao na kartu postojeće medijske slike o meni. Ona se još pojačala pisanjima tabloida.

Neko bi možda pomislio da sam sâm kriv što pristajem na intervju s večernjim novinama. Mogao sam da ćutim. Ne, ni to nažalost ne funkcioniše. Nekoliko nedelja sam to pokušavao, ali oni su samo dodatno pritiskali. Zato sam pomislio da je uprkos svemu bolje da kažem nešto, nego da ne kažem ništa.

Istovremeno mi je bilo i pomalo zanimljivo što je jedna zabavna emisija uznemirila toliko ljudi. Zapravo mi nije toliko smetalo što su me opisivali kao alkoholičara. Ionako su ljudi to oduvek mislili o meni.

Ono što mi, međutim, jeste smetalo bila je hronika Junatana Jepsona u *Aftonbladetu*. Posle jedne emisije napisao je da su mu se vratile slike iz školskog dvorišta, gde su siledžije odlučivale ko će učestvovati, a ko neće. A taj siledžija sam bio ja.

...

Mobing je nešto čime se apsolutno ne bavim. S druge strane, provociranje mi je izuzetno zanimljivo, ali to je nešto sasvim drugo.

Sledeći put kad me je pozvao reporter *Aftonbladeta* i zatražio komentar, pitao sam ga:

„Je l' vi gledate isti program kao ostatak Švedske?“

„Kako to misliš?“

„To što radim nema valjda nikakve veze s mobingom ili kinjenjem?“

„Aha, a jesmo li mi to rekli?“

„Da, Jepson je to napisao u svojoj hronici. To već nije zabavno. Imam ćerku. Je l' ona treba od drugarica da čuje da joj tata maltretira ljude, posebno kad to nije istina?“

Reporter se složio. I očigledno je to preneo redakciji, jer je naredna hronika istog Jepsona bila potpuno drugačija.

...

Moja ćerka Isabel i ja pričamo o svemu. Objasnio sam joj da novine moraju da pišu svašta da bi se prodavale, a da bi u tome uspele, ponekad moraju da pišu malo zanimljivije nego što zapravo jeste. Ona je, pored toga, pogledala svaku epizodu „Šampiona nad šampionima“ i primetila je da ono što je gledala ne odgovara onome što piše u novinama. S druge strane, prepoznala je

moj humor (onaj koji mnoge nervira), ali joj nisam bio preterano zabavan, pre sam joj delovao neprijatno. Ćerka mi je najveći kritičar. Kad se šalim sa suprugom, Isabel je prva koja kaže:

„Tata, prekini. To smo već čuli.“

To je ono što je lepo. Njoj nisam Patrik Sjeberg. Njoj sam tata. Skok uvis je čak i ne zanima. Ponekad bi je neko u školi nazvao ćerkom Patrika Sjeberga, a njoj je to užasno dosadno.

Isabel me je mnogo puta molila da se ne pojavljujem na određenim događajima. Pitali su me da učestvujem i u „Plesu sa zvezdama“ i u „Zvezdama na ledu“, i u oba slučaja sam dobio jasnu direktivu ćerke:

„Apsolutno ne smeš u tome da učestvuješ.“

I nisam, a nije mi ni bilo preterano teško da odbijem. Ja nisam od onih koji vole da plešu pred pola švedskog naroda u uskom, svetlucavom odelu. Jednako nerado gledaocima dajem uvid u svoju privatnost, pa sam zato odbio i emisije tipa „Berg se useljava“. Nemam stav o samoj emisiji, ali sam godinama uvek odbijao emisije tipa „kući kod“. Ako pustite medije u dom, šta vam je onda ostalo od privatne sfere?

Ćerka mi je uklonila dramatičnost iz velikog broja situacija u životu. Dugo sam se plašio da ću morati da pričam s nepoznatim ljudima. Bilo mi je neprijatno samo da se vozim autobusom ili idem u kupovinu. Danas s tim nemam nikakvih problema, uglavnom zahvaljujući Isabel. Kad idemo autobusom, ja sam samo otac koji prati ćerku. Naravno da ponekad poželim da me ne prepoznaju, ali slava je, sve u svemu, imala mnogo više prednosti nego mana.

Zbog Isabel sam se i zamislio o izborima u životu. Već u šestom, sedmom razredu sam odlučio da se posvetim atletici. Za školu nisam ni najmanje mario. Kad sad o tome razmislim, shvatam da je to bio veliki rizik. Pitanje je kako ću reagovati ako moja ćerka bude napravila isti izbor.

Spontano osećam da je nikada neću terati na nešto ili joj postavljati ultimatum. Duboko verujem u to da treba pratiti unutrašnji glas. Ako bi moja ćerka osetila da je „ovo nešto čime mora da se bavi“, mislim da bi ceo život bila nesrećna ako taj glas ne bi i poslušala. Možda se od toga neće obogatiti, ali može biti srećna. Uspeh je nešto krajnje subjektivno.

Uvek sam bio dobar u tome da otresem nepoželjno, da ne gledam unazad. Nikad nisam vodio dnevnik, nikada me nije zanimalo pamćenje posebnih datuma. Da nije bilo ove knjige, na primer, i dalje ne bih znao kog dana sam oborio svetski rekord.

Tokom karijere posetio sam skoro sve evropske zemlje. Bio sam u Severnoj Americi, Južnoj Americi, Aziji i Africi. Ali nikad nisam nosio foto-aparat. Nisam napravio ni jednu jedinu sliku. U to vreme mi je fotografisanje bilo smešno. Zašto da se krijem iza aparata kad mogu da živim punim plućima, sada i ovde? Danas se pitam da se možda nisam plašio sećanja. Ako nešto imaš na slici, onda ga nije tako lako potisnuti.

Mislio sam da ću se smiriti posle poslednjeg razgovora s Kristijanom Skorom Tumasenom. Rekao je da neće svojevolumno kontaktirati medije i ispričati im. A budući da on nije bio neka sportska zvezda u seniorskoj konkurenciji, nije bilo velike šanse da ga neko pozove i pita ga o Vilju.

Ali moje ponašanje sve više mi je delovalo pogrešno. Jer šta sam radio? Pa, štitio sam Vilja. Baš kao i mnogo puta ranije. Što je prolazilo više vremena od razgovora s Kristijanom, to mi je bilo teže da na sve to vratim poklopac.

Imao sam petnaest godina kad sam se oslobodio Vilja. I tad sam pretpostavljao da zlostavlja druge, ali sam samo bio zahvalan što to više ne radi sa mnom. Mogao sam da se koncentrišem na trening. Hteo sam da budem najbolji, jedino to mi je bilo važno.

I zato mi se to sada ponovo uvuklo pod kožu. Viljo je mogao da nastavi da zlostavlja druge dečake zato što

sam mu ja dao prećutno odobrenje.

Zašto nisam ništa rekao? Znao sam. Možda sam pokušao to da poreknem, ali znao sam.

Jedini kome sam nešto rekao bio je sam Viljo. Više puta smo se svađali oko toga.

„O čemu pričaš? Ne razumem na šta misliš“, uvek bi odgovorio.

I dan danas, kad razmišljam o tome, toliko se razbesnim da proključam.

Činjenica je da se ni sa kim nisam svađao kao s Viljom. Često sam imao osećaj da se rasplamsa bez ikakvih razloga. Umeo sam da se izderem na njega samo zato što je hteo da mi popravi položaj ruke u naskoku. Ali iz ove perspektive mislim da je sve to zlostavljanje bilo u srži svih naših svađa. Te slike su mi sve vreme bile u podsvesti. Oko čega god da je svađa bila na površini, to je uvek bilo prisutno.

Dok nisam zaustavio to što mi je radio, nekoliko puta sam bio blizu toga da ga ubijem. I verovatno bi mi bilo lakše da živim s tim nego sa sramotom koju bih osećao da je neko saznao. Da je Viljo uhvaćen kad sam imao sedamnaest, osamnaest godina, bilo bi mi veoma teško da se nosim s tim. Kako bih izašao na kraj s komentarima drugova:

„Šta, jesi li ti peder?“

Jer ako mi se nije sviđalo što me pipa, trebalo je da odem. I bio sam nadmen tip koji se prsio u svetu odraslih u svim drugim prilikama, pa zašto bi mi onda bilo teško i ovo da uradim? Otprilike tako sam mislio da bi drugovi i lepe devojke rezonovali.

Pa zašto sam onda uopšte ostao kod Vilja? Zašto jednostavno nisam otišao i našao drugog trenera?

Za to verovatno ima više razloga. Prvo, bilo mi je drago što sam se po tom pitanju rešio Vilja, odnosno što je prestao mene da maltretira. To može da zvuči krajnje egoistično, s obzirom na to da sam znao šta radi s drugima, ali tako sam se tada osećao. Samo da mene ne dira i ja sam zadovoljan.

Drugi važan razlog bila je činjenica da sam živio u uverenju da je jedini put do vrha preko Vilja. Imao je izuzetnu sposobnost da nam u glavu ureže ideju da će sve propasti ako budemo otišli drugom treneru. Nikada nećemo dostići ciljeve. Zaista sam mislio da je Viljo jedini trener koji nešto zna. A činilo se i da čitav klub deli to mišljenje. To se često čulo.

„Nadam se da shvataš koliko imaš sreće što možeš da treniraš s Viljom. Od toga ne postoji ništa bolje.“

Šta ako protraćim priliku da postanem najbolji na svetu ukoliko raskinem saradnju s Viljom? Nisam smeo da rizikujem. Jedino što mi je bilo važno bilo je da postanem najbolji.

Viljo je bio fantastičan trener, tu nema spora. Ali danas mislim da bih uspeo i sa nekim drugim. Platilo sam visoku cenu da bih radio s najboljim.

...

Nakon razgovora s Kristijanom, počeo sam da se prisećam stvari koje bih najradije zaboravio. Bilo mi je užasno neprijatno dok sam ga slušao. Ne samo zato što se radilo o jedanaestogodišnjem dečaku koji je bio izložen seksualnom zlostavljanju od strane odraslog muškarca u

poziciji moći – već i zato što se radilo o meni.

Primetio sam koliko je to uticalo na Kristijana, kakve rane je nosio na duši, koliko malo je falilo da mu Viljo uništi čitav život. Došao sam do tačke u kojoj više nisam mogao da poričem ono što se desilo.

Na to je uticala i moja ćerka. Pružila mi je novi pogled na život. Zamislite da neko nju izloži onome čemu sam ja bio izložen? Ne mogu čak ni da pomislim na to.

To što je Viljo radio obeležilo je čitavo moje detinjstvo, čitav moj život. A ja sam još i dobro prošao. A šta se desilo s drugima? Možda negde ima momaka kojima je danas užasno loše.

Šta bih radio ako bi mi neko postavio to pitanje? Lagao i rekao:

„Ne, ne, mene nije dirao.“

To bi bilo sebično. Kukavički. A bilo bi i nedrugarski prema Kristijanu.

...

Prošlo je skoro godinu dana od razgovora s Kristijanom u Stremstadu. Ali na kraju sam seo s njim i rekao mu istinu.

I dalje nisam želeo da budem uvučen u neku skandaloznu priču o tome kako je Viljo bio pedofil. Ali osećao sam da je vreme da svet čuje istinu o hvaljenom treneru.

Iz nekog čudnog razloga uvek sam podržavao Vilja. To je sigurno bilo zbog sramote i želje da se sve potisne. Pre nego što sâm ne prihvatiš da si žrtva, da nisi ti odabrao da odraslom čoveku dozvoliš da ti preuzme život, teško je priznati ono što se dešava.

To što je Viljo radio je i bolesno, i perversno, i kriminalno – i na nekom nivou sam to i znao. Ipak, branio sam ga. Iz ove perspektive mi je teško da shvatim kako sam razmišljao.

Još teže mi je da razumem sve roditelje koji Viljovo ponašanje nisu doveli u pitanje. Sigurno su mnoga deca koja su se bavila sportom pričala, na primer: „Nekoliko sati smo igrali igrice kod Vilja kući“ ili „Prespavali smo kod Vilja“.

Zar ti roditelji nikad nisu ništa posumnjali? Zar se nisu zapitali zašto taj samac ima toliko igrica u stanu, igrica za decu i mlade? Kod njega kući je ponekad bilo kao u dvorištu u slobodno vreme. Zar to nije pokrenulo neki alarm?

Pre nekoliko godina moja supruga je prelistala jedan Viljov album sa slikama.

„Dođavola, šta je ovo? Pa sigurno je bio pedofil!“

Tog puta sam se izdrao na nju. Danas shvatam da je bila u pravu. U albumu su bile samo slike malih dečaka, ništa drugo. Nikakve turističke slike gradova ili nekih drugih odraslih, samo slike dečaka. Ponekad je i on bio na slici, najčešće grleći nekog od svojih talenata. A te slike su svejedno bile nevine u poređenju s onima koje je krio u fiokama.

Kad se prisetim tog vremena, jasno je da mu se čitav život vrteo oko malih dečaka. Imao je toliko čudnih navika. Odmah se nudio da pomogne čim bi u klub stigla nova deca i često je boravio u svlačionici kad mu tamo nije bilo mesto.

Sećam se koliko su mu nedostajali Slotskugssvalen

i omladinske grupe kad je sa mnom putovao po svetu. Umesto da uživa u tome što je učenika doveo do svetskog vrha, neprekidno se vraćao u Švedsku, što je stalno dovodilo do trzavica između nas. I nisam bio jedini kome je Viljo odluka bila čudna. Većini trenera bi predstavljalo ostvarenje sna da jednog od svojih talenata isprate do vrha – ali ne i Vilju.

Neki su možda mislili da on radi nešto lepo i velikodušno kad se vraća na početak, nakon što je nekome pomogao da dostigne vrhunac. Ali sada znam kako je razmišljao: nedostajali su mu dečaci.

...

To što je Viljo radio meni i drugoj deci najvažniji je razlog što sam hteo da napišem ovu knjigu. Ne radi se o opanjkavanju nekoga ko je umro, radi se o priči koja se mora ispričati. Iz više razloga.

Prvo, možda će pomoći nekome kome se desilo isto što i meni. Za mene ne postoji veći zločin od toga kad odrasla osoba napastvuje bespomoćno dete. Osim užasne sramote kojoj su deca izložena u tom trenutku, od toga im ostaju i ožiljci za ceo život. Ako će i jednom čoveku pomoći ovo što iznosim, onda ga moram izneti.

Drugo, mislim da su mnogi odrasli iz mog sportskog okruženja bili svesni, ili su barem naslućivali, šta se dešava. U Slotskugsvalen su svake godine dolazile nove, sveže oči. Na hiljade roditelja su pratile treninge svoje dece. Teško mi je da shvatim da niko od njih nije prozreo Vilja. Mislim da to ne može da se opravda time da se o pedofiliji tokom sedamdesetih nije pričalo. Pa, još tad su otkrivana zlostavljanja dece u crkvi i u drugim situacijama. Ali iz raznoraznih razloga, ti ljudi su odlučili

da ostanu nemi. Mislim da su se plašili da se ne zamere Vilju, treneru koji je trebalo da Švedsku vrati na atletsku mapu sveta. Mnogi su ga smatrali genijem, a genije ima pravo da se ponaša čudno, malo drugačije. Zato ljudi iz njegovog okruženja nisu rekli ništa o tome što su videli ili pretpostavljali.

Ta tema je prekrivena neakvim tabuom, barem kod nas. Lakše je razgovarati o seks-turizmu – Šveđanima koji odlaze u inostranstvo i kupuju mlade devojke ili momke. Ali problem je mnogo bliži. Zašto se ne govori više o tome? Možda je to jedan od razloga zašto je Viljo toliko dugo mogao da radi to što je radio. Jer ljudi su *morali* da posumnjaju da se nešto dešava.

Treće, želim da pozovem ljude da budu oprezniji. Posebno roditelje. Šta zapravo znate o treneru ili organizatoru rekreativnih aktivnosti kome šaljete decu nekoliko puta nedeljno? U sportske hale se zapravo puštaju svi, bez ikakve provere prošlosti. Imamo manjak neprofitnih organizacija. Zato klubovi otvorenih ruku prihvataju svakoga ko ponudi pomoć. Ali možda ne provode svi naizgled angažovani treneri vreme u sportskim halama zato što im je sport kao zabavan. Neki su možda tamo iz potpuno drugih razloga.

Naravno da ne želim da istaknem sportske klubove kao posebno rizične za decu. Ono o čemu pišem odnosi se na aktivnosti u slobodno vreme i članstvo u raznim udruženjima.

Ono što pokušavam da kažem jeste da se znaci upozorenja mogu videti na vreme, i da odrasli koji su prisutni u tim situacijama moraju biti pažljivi.

Ovo nije jednostavna debata. Jer naravno da ne želim

da preplašim neprofitne organizacije. One su zaista potrebne u sportu i hobijima, i naravno da ne želim da uprem prstom u sve odrasle muškarce kao potencijalne pedofile. Želim samo da podignem oprez. Ako se neko prema deci ponaša čudno, to možda ne treba otpisati kao neku nevinu, neobičnu crtu ličnosti. Da li je zaista u redu da deca spavaju kod nekog trenera samca? Da li treba prihvatiti to da trener bira jedno dete i s njim deli hotelsku sobu?

Kad je Viljo na takmičenja vukao gomilu mladih, uvek je imao pregršt izgovora: predstoji neko omladinsko takmičenje, na stipendiji su ili nešto slično. Kad sam se takmičio u Švedskoj, najčešće je dolazio sa dva, tri dečaka. I tu postavljam pitanje roditeljskog ponašanja. Ako omladinci idu na neko takmičenje u Helsingborg, zašto onda dozvoljavaju Vilju da ih posle toga vodi na seniorsko takmičenje u Malemu, s noćenjem u hotelu? Zašto sami ne vode decu? Naravno, mogu da razumem uzbuđenje roditelja – i dece – kad bi Viljo ponudio veliki atletski miting s noćenjem u hotelu i svim tim. Ali neobično je da niko nikada roditeljima nije ispričao nešto o Viljovom čudnom ponašanju. Verovatno neki jesu, ali su roditelji zbog sramote to zataškali umesto da razglase. Ne bi me iznenadilo da još bivših atletičara istupi nakon objavljivanja ove knjige.

Često razmišljam o tome koliku sreću je Viljo imao što ga nisu uhvatili. Toliko dugo je to radio. Mislim da je počeo i pre mog vremena. A preko Kristijana Skora Tumasena znam da je nastavio i petnaest godina posle mene. Tako da govorimo o periodu od dvadeset godina. Možda i duže.

U današnjem svetu interneta Viljo ne bi imao šanse. Skidao bi gomilu slika i filmova sa sumnjivih sajtova, a onda bi ga pre ili kasnije uhvatili u nekoj raciji dečje pornografije. U to sam ubeđen.

...

Da li bih dostigao vrh bez Vilja Nousiainena? Da li bih skočio 2,42 bez preživljavanja onoga što sam preživeo u njegovom stanu i u hotelskim sobama? Viljova snaga je bila u tome što nas je terao da treniramo naporno, a da ne uvidimo koliko naporno treniramo, i naučio nas je šta je potrebno da stigneš do cilja.

Ali platio sam visoku cenu. Mrzim Vilja zbog toga što je radio, i želim da ljudi to shvate. Ali ne želim ni da mu oduzmem njegove fantastične trenerske osobine. Viljo mi je pomogao da budem najbolji na svetu. Bez njega to možda nikada ne bih uspeo.

Čudno je to. Pomogao mi je da dostignem svoj san – zbog čega sam mu beskrajno zahvalan – a istovremeno sam ga toliko mrzeo da sam mogao da ga ubijem. To možda zvuči bolesno, ali ne postoji nijedan drugi način da se to opiše.

Kad je Viljo umro, stvarno sam mislio da sve ono ogavno sada predstavlja zatvoreno poglavlje. Danas shvatam koliku potrebu sam imao da pretresem i obradim sve to.

Naravno da mogu da kažem da me to što se desilo nije povredilo, ali kad bih seo sa psihologom, sigurno bismo našli objašnjenja za mnogo toga što sam radio, a što nije bilo posebno dobro. To što sam doživeo je dovelo do toga da sam posredno i nenamerno povredio druge. Istovremeno je to možda i najlakše. Ne mogu sve gluposti

koje sam pravio da opravdam Viljom.

Uprkos tome što su mi sećanja iz detinjstva na Vilja uvek bila prisutna i što su mi se gadila, smatram da sam imao srećan život. Čak *veoma* srećan. Važno mi je da to istaknem, jer želim da pokažem da zapravo možeš da nastaviš čak iako si izložen tako nečemu. To mi je lako da kažem, ali ipak sam ja živi dokaz da je to moguće.

Na kraju je ipak uspeo da me pobedi, Stefan Holm.

Nisam bio planirao da ikada više skočim, ali tokom „Šampiona nad šampionima“ sam polupijan rekao nešto Holmu, a onda moraš i da staneš iza toga.

Bilo je malo nepromišljeno, uvideo sam kasnije, pozvati ga na takmičenje na pogrešnoj nozi. Jednom sam istegao desnu petnu tetivu i nisam imao nameru da to ponovo uradim. Imao sam gomilu zakazanih poslova i plašio sam se da će nešto poći po zlu. Na kraju je možda bilo bolje da sam skakao pravom nogom, ali šta si rekao – rekao si.

Takmičenje se održalo 20. marta 2010. u Kući atletike u Geteborgu i dan je bio izuzetno zabavan. Aranžman je, naravno, predstavljen kao čist duel između mene i Holma, ali bila je prisutna skoro čitava ekipa iz „Šampiona nad šampionima“, kao i Donald Tomas, Janik Tregaro i tadašnji vodeći skakač na svetu, Ivan Učov.

Čak je i Sotomajor na početku pristao, ali Holm je rekao da odbija da bude u istoj hali s njim. Mislim da je Holm išao preko Atletskog saveza, koji je zapretio da će nas izbaciti iz Kuće atletike. Tamo se nisu smeli pozivati dopingovani atletičari. Skakao je čak i rvač Tumas Juhanson. Holm s tim nije imao problema. A očigledno ni savez. Meni bi bilo veoma zanimljivo da je i Sotomajor došao. Ko zna, možda bi se izvinio.

Bilo kako bilo, takmičenje je uspelo, kako kod publike, tako i u medijima. Akreditovana su 42 novinara, među njima i dve strane produkcijske kuće, a prenos je išao u nekoliko zemalja. Uz to, sakupili smo 110 000 kruna za Fond za decu obolelu od raka. Nije loše za takmičenje u skoku uvis u Švedskoj.

1 500 gledalaca je videlo kako sam preskočio 1,54 odražavajući se na pogrešnu nogu. Tada sam počeo da propuštam, pa je Holm skakao i skakao. Preskočio je 1,80 sa pogrešne noge, a onda je prešao na pravu i nastavio da skače. Na kraju je pobedio Učov sa 2,20.

Takmičenje isprva zapravo nije bilo sankcionisano, ali na neki čudan način na kraju ipak jeste. Zato moram da iskoristim priliku i čestitam Holmu na prvoj pobedi nad mnom.

5. januar 2011.

Jutros me je probudila torta u krevetu i mnogo lepih poklona od supruge i ćerke. Sad sam, dakle, neporecivo bliže pedesetoj nego četrdesetoj i ne znam kako na to da gledam. Znam samo da mi je bolje nego ikada ranije, tako da možda i jeste tačno da život počinje u četrdesetoj?

Mnogo sam zahvalan „Šampionu nad šampionima“. Ta emisija mi je predstavljala novi početak. Delimično zato što mi je otvorila mnoga vrata i dovela do mnogih zanimljivih ponuda. A delimično zato što sam se prenuo i konačno počeo da uvodim red u život i suočavam se s važnim stvarima.

Ali najvažnije od svega jeste to da sam počeo da se osećam zadovoljno zbog svoje sportske prošlosti. Mnogo godina mi je teško padalo kad bi mi ljudi prišli željni da pričaju o skakačkim sećanjima ili me pitali kako izgleda prebaciti se u „normalan“ život.

„Pa, na vizitkarti mi ne piše 2,42“, obično sam odgovarao.

Osećao sam snažnu odbojnost prema tome da me ljudi pamte kao nekoga ko je skakao visoko. Nisam hteo da imam titule kao što su „skakač uvis“, „osvajać olimpijske medalje“ ili „bivši svetski rekorder“. Želeo sam da nastavim, da živim sada. Kao da sam se sramio zbog onoga što sam radio.

Danas mislim gotovo suprotno. Zašto ne bih iskoristio sva znanja i iskustva koja sam prigrabio tokom karijere? Nemam previše bodova sa fakulteta, ali sam preko sporta stekao izuzetno dobro obrazovanje. To obrazovanje nije besplatno.

Sada mi na vizitkarti zapravo piše 2,42. Shvatio sam da će me zauvek pamtititi kao skakača uvis, ma šta radio, i onda je najbolje da to i iskoristim. Ako si prisutan, dobijaš ponude. Ako nisi, drugi ti preuzmu posao.

Zato: svi vi koji mislite da sam ja jedan arogantan i glup tip, žao mi je. Ubuduće ćete me još više viđati!

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека
Србије, Београд

364.633-053.2:929

821.113.6-94

СЈЕБЕРГ, Патрик, 1965 - Ono što niste videli / Patrik Sjeberg sa
Markusom Lutemanom ; [preveo sa švedskog Dorijan Hajdu].

- 1. izd. - Beograd: Incest Trauma Centar, 2017 (Beograd:
Intranet). - 222 str. ; 16 cm

Prevod dela: Det du inte såg / Patrik Sjöberg med Markus
Lutteman. - Tiraž 2.000.

ISBN 978-86-911569-2-3

1. Лутеман, Маркус, 1973- [аутор]

а) Сјеберг, Патрик (1965-) - Аутобиографија б) Сексуална
злоупотреба деце - Аутобиографски аспект

COBISS.SR-ID 230891276

Izdavač: Incest Trauma Centar - Beograd

■ www.incesttraumacentar.org.rs ■ www.ijasamuztebe.org.rs ■
www.reactagainstsexualviolence.org
<https://www.facebook.com/regionalnamreza/>